

تەفسیری زەمناکۆیی

بە قەڵەمی

مەلا سەیدی زەمناکۆیی

جەزمی: ١١، ١٢، ١٣

بەرگی ھەوتەم

تەفسیری زماڭوئی

بەقەلەمی

مەلا سعیدی زماڭوئی

جزمی ﴿۱۱، ۱۲، ۱۳﴾

بەرگی ھەوتەم

ناوی کتیب : تەفسیری زمانکۆیی .

ناوی نووسەر : مەلا سعیدی زمانکۆیی .

جزمی یازدەهەم، دوازدەهەم و سێزدەهەم.

بەرگی حەوتەم.

چاپی یەكەم .

چاپی کۆمپیوتەر و راکێشانی : ﴿ چاپخانه‌ی ئۆفیسێتی بابان ﴾

ژمارە‌ی سپاردنی (٤٠٩) ی سالی (٢٠٠٠) ی وەزارەتی رۆشنبیری بێ سپێردراوه .

مافی لە‌چاپدانی بۆ نووسەر پارێزراوه .

ناوی کتیب : تەفسیری زمانکۆیی .

ناوی نووسەر : مەلا سەیدی زمانکۆیی .

جزمی یازدەهەم، دوازدەهەم و سێزدەهەم.

بەرگی حەوتەم.

چاپی یەكەم .

چاپی کۆمپیوتەر و راکێشانی : ﴿ چاپخانەی ئۆفیسێی بابان ﴾

ژمارەی سپاردنی (٤٠٩) ی سالی (٢٠٠٠) ی وەزارەتی رۆشنبیری یی سپێردراوە .

مافی لە چاپدانی بۆ نووسەر پارێزراوە .

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به ناوی خواص به خشندهی میهره بان

درودی بی یان له سهر پیغمهر و له سهر یارو یاوه ران و خزمان و خیزانه کانی و
 بهیره وانی بی هتا کوتایی جیهان.
 له پاشا خوی مه زن هه وال ئه دا له و تا قمه وه دووا که وترون له چونه دهره وه بو جهنگ
 له خزمهت پیغمهردا ﴿ﷺ﴾ نه فهرموی:

يَعْتَذِرُونَ إِلَيْكُمْ إِذَا رَجَعْتُمْ إِلَيْهِمْ قُلْ لَا تَعْتَذِرُوا
 لَنْ تُؤْمِنَ لَكُمْ قَدْ نَبَّأَنَا اللَّهُ مِنْ أَخْبَارِكُمْ وَسَيَرَى
 اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ ثُمَّ تُرَدُّونَ إِلَىٰ عِلْمِ الْغَيْبِ
 وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٩٤﴾ سَيَحْلِفُونَ
 بِاللهِ لَكُمْ إِذَا انْقَلَبْتُمْ إِلَيْهِمْ لَتُعَرِّضُوا عَنْهُمْ فَأَعْرِضُوا
 عَنْهُمْ إِنَّهُمْ رَجِسٌ وَمَآؤُهُمْ جَهَنَّمُ جَزَاءُ بِمَا كَانُوا
 يَكْسِبُونَ ﴿٩٥﴾ يَحْلِفُونَ لَكُمْ لَتَرْضَوْا عَنْهُمْ فَإِنْ
 تَرْضَوْا عَنْهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَرْضَىٰ عَنِ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ

﴿٩٦﴾

﴿يَعْتَذِرُونَ إِلَيْكُمْ إِذَا رَجَعْتُمْ إِلَيْهِمْ﴾ دوو روہ کان بیانوی پوچ دروست نه کهن و فریئ نه دهن بۆلای ئیوه بۆنه چونه دهره وه یانا بۆ جهنگی ته بوك کاتی ئیوه گهرا نه وه بۆلای نهوان له مه دینه وه دین به پیشوا زیانه وه.

دارژاندنی نایه ته که وا نه گه یه نی هاتوه خواره وه له کاتی گه رانه وهی له شکر ی نیسلام له جهنگی ته بۆک خوا ههوا لئه دا به موسلمانان کاتی ئیوه گه رانه وه بۆ مه دینه دووروان دین به پیر تانه وه بیانوی درۆینه تان بۆ نه هینه وه له دانیشتن و دووا که وتیانان.

﴿قُلْ لَا تَعْتَذِرُوا لَنْ تُؤْمِنَ لَكُمْ قَدْ بَانَ اللَّهُ مِنْ إِخْبَارِكُمْ﴾ موحه مه د تو بلی بهو
دوړپړانه : ئیوه بیانوی دروینه مه هیښه وه ئیمه پرواتان پی ناکهین لهو شتانه ئیوه بیانوی
پی دیننه وه بهراستی خوا ئیمه ی ناگدار کردوه له هه واله کانی ئیوه نیازی ئیوه و کارو
کرده وه تان له خراپه و دوړوویی.

﴿سَبِّحْ لِلَّهِ عَمَلُكُمْ وَرَسُولُهُ﴾ خواو نیراوی خوا کرده‌وی ئیوه نه‌بین، بیانوتان لی
وهرناگرن هه‌تا ئیوه ده‌ری نه‌خهن به‌کرده‌وه راستی خوتان نه‌ک به‌زمان که نیازمان پاکه‌و
باوه ره‌یتان به‌خواو به‌بیغه‌مهر له‌دلتانه‌وه دیت.

﴿ تُمْ تَرُدُّونَ إِلَى عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴾ له پاشا یتوه
نه گیرینه وه بۆ لای خواجه نه زانی به هه مو شتیکی نهیئی و ناشکرا، دوایی نهو زانایه هه و آل
ئه دا به یتوه له رۆژی دواییدا به شتی یتوه نه یکه نه له چاگ و له خراپ و بهو شته ی
ئه یشار نه وه له دلتانا و ناشکرای نه کا بۆتان.

﴿ سَيَخْلُقُونَ بِاللَّهِ لَكُمْ إِذَا انْقَلَبْتُمْ إِلَيْهِمْ لَتُعَرِّضُوا عَنْهُمْ فَأَعْرِضُوا عَنْهُمْ إِنَّهُمْ رَجَسٌ ﴾
 دووایی ئەو دووروانە سوێند ئەخۆن بۆ ئێوە بەخوای کاتی ئێوە گەرانیوە لەجەنگی تەبۆک
 بۆلای ئەوان لەبەر ئەوەی ئێوە وازیان لێ بهێنن و سەرزنەشتیان نەکەن، ئەو کەسانە بێ
 نرخن، دوایی ئێوە وازیان لێ بین و بێ دەنگین لەگەڵیان و خۆتانیان پێوە ماندو مەکەن
 بەراستی ئەو کەسانە پیس و قێزە و نەو و پاک بونەووە وەرناگرن، رەخنەیان لێ مەگرن باهەر
 بەرەلاین لە جیهاندا.

﴿ وَمَا وَاهُمْ جَهَنَّمُ جُزَاءً بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴾ وه جيگه‌ی گه‌رانه‌وه‌ی نه‌وان دۆزه‌خه، سزاو سه‌رزه‌نشتيان له‌دۆزه‌خدا نه‌کری له‌به‌ر پاداشت دانه‌وه‌يان به‌شتی نه‌یکه‌ن له‌بی باوه‌ری و دوو‌ریی خو‌يان .

﴿ يَخْلِفُونَ لَكُمْ لِتَرْضَوْا عَنْهُمْ ﴾ نه‌و دوو‌روانه سو‌یند نه‌خون بو‌ئیه له‌به‌ر نه‌وه‌ی ئیه رازی بن له‌وان وه بو‌ نه‌وه‌ی کرده‌وه‌ی چاکيان له‌گه‌ل بکه‌ن و نازاريان نه‌ده‌ن. له‌ئایه‌تی پیشودا سو‌ینديان نه‌خوارد هه‌تا ئیه وازيان لی به‌ین و نازاريان نه‌ده‌ن. له‌م ئایه‌ته‌دا سو‌یند نه‌خون بو‌نه‌وه‌ی چاکه‌يان له‌گه‌ل بکری به‌هزی سو‌یند خواردنه‌وه‌يانه‌وه .

﴿ فَإِنْ تَرْضَوْا عَنْهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَرْضَى الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴾ دوا‌ی نه‌گه‌ر ئیه رازی بن و خوش‌بن له‌وان، دوا‌ی به‌راستی خوا خوش‌نایی له‌تاقمی ده‌رچون له‌فه‌رماني خوا، هه‌ر که‌سی باوه‌رداریی خوش‌نایی له‌که‌سی خوا خه‌شی لی گرتی، نه‌گه‌ر لی خوشی نه‌و که‌سه‌یش به‌دوو‌رو نه‌ژمیری.

کاتی خوی مه‌زن باسی کرده‌وه‌ی دوو‌روانی مه‌دینه‌ی کرد، باسی نه‌و که‌سانه‌یش نه‌کا له‌ده‌ورو به‌ری مه‌دینه‌ن و دوو‌رو نو‌وتنه‌ی عه‌ربه ده‌شته‌کیه‌کان و نه‌فه‌رموی:

الْأَعْرَابُ أَشَدُّ كُفْرًا وَنِفَاقًا وَأَجْدَرُ أَنْ لَا يَعْلَمُوا
حُدُودَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٩٧﴾ وَمِنَ
الْأَعْرَابِ مَنْ يَتَّخِذُ مَا يُنْفِقُ مَغْرَمًا وَيَتَرَبَّصُّ بِكُمُ الدَّوَائِرَ
عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ السَّوْءِ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٩٨﴾ وَمِنَ
الْأَعْرَابِ مَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَيَتَّخِذُ
مَا يُنْفِقُ قُرْبًا عِنْدَ اللَّهِ وَصَلَوَاتِ الرَّسُولِ أَلَا إِنَّهَا قُرْبَةٌ

لَهُمْ سَيِّدٌ خَلَهُمُ اللَّهُ فِي رَحْمَتِهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

﴿الْأَغْرَابُ أَشَدُّ كُفْرًا وَنِفَاقًا﴾ عہربہ دہشتہ کیہ کان سہ خترو گرانترن لہ لایہن

بی باوہری و دووروی لہ ئیوہ ناو شار.

﴿وَإِذْ نَرَى أَنَّ لَا يَعْلَمُوا حُدُودَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ﴾ وہ شایانترن کہ نہ زانن

سنورہ کانی شتی خوا ناردویہ تیہ خوارہ وہ بوسہر نیبراوی خوی و نہ زانن نہ ندازہی
فہرماندانی خوا، لہ بہر تہوہی ئیکہ لاوی موسلمانانین نہ کردوہ، قورئانیان بہ سہردا
نہ خوئراوہ تہوہ ہتا لہ سنورہ کانی بگن.

﴿وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ﴾ وہ خوا تہ زانی بہرہوشی تہو عہربہ دہشتہ کیانہو تہ زانی چ

شتی لہ دلیانیانہ ہمو شتی لہ جیگہی شیاوی خویا دائنہی لہو شتانہ فہرمانیان پی تہدا.

﴿وَمِنَ الْأَغْرَابِ مَنْ يَتَّخِذُ مَا يُنْفِقُ مَغْرَمًا﴾ وہ ہندیکہ لہو عہربہ دہشتہ کیہ

دووروانہ کہسی دائنہی شتی تہیبہ خشی لہرینگہی خوادا لہزہ کات و شتی تر بہ تاوان و
سہرانہ لہ ترسی موسلمانان تہیبہ خشی نہک لہ بہر فہرمانی خوا بو تہوہی خوی پی بیاریزی
و بہ تہمای پاداشتی خوا نیہو بہی تہنجامی دائنہی.

﴿وَيَتَرَبَّصُّ بَكُمْ الدَّوَائِرُ عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ السَّوْءِ﴾ وہ چاوہروانی پیچہوانہی رۆزگار

تہ کہن بو ئیوہ و توشی خراپہ بین و دوژمنانی ئیسلام زال بین بہ سہر ئیوہ داو موسلمانان
بنہر بکہن ہتا رزگاریان بی لہ تاوان و سہرانہ دان، یاخوا لہ سہر تہو دووروانہ بی
وہر چہر خانی رۆزگاری خراپ و لہ ناو چونیان.

﴿وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾ وہ خوا تہ بیستی تہو شتہی تہوان تہیلین بہ زمان، تہ زانی بہ شتی

تہیشارنہوہ.

﴿وَمِنَ الْأَغْرَابِ مَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يَتَّخِذُ مَا يُنْفِقُ قُرْبَاتٍ عِنْدَ اللَّهِ﴾ وہ

ہندیکہ لہ عہربہ دہشتہ کیہ کان کہسی باوہری بہ خواو بہ رۆزی دووایی ہدیہو، تہو

شته ی نهیه خشی بۆ جهنگ له زیگی خوادا له زه کات و جگهی زه کات دای نهی به هوی نزیکبونه له خودا، چونکه به نیازی پاک و خاوتنه وه نهیه خشی.

﴿وَصَلَوَاتِ الرَّسْلِ﴾ وه نهی به خشی به ناواتی نه وهی به شدار بی له پارانه وهی نیراوی خواو داوای لی بوردن له خوا، چونکه پیغمهر نه پاراپه وه له خوا له وان خوشی. ﴿أَلَا إِنَّهَا قُرْبَةٌ لَهُمْ سَيُدْخِلُهُمُ اللَّهُ فِي رَحْمَتِهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ نیوه ناگدار بن و بزائن نهو داواو پارانه وهی پیغمهره شایه تی دانه له لایه خواو به راستی بیروباوه ریان و وه گرتنی ناواتیان و نزیکبونه وهیان له خواو رزگاریان نه کا، خوا له مه ودوا نه یان خاته نیو به زه ی و نیو به هه شتی خوی. به راستی خوالی خۆشبینی زۆره بۆ نهو که سانه دارایی خویان نه به خشن، خاوهن به زه ی و میهره بانه بۆ که سانی نزیک نه بنه وه له خوا، له گوناهیان نه بوری.

بۆزاین: له مهو بهر ئیمه له مانای نایه ته کانا باسی عهر به ده شته کی و لادیه کاغان کرد، به بۆنه وه نامازه بۆ شتی نه کهین خاوهنی (میزانی شهعرانی) له بابی شه هاده تا: حه نایله کان شایه تی لادی و هه ر ناگرن له سه ر شارستانیه کان به هیچ جوړی. لای مالیکه کان له کوشتن و له برینداریدا وهی نه گرن به تایه تی. به دارژاندنی مانا لیدانه وهی نهو نایه تانه ی پیشو بۆمان رۆن نه یته وه که نهو نایه تانه بۆ نهو نه هاتونه ته خواره وه که عهر به کان نه کرین به دوو به شه وه له سه ر بنچینه ی ده شته کی و شارستانی.

شارستانیه کان گه وه ترو به ریزترین لای خوا. چۆن نه بی وایی؟ که چی خوا بهر موی هه ندی له ده شته کیه کان که سانی هه ن نیاز پاک و کرده وه خاوتن، نه گهر و ابوایه نه بوایه خوا ده شته کیه تی قه ده غه نه کرد، وه ک سته م کردن و بوختان کردن. به لکو ئاده میزاد نه کا به دوو به شه وه: به گویره ی خویاراستن و کرده وهی چاکیان. به گویره ی لادانیان له سنوری خواو لانه دانیان. که واته هه ر که سی له عهره ب و جگهی عهره ب له ده شته کی و له شاری چاکه ی کرد به چاک دائه نری لای خوا، هه ر که سی خراپه ی کرد به خراپ دائه نری.

دهشته کیه تی هوی خرابی نیه. به لآم نه وهنده هدیہ زیان و گوزهرانی دهشته کی و دوربونیان له هۆکانی شارستانی تی و له زانستی نه بنه هوی ووشکی و دل ره قی نه وان و لادانیان له سنووری خوا به زۆرتر له شاریه کان. یانی تاوان تاوانی نه و زیانه و ره وشته یه له نیویدا نه ژین، سوچ سوچی دهشته کی نیه.

مه دهست له ناوه پۆکی نه و ئایه ته نه مه یه: دانیشتوانی دهشت له بی باوه ران و دووروان وینه ی دانیشتوانی شارن، هدیانه دووروو بی باوه رن. به لآم بی باوه ران و دووروه کانی دهشت زبرترو ووشکترن له بی باوه ری و دوورویه وه، نه گهر باوه ریش بهین و نه بی تیژترو پاکتر بن له زربه ی شاریه کان. به و جوهری باس کرا جیاوازی نیوان دهشته کی و شاری نیه له بهر نه وه ی دهشته کین و شارین.

کاتی خوی مدزن باسی دووروان و بی باوه رانی فهرمو، باسی نه و که سانه یشمان بۆ نه کا له پیشه وه باوه ریان هیانه و نه فهرموی:

وَالسَّابِقُونَ الْأَوَّلُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ وَالَّذِينَ
اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ وَأَعَدَّ
لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا
ذَٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١٠٠﴾ وَمِمَّنْ حَوْلَكُم مِّنَ الْأَعْرَابِ
مُتَنَفِقُونَ وَمِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ مَرَدُوا عَلَى النِّفَاقِ لَا تَعْلَمُهُمْ
نَحْنُ نَعْلَمُهُمْ سَنُعَذِّبُهُمْ مَّرَّتَيْنِ ثُمَّ يَرْدُّونَ إِلَىٰ عَذَابٍ

عَظِيمٌ ﴿١٠١﴾ وَءَاخِرُونَ اعْتَرَفُوا بِذُنُوبِهِمْ خَلَطُوا عَمَلًا صَالِحًا
وَءَاخِرًا سَيِّئًا عَسَىٰ اللَّهُ أَن يَتُوبَ عَلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٠٢﴾

﴿ وَالسَّابِقُونَ الْأَوَّلُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ ﴾ وه نهو کهسانه ی پیش کهوتون
یه کهم جار له کوچ کهران و یاریده ران بۆ کوچ کردن و یاریدان. زانایان بۆ دیاری
کردنی نهو کهسانه بیران جیاوازه:

زربه یان نهلین نهو کهسانه کوچیان کردوه و یاریده ی پیغمه ریان داوه بهر له رۆژی
بهدر.

هه ندی تریان لایان وایه نهو کهسانه له (بیعة الرضوان) دهستیان نایه نیو دهستی
پیغمه ر ﴿ ﷺ ﴾ به لیتیاندا به پیغمه ر له گه لیا بن هه تا مردن له ژیر دره خیکا کۆبوونه وه
له کوتای مانگی زیلقه عده سالی شه شه می کوچی که به ناو بانگه به ناشته وای
(نه ل خوده بیه). هه ندی تریان لایان وایه نهو کهسانه نوژیان کردوه بۆلای هه ردوو
روانگه کان له به یتو لموقه دهس و له که عبه، نه وه ی به هیتر بی لهو بیرو بۆچونانه مه به ست
له پیش کهوتوه یه که مه کان که سانیکن پیش کهوتبن له کوچ کردن و یاریدان بهر له وه ی
موسلمانان بینه خاوه نی هیزی بهر گری له خویان و لاوازه کان له نایین وهر نه گه رین. نهو
شتانه ش له رۆژی به دردا ناشکرا بون و بته درستان هه ستیان به هیزی نیسلام و نازایی
نهوان کرد.

﴿ وَالَّذِينَ اتَّبَعُهمْ بِإِحْسَانٍ ﴾ وه که سانیکی نهوتون دوا ی پیشوه کان کهوتون لهو
دوو تا قمه ی کوچکه ران و یاریده ران به باوهرو به په رسته وه له هاوړیکانی تری پیغمه ر
﴿ ﷺ ﴾ ته به رسی نه لی: مه به ست نهو کهسانه یه له پاش نهوانه وه دین هه تا رۆژی دووایی.
﴿ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ﴾ خوا رازی بوه له پیش کهوتوه کان و پاش
کهوتوه کان و خوشیانی نهوین و، نهوانیش رازین له خواو لهو پادا شته ی بهوانی به خشیوه
له چاکه هه ردوو جیهان.

﴿ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ﴾ وه خوا نامادهی کردوه بۆ نهوان چه نندین باخ و بۆلاخ نهروا به ژیر دره خته کانیاو بهم لاوای کۆشکه کانی دا چه نندین روبرای ئاوی شیرین و رۆن، بهرده وامن له نیو نهو بههه شتانه دا هه تایه و هه رگیز ده رنا کرین.

﴿ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴾ نهو رازی بونهی خواو نهوان و نهو بههه شتانه ناماده کراوه پیروزی و سه رکه وتنی زۆر گه ورهیه بۆ نهوان.

﴿ وَمِمَّنْ حَوْلَكُم مِّنَ الْأَعْرَابِ مُنَافِقُونَ ﴾ وه کهسانی هه ن له م لاوای شاره که تانه وه که مهینهیه له عه رهیه ده شته که کان دوورپون له هۆزه کانی جوههینه و موزهینه و نه سلم و نه شجه ع و غه فار.

﴿ وَمِنَ أَهْلِ الْمَدِينَةِ مَرَدُوا عَلَى الْبِغَاقِ ﴾ وه هه ندی له دانیشتوانی مه دینه رپاوه ستاون له سه ر دوورپوی له دوورپوه کانی هۆزی نهوس و خه زره ج.

﴿ لَا تَعْلَمُهُمْ وَخُنُّنُ تَعْلَمُهُمْ ﴾ تو نهوان نازانی و نایان ناسی و بی باوه رپان له دلی خویانا داناهه.

به لام بهرووالهت باوه روچاکه ده رنه برن و، ئیمه نهیان زانین و نهیان ناسین و ناگامان له دلیانا چ شتیکی تیدایه له خراپه و دوورپوی.

خوای مه زن باسی دوورپووانی کردوه له چه ند ئایه تیکی زۆردا، لهو ئایه ته دا دوورپاتی کردۆته وه به هۆی باسکردنی باوه رداره پێشوه کان و باوه رداره دووایه کانه وه، یۆ نه وه یش خوا هه وال بدا به پیغه مه ر به ر ژو گه وره نی خۆی و جیگه و نیشتمانی دوورپوه کان. به تایبه تی دوورپووانی مه دینه که کارامه ن له سه ر دوورپوی و نه زانن زۆر به وردی خۆیان له پیغه مه ر بشارنه وه هه رچه نده هه مو کاتی تیکه لاوی کۆرو کۆمه لی موسلمانانیشن. له پاشا خوای مه زن باسی جووری سزادانی دوورپوه کان نه کاو نه فه رموی:

﴿ سَعَدَ بِهِمْ مَّرْتِنٌ ﴾ ئیمه سزای نهو دوورپووانه نه ده بین دووجار: جاری به تا بر و بر دنیان له جیهاندا، جاری تر به سزادانیان له گۆره که کانیا. یا جاری تر به زه کات لی سه نندیان و جاری تر به فه رمان پی دانیان بۆ جه نگ کردن.

﴿ثُمَّ يُرْدُونَ إِلَىٰ عَذَابٍ عَظِيمٍ﴾ له پاشا نهو دووروانه نه گپړنه وه بولای سزایه کی زور
 گه وړه له زوړی دووایدا به ناگری دوزه خ و بی بهش کردنیان له میهره بانی خوا له و کاته دا.
 ﴿وَاخْرُؤْنَ اعْتَرِفُوا بِذُنُوبِهِمْ﴾ وه بدم لاولای ئیوه دا هډن تا قمی له دووروانه و دانیان
 ناوه به گوناوه کانی خوینا که دوواکه و تون له جهنگی ته بوک، وهك دووروه کانی تر به درو
 بیانویان نه هیڅایه وه بو تو، ئیتر ژماره ی نهو که سانه چنده بن گرنگ نیه.
 ﴿خَلَطُوا عَمَلًا صَالِحًا وَآخِرُ سَيِّئًا﴾ نهو که سانه ټیکه لاویان کردوه کرده وه یه کی چاک
 و کرده وه یه کی خراب. یانی وانه یی نه چنه دهره وه بو جهنگ و باوه پالیان پیوه نه یی،
 وایش نه یی هه و او هه و هس سواری سهرشانیان نه یی و ناچنه دهره وه. نهو به شعیان زوړترن
 له وانه ی چاکه که رن له پاشا خوی گه وړه رونی نه کاته وه به سهرهاتی نهو تا قمانه و
 نه فهرموی:

﴿عَسَىٰ اللَّهُ أَنْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ شایان و ئومیده خوا په شیمان
 بونه وه له و که سانه و هرگری و بیرپیژی به سهریانا، له بهر نه وه ی نهو تا قمه هه ستیان
 به گوناوه باری خوین کردوه، ددانیان ناوه به گوناوه ی خوینا. که واته جیگه ی ئومیدی
 به زه ی میهره بانی خوان. به راستی خوا لی خوشبونی زور بو په شیمان بونه و کان، به زه یی
 زوره بو که سانی بمرن له سهر په شیمان بونه وه.
 له پاشا خوی مهن روی فهرموده ی خوی نه کاته پیغه مهورو فهرمانی پی نه دا زه کات
 و هر بگری له و دوو تا قمه ددانیان ناوه به گوناوه ی خوینا، فهرمانیشی پی نه دا بوین
 پاریته وه و نه فهرموی:

حُذِّمْنَ أَمْوَالُهُمْ صَدَقَةٌ تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا وَصَلَّ عَلَيْهِمْ
 إِنَّ صَلَاتَكَ سَكَنٌ لَهُمْ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿١٠٣﴾ أَلَمْ يَعْلَمُوا
 أَنَّ اللَّهَ هُوَ يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَأْخُذُ الصَّدَقَاتِ وَأَنَّ

اللَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿١٠٤﴾ وَقُلِ اعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ
وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ وَسَتُرَدُّونَ إِلَىٰ عِلْمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ
فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١٠٥﴾ وَعَاخِرُ وَكُرْجُونَ لِأَمْرِ
اللَّهِ إِمَّا يُعَذِّبُهُمْ وَإِمَّا يَتُوبُ عَلَيْهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿١٠٦﴾

﴿خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ﴾ تۆ وەر بگره له دارایی ئه و که سانه
ددانیان ناوه به گونا هباری خوینا، وهریشی بگره له دارایی هه مو موسلمانان زه کاته کانیا
هه تا ئه وان پاک بکاته وه له گونا هی، خوشه ویستی ئه وان بۆ ئه و داراییه ئه بیته هوی یاخی
بونیا و، هه تا زۆر بکا بۆ ئه وان و گه شه بکا و پهره بسینی چاکه ی ئه وان به هوی ئه و
زه کاته وه.

﴿وَصَلِّ عَلَيْهِمْ إِنَّ صَلَاتَكَ سَكَنٌ لَهُمْ﴾ وه تۆ بۆیان به پیره وه لای خوا بۆ ئه و
که سانه زه کاتیان لی وهر نه گری و بلی: خوا پیت و فه ر بخته دارایی ئیوه و لی خوشبون
به ریژی به سه رتانا. به راستی پاران هوی تۆ بۆ ئه وان خوشی و ئاسایشه بۆ دلی ئه وان به هوی
پاران هوی تۆ بۆ ئه وان.

﴿وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾ وه خوا ئه بیستی پاران هوی تۆ بۆ ئه وان و له توی وهر نه گری ئه و
پاران هویه، ئه زانی به نیازی ئه و که سانه زه کاته کانیا داوه به خوا یستی خوینا بۆ
نزیک بونه وه له خوا به ته نها.

﴿أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ﴾ نایا ئه و که سانه به شیمان بونه ته وه
نه یانزانیه که به راستی خوا به شیمان بونه وه وهر نه گری له بهنده کانی خوی کاتی نیازیا
پاکیی.

﴿وَيَا خُدَّ الصَّدَقَاتِ وَالْأَنَّ اللَّهَ هُوَ التَّوَابُ الرَّحِيمُ﴾ وه خوا وهرته گری زه کاته کانیا و پاداشتیان نه داته وه له سهر دانی زه کاته کانیا و، نایا نازانن به راستی خوا به شیمان وهر گرتنی زوره، خاوه نی به زه بی و میهره بانیه:

﴿وَقُلْ اَعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُ وَالْمُؤْمِنُونَ﴾ وه تو بلی به و که سانه به شیمان بونه ته وه: نیویش کار بکن و نه وهی له توانا تانا هه به بیکه له په رستنی خوا و به جی هینانی پیوست کراوه کان، دوا بی خوا و نیروای خوا و باوه دران به و کاره ی نیو نه زانن.

بۆ زانین: شیخ موحیه دینی ئینولعه ره بی له جزمی خواره می فتوحاتی مه کیدا نه لی (مانای بینینی شتی له خوا وه یانی له هه مو لایه که وه نه یزانی. مانای بینینی پیغمه مر ﴿ﷺ﴾ شتی بینراو نه زانی له ریگی سروشه وه هاتوته خوار بۆ لای. مانای بینینی باوه دران شتی نه زانن که بزانی به نه ندازی. وهریان گرتو له و سروشه ی هاتوته خواره وه بۆ سهر پیغمه مر ﴿ﷺ﴾ به کورتی له بهر نه وانه ی باسکران هه رکه سی کاریکی چاک بکا خوشه ویسته لای خوا و نیروای خوا و باوه دران .

﴿وَسُتَرْدُونَ إِلَىٰ عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ وه له مه و دووا نیو نه گپیرینه وه پاش مردنتان بۆ لای خوا به نه زانی به و شتانه ی دیارن و به شتانه ی له بهر چاون و ناشکران، دوا بی خوا ی خاوه ن زانا هه و الله دا به شتی نیو نه یکه له کاری چاک و خراب، به گویره ی خویان پاداشتان نه داته وه. هوی هاته خواره وهی نه و سی نایه تانه ی پیشو دهر باره ی (۱۰) که سه له و که سانه چونه ته دهر وه بۆ جهنگی ته بوک که بیانویان به درو نه هینا بوه وه بۆ پیغمه مر ﴿ﷺ﴾. کاتی نایه تی هه ره شه هاته خواره وه بۆ نه و که سانه ی نه چوبونه دهر وه، حهوت که سیان خویانیان به سه ته وه به کۆلکه کانی مزگه وته وه. کاتی پیغمه مر هاته وه له ته بوک چو بۆ مزگه وت هه تا دوور کات نوێژ بکا، چاوی به و حهوت که سانه که وت به سزا و نه ته وه، ووتیان به پیغمه مر ﴿ﷺ﴾ سویتدیان خوار دووه خویان نه که نه وه هه تا پیغمه مر نه یان کاته وه. پیغمه مر فهرموی: من سویتد نه خۆم نایان که مه وه

هەتا خوا فەرمانم بۆ نەنێرتە خوارەووە لەبەر ئەوەی وازیان لەمن هێناوە و لەجەنگ دوواکەووتون. لەپاشا خوای مەزن دەربارەیی ئەو حدوت کەسانە نایەتی (١٠٤) ی ئەم سۆرەتەیی ناردە خوارەووە. پێغەمەر بەرەلای کردن بیانوی لی وەرگرتن، کاتی بەرەلای کردن ووتیان: ئەی فەرستادەیی خوا: هەرچی دارێمان هەیە بیهەخشە لە رینگەیی خوادا. پێغەمەر فەرمووی: فەرمانم بێ نەدراوە لەو بارەووە، دووایی خوای مەزن ئەو سی نایەتانی پێشوی ناردنە خوارەووە.

ئەو سی کەسەکانی تر خوای گەورە فەرمانی خۆی دوا خست بەم نایەتی خوارەووە هەتا نایەتی (١١٨) ی ئەم سۆرەتەیی ناردە خوارەووە، خوا بۆ دوواخستنی فەرمانی خۆی لەبارەیی ئەو سی کەسانەووە ئەفەرمووی:

﴿وَآخَرُونَ مُرْجُونَ لَأَمْرِ اللَّهِ إِمَّا أَنْ يُعَذِّبَهُمْ وَإِمَّا يَتُوبَ عَلَيْهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ﴾
 تاقمی تر هەن لەو کەسانە دوواکەووتون دوواخراون لەبەر فەرماندانی خوا لەبارەیی ئەوانەووە لەبەر هۆیەکی خاوەن سود بۆ ئەوان یاخوا سزای ئەوان ئەدا ئەگەر بەردەوامبون لەسەر دوورویی و، یا خوا پەشیمان بونەوێان لی وەرئەگرێ و لەوان خۆش ئەبێ ئەگەر پەشیمان بونەتەووە خوا ئەزانێ بە پاشەرۆژی ئەوان چۆن ئەبێ، هەموو شتی لەجینگەیی شیاوی خۆیا دائەنێ هەر شتیکیان لەگەڵ بکا.

خوای مەزن لەنایەتی (١٠٠) ی ئەم سۆرەتەووە باسی چوار بەشی کردووە لەدانیشتوان (١) ئەو تاقمەیی پێش کەووتون لەکۆچ کردن و لەیاریدانی پێغەمەر (٢) تاقمی تریان پاش ئەوانکەووتون بەچاکە کردن و پەرستنی خوا (٣) تاقمی تریان دوو روون و دان بەخراپەیی خۆیانانان. (٤) تاقمی تریان ددان بەگوناهی خۆیانان ئەن. ئەم نایەتەیی دوایدا خوا نامازەیی فەرمووە بۆلای تاقمی باسی نەکردون و چۆزن و کێن، باسی چوار بەشەکانی ترو چۆنیەتیانی رۆن کردووەتەووە.

بۆ باس نەکراوەکان ئەفەرمووی: دوا ئەخرین یابۆ سزا دان یا بۆ لی بوردنیان، پاشە رۆژیان هەوالەیی خوا. زۆر لەزانایان ئەلین: ئەم نایەتە هاتووەتە خوارەووە لەبارەیی

کۆمهلی له موسلمانان دوواکهوتن له خزمهت پتغمهردا بۆ جهنگی ته بوك له پاشا په شیمان بو بونهوه. نایه تی (۱۱۸) ی ئەم سورته به ناشکرا باسی سی کهسی تر له هاورپکانی پتغمهردا کردوه دوواکهوتن له دهه چون بۆلای ته بوك له خزمهت پتغمهردا، له پاشا په شیمان بونهوه و خوا په شیمان بونهوهی لی وەرگرتن و بلاوی کردهوه وازی لی نههتیا له نیو ترس و ئومیدا بن، به پتجهوانه ی نهو تا قومه فەرماندان بزیان دوواخوا نههاتن و نهروشتن له نیو سهرگهردانیدا و له نیو ترس و ئومیدا.

زانایان ئەلین: هۆزی بهنو عهمری کوری عهوف مزگهوتیکیان دروست له (قوباء) کاتی پتغمهردا ﴿﴾ کۆچی کرد بۆ مه دینه بو به میوانیان له دووا زدهی مانگی ربیعولنهوه لدا، چوار رۆژ له نیوانیان مایهوه، پتغمهردا ﴿﴾ له رۆژی ههینیدا چوبۆ مه دینه، له پاشا داویان کرد له پتغمهردا ﴿﴾ له مه دینهوه بهچی بۆ (قوباء) نوێژ لهو مزگهوتهدا بکا، پتغمهردا ﴿﴾ رۆشت و نوێژی تیدا کرد، له پاشا کۆمهلی له دوو پروان دلپسی خۆیانیان ده ربزی که له بهرهی به نوغه فاری کوری عهوف بون به دژی نهو که سانه وه مزگهوتی تریان دروست کرد، ئەوانیش داویان کرد به دلپسیه وه که پتغمهردا ﴿﴾ نوێژ لهو مزگهوتهدا بکا. پتغمهردا فەر موی: من له سهه رۆشتم بۆ ته بوك نه گه ر هاته وه نوێژی تیدا نه کهم خوا ئارهزو به فرموی، کاتی پتغمهردا هاته وه له ته بوك خوا ئەم نایه تانه ی نارد ه خواره وه له باره ی نهو مزگهوتهدا، فەر موی:

وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مَسْجِدًا ضِرَارًا وَكُفْرًا وَتَفْرِيقًا بَيْنَ الْمُؤْمِنِينَ وَإِِرْصَادًا لِّمَنْ حَارَبَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ مِنْ قَبْلُ وَلِيَحْلِفُنَ إِنْ أَرَدْنَا إِلَّا الْحُسْنَىٰ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿١٠٧﴾ لَا تَقُمْ فِيهِ أَبَدًا الْمَسْجِدُ أَشْسَرُ عَلَى التَّقْوَىٰ مِنْ أَوَّلِ

يَوْمَ أَحَقُّ أَنْ تَقُومَ فِيهِ فِيهِ رَجَالٌ يُحِبُّونَ أَنْ يَتَّخِذُوا
 وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُطَّهِّرِينَ ﴿١٠٨﴾ أَفَمَنْ أَتَسَسَ بُنَيْكَنَهُ
 عَلَى تَقْوَى مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٍ خَيْرٌ أَمْ مَنْ أَتَسَسَ بُنَيْكَنَهُ
 عَلَى شَفَا جُرْفٍ هَارٍ فَأَنْهَارُ بِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي
 الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿١٠٩﴾ لَا يَزَالُ بُنْيَنُهُمُ الَّذِي بَنَوْا رِيبَةً
 فِي قُلُوبِهِمْ إِلَّا أَنْ تَقَطَّعَ قُلُوبُهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿١١٠﴾

﴿وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا أَمْسِجِدًا ضِرَارًا وَكُفْرًا وَتَفْرِيقًا بَيْنَ الْمُؤْمِنِينَ﴾ وه كه سانى تری نهوتی
 همن دروستیان کردوه مزگهوتی له بهر زیان گه یاندن به موسلمانان و له بهر بی باوه ربون
 به خواو تانه دان له پیغمهرو له بهر پهیدا کردنی دووبه ره کی و ناژاوه له نیو باوه دارانسا و
 وازه نیانیان له پیغمهرو.

زانایان نه لئین: نهو که سانه بازده کس بون له هوزی به نو غه نهم.

﴿وَارْضَادًا لِمَنْ حَارَبَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ مِنْ قَبْلُ﴾ نهو که سانه نهو مزگهوتیان ناماده کردوه
 بو که سی جهنگی کردوه له دژی خوا و نیروای خوا له وه بهر، نهو که سه نهیه وی خوی
 کو بکاته وه جهنگ له گهل پیغمهرو ﴿ﷺ﴾ بکا، نهو که سانه نهو مزگهوتیان دروست
 کردوه بیکه به بیکه بو نهو که سه زانایان نه لئین: نهو دوژمنه ی خواو پیغمهرو نهوان
 چاوهروانی نه کدن پیروی بو له هوزی خه زره ج ناوی نه بو عامیر بو، بو بو به گاور له نیو
 خزمه کانیا خاوهنی ریزو سهرو کایه تی بو، کاتی پیغمهرو ﴿ﷺ﴾ هاته مه دینه نهو پیاره
 له سنور ده رچو، دوژمنایه تی خوی ده رپری بو پیغمهرو، پیغمهرو ﴿ﷺ﴾ نهو پیاره ی ناوانبو

به ده رجو له سنوری خوا. کاتی نهو دوزمنه بوی ده رکعت ریزو پلهی پیغمهر ﴿ﷺ﴾ له بهر زبون وه دایه دلی پر بو له کینه و رق له پیغمهرو هلهات و چو بۆ مه که، هانی قوره یشه کانی نه دا له دزی پیغمهر ﴿ﷺ﴾. له پاش گرتنی مه که رای کردو چو بۆ تایف، کاتی دانیش توانی تایف موسلمان بون چو بۆ شام. له شامه وه نوسراویکی نارد بۆ دوور ووان له مه دینه له یاریده رانی خوئی که خویان ناماده بکه و مزگه تی دروست بکه و بیکه به جیگه ی راویژی خویان له کاتی نهو نایه ته هاته خواره وه پیغمهر فهرمانی دا به هه ندی له هاوړیکانی خوئی بچن نهو مزگه وته بروختن که نهو سته مکارانه دروستیان کردو و بیشی سویتن، نهو انیش رویشتن و روخاندیان، پیغمهر ﴿ﷺ﴾ فهرمانی دا بیکه به شوی پیس و پوخلی. له م سهرده مه ی نیمه دا نهو جوړه شوینه زۆرن به ناوی جیا جیا وه. دوزمنانی نیسلام دروستیان کردوون بۆ کزبونی و نه هیشتنی ئایینی پاکی نیسلام و بۆ دووبه ره کی نانه وه له نیو موسلماناندا، وینه ی نه وانه به و ناوانه ی خواره وه: جیگه ی په رستی وانه کان به لێن گای وانه کان نوینگه ی گشتی کۆمه لایه تی ئایینی یانه ی روشنبیری - یانه ی وه رزش - یانه ی فهرمان به ران - یه کیتی ژنان - هه تا بی، چه ندین رۆژنامه و گۆزارو هۆنراوه و په خشان ی زۆر که بلآو نه کرته وه به ناوی ئایینه وه. زۆربه ی نهو شتانه زاوینی و دوزمنانی نیسلام دروستیان نه که ن نهو نه بو عمیره کورپکی هه بو به ناوی (حه نزه له) یه کی بو له هاوه له کانی پیغمهر (د.خ) که له جهنگی نوحودا کورزا له خزمهت پیغمهردا فریشته کان شۆردیان، بۆیه ناو ترا به شۆرراوی فریشته کان. ﴿وَلْيَحْلِفُوا بِآيَاتِنَا إِنَّا نَرَاهُمْ كَاذِبِينَ﴾ وه به راستی نهو دوور ووانه که نهو مزگه وته یان دروست کرد سویتد نه خو ن نیمه هیچ مه به ستیکمان له دروست کردنی نهو مزگه وته نیه مه گهر هه ر چاکه کردن و په رستی خواو سودی تری موسلمانان و، خوا شایه تی نه دا و نه زانی به راستی نهو که سانه درۆ نه که ن له سویتده کانیان.

﴿وَلَاتَقُمْ فِيهِ أَبَدًا﴾ وہ تو رَامہ دوستہ و نویژ مہ کہ لہ نیو ٲو بہ ناو مزگہ وتہ ہہر گیز کہ بو ناژاوہ نانہوہ دروست کراوہ ٲو رستہیہ بہ لگہی ناشرایہ ہہر مزگہ وتی دروست کرا بو ناژاوہ نانہوہ و دوو بہرہ کی زیان گہ یاندن بہ موسلمانان دروست نہ نویژی تیڈا بکری

﴿لَمَسْجِدَ أَيْسَ عَلَى التَّقْوَىٰ مِنْ أَوَّلِ يَوْمٍ أَحَقُّ أَنْ تَقُومَ فِيهِ﴾ به راستی مزگهوتی
 بنچینهی دائرایی له سهر حوٲاراستن له گوناھو بۆ په رستی خوا له یه کهم رۆژی دروست
 کردنیه وهو دوربو بی له ئاژاوه شایانتره تۆ له نیودا راهوستی و نوژی تیډا بکهی.

﴿ فِيهِ رَجَالٌ يُحِبُّونَ أَنْ يَتَّطَهَّرُوا ﴾ له نيو ټو مزگه و ته دا هيهه كه بنچينه ي دانراوه له سهر خو پاريزي چهلدين پياوي پيان خوشه وشادمان كه پاك بينه وه له گوناوه، پاك بينه وه له لهش پيسي و بي ده ست نوټزي. تاقمه پياويكن لهش خاوينن به نهيتي و ناشكرايانه وه، ټو مزگه و ته هيش ټو هيه ټو پياوانه ټه چنه نيوي بو نوټز كردن و پهرستي خوا، نهك بو دووړوي و بو دروو دوو بهره كي و راوټزي خراب بو دروي پټغمهر (د.خ) و بو دروي موسلمانان.

﴿وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ﴾ وهوا خوشی نهوی نهو که سانه خاوهنی پاکی و پوخته‌یین
ودوستی نه‌وانه ونزیکیان نه‌خاته‌وه له‌خوی.

زۆربەى زانايان لايان وايە ئەو مزگەوتە خىواى گەورە لەم ئايەتەدا باسى فەرەمە
مزگەوتى قوبايە لەباشورى مەدينە دورە لە مەدينە نزىكەى دوومىل. دارژاندنى ئايەتەكانى
پيشو لايانى ئەم زانايانە ئەگرن: هەندى لەزانايان ئەلەين: برىتە لەمزگەوتى مەدينە، هەندى
تر لەزانايان ئەلەين: برىتە لەهەموو مزگەوتى مۇسلمانان دروستى بكن لەهەر جىگىيە هەر
لەبەر خوا بى و بەس: ئەك بۆ شۆرت و دەنگ و باس و ئازاوەنانەو.

﴿أَفَمَنْ أَسَّسَ بُنْيَانَهُ عَلَىٰ تَقْوَىٰ مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٍ خَيْرٌ﴾ ئايدا كه سى بنچينه ي ئاينى
خوى دانايى له سه ر په رستنى خوا و له سه ر خوشه ويستى خوا نه و كه سه چا كتره ،

﴿أَمْ مَنْ أَسَّسَ بُنْيَانَهُ عَلَىٰ شَفَا جَوْفٍ هَارٍ فَانْهَارَ بِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ﴾ يا كەسى بنچىنەى ئاينى خۆى دانابى لە سەر لىوارى شىوى بەتپەرىنى ماوەىە برۆا بەسەرىا لاوازی و لەرزۆكى و ژىرى تەنك بوبى و لەوانەبى ئەو دیواره كەى بروخى، دواىى ئەو زەویە لەرزۆك و ژىر تەنكە بكەوتتە خوارەو بەو كەسەى دروستى كردو بۆ نىو ئاگرى دۆزەخ، ئەو رستانە بۆ ئەوەىە و بۆ وینەىە چاكتر مەوۆ تى بگا.

﴿وَاللَّهُ لَهَادِي الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ﴾ وە خوا رىگەى نىشان نادا بەتاقمى ستەمیان كردو لەخۆیان و لاىاندابى لەشتى رزگاریان بكا لە سزای خوا و لەوان خوشنابى لەرزۆى دوواىدا.

﴿لَا يَزَالُ بُنْيَانُهُمُ الَّذِي بَنَوْا رِيبَةً فِي قُلُوبِهِمْ﴾ بەروخاندنى ئەو مزگەوتەى ئەوتۆ ئەو دوورپووانە دروستیان كردو لانابا ئازاوە نانەووە دوبرەكى و خراپە كردن و گومان و دوورپوى لەدلىيانا، دواى ئەوەيش روخىراوە، هیشتا گومانیان لە پىغەمەرايەتى پىغەمەردا بەردەوامەو لەهەولى ئەوەدان تۆلەى ئەو مزگەوتە خاوەن زیانە بكەنەو.

﴿إِلَّا أَنْ تَقْطَعَ قُلُوبُهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ﴾ مەگەر پارچەپارچە بىى دلى ئەو دوورپووانە و بمرن ئەو كاتە گومانیان نەمىتى بەرزىنى دلىان و خوا ئەزانى بەنیاىى ئەو دوورپووانە لەدروست كردنى ئەو مزگەوتەدا چ شتى بوە؟ هەمو شتى لە جىگەى شىاوى خۆيا دائەنى بەتايەتى بۆ روخاندنى ئەو مزگەوتە لەكاتى سێزدههەم سالى رەوانە كردنى پىغەمەر و بونى بەپىغەمەر لەلايەن خواى مەزنەو كە كۆتايى مانەوەى بو لەمەكە، لەوسالەدا (٧٣) پیاو و دوو ژن لەموسلمانانى مەدينە. كە هاتبون بۆ حەج شەوێك لەناوهراستى رۆژەكانى جەژنى قوربان بەلتياندا لەخزمەت پىغەمەردا كۆبنەو، دواىى پىغەمەر لەگەڵ عەباسى مامىدا هات بۆ لاىان، لەباتى موسلمانانى مەدينە عەبدولای كورى رەواحەو وتى: ئەى فروستادەى خوا: مەرجى دانى بۆ خۆتو بۆ پەرورەدگارى خۆت، پىغەمەر فەرموى: مەرجى من بۆ خوا ئەوەىە بپەرسن و هىچ شتى نەكەن بەهاوېش بۆ خواو لاندەدن لەفەرمانەكانى خوا، لەگەڵ سورو رەش جەنگ بكەن بۆ

پاراستنی کۆمه‌لی نیسلام. مهرجم بۆخۆم نه‌میة دوژمنم لی بگێرتوه‌ به‌و جوژره‌ی دوژمن له‌خۆتان و دارایتان نه‌گێرنه‌. موسلمانەکانی مه‌دینه ووتیان: نه‌گەر نه‌و مهرجانه‌مان هینایه‌ دی چ شتی بۆ ئیمه‌ نه‌یی؟

پێغه‌مهر فهرموی: به‌هه‌شت بۆ ئیوه‌ نه‌یی. ووتیان: مامه‌له‌که‌مان خاوه‌ن قازانجه‌و په‌شیمان نایینه‌وه‌ له‌و به‌لینه‌ی داومانه‌ به‌پێغه‌مهر ﴿﴾ له‌عه‌قه‌به‌دا. نه‌و به‌لینه‌ ناوئارا به‌ (بیعة‌ العقبه‌ الثاني). له‌سالی دووایی نه‌و به‌لینه‌ پێغه‌مهر ﴿﴾ کۆچی کرد بۆ مه‌دینه، له‌باره‌ی نه‌و به‌لینه‌وه‌ خوای مه‌زن فهرموی:

﴿إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَىٰ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمُ الْجَنَّةُ يُقَرَّبُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ وَعَدًا عَلَيْهِ حَقًّا فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْقُرْآنِ وَمَنْ أَوْفَىٰ بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ فَاسْتَبْشِرُوا بِيَعِّكُمْ الَّذِي بَايَعْتُمْ بِهِ ۚ وَذَٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ﴾
 التَّائِبُونَ الْعَبِيدُونَ الْحَمِيدُونَ السَّابِحُونَ
 الرَّاكِعُونَ السَّاجِدُونَ الْأَمْرُونَ بِالْمَعْرُوفِ
 وَالنَّكَاهُونَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَالْحَافِظُونَ لِحُدُودِ اللَّهِ
 وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ﴾

﴿إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمُ الْجَنَّةُ﴾ بهراستی خوا
له باوه و پردارانی کرپوه خوځیان و داراییه کانیاں بهووی بهراستی بو تهوان هه بی بهه شت،
له شیان بو جهنگ کردن و داراییان بو کرپنی چهک و تفاق و له ناو بردنی له جهنگدا.
یانی خوا بکره و باوه پرداران بفروشن. نرخه کهیشی بهه شته، فروشراوه کهیش لهش و
دارایی باوه پردانه. ناوژی کهریان پیغمه رانن، له سهر بفروشه فروشراو بدا به کرپار
له کاتی داوا کردنیاں نرخه کهیش له پاشا نه درې بهوان و خوا بوځیان نه بژیږی، چ کهسی بی
له خوا به دهسته لا تر و جی به جی که تر؟

﴿يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ﴾ باورداران جهنگ نه‌کن به فروشتنی
خوځيان و به‌دارايه‌کانيان و له‌ريگه‌ي ناييني خواداو فرمانبرداري خوا، دوايي کاتي و
نه‌بي دوزمنان بکوژن و، نه‌وانيش نه‌بي بکوژين به‌ده‌ستي دوزمنان.
﴿وَعَدَا عَلَيْهِ حَقًّا فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْقُرْآنِ﴾ به‌ليني داوه خوا به‌به‌لیندانی له‌سهر
نه‌و کرپن و فروشته به‌راستي جي‌به‌جي‌کردني و تومار کراوه له‌ته‌ورات و ئينجيل و
قورئاندا. نه‌و رسته به‌لگه‌يه له‌سهر نه‌وه‌ي همو نه‌ته‌ويه فرماني پي دراو به‌جهنگ
کردن و به‌لينيانداوه.

پرسیار/ بهراستی خوا خاوهنی همه مو که سیکه و خاوهن داراییه کان، دواپی چوَن نه بی
خاوهنه که یان دارایی خو ی بکری؟

وهلام/ نهو کړپن و فروښتنه به مانای زانراو نیه. به لکو به راستی هاندانه بـړ
فهرمانبهرداری و پهرستن. ناگادار کردنه وهی ناده میزاده باوه پهرینان گفتوگوی روت نین
به دهم بیژری و وینه که ی بروا به می شکدا. به لکو به راستی باوه پهرینان به دانان و به خشین
گیانینان و دارایی به نرخه به رانبر بدو ناواته به رزه و به دره وامه نیه که چونی به هه شته.

﴿وَمِنْ أَوْفَىٰ بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ﴾ وه چ که سڀ به وهفا ترو جي به جي که تر بڻو په ځاني خوي له خوا، ډهر چوڻ له په ځمان لاي ښاده ميزاد شور هيه. که واته نهو به ځانه لاي خوا به ځي گومان جي به جي نه کړي.

﴿فَاسْتَبْشِرُوا بِالَّذِي بَاعْتُم﴾ دووایی ئیوهی باوهردار موژده بدهن بهیه کزی و
خوشی خوتان دهربرن بهو فروشتهی ئهوتو مامهلتان پیوه کردوه، بهراستی ئیوه شتیکی
براوهی بی ترختان داوه بهشتیکی بهردهوام و بهنرخ که بههشته.
﴿وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ﴾ وه ئهو مامهلهو کرین و فروشتهی ئیوه سهرکهوتن و
پزگار بونی گهورهیه.

﴿التَّائِبُونَ﴾ ئهو که سانهی باسکران بهو کردهوه بهرزانهوه پهشیمان بونه تهوه
له گوناوه کانیان بو لای پهرستنی خوا له نهیتهی و له ناشکرادا به بی خهوش و گهرد،
له ههمو شتیکی خراب خویان ئه پارێزن.

﴿الْعَابِدُونَ﴾ ئهو که سانه خاوهنی نیازی پاکن له پهرستنه کانیانا و سهرشۆرن بو
فرمان بهرداری خوا له ههمو فرمانه کانیدا به شهوو بهرۆژ و به بهردهوامی.

﴿الْحَامِدُونَ﴾ ئهو که سانه سوپاسی خوا ئه کهن له سهر ههمو شتی بیکا له ههمو
کاتیکی له خوشی و ناخوشیدا و له گرانی و ههرزانیادا.

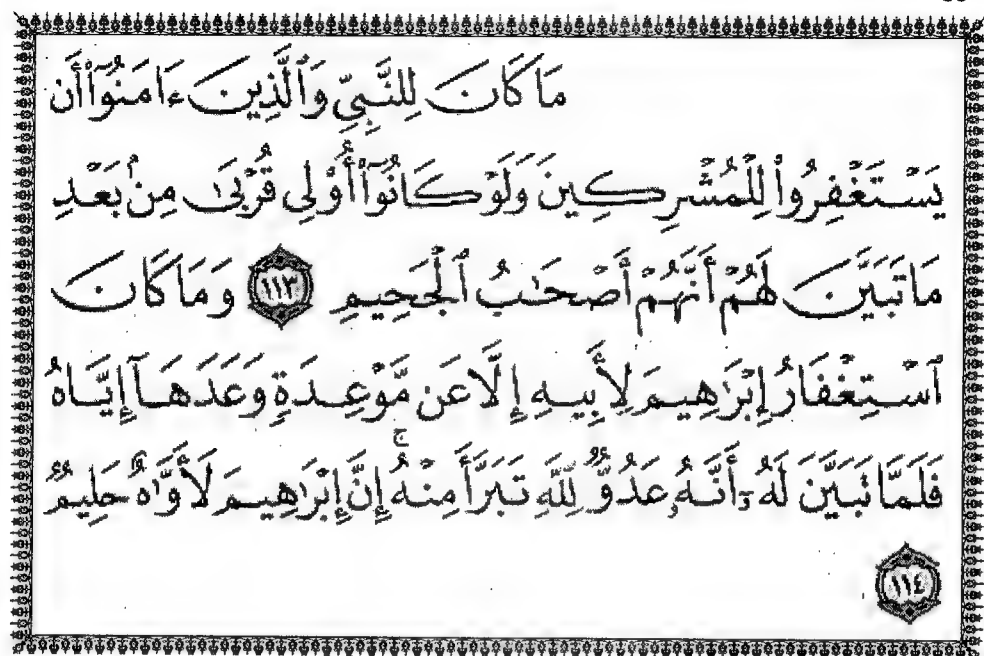
﴿السَّائِحُونَ﴾ ئهو که سانه نه گهرین به زه ویدا بو پهیدا کردنی زانیاری و هوی
گوزهران و زیان، یا ئهو که سانهن رۆژو ئه گرن.

﴿الرَّاكِعُونَ السَّاجِدُونَ﴾ ئهو که سانهن نوێژه کانیان ئه کهن به رکوع بردن و سوژده
بردنهوه، له رکوع و سوژده دان بو نوێژ کردن به ههمو پایهو مدرجه کانیانهوه به جیی
ئه هیتن.

﴿أَلَا مِرُؤْنَ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّاهُونَ عَنِ الْمُنْكَرِ﴾ ئهو که سانه فرمان ئه دهن به چاکه و
قه دهغه ئه کهن له کارو کردهوهی خراب، بانگی ههمو کهس ئه کهن بو لای پهرستنی
خواو به رهنگاری ئهو که سانه ئه کهن ئه یانهوی مافی بندهی خوا زهوت و داگیری بکهن.

﴿وَالْحَافِظُونَ لِحُدُودِ اللَّهِ﴾ وه که سانه ئه پارێزن و چاودیری کهرن بو سنور و
فرمانه کانی خوا به رهوا کانیان و قه دهغه کراوه کانیانهوه.

﴿ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ ﴾ وه تۆ مؤژده بده به باوهر داران که خاوهنی نهو کرده وه چا کانهن بۆیان ههیه ریزی گه وره له لای خوای مه زنه وه و نه ییه خشی به وان به ههشت و پله و پاییه بهرز.

زانایان بۆ هۆی هاتنه خواره وهی نهو نایه تانهی پیشو بیران جیاوازه بهم جوړه ی خواره وه.

۱- کۆمه لێ له باوهر داران ووتیان: ئیمه نه پارینه وه له بۆ نهو مردووانه مان هاو بهشیان بۆخوا داناوه، به وینه ی ئیبراهیم که پارایه وه بۆ باوکی.

۲- پیغه مهر ﴿﴾ چوه سه رگۆری دایکی و گریا لای گۆره که یا، داوای ده ستوری کرد له خوا که بۆ دایکی بیاریتوه.

۳- کاتی نه بو تالیب که وته سه ره مهر گ پیغه مهر ﴿﴾ چو بۆلای، له و کاته دا نه بو جهه ل و عه بدو لای کۆری ئومه یه ی کۆری موغه یه ره لای دانیشتبون. پیغه مهر ﴿﴾ فه رموی: نه ی مامی خۆم: بلی (لا إله إلا الله) هه یج په رستراوی نه جگه ی خوا،

ته فسیری زمانا کۆبی

ووشهیه که که شایه تیت بۆ نه ده م له خز که ت خوادا به و ووشهیه. نه بو جه هل و عه بدولا ووتیان: نهی نه بو تالیب: نه ته وی لا بدهی له پهیره وی عه بدولوته لیب؟ ﴿ پیغمه مر ﴾ وازی نه هیتا بۆ ووتنی نه و ووشهیه. نه وانیش ووتهی خو یانیان دوویات نه کرده وه، هه تا نه بو تالیب له کۆتاییدا ووتی: من له سه ر ئاینی عه بدولوته لیبم، نهی ووت: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) پیغمه مر فهرموی من واز ناهینم وداوای لی خوشبونت بۆ نه که م هه تا خوا قه ده غه ی نه کا لیم. نه و روداوه له مه که دا بو که پیغمه مر ﴿ ﴾ کۆچیشی کرد بۆ مه دینه داوای لی خوشبونی نه کرد بۆ نه بو تالیبی مامی هه تا له مه دینه نه و نایه تانه هاتنه خواره وه له سالی هه شته می کۆچیدا، بۆ قه ده غه کردنی پارانه وه بۆ بی باوه ران به شیوهیه کی گشتی خوا فهرموی:

﴿ مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَنْ يَسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِكِينَ ﴾ شایسته نهی بۆ پیغمه مر و بۆ باوه رداران که داوای لی خوشبون بکه ن بۆ نه و که سانه هاو به شیان بۆ خوا داناوه.

﴿ وَلَوْ كَانُوا أُولَىٰ قُرْبَىٰ ﴾ وه باوه کو نه و بت په رستانه خاوه نی خزمایه تی زۆر نزیکه ن، وه که له پیشه وه باسکرا چه ند پیاوی له هاوړیکانی پیغمه مر ی خوا ووتیان: نهی پیغمه مر ی خوا: باو که کانی ئیمه چا که یان نه کرد له گه ل دراوسی دا مافی خزمایه تیان و مرو قایه تیان نه که یان به جیگه ی خو یان، به نده کانیان نازاد نه کرد و په یمانیان به جی نه هیتا، نایا ئیمه بۆ یان بیارینه وه. پیغمه مر فهرموی: به ئلی: منیش بۆ باو کم نه پارینه وه وینه ی ئیبراهیم که بۆ باو کی نه پارینه وه، بۆ قه ده غه کردنی نه و پارانه وهیه نه و نایه تانه ی نارده خواره وه.

په رسیار/ پیغمه مر ﴿ ﴾ چۆن ده ستور نه دا به هاوړیکانی خۆی بیارینه وه بۆ باو که بپه رسته کانیان؟

وه لام/ هم مو شتی ره وایه و دروسته بکری هه تا خوا فه رمان نه دا به قه ده غه کردنیان، کاتی نه و ده ستوره ی داوه خوا فه رمانی نه دا بو به قه ده غه کردنیان. له پاشا پیغمه مر ﴿ ﴾ قه ده غه ی کرد له وان، خوای مه زن هو ی قه ده غه کردنی رو ن کرده وه بۆ پیغمه مر ﴿ ﴾ بۆیه پیغمه مریش رای گه یاند به هاوړیکانی.

﴿مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُمْ مِنْ أَصْحَابِ الْجَحِيمِ﴾ له پاش نه وهی ړون بویه وه بؤ
نه وان به هوی هه والدان و ړون کړدنه وهی لای خوا که به راستی نه و که سانه له دانیشتون
و هاورپکانی دوزخ و دهر کهوت له سهر بت په رستی مردوون.

پرسپار/ له کاتیکا داوی لی خوشبون بؤ بت په رستان قه ده غیه بی، بوجی پیغمهر
(د.خ) داوی لی خوشبونی کړد بؤ که له کهی خوی له و کاته دا ددانی پیروزی پیغمه ریان
شکانه و دم و چاویان بریندار کړد، فهرموی: نهی خواجه: تۆ خوش بیه له م که لهی من
به راستی نه وان نه زان؟

وه لام/ زانایان زوریان وولامی نه و پرسپاره یان داوه ته وه به وهی که نه و نایه ته قه ده غیه
پارانه وهی کړدوه بؤ نه و که سانه مردوون له سهر بت په رستی. نه ک بؤ نه و که سانه
زیندوون و نومیدی باوه ریتانیان لی نه کړی. هندی له زانایان نه لیتن: نه و داویه
له پیغمه مه روه بؤ مافی خویه تی به تایه تی به سهر بت په رستانه وه هدی که ددانیان شکانه،
نه ک بؤ لا بردنی مافی خوا که بی فرمانی خوا کرابی. به بی گومان بؤ هه مو ئاده میزادی
هیه ده ست هه لگری له و ماف و له و ده ست دریژانه کرایته وه سهری له لایه ن بی
بی باوه رانه وه یا له له لایه ن باوه ردارانه وه. نهی چو ن ئیراهیم داوی لی خوشبونی کړد بؤ
باوکی له که ل نه وه یشتا پارانه وه بؤ بی باوه ران دروست نه، له وولامدا خوا نه فهرموی:

﴿وَمَا كَانَ اسْتِغْفَارُ إِبْرَاهِيمَ لِأَيِّهِ إِلَّا عَن مَّوْعِدَةٍ وَعَدَهَا إِيَّاهُ﴾ وه پارانه وهی ئیراهیم بؤ
باوکی له بهر هیچ شتی نه بو مه گهر له بر نه و به لیتن بو ئیراهیم به لیتنی دا بو به باوکی بوی
پیارپته وه له و کاته دا که وتبونه گفتوگو له باره ی نه په رستی بته کانه وه.

﴿فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ أَنَّهُ عَدُوٌّ لِلَّهِ تَبَرَّأَ مِنْهُ﴾ دواپی کاتی بؤ ئیراهیم ړون بویه وه که به راستی
باوکی دوزمنی خواجه بیزار بو له باوکی و وازی له پارانه وه هیتا بوی، دورنیه پارانه وهی
ئیراهیمیش وه ک پارانه وه پیغمه ر بوی. ئیراهیم وازی له مافی خوی هیتا وه. نه ک له مافو
بی فرمانی خوا پارانه وه بؤ بت په رستان.

﴿ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَأَوَّاهٌ حَلِيمٌ ﴾ بهراستی ئیبراهیم زور خهفته تی نه خوارد و دل نه رم و له خوا ترس بو، زور به نارام و له سهر خو بو له و کاته دا باو کی خراپه ی له گه ل نه کرد، له کاتی توانادا خاوه نی لی بوردن بوه یو نه وانه دژایه تیان نه کرد، نه وه بو باو کی هه ره شه ی لی کردوو وتی: نه گهر تو واز له بته کان نه هیتی من واز له تو نه هیتیم، ئیبراهیم له باو کی بوردو گوی نه دایه.

بو زانین: شیعه کان لایان وایه نه بو تالیبی مامی پیغمهر ﴿ ﷺ ﴾ باوه ری هیناوه و موسلمان بوه یو نه و مه بهسته نه توانری ته ماشای (الغدير) دانراوی نه مینی بکری بهرگی (۷) لاپه ره (۳۶۹) چایی سالی (۱۹۶۷) یا ته ماشای ته فسیر (الکاشف دانراوی) موحه مه د جهواد موغنیه بکری بهرگی چوار لاپه ره (۱۰۸)

هه ندی له باوه رداران نه ترسان پارانه وه یان بو بت په رستان بدر له قه ده غه کردنی گونا ه بی و بیته هو ی خه شمی خوا له و باره وه خوا فره موی:

وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِلَّ قَوْمًا بَعْدَ إِذْ هَدَاهُمْ حَتَّىٰ
يُبَيِّنَ لَهُم مَّا يَتَّقُونَ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿١١٥﴾ إِنَّ اللَّهَ
لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَمَا لَكُم مِّنْ
دُونِ اللَّهِ مِن وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿١١٦﴾

﴿ وما كان الله ليضل قوما بعد اذ هداهم ﴾ شایسته نیه بو خوا له ریگه لا بداو فره مان بدا به ریگه لادانی تا قمی له باوه رداران له پاش نه وه ی رانومایی کردون و فره مانی داوه به شاره زابونیان.

﴿حَتَّىٰ يُبَيِّنَ لَهُمْ مَا يَتَّقُونَ﴾ ههتا خوا رونی نه کاته وه بویان شتی پیوستی خویانی لی
پاریزن و قهدهغه کرابی و نهوان بیکهن، نهو کاته به گریه ی ویستی خویان خوا له ریگه
لایان نه دا. به لام نه گهر نه زانن به شتی ره وایه یا قهدهغه بیکهن سزایان نادری.

﴿إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ﴾ به راستی خوا به هه مو شتی نه زانی و ناگاداره له سه ره تایی
کرده وه ی نهو باوه دارانه وه و کورتایی به سه ر هاتیان و نیازیان له جیهاندا.

﴿إِنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ به راستی بو خوایه خاوه نیه تی و پاشایه تی
ناسمانه کان و زهوی و نه وه ی له سه ریانه و له نیوانیاندایه، وه ک خورو مانگ و نه ستره کان
و درهخت و کیوو ناوو گیا و گیانه وهران و کانگا کان.

﴿يُخَيِّبُ وَيُمِيتُ﴾ خوا زیندو نه کاته وه هه موو مردوه کان له نه بونه وه بو لای بون و،
نه مرینی هه موو گیانه به ران و زیندویان نه کاته وه له پاشه روژدا به ونه ی زیندویان
له جیهاندا.

﴿وَمَالِكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ وَّلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ﴾ وه نیه بو ئیوه له جگه ی خوا هیچ دوست
و کار به دهستی بتانپاریزی له سزای خواو سودتان پی بگه نی، و، بوتان نیه هیچ
یاریده ده ری قهدهغه بکا له ئیوه سزای خوا که گه نجینه و پیتی ناسمانه کان و زهوی به دهسته.
باسی جهنگی ته بوک و نهو شتانه ی په یوه ندیان بهو جهنگه وه هیه هیشتا کورتایی پی
نه هاتوه، نهو جهنگه جیاوازیکی به کجار زوری هیه له گهل جهنگه کانی تردا به تاییه تی.
گرنگی نهو جهنگه نه وه یه له کاتی گرانی و برستی و گهرمی و تنویتی زوردا دهستی پی
کراوه به شیوه یه (۱۰) کهس له موسلمانان هوشترکیان هه بو نوره به نوره سووارو
پیاده یان له گهل به کتری نه کرد، خواره مه نی و تویشویان جو ی سوسایی و خورمای
کرماوی بو. یه کیکیان به دانه خورمایه کی نه جو ی و ههتا تامه کی نه چیشت و نهیدا
به هاوړیکه ی، نهختی ناویان نه خواره وه، ههتا وایان لی هات هوشتریان سه ر نه بری و
شیاکه ی گه ده ی هوشتره که یان نه گوشیه نیو ده می خویانه وه و زمانیان پی تهر نه کرد. لهو
جهنگه دا دوورووان نه چون بو نهو جهنگه، بوړون کردنه وه ی نهو باسانه خوا نه فهرموی:

لَقَدْ تَابَ اللَّهُ عَلَى

النَّبِيِّ وَالْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ فِي

سَاعَةِ الْعُسْرَةِ مِنْ بَعْدِ مَا كَادَ يَزِيغُ قُلُوبُ فَرِيقٍ

مَنْهُمْ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ إِنَّهُ بِهِمْ رَءُوفٌ رَحِيمٌ ﴿١١٧﴾

وَعَلَى الثَّلَاثَةِ الَّذِينَ خَلَفُوا حَتَّىٰ إِذَا ضَاقَتْ عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ

بِمَارْحَبَتِهَا ضَاقَتْ عَلَيْهِمْ أَنْفُسُهُمْ وَظَنُّوا أَنَّهُ لَا مَلْجَأَ

مِنَ اللَّهِ إِلَّا إِلَيْهِ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ لِيَتُوبُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ التَّوَّابُ

الرَّحِيمُ ﴿١١٨﴾ يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ

الصَّالِحِينَ ﴿١١٩﴾

﴿ لَقَدْ تَابَ اللَّهُ عَلَى النَّبِيِّ ﴾ به راستی خودا په شیمان بونه وهی وهر گرت

له پیغمبر. ناو بردنی پیغمبر بو کردنه وهی باسه که یه به وینهی کلیلی. بو نه وهیشه

باسه که یی شیرین بکری. نه گینا پیغمبر لهو که سانه نیه شتی بکا بیته هوی په شیمان

بونه وه. پیغمبر ﴿ ﷺ ﴾ خوا پاراستویه تی له گونا، په شیمان بونه وه و نه گیه نی گونا می

لی پیش که وتبی؟

زانایان به جگهی نهو باسه پیشوانه وولامی نهو پرسیاره یان داو ته وه به مانهی خواره وه:

ته فسیری زمانا کوئی

۱- ئەو رستهیه به کار هاتوه بۆ پیغمهەر ﴿ﷺ﴾ له بهر ئه وهیه له وانهیه پیغمهەر ﴿ﷺ﴾ خودای مهزن (خلاف الاولی) کردیی.

۲- باسکردنی پیغمهەر ﴿ﷺ﴾ بۆ ئه وهیه ریزی کۆچ کهران و یاریده ده ران رۆن بێته وه بۆ ئاده میزاد به و بۆ نه وه دووای ناو بردنی پیغمهەر ناوی ئه وان بر او ه، ههروهک بۆ رۆن بونه وهی گه وره یی پیغمهەر ﴿ﷺ﴾ خوای مهزن دووای ناوی خۆی ناوی پیغمهەر ئه هیئیی زۆر جار ان.

۳- له بهر ئه وهیه پیغمهەر ﴿ﷺ﴾ ده ستوری دا به دوور ووان نه چنه ده ره وه بۆ جهنگی ته بوک پیش ئه وهی خوا فه رمانی یی بدا، ئه وهیش جو ره چاکه نه کردنی که له پیغمه ره وه ﴿ﷺ﴾ هه رچه نده به گوێره ی بیر خۆی وای ئه زانی نه چونه ده ره وه یان چاکه، ئه وه بو له ئایه تی (۴۳) ی ئەم سوره ته دا خوا رۆی فه رموده ی خۆی کرده لای پیغمهەر و فه رموی ﴿عفا الله عنک لم اذنت لهم﴾ خوا لیت بیوری بۆ ده ستورت دا به و دوور ووانه ؟

۴- هه مو که سی لای شایسته یه و پێی خۆشه پله ی بهرز بێته وه له نزمه وه بۆ لای بالا پیغمهەر په شیمان بو ته وه هه تا پله ی بهرزتری پێی بیه خشری. که واته بۆ مان ده رکه وت په شیمان بونه وه مانای ئه وه نیه گوناھی لی پیش که وتی هه ر له بهرز بونه وهی پله و پایه مه به سه ته ئه فه رموی به پیغمهەر ﴿ﷺ﴾ :

﴿لِيُغْفَرَ اللَّهُ لَكَ مَاقَدَّمْ مِنْ ذُنُوبِكَ وَمَا أَخَّرَ﴾ یانی بۆ ئه وهی خوا له گوناھی تو خۆشی له شتی پیش که وتوه له گوناھی تو له شتی دووا که وتوه و له مه و دووا دیت. یانی له و شتانه شایسته نیه له تو پهیدا بن له وینه تو وه ناو ئه بری به گونا یا له جگه ی تو وه به گونا ناو ئه بری.

﴿وَالْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ﴾ وه خوا په شیمان بونه وهی وه رگرتوه له کۆچ کهران و له یاری ده ران له بهر ئه وهی لایان سه ختو بچه ده ره وه بۆ جهنگی ته بوک، چونکه کاته که یان زۆر گه رم و ناخۆش بو، ئه وهیش به گونا نه نری بۆ ئه وان، بۆ ئه وهیش پله یان بهرز بێته وه لای خوا به وهی په شیمان بونه وه یان له وهی له دلیانا په نها درابو، بۆ رۆن بونه وهی ئه و ناخۆشیه خوا ئه فه رموی.

﴿الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ فِي سَاعَةِ الْعُسْرَةِ﴾ که سانیکی ئەوتۆن دووای پیغمهەر که وتوون بۆ جهنگی تەبۆک له کاتیکی تەنگ و گراندا.

﴿مَنْ بَعْدَمَا كَادَ يَزِيغُ قُلُوبُ فَرِيقٍ مِنْهُمْ﴾ له پاش شتی نزیك بو لابدا دلی هەندی له کۆچ کهران و یاریدهران له بۆ چونه دەرەوه له گەڵ پیغمهەر بۆ جهنگ و بەردهوام نەبن له سەر باوەرهێنان. بەلام هەندی لهوان توشی ناخۆشی بون لهڕۆشتندا و توشی دەمار تێک چون بون، و یستیان بگهڕێنهوه، خوا پاراستی لهو نیازەو ئەوانیش ئارامیان گرت لهبەر خوا، بۆیه خوا ئەفەرموی:

﴿ثُمَّ نَابَ عَلَيْهِمْ إِنَّهُمْ يَرُوفُ رَحِيمٌ﴾ له پاشا خوا پهشیمان بونهوهی وەرگرت له کهسانه نزیکبوو دلێان لابدا لهچونه دەرەوه له گەڵ پیغمهەر ﴿﴾. وەرگرتی پهشیمان بونهوه لهوان بۆ ئەوه بو خوا پلهیان بەرز بکاتهوه. ئەگینا نیازی خراپه و نهکردنی به گونا نانسری. بهراستی خوا بۆ ئەو کهسانه زۆر بهبەزەیی و نەرمه، میهزه بانه بۆیان لهبەر ئەوهی ئەزانی راستی و چاکه لهوانهوه دەرئەکهوی له مهو دووای، نیازیان پوختهیه، ئەو شته به دلێانا هاتوه رۆشتهوه نایهتهوه به دلێانا.

له نایه تی (١٠٦) ی ئەم سوره ته دا خوا فەرموی: تا قمی لهوانه دووا که وتوون پاشه رۆژو به سەر هاتیان دووا ئەخری بۆ فرماندانی خوا یا سزایان ئەدا یا پهشیمان بونهوهیان لی وەر ئەگری. ئەو تا قمه سی که سبون: که عبی کوری مالیک هۆنراوه بیژی به ناوبانگ. مه راره ی کوری رهبع. هیلالی کوری ئومهیدی ئەلواقیفی.

هەرسی که سه کهیان له دانیش توانی مه دینه بون له خزمەت پیغمهەر ﴿﴾ نه چوبون بۆ جهنگی تەبۆک لهبەر سستی و تەمەلێان. نه که لهبەر دووروی و بی باوهری، باوهریان به خواو به پیغمهەر توند بو، خواو پیغمهەریان به راستی خۆش ئەویست هەرچەند ئەوان دووا که وتبون له چونه دەرەوه دا. بەلام راستیان بۆ خۆیان هەلبارد له بهر ئاین پاکبون و ئەترسان خوا ئابرویان ببا، ددانیان به گوناھی خۆیانانا، پیغمهەر گفتوگزی ئەوانی وەرگرت و فەرموی: راست ئەکهن. له گەڵ ئەوهی شدا لهوان خۆشبو فەرمانی دا به باوهرداران

گفتوگويان له گهل نه کهن، نه وانیش بزيان دهر کهوت هيچ که سی په يوهنديان پيوه ناکاو له گهلان نادوين، خويانيان له بهر چاو کهوت، بهندی خانهيان لاخوشر بو، له رږژيکا پيغمهر ﴿ ۱ ﴾ ناردی بولای ژنه کانيان و فهرمانی دا تيکه لاويان نه کهن. په نجا شو به سهر نه و روداوه دا رويشت، په شيمان بونه ويان به باشی جيگه ی خوی گرت له دليانا، بويه خوی مهن په شيمان بونه ووی لی وهر گرتن فهرموی:

﴿ وَعَلَى الثَّلَاثَةِ الَّذِينَ خَلَفُوا ﴾ وه خوا په شيمان بونه ووی وهر گرت و رږاندی به سهر نه و سی که سیه نه و تو دووا که وتبون له جهنگ و نه چونه دهره وه و فهرمانی خوا بزيان دواخرا.

﴿ حَتَّى إِذَا ضَاقتْ عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ وَضَاقتْ عَلَيْهِمْ أَنْفُسُهُمْ ﴾ هه تا کاتی تنگ و تروسکبو له سهریان زهوی به و پانيه وه هه يوو، دليان له سهر خويان ته نکبو له زوری خه فته تاو بی که س و بی هاوری بی چاره، به هيچ جوړی خوشی نه چوه دليانه وه. ﴿ وَظَنُوا أَنْ لَا مَلْجَأَ مِنَ اللَّهِ إِلَّا إِلَيْهِ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ لِيَتُوبُوا ﴾ وه زانيان هيچ په ناگايه نيه برؤن بولای له بهر خه شمی خوا له وان مه گهر هر بولای خواو به تهمای لی بوردنی خوا له روی به زه ييه وه، له پهاش نه و هه موه ناخوشي و بيچاره يی و دهردی سهریه توشيان بو له ماوه ی نه و په ناجا شوه دا خوا کومه کی پی کردن و رږاندی به سهر يانا په شيمان بونه وه و ميه ره بانی خوی له بهر نه ووی که په شيمان بينه وه و بهرده وام نه بن له سهر گونا ه. زور راسته هه تا خوا ياریده ی ناده ميزاد نه داو نه خشه نه کيشی بړ په شيمان بونه ويان په شيمان بونه وه بړ که س نابی و ده ست نادا بزيان.

﴿ إِنَّ اللَّهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴾ به راستی خوا ههر نه وه په شيمان بونه وه وهر گری به زوری له بقه نده کانی خوی، زور خاوه نی به زه يی و ميه ره بانيه بړ هه مو به نده کانی خوی. کاتی نه و نايه تانه هاته خواره وه له دووای په نجا شو باوه رداران به و نايه ته زور خوش حال بون و جه ژنه پيروزه يان له يه کتری نه کرد و له و سی که سه يش، نه و سی که سانه به جوړی خوش حال بون نه هه هاته ژماره، که عی کوری مالیک ويستی له خوشی و له موژه ده دا

هموو دارایی خوئی بیه خشی. پیغمهر ﴿ﷺ﴾ فرمانی بی دا هندیکی بیه خشی هندیکی به جی بیلی بو خوئی و خیزانه کدی و پیمانی دا له هموو دووا ههر گیز درؤ نه کا.

﴿یا ایها الذین امنوا اتقوا الله﴾ ئدی که سانیکی ئه وتو باوهرتان هیتاوه: ئیوه له خوا بترسن و خوتان بپاریزن له بی فرمانی خوا، مه گه پنه وه بو لای خراپه کردن دووای به شیمان بونه وه.

﴿وكنوا مع الصادقين﴾ وه ئیوه له گهل پیاو چاکان بن له گفتوگو له کردارتانا. وینهی ئه و که سانه بن له راست گزیدا. له گهل دووروان و دروزنانا مهن و دوایان مه که ون. کاتی خوای مه زن فرمانی دا به هاوړیکانی پیغمهر ﴿ﷺ﴾ هاوړی راست گزیان بن له هموو جهنگیکا، دوو پاتیشی نه کاته وه و قه ده غهی نه کا نه چون له گهل پیغمهر دا بو هموو جهنگی و نه فهرموی.

مَا كَانَ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ وَمَنْ حَوْلَهُمْ
مِّنَ الْأَعْرَابِ أَن يَتَخَلَّفُوا عَن رَّسُولِ اللَّهِ وَلَا يَرْغَبُوا بِأَنفُسِهِمْ
عَن نَّفْسِهِ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ لَا يُصِيبُهُمْ ظَمَأٌ وَلَا نَصَبٌ
وَلَا مَخْمَصَةٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَطْئُونَ مَوْطِئًا يَغِيظُ
الْكُفَّارَ وَلَا يَنَالُونَ مِنْ عَدُوِّ نِيلًا إِلَّا كُتِبَ لَهُم
بِهِ عَمَلٌ صَالِحٌ إِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ﴿١٢٠﴾
وَلَا يُنْفِقُونَ نَفَقَةً صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً وَلَا يَقْطَعُونَ
وَادِيًا إِلَّا كُتِبَ لَهُم لِيَجْزِيَهُمُ اللَّهُ أَحْسَنَ مَا كَانُوا

يَعْمَلُونَ ﴿١٤١﴾

﴿ مَا كَانَ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ وَمَنْ حَوْلَهُمْ مِنَ الْأَعْرَابِ أَنْ يَتَخَلَّفُوا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﴾ نابی و دروست نیه بۆ دانیشتوانی مەدینە و کەسی لە دەوروو پشستی ئەوانن لە عەرەبە دەشتە کێ کان کە دووا بکەون لە نێراوی خوا لە هەموو فەرمانە پەواکاناو قەدەغە کراوە کانا بە تاییەتی لە جەنگ کردندا.

﴿ وَلَا يَرْغَبُوا بِأَنْفُسِهِمْ عَنْ نَفْسِهِ ﴾ وە بۆیان نیه نازار پارێژن لە خۆیان و نە ی پارێژن لە پێغمەر، شایان نیه بۆیان خۆیان لە خوشیدا بژین و پێغمەر لە ناخوشیدا یانی دروست نیه بۆ ئەوان و بۆ هەموو باوەرداران کە داوای سودی خۆیان بکەن و لەشی خۆیان پارێژن لە نازار واز لە پێغمەر بهێتن و نە ی پارێژن، ئەو فەرماندانە دەر بارە ی پێغمەر پێوستیکە خوا پێوستی کردووە بۆ پاراستی پێغمەر ﴿ ﷺ ﴾ لەو شتانه خوا داوای کردووە لە باوەرداران کە پاراستی پێغمەر ئەبێتە هۆی راغوبیان و دەرچونیان لە تاریکی بی باوەرپەوه بۆ لای روناکی باوەر هێنان. بە کورتی نابی خۆیان یان لە پێغمەر خوشتر بوی.

ئەگێڕنەوه ئەبو خەیسەمە ی هاوڕێ ی پێغمەر گەیشته نیو باخە کە ی خۆی و ژنیکی زۆر جوانی هەبو ژێرە خەری بۆ راخست لە سیبەرداو خورماو ئاوی ساردی بۆ هێناو نزیک کردنەوه لە ئەبو خەیسەمەوه، ووتی: سیبەری چڕو خورمای تازە و ئاوی ساردو ژنی جوان و پێغمەریش لە ژێر گەرمای خۆرو بای گەرمدا بێ ئەوانە هەمویان چاک نین. هەلساو سواری هوشرە کە ی خۆی بو شمشیر و تیرە کە ی هەلگرت بە تیزی رویشت بە نیو تۆزدا. پێغمەر فەرمو ی: ئەبو خەیسەمە یە. بە ئی: ئەو، پێغمەر ﴿ ﷺ ﴾ زۆر خوش حال بوو داوای لی خوشبوونی بۆ کرد.

پوخته و کورتە ی ئەو رێستانه ئەمە یە: یانی پێوستە لە سەر هەموو موسلمانانی یاری دە ی کردووە ی راستی بداو خەبات بکەن لە دژی کاری پوچ و خراپ. سودی تاییەتی خۆیان

کاریان تی نہ کاو واز له ناین بهین و واز له پیغمهر بهین به درو به ده له سه وینهی
دو وره کانی سهرده می پیغمهر ﴿ ﷺ ﴾ که واته باسکردنی دانیش توانی مه دینه و ده ورو
پشتی له بهر نه ویه نزدیکون له رودای ته بک و باسه که باسی نه وانه.

﴿ ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ لَا يُصِيْهِمْ ظَمًا وَلَا تَضَبٌ وَلَا مَخْمَصَةٌ فِیْ سَبِيْلِ اللّٰهِ ﴾ نه و قه ده غه
کردنهی دو واکه وتن و نه چون بو جهنگی ته بک له درزی خراپه کاران بو نه ویه بو
که به راستی نه وان له گه ل پیغمهر بن توشی نه وان نابی تنوتی و نازار و برستی له ریگه ی
خوادا.

﴿ وَلَا يَطْعُوْنَ مَوْطِئًا يَّفِيْظُ بِهِمُ الْكُفَّارُ وَلَا يَنْالُوْنَ مِنْ عَدُوِّئِلَّا ﴾ وه نه وان داناین بیان
به جیگه یه کدا توره بکا به هوی نه و بی دانانهی نه وان بی باوه ران و نازاریان نه وادو رقیان
نه جولئی و، توشی نه وان نابی له دوژمنه وه هیچ شتی له کوشتن و دیل کردن و بریداری
و له ناوچونی داراییان و هدرشتی توشی خه فته یان بکا به و بونه وه رق جولانی بی باوه رانی
تیدا، بی، ئیر نه و نازاره که می یا زور نه وانه همویان به فیرو ناچن و بی پاداشت نابن.
﴿ اِلَّا مَا كَتَبَ بِهٖ لَھُمْ عَمَلٌ صَالِحٌ ﴾ مه گر نه نویسی و پیوست نه کری بو نه وان
به هوی نه و کارانه یانه وه پاداشتی کرده ویه کی چاک و ده ستیان نه که وی له پاشه پروژدا و
له جهاندا به سهر به رزی نه زین.

﴿ اِنَّ اللّٰهَ لَا یُضِیْعُ اَجْرَ الْمُحْسِنِ ﴾ به راستی خوا به فیرو نادا پاداشتی چاکه کاران له
روژی دو وایدا به و بونه وه جهنگیان کرده له گه ل پیغمهر ﴿ ﷺ ﴾.

بو زاین: نه بی بزاین نازار دهرترین و گرانترین شت بو ناده می زاد نه مه یه: دوژمن زه وی
و نیشتمانیان داگیر بکه ن، ئیر نه و دوژمنه بی باوه رین یا موسلمان مه گر لای یه کی گران
نه بی به کری گیرای دوژمنی و خاوه نی ناین و ناموس نه بن و بی ویزدان و
خو فروشن، وینهی کوردان نیشتمان داگیراوو دهر به دهر کراو، خو فروشانیان یاریده ی
دوژمنیان نه دهن و به پاره یه کی که می دوژمن گوندو شاره کانیان نه روختن.

ئیسلا م هه رگیز لای ره وانه و په سه ند نیه نیشتمانی جگه ی خو ی داگیر بکا به جگه ی
نهم دو وویانه:

۱- مه گهر بۆ نهووی زیانی توشی نیشتمانی جگهی خوڤان بوبی و موسلمانان بیانهوی نهو ناززاره نهیهلن، وهك نهووی ناگر بهربوبیته خانوی یهکی لهو کاته دا بۆ لابرندی نهو زیانه دروسته بچنه نیو خانوی یهکی تر بۆ کوژانه دنهووی نهو ناگره له خانوی دراوسی کهیا، وینهی نهووی پیغمهر ﴿ ﷺ ﴾ پهلاماری رۆمهکانی دا له کاتیکا ویستیان مه دینه داگیر بکهن و ئیسلام بته بر بکهن.

۲- بۆ هیژکی دادپهروهه ههیه بچی بههاواری دانیشتوانی ههریمی بۆ راوانی داگیر کهران و سهركوت کردنی ستهمکاران و گهرا نهووی ناسایش بۆ ستهم لی کراوان.

﴿ وَلَا يَنْفَقُونَ نَفَقَةً صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً وَلَا يَقْطَعُونَ وَادِيًا ﴾ وه خهرج ناکهه له رێگهی خوا دا و نایهه خهشن خهه رجه کی کهم وینهی دهکه خورمایه یاتوره کهیهو، نایهه خهشن خهه رجه گهوره وینهی عوسمان لهو شتهی بهخشی بۆ ههلسوراندنی جهنگی ته بۆک و، نای برن و نایهه نه دوو، هیچ شیویی و ماندوبون و ناخوشیه توشیان بی.

﴿ إِلَّا كُتِبَ لَهُمْ لِيُحْزَبَهُمُ اللَّهُ أَحْسَنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴾ مه گهر خوا نویستی بۆ نهو کهسانه له بهر نهووی پاداشتیان بداته وه به شیرینترین پاداشتی شتی نهیکهه له جیهاندا و نهیهه خهشن .

کاتی نایهتی (۱۲۰-۱۲۱) ی نهه سوره ته هاته خواره وه هۆزو دیهاتی موسلمانا ووتیان: سویندهمان بهخودا لدووی نهه رۆژه له هیچ جهنگی دووانا کهوین و دابارین بهسهه مه دینه داو بۆ نهو مهیهسته. خوی گهوره فهرموی:

وَمَا كَانُوا الْمُؤْمِنُونَ لِيَنْفِرُوا كَافَّةً
فَلَوْلَا نَفَرَ مِنْ كُلِّ فِرْقَةٍ مِّنْهُمْ طَائِفَةٌ لِّيَفْقَهُوا فِي الدِّينِ
وَلِيُنْذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ ﴿١٢٢﴾

تهفسیری زمانکوی

بن لهه مو رویه که وه و نه و تاقمه فیّری نه وانه بکه ن چونه ته دهر وه بو جهنگ نه و
 زانست و زانیاریه فیّری بوون له خزمه پیغمه مرو زانا کانه وه و بیشان ترستین له سزای خوا
 کاتی گه رانه وه له جهنگ. یانی بن به دوو به شه وه: به شیکیان بچن بو جهنگ و به شتی
 تریان شاره زای سنورو ده ستور بن له مه دینه. نه و نایه ته پیروژه شاره زای نه و ه مان نه کا له م
 سه رده مه ی نیمه شیدا پیو یسته له سه ر موسلمانان کر مه لیکیان تهرخان بکه ن بو فیرونی
 هه موو زانسته کان له هه ر جیگه یه فیرو بکرین، نیتر نه و زانسته ده ستوری په رستی یا
 یاسایی یا فهرموده ی خواو پیغمه مر بی، یا فیرونی زانستی پزیشکی و نه ندازیاری یا
 دوزینه وه و دهر هیانی پیت و فهری نیو زه وی و سه رزه وی و سروشتزانی و شتی
 تر، یادروست کردنی چه ک و که شتی و زانستی کاره بابی، هه تا دی کاتی خوای مه زن
 فهرمانی دا به پیغمه مر ﴿﴾ که یه که م جار خزمه کانی بترستی نریکتر بو نریک،
 فهرمانیشی دا به پیغمه مر جهنگ بکا له گه ل نه ته وه کانی تر دا پی به پی و نریک بو دور.
 نه وه بو پیغمه مر ﴿﴾ یه که م جار جهنگی کرد له گه ل خزمه کانی خو ی، له پاشا
 عه ره به کان، دووای نه وان خواهن نامه کان وه ک به نو قوره یزه و به نی نه زیرو خه یسه رو
 فده ک، دوو باره گاوره کانی روم و شام، دووای پیغمه مر ﴿﴾ هاوړیکانی پاش ماویه
 شام و عیراق و جیگه کانی تریان داگیر کرد، بو جی به جی کردنی نه و کارانه خوا فهرموی:
 ﴿وَقَاتِلُوا الَّذِينَ يَلُونَكُمْ مِنَ الْكُفَّارِ﴾ وه نیوه ی موسلمان جهنگ بکه ن له گه ل
 که سانیکی نه و تو له بی باوه ران نریک له نیوه نریک له دووای نریک. که واته پیو یسته
 له سه ر هه مو لایه ک له موسلمانان کاتی ترسیان په یدا کرد له دوژمنی خو یان خو یانیان بو
 ناماده بکه ن و په لاماریان بده ن و ته فرو تونایان بکه ن به گویره ی توانا. به و مه رجی په یمانی
 ناشتی نه به سترابی له گه ل نه و بی باوه رانه.

﴿وَلِيَجْذُوا فِيكُمْ غِلظَةً وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ﴾ وه بو نه وه ی نه و بی باوه رانه
 ده ستیان بکه وی و بزائن له نیوه وه سه ختی و نازایی، بو یان دهر که وی نیوه خو تانتان ناماده
 کردوه بو بهرگری و، نیوه بزائن به راستی خوا له گه ل نه و که سانه یه خو پارژن له بی
 فهرمانی خوا، له گه ل که سانیکه باوه ریان پاکه و نیازیان خاوپنه له جهنگ کردند، نه وه ی
 له توانایانه له چه ک و که ره سه و تفاق ناماده یان کردوه، خوای گه وره یش یارمه تیان نه دا.

له پاشا خواى مهزن باسى هندی تر له پاش ماوهى کردهوى خرابى تری دوورووانه
نه کاو نه فهرموى.

وَإِذَا مَا أُنزِلَتْ سُورَةٌ فَمِنْهُمْ مَّن يَقُولُ أَيُّكُمْ زَادَتْهُ هَذِهِ
إِيمَانًا فَأَمَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا فزَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَهُمْ يَسْتَبْشِرُونَ
﴿١٢٤﴾ وَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ فَزَادَتْهُمْ رِجْسًا
إِلَى رِجْسِهِمْ وَمَاتُوا وَهُمْ كَافِرُونَ ﴿١٢٥﴾ أُولَٰئِكَ
أَنَّهُمْ يُفْتَنُونَ فِي كُلِّ عَامٍ مَّرَّةً أَوْ مَرَّتَيْنِ ثُمَّ
لَا يَتُوبُونَ وَلَا هُمْ يَذَكَّرُونَ ﴿١٢٦﴾ وَإِذَا مَا أُنزِلَتْ
سُورَةٌ نَّظَرَ بَعْضُهُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ هَلْ يَرِيكُمْ مِّنْ أَحَدٍ
ثُمَّ أَنصَرَفُوا صَرَفَ اللَّهِ قُلُوبَهُمْ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ
﴿١٢٧﴾

﴿وَإِذَا مَا أُنزِلَتْ سُورَةٌ فَمِنْهُمْ مَّن يَقُولُ أَيُّكُمْ زَادَتْهُ هَذِهِ إِمَانًا﴾ وه هر کاتى بنیرایه ته
خواره وه سوره تى يا پارچه چه له قورنان دواى هندی لهو دوورووانه کهسى واهیه
به گالته کرده وه بهو سوره تى قورنان به موسلمانان نه لى: چ کهسى له تیره نهو پارچه
سوره ته باوه رهیانی زور کرده به پیغمهر و یزسن لهو شتهى نه لى. خواى مهزن
وولامیان نه داته وه و نه فهرموى:

﴿وَإِذَا مَا نُزِّلَتْ سُورَةٌ نَّظَرَ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ هَلْ يَرَاكُمْ مِنْ أَحَدٍ﴾ وه هه کاتی
بئریته خواره وه پارچه یه له قورئان ته ماشایان نه کرد هه ندیکیان بؤلای هه ندی تریان و
چاویان له یه كه دائه گرت و بی ته که نین و گالته یان نه کرد بهو پارچه قورئانه و نه یان ووت:
نایا یه کی له موسلمانان ئیوه نه بینن ته گهر بچینه دهره وه، نه وه كه نه ییمان دهر بکه وی
ئابرویان بچی، ته گهر دووایی ته گهر بیانزانیایه یه کی له موسلمانان نه یان بینن
دائنه نیست له سهر شیوه ی خرابه ی دلی پیسیانه وه.

﴿ثُمَّ انْصَرَفُوا صَرَفَ اللَّهِ قُلُوبَهُمْ﴾ له پاشا نه و بی باوه رانه هه لسان له خزمه ت
پیغه مهرو نه چون به لای کاری خو یانه وه بی ناگا بون له تاوانی خوا وه كه هیچ شتیکی
خراپان نه کرد بی، خوا دلی نه وانی وه رگیربو له ناستی راستی له دووای نه و به لگانه
بؤیانی دانابو، دووایی باوه ریان نه هیتا که وواته خو یان بهر پر سیاری نه و وه رگه رانه رسته و
خو.

﴿بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ﴾ بهو هویه وه به راستی نه و دوو روداوانه تاقیمکن نه زانن و بیر
له فهرموده کانی خوا ناکه نه وه بؤ زانینی ریگه ی راست.
له پاشا خوی مه زن زوی فهرموده ی خو ی نه کا بؤلای هه مو ناده میزادو به توندی
سویند نه خوا و ته فهرموی:

لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ
عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ
رَءُوفٌ رَّحِيمٌ ﴿١٢٨﴾ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ
إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ﴿١٢٩﴾

﴿ لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ أَنْفُسِكُمْ ﴾ بهراستی هاتوه بۆلای ئیوهی ئادهمیزاد نه گهر
بتانهوئى بگهرتین به داواوى راستیدا و ریگهئى راست بناسن فروستادهیه لهپره گهزى خۆتان
و له نه وهی ئادهم، له بهر پزترین هۆزتان ههتا بئى بههۆى رزگاریتان له نه زانین ووشکیتانه وه
بۆلای زانین و دل نه رمی.

﴿ غَزِيرٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ ﴾ گران و ناخۆشه له سههرى شتى تووشى ئیوه بئى له نازار
بههۆى گوناھتانه وه و له ریگهئى راست لادانتان له ههمو ئادهمیزادى به بئى جیاوازی، لایشى
گرانه بونه وه رانى تریش توشى نازارو خراپه بن.

﴿ حَرِيسٌ عَلَيْكُم ﴾ زۆر به پهروشه وه کۆل نه ده ره له سههر ئیوهی ئادهمیزاد به گشتى بۆ
دۆزینه وهی ئاسایش و بهختیاری و خۆشیتان له ههمو کاریکتانا له نه مړۆ له دوا رۆژدا، بۆ
نه وهی ئیوه باوه به خودا بهتن ههتا توشى نازارى پاشه رۆژ نه بن.

﴿ بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُوفٌ رَحِيمٌ ﴾ زۆر به به زهیی و میهره بانه به باوهرداران، به خشنده بئى
زۆره بۆیان ههمو کاتى له هه ولدايه که نازارو ناخۆشى توشیان نه بئى، له هه ولدايه به بۆ
به رگرى کردن له ده ست در پۆلای بۆ سهریان و ئاواتى خۆشى نه وانه.

پهغه مههرى خوا هه رچه نده خاوهنى به زهیی و به خشنه بۆ ههمو ئادهمیزادو ههمو
بونه وه ران. به لām هه ر که سى به ناره واپه لامارى باوهرداران بداو بیهوئى یارى بکا به بونیان
و ناموسیان و نیشتمانیان و دارایی نه وان، زۆر به توندی و به تیژى ریگهیان لى نه گری، بۆ
ناره واپى بئى باوه رپى و ستهم و داگیر کردن له ئادهمیزاد به تاییه تى له باوهرداران نه رم و
نیان نیه له بهر نه وهی ئایینى ئیسلام ئایینى مروفايه تیه، به بئى نه و ئایینه مافى ئادهمیزاد
ناپار پزرى، پێویسته له سههر باوهرداران بته وولām و ئایینى ئیسلام به چه سپی.

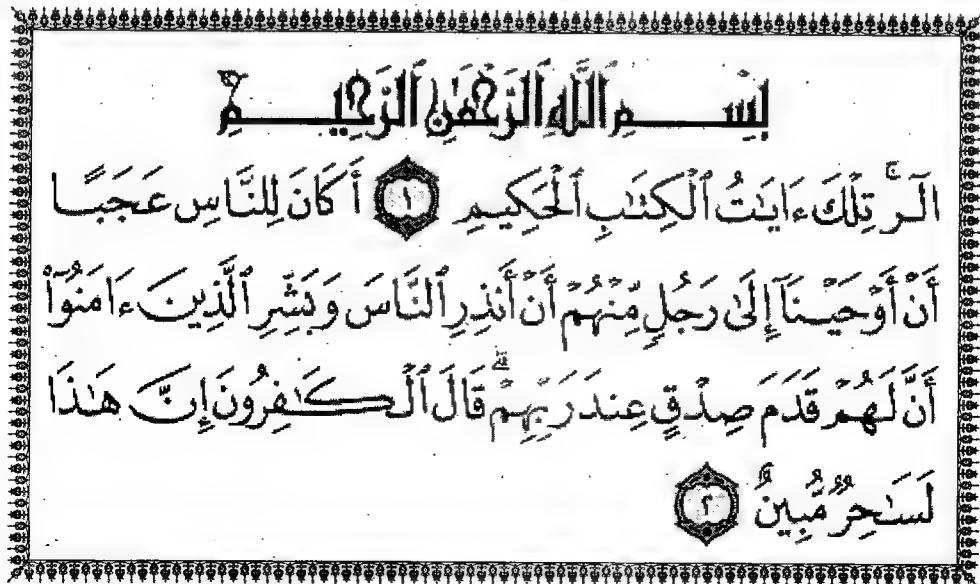
﴿ فَأَنْ تَوَلَّوْا ﴾ دووایى نه گهر پشتیان کرده راستى و پهیره وى پهغه مههر ﴿ ﷻ ﴾،
باوهریان نه هیتاو هه ولى جهنگ و دوورویى و پروپاگه نده بلاو کردنیاندا له دژى
موسلمانان.

﴿ فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ ﴾ دووایى تو بلى: من خوام به سهو سهرم نه خاو زالم
نه کا به سههر بئى باوه راندا، هه یج که سى نیه په رستنى راستى بۆ بکرى مه گهر هه ر خواى تاك
و ته نها.

﴿ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ ﴾ هدر له سهر خوا من پشت ته به ستم، هه مو کار یکم هه والله ی خوا
ته که م، هدر خوا به توانای به سهر هه مو شتی کا هدییه.
﴿ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ﴾ وه هدر خوا به پروه ردگارو خوا هنی کورسی و ته ختی
زور گه و ره و خوا هنی هه مو بونه و هه ران. یانی بونه و هه ران زور گه و ره ترو فراوان تره
له ناسمانه کان و زهوی و جگهی ته و انیش. (عهرش) هیما به له توانای بی وینه ی خوا بنو
هه مو بونه و هه ران.

لهمه که ی ریزدار هاتوته خواره وه، جگه له نایه تی (۹۶-۹۴-۴۰) ژماره ی نایه ته کانی (۱۰۹) نایه تن.

کاتی خوی مه زن به سوره تی کوتایی هینا به باسکردنی پیغمهر ﴿﴾، دهست به باسی توانای خوی نه کا لهم سوره ده دا به باسکردنی گه وره یی بی هاوتای خوی و نه و شته ییش نار دوویه تی بۆ سهر فروستاده ی خوی و نه فهرموی:

(بسم الله الرحمن الرحيم)

به ناوی خوی به خشنده ی میهره بان

﴿ الرا ﴾ زانایان بیری زۆر جیاوازیان ههیه له مانای نه و پیتانه دا، له سوره ته کانی پیشودا باسیان کراوه به جوړی بچینه میشکه وه و جیگه ی بروای زۆربه ی زانایان بی. ﴿ تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْحَكِيمِ ﴾ نه و نایه تانه ی له مه و پیش باسیان کراوه، نه و نایه تانه ی ره وانه کراونه ته سهر موحه مه د نایه ته کانی نامه یه کن پر ن له زانست و مانایه کیان ههیه دورن له تیک چوون.

ته فسیری زمانا کۆبی

به بی‌ی کات مانا کانیان ناگورین، پاکن و دورن له دژایه تی یه کتری، له سه‌ر
بنچینه کی به هیژ دانراون، دهست کاری و له ناو چون رویان تی تاکا، قه‌ده‌غه کهری
همو جوړه خراپه کن بی‌باوه‌رانی قوریش سدریان سورّ نه‌ما که خوا موحه‌مه‌د هه‌ل‌ب‌زیری
بو پیغه‌مه‌رایه تی له جگه‌ی نه‌وان، نه‌یان ووت: خوا که‌سی دهست نه‌که‌وتوه بیکا
به پیغه‌مه‌ر جگه‌ی هه‌تیوی نه‌بو تالیب، وایان دانابو له‌و دوو‌شاره گه‌وره‌ی مه‌که‌و تایف
نه‌بوایه پایوی گه‌وره بکرایه به پیغه‌مه‌ر، خوی مه‌زن وولامیان نه‌داته‌وه و نه‌فهرموی.

﴿اَکَانَ لِلنَّاسِ عَجَبًا اَنْ اَوْحَيْنَا اِلٰی رَجُلٍ مِّنْهُمْ﴾ نایا جینگه‌ی سه‌رسورمانه بو
ناده‌میزاده بی‌باوه‌ره‌کان که نیمه‌سروش بنیرین بولای پایوی له‌خویان، نه‌و پایوه‌یش
بریتی بی‌له‌موحه‌مه‌د خوا هه‌لی ب‌زیری، خویان نه‌یناسن به‌بنه‌ماله‌و ره‌گه‌زه‌وه، بویان پونه
راست گ‌زو داوین پاکه.

له‌پاشا خوا رونی نه‌کاته‌وه هوی ره‌وانه کردنی پیغه‌مه‌رو نه‌و شته‌ی نه‌تو بوی هاتوه‌ته
خواره‌وه رای بگه‌یه‌نی به‌ناده‌میزاد و نه‌فهرموی نیمه‌سروشمان ناردوه.

﴿اَنْ اَنْذِرَ النَّاسَ﴾ که به‌راستی تو ناده‌میزاد ب‌رستی و هه‌وال بده‌ی به‌وانه‌یان دژی
فهرمانی خوان و گونا‌هبارن به‌سزادانیان له‌لاین خوی گه‌وره‌وه.

﴿وَبَشِّرِ الَّذِينَ اٰمَنُوا اَنْ لَهُمْ قَدَمٌ صِدْقٍ عِنْدَ رَبِّهِمْ﴾ وه تو موژده‌یش بده‌ی
به‌که‌سانیک‌ی نه‌وتو باوه‌ریان هیناوه و فرمان‌به‌رداری خوان و به‌رستی بو نه‌که‌ن
به‌پاداشتیکی زور گه‌وره له‌خزمت په‌روه‌دگاری خویانا بدری به‌وان پیش‌که‌وتن و
پاداشتی شیرین و پله‌و پایه‌ی به‌رز له‌خزمت په‌روه‌دگاری خویانا به‌هوی کرده‌وه‌ی
پیشینی خویانه‌وه.

﴿قَالَ الْكَافِرُونَ اِنَّ هٰذَا السَّاحِرُ مُبِينٌ﴾ بی‌باوه‌ران نه‌یان ووت دووای نه‌وه‌ی
پیغه‌مه‌ر هات بو لایان به‌و کاره یه‌که خه‌رانه‌وه: به‌راستی نه‌و پایوه جادوو گه‌ریکی
ناشکرایه، کاتی نه‌و شتانه‌یان نه‌ووت بی‌ده‌سته‌لاتی و لاوازی خویانیان بو ده‌رکه‌وت و
هیچیان بو نه‌ماوه‌ته‌وه جگه‌ی له‌وه درو هه‌لبه‌ستن، خوی مه‌زن روی خوی نه‌کا بولای

ته‌فسیری زمان‌کوی

ئەو كەسانە سەريان سۈر ئەما لەوھى كە خوا بئىرى سۈرۈش بۆ پياوئى لەوان و بيانرستىي و مۆژدەيان بداتى، رۈنشى ئەكاتەوہ خوايە توانايە بەگوڤرەى ئارەزوى خۆى بونەوهران ھەلئەسۈرئىي و سۈرۈش ئەنئىرى بۆ لای كەسئى شايستە بئى و ئەفەرئى:

إِنَّ رَبَّكُمْ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ
 فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ يُدِيرُ الْأُمُورَ مَا مِنْ شَيْءٍ
 إِلَّا أَمِنْ عِنْدَ ذِيهِ ذَٰلِكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ أَفَلَا
 تَذَكَّرُونَ ﴿٣﴾ إِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا وَعَدَ اللَّهُ حَقًّا إِنَّهُ
 يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ لِيَجْزِيَ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
 بِالْقِسْطِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ شَرَابٌ مِّنْ حَمِيمٍ وَعَذَابٌ
 أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ ﴿٤﴾

﴿إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ﴾ بهرآستی په‌روهر دگار و هیڼه‌رده‌ی ئیوه‌و خاوه‌ن و هه‌لسورپڼه‌رتان و نه‌و که‌سه‌ی پی‌زیسته ئیوه‌و بی‌هرستن خوا‌یه‌کی نه‌و تو‌یوه دروستی کرده‌و ناسمانه‌کان و زه‌وی به‌و قه‌واره گه‌وره‌و ه‌دیانه له‌نه‌ندازه‌ی ماوه‌ی ش‌ه‌ش ر‌و‌ژی نه‌م‌ر‌و‌دا، ر‌و‌ژی خوا وه‌ک ر‌و‌ژی ئی‌مه‌ نیه‌، چون‌که پ‌یش دروست‌بو‌نی بو‌نه‌وهران ر‌و‌ژ که‌له‌ سو‌رانی زه‌وی به‌ده‌وری خ‌و‌ردا په‌یدا نه‌بی له‌وکاته‌دا نه‌بوه‌. مانای وانیه‌ خوا توانای دروست کردن‌ی ناسمانه‌کان و زه‌وی به‌یه‌ک جار نیه‌، چون‌که خوا نه‌توانی به‌فرم‌ویی ب‌بن، به‌ماوه‌ی که‌م‌تر له‌چاو نوقانی دروست نه‌بن به‌لام له‌به‌ر ش‌تی‌کی شایسته‌و

شايان به چەند جارى دروستى كردون و ئيمە نازانين، بۆ فير كردنى ئيمە كە كارو
كرده وهمان هيدي و خاوهن پشو بن.

﴿ثُمَّ أَسْتَوَىٰ الْعَرْشَ﴾ له پاش دروست كردنى ئاسمانه كان و زهوى خوا تواناو
دهسته لاتی خوی داناو له سهري عهرش. يانی به سههر هه مو بونه وهران و دروست كراوانى
خوى. مانای ئەو پرستەيه هيمایه بۆلای ئەوهى چۆن ئەبيژرى پاشا له سههر كورسى خوى
دانىشت بۆ ههلسوراندى كاروبارى نيشتمان. ئەگينا خواى مهزن پاك و خاوينه له وهى
له جيگهيه دانيشى. مانای ئەو نايه ته له نايه تى (٥٤) ى ئەلعه عرافدا تپهريوه.

﴿يَذُبُّ الرِّيحَ﴾ خوا ئەسازيتى و ريك ئەخا ئيشى هه مو بونه وهران به گويهرى ديارى
كردن و دانانى هه مو كارى له جيگهيه شياوى خويا، هه مو شتى ساز ئەك له سههر پلهو
پايهيه شياوى خوى بت په رستان ئەيان ووت: بته كاغان تكامان بۆ ئەكەن لای خوا، دوايى
خواى مهزن روني ئەكاته وه هيج شتى نيه تكاكارى مه گهر كاتى خوا دهستورى پى بدا.
ئەو بتانه له هيج شتى ناگەن چۆن ئەبن به تكاكار؟ زۆر رۆن و ئاشكرايه فريشته كان و
پيغه مه ران ناتوانن ببته تكاكار به بى دهستورى خوا، بۆ رۆن كردنه وهى ئەو شتانه خوا
ئەفهرموى:

﴿مِمَّنْ شَفِيعٌ إِلَّا مِنْ بَعْدِ إِذْنِهِ﴾ هيج تكاكارى نيه له رۆژى دووايدا مه گهر له پاش
دهستورى خوا، ئەو پرستەيه گفتوگوى بت په رستان ژيړاو زۆر ئەكاو ئەى روخيى.
﴿ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ﴾ ئەو كەسهى خاوهنى ئەو جوهره شتانه بى
له دروست كردن و به رپوه بردنى هه مو بونه وهران په روه دگارى ئيويه به ته نه نهك جگهيه
ئەو، چ كەسيكه ئەو توانايه بى جگهيه خوا. كهواته ئيويه ئەو خوايه به رستن به ته نه هاو
بته كان مه رستن كە له هيج شتى ناگەن. ئايا بۆ ئيويه ئامۆزگارى وەر ناگرن و بيرناكه نه وه
چ كەسيكه شايانى په رستن بى؟ هه تا تبيگەن هه ر خوايه ته نه ها شايستهيه بۆ فەرماندارى و
په رستن.

﴿إِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعاً وَعَدَ اللَّهُ حَقّاً إِنَّهُ يَنْدُبُ الْخَلْقَ ثُمَّ يَعِيدُهُ﴾ هەر بۆ لای خوایه
 گه پانه وهی ئیوهی ئاده میزاد دووای مردن و زیندو بونه وه تان به گشتی. که واته خۆتان
 ناماده بکهن بۆ پرسیار و وولام خوا به لینی داوه بهو گه پانه وهیه به به لینیکی راست و
 بیگومان. به راستی خوا به کهم جار نه یان هیته بونه وه دروست کراوانی خۆی له نه بونه وه
 بۆ لای بون بهو جۆره سهر سورینه رانه ئیوه نه یان بین له پاشا دووای مردن نه تان هیته وه
 و زیندوتان نه کاته وه بۆ جاری دووهم. مه به ست له دروست کردن و مردن و
 زیندو بونه وه یان وه گرنتی پاداشت و تۆ له یه، وه ک خوا ی مه زن نه فهرموی:

﴿لِيَجْزِيَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ بِالْقِسْطِ﴾ له بهر نه وهی خوا یاداشتی
 که سانیککی نه وتۆ بداته وه باوه ریان هینا وه کرده وه چاکه کانیاں کرده به وهی
 دادپهروهی خۆیه وه، به شی خۆیان وه رگرن به بی کهم و کوری

﴿وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ شَرَابٌ حَمِيمٌ وَعَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ﴾ وه که سانیککی
 نه وتۆ باوه ریان نه هینا وه بۆیان ههیه ناویکی زۆر گهرم که ریخۆ له یان پارچه پارچه نه کاو،
 بۆشیان ههیه سزایه کی خاوه ن ئازار و جگه ریان نه پرزنتی و له شیان نه تویتیه وه به وهی
 شتی باوه ری بی نابه رن له خواو له پیغه مهر ﴿﴾.

خوا ی مه زن توانا و نه قلی داوه به ئاده میزاد بۆ کردنی ههرشتی خۆیان ئاره زویان هه بی
 له چاکه و له خراپه به گویره ی هه لبارده ی خۆیان، فهرمانی داوه به چاکه کردن و
 قه ده غه ی کرده خراپه کردن. دوا ی هه یانه فهرمان بهرداری خویان کرده و هه یانه دژی
 فهرمانی خوا وه ستاون. له پاشا هه ردوولایان نه مرن و به ره و گوپی خۆیان نه نیرین به بی
 نه وهی پاداشتی چاکه کاران درایته وه سزای گونهاران درایته وه له جیهاندا. به لکو زۆر
 کهس له گونهاران یاخی بوون. و سه میان کرده، که شتی نه به و پرسیاریان لی بکا.
 که واته زیندو بونه وه و پرسیاری پاشه رۆژ نه بی مانای وایه سه مه کارو سه مه لی کراو،
 باوه ردارو به باوه ری که سانن. به لکو بی باوه ری چاکتر و به ریزتر بی لای خودا له باوه ردار،
 خراپه کار به ریزتر بی له و که سه ی له ریگه ی خودا کوژرابی. بیگومان نه وانه ش دژی

ته فسیری زمانکۆبی

دادپه‌روه‌ری و توانای خودایه، خودای مه‌زن به‌رزترو دورتره له‌بی دادی و بی توانایی، دوا‌یی بی‌گومان دوا‌ی زیندو بونه‌وه‌و پرسیارو وه‌لام هه‌یه و خودای مه‌زن پاداشتی سته‌م لی‌کراوان نه‌داته‌وه به‌به‌هه‌شتی به‌رین و پله‌ی به‌رز، تۆله‌ی زۆر سه‌خت له‌سته‌م‌کار نه‌سیتی و نه‌یاختاته‌ ناو دۆزه‌خ به‌بی گومان.

له‌وانه‌یه هه‌ندی که‌سی سته‌م لی‌کراو هاوار بکاو بیارپته‌وه له‌خودای مه‌زن، بلی: نه‌ی په‌روه‌ردگار: چ کاتی تۆ سته‌م‌کاران له‌ناو نه‌به‌ی؟ هه‌رچه‌نده‌ خوا‌ه‌نی باوه‌ره به‌لام دلی سوتاوه، وائه‌زانی خودا له‌ناویان نابا، نه‌و په‌له‌یه‌تی، خودای مه‌زن په‌له‌ی نه‌.

نه‌بی بزاین: نه‌و که‌سه‌یش پر‌وای به‌زیندو بونه‌وه‌و پرسیارو پاداشت و تۆله‌ی پاشه‌روژ نه‌بی به‌راستی پر‌وای به‌بونی خوا نه‌یه‌وی یا نه‌یه‌وی، ئیتر جی‌گه‌ی سه‌رسورمان نه‌ی بلی: نه‌گه‌ر خوا هه‌بوا‌یه سته‌م‌کاری بته‌ بر نه‌کرد.

بۆ زانین: دروست کردنی بونه‌وه‌ران و زیندو بونه‌وه‌یان دو‌وای مردنیان یه‌کی‌که له‌گری کۆره‌کانی زۆر گه‌وره‌ی لای هه‌ندی له‌ئاده‌میزاده، هه‌ندیکیان نه‌لین: بونه‌وه‌ران خۆیان له‌خۆیا‌نه‌وه دروست بوون به‌بی نه‌وه‌ی که‌سی دروستیان بکا، نه‌و که‌سانه‌ وێه‌ی که‌سی‌کن نوسرا‌وی بیین، دوا‌یی بلی: به‌بی نوسه‌ر له‌خۆیه‌وه نوسراوه، هه‌ر له‌به‌ر نه‌وه‌ی نوسه‌ره‌که‌ی نابینی. به‌راستی نه‌و که‌سانه‌ نه‌بی بزاین نه‌و که‌سه‌ی نه‌م بونه‌وه‌رانه‌ی دروست کردوه زۆر زۆر گه‌وره‌تره له‌و که‌سه‌ی نه‌خشه‌ی نوسراوه‌که‌ی کیشاوه به‌سه‌ر کاغه‌زدا که‌چی نوسه‌ره‌که‌ی نابیری، نه‌و که‌سه‌ی بونه‌وه‌رانی دروست کردوه مه‌رج نه‌ به‌چاو بییری نه‌قل له‌لایه‌تره‌وه به‌جگه‌ی بیینی چاو باوه‌ر نه‌هیتی به‌بونی خوا به‌بی گومان، وه‌ک هه‌ندی له‌ئاده‌میزاد باوه‌ریان هیناوه به‌بونی خواو باوه‌ریشی هه‌یه به‌بونی نوسه‌ر بۆ نه‌و کاغه‌زه.

له‌پاشا خوا‌ی مه‌زن فی‌ری به‌لگه‌یه‌ ترمان نه‌کا له‌سه‌ر یه‌کی‌تی خواو توانای دروست

کردنی خۆی بۆ هه‌مو بونه‌وه‌ران و نه‌فه‌رموی:

ته‌فسیری زمان‌کۆبی

هُوَ الَّذِي جَعَلَ الشَّمْسُ
ضِيَاءً وَالْقَمَرَ نُورًا وَقَدَرَهُ مَنَازِلَ لِنَعْلَمَ أَعَدَدَ السِّنِينَ
وَالْحِسَابَ مَا خَلَقَ اللَّهُ ذَلِكَ إِلَّا بِالْحَقِّ يُفَصِّلُ الْآيَاتِ
لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٥﴾ إِنَّ فِي اخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَمَا خَلَقَ
اللَّهُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَّقُونَ ﴿٦﴾
إِنَّ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَ نَا وَرَضُوا بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَاطْمَأَنَّنُوا
بِهَا وَالَّذِينَ هُمْ عَنْ آيَاتِنَا غَافِلُونَ ﴿٧﴾ أُولَٰئِكَ مَا لَهُمْ
النَّارُ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٨﴾ إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا
وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ يَهْدِيهِمْ رَبُّهُمْ بِإِيمَانِهِمْ تَجْرِي مِنْ
تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ ﴿٩﴾ دَعَوْنَهُمْ فِيهَا سُبْحَانَكَ
اللَّهُمَّ وَتَحِيَّاتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ وَآخِرُ دَعْوَانَهُمْ أَنِ الْحَمْدُ لِلَّهِ
رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٠﴾

﴿هُوَ الَّذِي جَعَلَ الشَّمْسُ ضِيَاءً﴾ خوا كه سىكى نه وتزيه خورى گيراوه به به خشده رى
روناكى به جورى نهو روناكه هه نه قولى له خويه وه بى نه وهى له شتى تره وه وه رگيرى.

ته فسىرى زمانا كزى

﴿وَالْقَمَرُ نُورًا﴾ و مانگی کردوه بهروناکی دهر بههوی پرژهی خوړهوه، مانگ خوی لهخویا تاریکهو روناکی لهخوړهوه وهر نهگری. مانگ و ههمو نهستیړهکان و زهوی لهخوړ جیا بونهتهوه بههوی توانای خوای گهوره. هندی لهزاناپان نهلین: (ضیاء- نور) ههردوویان بهمانا یهکن -مه بهست لهو نایهته ناگادار کردنهوهیه لهسهر یهکی تی وتوانای خوا، سودی دروست کردنی خوړو مانگ نهو شتهیه خوا ناماژهی بو نهکا بهم پرستهیه که نهفهرموی:

﴿وَقَدَرَهُ مَنَازِلَ﴾ وه خوا دیاری کردوه بو ههر یهکه لهخوړو لهمانگ چندنین جیگهیه بو سور خواردنیاں لهشوی تی تاییه تی خویان بهجوړیکی نهگوراو بهشیویه کی تاییه تی بو سودی بونهوهران و گهشه کردنی نهو شتانه لهسهر زهوبین.

﴿لَتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنِّ وَالْحِسَابَ﴾ لهبهر نهوهی ژمارهی دوواژه مانگهی سالهکان و ژمارهی کاتهکانی مانگ و روزهکان بزائن لهمامهلهو جی بهجی کردنی کاره کانتان و زاینی کاتی نویزو روزهو حه ج و بهخشینی زهکات.

﴿مَا خَلَقَ اللَّهُ ذَلِكَ إِلَّا بِالْحَقِّ﴾ خوا نهو شتانه باسکران لهخوړو لهمانگ بهو شیوه نهگورانهوهو له دیاری کردنی جیگهکانی خوړو مانگ دروستی نهکردون مهگهر بهپراستی و لهجیگهی شیاوی خویانا دای ناون. بهبی سود

دروست نهکراون لهواندا ههیه سودی زور بو نادهمیزاد بهتاییه تی بو ناین و بو کاروباری جیهان و بو ههمو بونهوهران. بهلگهیشن لهسهر یهکی تی و توانای خواو زانیاری خوا.

﴿يُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ﴾ خوا رونی نهکاتهوه بهلگهو نیشانهی رون و ناشکرا لهسهر یهکی تی خوی بو تا قمی بیانهوی بهلگه لهسهر یهکی تی خوا بزائن و سودی لی وهر بگرن دووای بیر کردنهوه.

بو زاین: بو ههر یهکه لهخوړو لهمانگ و لههستیړهکان و زهوی جیگه سوری تاییه تی خویان ههیه، ههمویان دووسوریان ههیه، سورپکیان بهدهوری خویاناو بهو سوره چوار وهرز پهیدا نهبی که نهکانه دوواژه مانگ، سورپ تریان بهدهوری خوړدا که شهوو

رۆژ پيدا نهی. به پيدا بونی شهو و رۆژ هه مو کاتی نه زانی له شهو و رۆژ هه فته و مانگ و سال به به شکر دنی شهو و رۆژ به (۲۴) بهش کات ژمیر پيدا نهی، بهو ژمارانه کاتی نوێ له شهو و رۆژیکا رۆن بیهته وه، له سالیکا کاتی حه ج و رۆژو زه کات رۆن نه بیته وه، کاتی دیاری بۆ هاتو چۆ مامه له له نیو ناده میزاد دیاری نه کری.

نه وهی شایانی باسی یاسای ئیسلام کاتی دیاری کردو بۆ رۆژو بۆ زه کات و حه ج و عیدهی ژنان و جگهی نهوانیش له کاره پیوستیه کانی تری ئاییندا به هۆی مانگه وه نه ک به هۆی خۆره وه، چونکه خۆر هه مو به یانیه ک هه لدی و هه مو ئیواریه ناوا ده بی له سه ر رچه یه کی نه گۆراو قهواره کهشی ناگۆری له کاتی هه له اتن و ناوا بوندا. به لام گۆرانی سه رما و گه رما به هۆی دوری و نزیکي خۆر وه ک یه ک نین له وه رزه کانا و له هه مو جیگه یه. کهواته کات دانان به هۆی خۆره وه پیوستی هه یه بۆ دیاری کردنی کات بۆ لای کۆلینه وه یه کی یه ک جار زۆرو قول و گران. به لام مانگ خۆی ده ر نه خا به وینه ی جیا جیا یانی له به کهم رۆژی مانگه وه به جو که و شه و له دوای شه و گه و ره نه ی، له نیوه ی دووایی مانگدا وورده وورده شه و له دووای شه و به جو که نه بیته وه هه تا وای لی دی نابیری له دووایدا خۆر به حی دێلی به وینه ی مانگی بیشو، دوو زده مانگه پيدا نه ی و سالی پی دروست نه ی. کهواته زۆر ئاسانه بۆ ناده میزاد به خۆیه واره و نه خۆیه واره وه به هۆی مانگه وه ژماره کانی خۆیان دیاری بکه ن.

﴿إِنَّ فِي اخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَمَا خَلَقَ اللَّهُ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ لآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ﴾ به راستی له گۆرانی شهو و رۆژدا. یانی هاتیان به دووای یه کدا و گۆرینی ره نگه کانیان و زۆر بون و که مکردنی نه ندازه یان هه ندی جارو، ههیشه له شتی خوا دروستی کردو له نیوه ئاسمانه کان و زه ویدا له نه ستیره و جگهی نه ستیره و له گیان له بهرو گیاو درهخت و میوه و خواره مهنی و کانه کان و روبارو چه نندین شتی تر چه نندین به لگه و نیشانه له سه ر یه کیتی و تووانای خوا بۆ تاقمی بترسن له پاشه رۆژی خۆیان و بترسن له یی فه رمانی خوا له باوه نه هینان و له پاشه رۆژیان نه گه ر به شیمان نه بنه وه.

بۆ زانین: خوای مهزن خۆری دروست کردوه بهو روناکیه وه ههر له خۆیه وه نهک بههوی شتی تره وه، روناکی و گهرمی نه به خشی به بونه وه ران هه تا بیته هوی ژیاپان مانگی دروست کردوه بهو روناکیه وه له خۆره وه وه ری نه گری و نه بیته هوی شاره زا کردنی نهو که سانه شهو رهوی نه کهن بۆ کاروان و فرمان. وهک له مهو بهر باسماں کرد هه مو نه ستیره کان بهزه ویشه وه دوو سورپان ههیه یه کیکیان به دهوری خۆپاناو نهوی تریان به دهوری خۆردا، پیشینه کان نه وه یان نه نه زانی و گومانپان وابو خۆر نه سورپته وه به دهوری زه ویدا و به دهوری نه ستیره کاندایا. له پاشا کاتی (گالیلو) زانای ئیتالی له سه دهی هه قده هه مدا رونی کرده وه نهو شتهی قورئانی پیروژ له سه دهی حه وته می زاینیدا فه رمویه تی که نه ستیره کان هه مویان به دهوری خۆردا نه سورپته وه بۆ غونه: خوا نه فه رموی: ﴿وَتَرَى الْجِبَالَ تَحْسِبُهَا جَمْدًا وَهِيَ ثَمَرٌ مَّرَّ السَّحَابِ﴾ وه تو کیوه کان نه یینی گومانت وایه وه ستاون و نه وان نه رۆن به وینه ی رۆیشتی هه ور. مه به ست له رۆیشتی کیوه کان نه مرۆیه نهک پاشه رۆژ چونکه له پاشه رۆژدا کیوه کان نه ماون. هه روه ها بۆ زه ویش ههیه جولانی به دهوری خۆرا له هه مو شهو و رۆژیکا که (۲۴) کات ژمیر نه کا، سورپی تری ههیه به دهوری خۆپا له ماوه ی سالیکا که دوواژه مانگی ته و او نه کا. له م دوو سورپی زهوی نه مانه ی خواره وه پهیدا نه بن:

۱- پهیدا بونی شهو و رۆژو گۆرانیان به کورتی جارێک و جاری تر به درێژ بونیان.

۲- پهیدا بونی ههوا به گۆره ی شوینه کانی زهوی و به گۆره ی دورو نزیکیان له خۆره وه له ناوه راستی زهوی، نه م لاو لای هیلای ناوه راستی زهوی هوای مام ناوه ندیان ههیه، له هه ریمه کانی باکو رو باشور به سه رمای زۆرو به سه ته لهک و سه هۆل به ندان، به گۆرانی پله ی گه رما و سه رما له هه ریمی به دژی هه ریمی تر.

له پاشا خوای مهزن هه ره شه نه کا لهو که سانه ئومیدیان برپوه به گه شتی خزمه تی خواو خۆپان گیل نه کهن لهو به لگانه ی پیشوو لاینداوه له خوا په رستی لایان وایه پاشه رۆژ درۆیه و نه فه رموی:

﴿إِنَّ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا وَرَضُوا بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَاطْمَأَنَّنُوا بِهَا﴾ بهراستی که سانیکی نهوتو نومیدیان به گه‌یشتن به‌خزمه‌تی نیمه و پروایان به‌پاشه‌رۆژ نیه و به‌ته‌مای پاداشت و تۆله‌نین و رازی و خوش‌حالن به‌زینده‌گانی و ژبانی جیهان و به‌په‌سه‌ندی نه‌زانن و پروایان به‌پاشه‌رۆژ نیه و دانیشتون له‌نیو جیهاندا به‌نارام گرتنه‌وه همه‌مه‌به‌ستیان خوشی و رابواردنه به‌شتی کوتایی پی‌دی، جوانی پروپوچی جیهان وای لی‌کردوون واز له‌خوشی به‌رده‌وامی به‌هشت به‌یئن .

﴿وَالَّذِينَ هُمْ عَنْ آيَاتِنَا غَافِلُونَ﴾ وه به‌راستیش که سانیکی نهوتو نه‌وان بی‌ناگان له‌نایه‌ته‌کانی نامه‌ی نیمه و بی‌ناگان له‌و به‌لگانه له‌سه‌ریه‌کیی خواو خویان گیل و گه‌وج کرده له‌بیر کردنه‌وه له‌بونه‌وه‌ران و له‌و شتانه‌ی له‌واندان و نامۆزگاری کاریان تی‌ناکات و خویانیان گیل کرده له‌بانگه‌وازی پیغه‌مه‌رو پیاوچاکان، همه‌مه‌به‌ستیان ناراسته‌ی جیهان و رابواردنی جیهان کرده .

﴿أُولَٰئِكَ مَاوَاهُمُ النَّارُ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ﴾ نه‌و تاقلانه جیگه‌یان ئاگری دۆزه‌خه به‌هوی شتیکه‌وه نه‌یکه‌ن له‌گونا‌هو بی‌ناوه‌ری و بت په‌رستی و دوورویی .
له‌و نایه‌ته‌وه‌بۆمان زون نه‌بیته‌وه نه‌و که‌سانه جیگه‌یان ئاگری دۆزه‌خه نه‌م تاقلانه‌ی خواره‌وه‌ن:

۱- نه‌و که‌سانه‌ن نومیدیان به‌خزمه‌ت گه‌یشتی خوا نه‌بی و له‌زیندو بونه‌وه نه‌ترسن .
به‌ته‌مای پاداشت و تۆله‌نه‌بن، نه‌وانه همه‌ویان به‌درۆ نه‌زمیرن و پروایان پشان نیه .
۲- خوش‌حالن به‌زینده‌گانی و رابواردنی جیهان، چونه‌ته خواره‌وه‌و نه‌و په‌ریان گرتوه بۆ په‌لاماردانی و په‌یدا‌کردنی خوش‌گوزه‌رانی و رابواردن و پرکردنی گه‌ده‌یان، خه‌له‌تا‌ون به‌جوانی و روکه‌شی جیهان، رویان کرده بۆلای رابواردنی جیهان به‌هه‌ر شۆه‌یه بۆیان بلوی رانه‌بویرن .

۳- خویانیان گیل کرده له‌باسی خوای مه‌زن و بیر کردنه‌وه له‌نایه‌ته‌کانی قورئان و به‌لگه له‌سه‌ریه‌کیی خوا، گری‌ناگرن له‌و که‌سانه نامۆزگاری چاکه‌یان بکه‌ن، نه‌وه‌ی سود بگه‌یه‌نی به‌به‌ختیاری راسته‌قینه‌یان خویانی لی‌گیل نه‌که‌ن .

۴- تارام و دلّ نیان به زینده گانی جیهان و راوه ستانی، دلّیان خوربه ی بیّ ناکه ویّ له هره شه ی خوا، چونکه دلّیان مردوه له ناستی ناوی خوا.

ئهو چوار تاقمانه جیگه یان ناگری دۆزه خه، ئه و هه ره شانه به ته نها بوّ ئه و که سانه نیه باوه ریان به خوا نه بیّ به کرده وه به زمان. به لکو ئه و که سانه یش نه گریته وه نوژ نه که ن و رۆژو نه گرن و زه کات ئه دهن و حه ج نه که ن که چی خویان ناپارێژن له قه ده غه کراوه کان و به شیمان نابته وه.

له پاشا خوی مه زن رونی نه کاته وه چۆنیه تی و شیوه ی باوه رداران و ئه و پله خوا نه یانداتی له کاتی گه رانه وه یان بۆلای خوا، نه فهرموی.

﴿إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ يَهْدِيهِمْ رَبُّهُمْ بِإِيمَانِهِمْ﴾ به راستی که سانیکی ئه و تو باوه ریان هتا وه چاکه کانیان کرده پهروه ردگاری ئه و وان شاره زای ئه و ان نه کا بۆلای ریگه ی راست و پاداشتیان ئه داته وه به هۆی باوه ری خویان که جیگه ی گرتوه له دلّیانا. به و باوه ره تانه یان ریگه و شوینی به ختیاری خویانی بیّ نه دۆزنه وه.

﴿تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ﴾ نه روا به ژیر کۆشکه کانی ئه و انان به م لاوای ئه و کۆشکه نه دا چه ندین روباری ناوی شیرین و بیّ گه رد له نیو چه ندین باخ و بیستانی خاوه نی خواره مه نی و گوزه رانی چاک و خوشن.

﴿دَعَاهُمْ فِيهَا سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ﴾ داخوازی و پارانه وه یان و گفتو گۆیان له به هه شتا نه مه یه: ئه لّین: ئه ی خوا به پاک و خاوتنی بۆتۆیه و دوری له هه مو کاری ناشایسته.

﴿وَتَحِيَّتُمْ فِيهَا سَلَامٌ﴾ وه سلاوو کات باشی ئه و به هه شتیانه له نیو به هه شتا له یه کتری و له پاسه وانانی به هه شت و سلاوو کات باشی فریشته کان له و ان نه مه یه: به یه کتری ئه لّین: یاخوا بیّ وه ی بن و به ناسایشه وه بژین.

﴿وَآخِرُ دَعْوَاهُمْ أَنِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ وه کۆتایی پارانه وه داخوازی ئه و ان نه وه یه به زمان و به دلّ ئه لّین: به راستی هه مو سوپاسی بوّ خوا به پهروه ردگارو به خێو که ری هه مو بونه وه رانه.

یانی پارانده و هواریان له دواى نه وانه ی دهستیان کهوت نه و رسته یه دیت به ده میانا و
مانای وانیه دووای نه وه شتی نالین و داوای ناکهن.
له پاشا خوای مه زن نه ی گپرتنه وه فهرموده ی خو ی بولای نه و که سانه رونه که ن بولای
جیهان و دلیان به جیهانه وه به ستراره، خویانیان گیل کرده له پاشه رۆژ. کاتی پیغمه ر ی
خوا داوای کرد له دانیش توان بولای نایی نیسلام له پاشا نه وان پیغمه ریان به درۆ
خسته وه، له بهر نه وه ی له قولایی بی باوه ریدا بون و گالته یان به فهرموده ی پیغمه ر
نه کردو و تیان: نه ی خواجه نه گهر نه و شته ی موحه مه د نه یلی لای تو راسته ببارینه
به سدرمانا به رد له ناسمانه وه، یا بیهیسه بولامان سزایه کی خاوه ن نازار، خوای مه زن
وولامی دانه وه وه فهرموی:

وَلَوْ يَعْلَمُ اللَّهُ لِلنَّاسِ الشَّرَّ
أَسْتَعْبَاهُمْ بِالْخَيْرِ لَقَضَى إِلَيْهِمْ أَجَلَهُمْ فَنَذَرُ الَّذِينَ
لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ﴿١١﴾ وَإِذَا مَسَّ
الْإِنْسَانَ الضُّرُّ دَعَانَا لِجَنبِهِ أَوْ قَاعِدًا أَوْ قَائِمًا فَلَمَّا كَشَفْنَا
عَنْهُ ضُرَّهُ مَرَّكَانَ لَمَّا دَعَانَا إِلَىٰ ضُرِّ مَسَّهُ كَذَلِكَ زُيِّنَ
لِلْمُسْرِفِينَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٢﴾ وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا الْقُرُونَ
مِنْ قَبْلِكُمْ لَمَّا ظَلَمُوا وَجَاءَهُمْ رَسُولُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ وَمَا كَانُوا
لِيُؤْمِنُوا كَذَلِكَ نَجْزِي الْقَوْمَ الْمُجْرِمِينَ ﴿١٣﴾ ثُمَّ جَعَلْنَاكُمْ
خَلَائِفَ فِي الْأَرْضِ مِنْ بَعْدِهِمْ لِنَنْظُرَ كَيْفَ تَعْمَلُونَ ﴿١٤﴾

﴿وَلَوْ يُعْجِلُ اللَّهُ لِلنَّاسِ الشَّرَّ اسْتِعْجَالَهُمْ بِالْخَيْرِ﴾ وه نه گهر خوا پهله بکا بۆ نادهمیزاد وولامیان بداتهوه بۆ ناردنه خوارهوهی رووداوی ناله بارو خراب و بی سود کاتی داوای نه کهن به وینهی پهله کردنی نهوان بۆ ناردنه خوارهوهی چاکه بۆیان و لایان چاکه خوا به گورجی وولامی پارانه وهیان بداتهوه بۆ چاکه.

﴿لَقَضَى إِلَيْهِمْ أَجَلَهُمْ﴾ به راستی خوا له ناوی نه بردن و، هه مویان نه مردن و کۆتایی به ژیانان نه هات. به لām خوا بنه بر کردنیان دووا نه خا له بهر سودی خوا نه یزانی که وولامی پارانه وهی نادهمیزاد نه داتهوه بۆ خراپه و نه یان هیلیته وه هه تا ماوهیه، دواپی هوی داوا کردنی خراپه یان نامیتی و چاکه یان بۆ نه ره خسی، به وینهی تا قمی دواپی موسلمان بون و له پشتی نهوان باوه رداری زۆر پهیدا بون، نه گهر خوا له ناوی بردنایه نهو شتانه یان له کیس نه چو.

بۆ زانین: مهبهست له خهیر هه مو شتی که نادهمیزاد سودی بی وهر بگری له ژیانیا پهله نه کهن بۆ پهیدا بونی و نارامی بۆ ناگرن. مهبهست له شهر شتی که زیانان پی بگه یه نی، نادهمیزاد لای گرانو داوای ناکا مه گهر له بهر شتی روی تی بکا له خراپه بهو نه وه داوای خراپه یه نه کا سوکت بی لهو خراپه یه توشی بو، یا وانه بی نادهمیزاد به جوړیکی نااسایی خوی نه خنکیتی، یا له بهر نه وهی ناتوان له روی دوژمنه که یانا راوهستن. به وینهی بت په رستان نه یان ووت: نهی خواجه نه گهر موحه مه د راست نه کا به رد بیاریته به سه رمانا.

﴿فَنَذَرُ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا فِي طُفْيَانِهِمْ يَعْمَلُونَ﴾ دواپی ئیمه واز نه هیتین له که سانیکی نه ووتو به ئومیدی نه وه نین به خزمه تی ئیمه بگهن له سنور لادانی خزیانا سه رگه ردانین، له بهر نه وهی به لگه و نیشانه ی روغمان بۆ داناون و نه قلمان داونه تی نه گهر باوه ریان نه هینا بیانویان لی وهر ناگیری، خوا پهله ناکا بۆ سزادانیان. له پاشا خوی مه زن هه وال نه دا به بهر گه نه گرتی نادهمیزاد له سه نازارو له تن گانه داو نه فهر موی:

﴿وَإِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ الضُّرُّ دَعَانَا لِجَنْبِهِ أَوْ قَاعِدًا أَوْ قَائِمًا﴾ وه هدر كاتى توشى نادهمیزاد ببوايه سهختى و نازار لههزاری و نهخوشى یا خنکان بهئاو یانهمانى کشت و کال و نازهل و تنگ و چهلهمهو ناخوشى تر نهپارانهوه لهئیمه بهراکشای لهسهر تهنشت یا بهدانیشتن یا به راوهستانهوه بهکزولئى و ههزاریهوه بۆ لابرندى نهو شتانه.

﴿فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُ صُورَهُ مَرَّ كَأَن لَّمْ يَدْعُنَا إِلَى ضَرْمَسُهُ﴾ دوايى كاتى ئیمه لمان برد لهسهرى سهختى و نازارو پارانهوه کهمان لی وهر گرت نهروا بهریگه و بۆلای کاره خراپه کانیاں وهك لهئیمه نهپارایتهوه بۆ لابرندى نهو سهختى و نازاره توشى بو وهك هیج شتى نهبوئی.

بۆ زاین: پروودای گرانی وا هدیة پال بهنادهمیزادهوه بنی و ناچاری بکا بۆنهوهی درۆو دوورویی بکا بۆ کهسى پئویستیکی ههیی بۆی جی بهجی بکا. بهلام چ شتیکی نهوتویه پالی نابى بهو کهسهوه بۆلای بی فرهمانی و لهبیر چونهوهی چاکهی کهسى لهوهوه بهر لهو کهسه پاراوهتهوه بۆلای جی بهجی کردنى پئویستیه کهى خوی بهکزولیهوه و بۆیشی جی بهجی کردو نیستا لهبیری خوی نهباتهوهوه نهروا وهك لهو کهسه نهپارایتهوه؟ بیگومان نهو کهسه زۆر نهفامهوه نهوپهبرى گرتوه لهخراپیدا.

﴿كَذَلِكَ زَيْنَ لِلْمُسْرِفِينَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ وهك رازیتراوهتهوه بۆ نهو کهسه نهو کاره خراپانهی رابواردن بینکا، رازیتراوهتهوه بۆ نهو کهسانه لهسنوری خوا دههرون شتى نهیکه لهبت پههستی، نهو شته بۆ نهو کهسهی رازاندۆتهوه گوی نهدانه بهههمو شتى جگهى سودی خویهتی.

لهپاشا خوی مهزن ههوال نهدا بهو شته و بهو سزایه هاتوته خوارهوه بۆ نهتهوه پیشهوه کان. بۆ نهوهیش لهم نهتهوانهی سهردهمی پیغمهرو سهردهمی ئیمهیش بترسینی لهو سزایه هاتوته خوارهوه بۆ نهو گهلانهی پیشو پئی بنهبر بوون و نهفرموی :

﴿وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا الْقُرُونَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَمَّا ظَلَمُوا وَجَاءَهُمْ رَسُولُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ﴾ وه بهراستی ئیمه لهناومان بردن دانیشتوانی ههمو نهتهویه لهپیش ئیوهوه بون کاتى ستهمیان کردوه

له خوځیان و کاتی پیغمه مرکانیان هاتن بولایان به چه ندین به لگه ی رپون له سهر راستی پیغمه مره کانیاں. دوايی وولامی پیغمه مره کانیاں نه دایه وهو باوه رپان به خواو پیغمه مره رایه تی نه وان نه هیئا.

﴿وَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا﴾ وه نهو نه ته وانه باوه رپان به پیغمه مره کانی خوځیان نه هیئاو نه گهر له ناویش نه برانایه باوه رپان نه هیئا، خودا نه یزانی ههر به رده وام نه بن له سهر بی باوه رپی. ﴿كَذَلِكَ نَجْزِي الْقَوْمَ الْمُجْرِمِينَ﴾ ههر بهو جوړه ی سزای گهلانی پیشواغان دا، نیمه سزای تا قمی نه ده یں تاوانبارن به هوی بت په رستیا نه وه له دانیش توانی مه که و جگه ی مه که.

﴿ثُمَّ جَعَلْنَا كُمْ خَلَائِفَ الْأَرْضِ مِنْ بَعْدِهِمْ﴾ له پاشا نیمه نیوه ی په یروانی موحه مه دی ره وانه کراوی خوځواغان کرد به جیگه نشینی نهو گهلانه ی پیشو له سهر زهوی له دوايی نه وه ی نه وواغان بنه بر کردوون، نه تان که ین به جوړی زهوی نه ووه دان بکه نه وه و داد په روه ری بلاو بکه نه وه و شاره وه کانی زهوی دهر به ین بۆ سودی ناده میزاد.

﴿لِنَنْظُرَ كَيْفَ تَعْمَلُونَ﴾ هه تا بزاین و ته ماشا بکه ین و نیشانی بده یں به دانیش توان به چ جوړی کار نه که ن له چاکه و داد په روه ری و خراپه و تاوان، خراپه کان بۆ خوځوان نه گهر پته وه.

خوايی مه زن به رله وه ی کرده وه کانتان بکه ن نه زانی نیوه چ شتی نه که ن، وه که نه زانی نه ته وه یه دپته سهر زهوی و نه وواو میژوی کرده وه یان ماوه ته وه دوايی نه وان نه ته وه یه جیگه یان نه گریته وه، نه وانیش کاتی خوځیان به سهر نه بدن، هه روه ها یه که له دووايی یه که دین و نه وون. مه به ستیش له دروستکردنی ناده میزاد له سهر زهوی بۆ نه وه یه خوا په رستی بکه ن و فیږی زانست و زانین و کرده وه ی چاک بن به هه مو شیوه یه داد په روه ری بلاو بکه نه وه، پیتی زهوی به کار به ین له سودی دانیش توانا نه که بۆ نازارو له ناو بردنیاں.

له پاشا خوايی گه وره هه وال نه دا به بت په رستان که به ئومید ی به خزمه ت گه یشتی

خوا نین و نه فهرموی:

وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا أَأَنْتَ بِقُرْءَانٍ غَيْرِ هَذَا أَوْ بَدَّلَهُ قُلْ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أَبْدِلَهُ مِنْ تِلْقَائِي نَفْسِي إِنْ أَتَّبِعُ إِلَّا مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابٌ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿١٥﴾ قُلْ لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا تَلَوْتُهُ عَلَيْكُمْ وَلَا أَدْرَبَكُمْ بِهِ فَقَدْ لَبِثْتُ فِيكُمْ عُمُرًا مِّن قَبْلِهِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿١٦﴾ فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْمُجْرِمُونَ ﴿١٧﴾

﴿وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ﴾ قال الذين لا يرجون لقاءنا انت بقران غير هذا ﴿وه هدر کاتی بخوینریته وه به سهر بته رستانا نایه ته کانی قورنانی نیمه به پرونی و ناشکرا کردنی فه رماندان به چاکه و به قه دهغه کردنی خرابه کان که سانیکی نوتو به نومییدی گه یشقن نین به نیمه نه یان ووت:

تو قورنانی بهینه بولای نیمه جگهی نیمه ی ئه ی خوینریته وه به سهر مانا، باسی زیندو بونه وه کو کردنه وه و رژی دووایی و پرسیارو پاداشت و سزاو جینو دان به ته کانی نیمه ی تیدا نه بی.

﴿أَوْ بَدَّلَهُ﴾ یا نهو قورنانه بگوره و تیکه لاوو موتریکه ی به چند شتی له جیکه یه کی نهو قورنانه دا سزاو پاداشت وه رگرتن دانی، له شوینی تر دا قه دهغه کراوه کان به ره وادا

ته فسیری ز مناکویی

دانی. له جیگهیه تردا نهو شتانه قهدهغه بیا نکهن بهر هوا. مه به ستیان نهوه بو که پیغمهر ﴿ﷺ﴾ دوا ی ههواو هه وهسی نهوان بکهوی و ناچاری بکهن به بیرو پای نهوان هه لسی.

بو زانین: پیغمهر ﴿ﷺ﴾ به لگهی نه هتایه وه بو بت په رستان و بو جوو گا وره کان به قورنای پیرۆز. به لām به نهرمی و له سه ر خو له گه لیان نه دوا. له گه ل بت په رستان و جو ه کان به توندو تیژی له بهر نه وهی نهوان و زۆر تر دوژمنی پیغمهر بون و به زۆری رویان لی وهر نه گیرا. به لām گا وره کان وینهی نهوان نه بون، بوبون به دوو تاقم: تاقمیکیان نوینه ری خو یانیان نارد بو لای پیغمهر و سهرانه یان دا به موسلمانان، تاقمی وستیان مه دینه داگیر بکهن، نه وه بو پیغمهر ﴿ﷺ﴾ ریگهی لی گرتن و سه ر شو ری کردن له شامدا به هوی جەنگی ته بو که وه، به زۆرانه له گه ل پیغمهر ﴿ﷺ﴾ هه لسان. به لām بت په رسته کان زۆر به گیلانه دا وایان له پیغمهر کرد قورنان بگۆری له بهر نه وهی قورنان ئاینیکی تازهی هتایو، فه رمانی دا بو یه کیتی خوا و یه کسانی نیوان ئاده میزادو فه رمانی نه دا به با وه پر کردن به خوا یه کی تاک و ته نهاو وهر گرتنی پاداشت و تۆله، نه یه ویست داد په روه ری بلاو بیته وه، چینه یه تی و جیا وازی نه میتی، سود خواردن و ستم کردن له ناویانا نه میتی نه وه له لایه که وه، له لایه کی تره وه بت په رستان با وه ریان به چهند خوا یه هه بو، با وه ریان به زیندو بونه وه و رۆزی دووایی نه بو، نه یان ویست هه رشتی لایان خو شیی بۆیان رهوا بکری.

نه بی بزاین: هه ندی له لاوانی نه م سهرده مهی ئیستایش شاگردی بت په رستانی نه و کاته ن و نه لین: ناین چیه هه مو شتی ره وایه و قهدهغه کرا و هه ر نیه، نارهق خواردنه وه و روتی ژنان شارستانی و پیش که وته، هه ر بو نه و مه به سته خراپانه بت په رستان دا وایان له پیغمهر نه کرد که قورنای کیان بو بهینی وینهی ئاینی خو یان بی، یاقورنان بگۆری به شیوهی خو یان لایان خو ش بی. کاتی نه و داوا و به لینه یان داوا کرد له پیغمهر ﴿ﷺ﴾ خوا نه فه رموی:

﴿قُلْ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أَبْدِلَهُ مِنْ تَلْقَاءُ نَنسَى﴾ تۆ بلی: نابی و شایسته نیه بۆ من قورئان بگۆرم له لایه ن خۆمهوه ههرشتی خوا. فهرمانی بی بدا رای ته گهیهنم بهدانیشتوان. بهراستی زۆریش له خوا نه ترسم و توانای گۆرینی قورئانم نیه، وهك خوا نه فهرموئ به پیغه مهر تۆ بلی:

﴿إِنْ أَتَّبِعْ إِلَّا مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ﴾ من دووای هیچ شتی ناکهوم و نالیم مه گهر شتی بهسروش هیترابی بۆ لای من له لای خواوه، ههر کهسی دوواکه وتوی سروشی ناتوانی سهربه خو هیچ شتی بکا، نهو بتانهی ئیوه بی گیان و زیان و سودیان بۆ خویان نیه، ئیوه چۆنیان نه په رستن، په رستراو نه بی خواوه نی هۆش و گۆش و زاین بی.

﴿إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ﴾ بهراستی من نه ترسم له سزای رۆژیکێ زۆر گهوره که رۆژی دوواییه نه گهر من بی فهرمانی پهروه ردگاری خۆم بکهه، نهو نایه ته فیرمان نه کا نهو بت په رستانه بههۆی نهو داخوازییهوه نه بنه جیگهی سزای خوا.

﴿قُلْ لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا تَلَوْتُهُ عَلَيْكُمْ وَلَا أَدْرَاكُمْ بِهِ﴾ تۆ بلی ته گهر خوا ئاره زوی هه بوایه من نهه نه خویندهوه به سه ر ئیوه دا نهو قورئانه و من نهو قورئانه به ئیوه رانه نه گه یاند، منی به قورئانه وه رهوانه کردوه نهو شتانه به جی هیناوه له بهر فهرماندانی خوا. که واته نهو قورئانه له لایه ن خواوه هاتوه دهسته لاتی منی تیدا نیه.

﴿لَقَدْ لَبِثْتُ فِيكُمْ مِنْ قَبْلِهِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ﴾ دوایی بهراستی من له نیو ئیوه دا بووم له پیش نهوهی نهو قورئانه بهسروش بیته خواوه وه نه ندازهیه له ته مه نی خۆم که چل سال بوه، لهو ماوه یه دا من هیچ شتیکم به ئیوه رانه نه گه یاند، زۆر به باشی ئیوه من نه ناسن نایا ئیوه بۆ دوایی بیر ناکه نه وه هه تا بزانی و تی بگه ن نهو قورئانه له لایه ن خواوه هاتوه ته خواوه وه.

بهراستی کهسی له ناو گه لی خۆی دا ژیا نی به سه ر بر دبی ماوه ی چل سال به ر له وه ی قورئانی بۆ بیته خوار ی و نه خوینه وار بو ی و له هیچ که سی شتیکی وه ر نه گرت ی و کرده وه یه کی وای نه کرد ی لۆمه ی بکری له سه ری. به لکو هه مو ژیا نی خۆی به ره وش تی

به‌رز بردبته سهر و راست گژو ده‌ست پاك و داوین پاك بوی به‌جزری ناوی برای به‌ده‌ست پاك و داوین پاك، به‌ناگاداری هه‌مو هژزه‌کانی مه‌که چۆن بوختان و درۆ هه‌لته‌به‌سی به‌ده‌م خواوه.

﴿فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْمُنْجِرُونَ﴾ دواى چ كه‌سى سته‌م كارتره له‌كه‌سى بوختان و درۆ هه‌لته‌ستى و بیدا به‌سهر خواداو هاوبه‌ش بۆ خوا دانى يا باوه‌رى به‌نايه‌ته‌كانى قورناني خوا نه‌هينايى؟ به‌راستى رزگارى نابى تاوانباران له‌سزاي خوا به‌هوى نه‌وى هاوبه‌ش دانين بۆخواو كوپو كچى بۆ پريارىده‌ن، نه‌بى بزائرى رزگارى و سهر كه‌وتن به‌راست گۆبى و نيازى پاك په‌يدا نه‌بى، دۆرو بوختان ريگه‌ى له‌ناوچون و نه‌مانه، كه‌س نه‌و ريگه‌يه وه‌رناگرى مه‌گه‌ر نه‌و كه‌سانه‌ى تاوانبارن. له‌پاشا خواى مه‌زن هه‌وال نه‌دا له‌بوى باوه‌رانه‌وه‌و نه‌فه‌رموى :

وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ

مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ هَؤُلَاءِ شَفَعَتُونَا

عِنْدَ اللَّهِ قُلْ أَتُنَبِّئُونَ اللَّهَ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا

فِي الْأَرْضِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿١٨﴾ وَمَا كَانَ

النَّاسُ إِلَّا أُمَّةً وَاحِدَةً فَاخْتَلَفُوا وَلَوْ لَا كَلِمَةٌ

سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ فِيمَا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ

﴿١٩﴾ وَيَقُولُونَ لَوْلَا أَنْزَلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ فَقُلْ إِنَّمَا

الْغَيْبُ لِلَّهِ فَانْتَظِرُوا إِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُنْتَظِرِينَ ﴿٢٠﴾

﴿وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْصُرُهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ﴾ وه نهو بت په رستانه له جگه ی خوا
شتی نه په رستن زیان به وان ناگه یه نن و سودیان بی نابه خشن نه گهر هه مو کاتی خویشیان
به فیرۆ بدهن بو په رستیان.

﴿وَيَقُولُونَ هَؤُلَاءِ شُفَعَاؤُنَا عِنْدَ اللَّهِ﴾ وه نهو بت په رستانه نه لین: نهو بتانه تکا کاری
نیمه ن لای خوا. به لآم نهو پروایه ی نه وان خاوه نی پله و پایه یه کی وای نیه جیگه ی متمانہ
بی له جگه ی گومان.

خوا ی مدزن فرمان نه دا به پیغمه ری خو ی به درو یان بخاته وه له و گومانه باند او بلای
به وان:

﴿قُلْ أَتُبْنُونَ اللَّهَ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ تو بلای: نایا نیوه ی بت
په رست هه وال نه دهن به خوا و ناگاداری نه کن به شتی نایزانی له په رستنی بته کان و له بونی
بته کان به هاو به ش بو خوا له نیو ناسمانه و کان و له نیو زه ویدا، نهو هه وال ه زور ناره وایه.
نه گهر راست بوایه خوا نه یزانی، کاتی بونی نه گونجاو بی لای خوا گفتو گو ی نهو بت
په رستانه دۆرو بوختانه.

﴿سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ﴾ خوا پاک و بالا ترو دورتره له شتی بیکن به هاو به ش
بو ی له په رستند او له وه ی نهو بتانه ریژدارین و بیارینه وه بو بت په رستان لای خوا.
ناده میزاد یه که م کات هاترنه ته جیهانه وه یه که ناین و یه که بیرو باوه ریان هه بوه که نایینی
سروش تی و پاک ی بوه، دور بون له بی باوه ری، نایینیان باوه رپون بوه به یه کیتی خوا، له پاشا
به دریژی کات و پروژ هه واو هه وه س و ناره زو کاری پارچه پارچه ی کردن، له ریگه ی
ژی ری و نه قل در چون، بیرو باوه ریان زور بو، هه مه جوړه نایینیان لی پهیدا بو، وه که خوا ی
گه وړه نه فهرموی:

﴿وَمَا كَانَ النَّاسُ إِلَّا أُمَّةً وَاحِدَةً فَاخْتَلَفُوا﴾ وه ناده میزاد پهیدا نه بون له کاتی دروست
بونیان یه که م جار مه گهر یه که نه ته وه بون و به سروشتی پاکه وه خوا په رستیان نه کرد و
پیک هاتون له سهر راستی خاوه نی یه که ناین بون که نایینی نیسلام بوه هه ر له کاتی

ئادهموه ههتا قابیل هابیلی برای خوی کوشت، دوایی تیک چون و پارچه پارچه بون و بون به چهند نه تهوه و به خواهنی چندنین بیروباوه ری پروپوچ، بۆ ئه وهی بگه پته وه بۆلای ئاینی پاک و خوابه رستی پیشویان خوا پیغمه رانی بۆ ناردن هه ندیکیان باوه ریان بی هیتان، هه ندی تریان باوه ریان بی نه هیتان.

﴿وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ﴾ وه نه گهر فهرموده یه له لایهن پهروه ردگاری تۆو پیش نه که وتایه که خوا په له ناکا له سزادان و له ناو بردنی تاوانباران له جیهاندا به وهی میهره بانی خویه وه ههتا کاتی دیاری کردنی کوتایی ته مه نیان و مردنیان.

﴿لَقَضَىٰ بَيْنَهُمْ فِيمَا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ﴾ به راستی فهران ده ره کرا له نیوان ئاده میزادا له شتیکا دژی یه کتری بون، له و شته دا هه ره که یان ئاینیکیان هه لئباردبو، به جوژی خوا بی باوه رنی له ناو نه بردن و باوه رداران رزگاریان نه بو له کرده وهی ناله باری بی باوه ران، پیاو چاکان و تاوانبارانی جوژی نه بو نه وه، به لآم خوا هه مویانی مۆلت داو دووای خستق، بۆ ئه وهی هه مو ئاده میزادی بگا به و شته ی بی خۆشه له چاک و له خراب به گویره ی سه ره به سستی خویان و بیانونیان نه میتی و هه ره که یان پاداشتی ئاره زومه ندی خویان و هر گرن. ﴿وَيَقُولُونَ لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ﴾ وه بت په رستان نه لئین: بۆچی نه ئیراوه ته خواره وه بۆ سه ره موجه مد له لایهن پهروه رده که ری خویه وه نیشانو به لگه یه نه وان داویان نه کرد، کاریکی زۆر په کخه ری وا بۆی ره وانه بکرایه ئاده میزادی پال پیوه بنایه برۆا به راستی موجه مد بکه ن به بی بیر کردنه وه. نه وه بو داویان نه کرد خوا راسته و خۆ گفتو گزیان له گه ل بکا، نه و کیوه مان بۆ بکا به زیر. باوک و دایکه مردوه کائمان بۆ زیندو بکاته وه. چهند داخوازی تر.

﴿فَقُلْ إِنَّمَا الْغَيْبُ لِلَّهِ﴾ دووایی تۆ بلی: به راستی هه مو کاریکی نادیری هه ر بۆ خوا به و کس نایزانی. ناردنه خواره وهی نه و کاره په ک خه رانه شتی نادیاربن په یوه ندیان به خواره هه و له ناردنه خوا وهی نه و داخوازییه ی نه وان چندنین شاراو هی تیدایه نابی بیته خواره وه. نه گهر خوا ئاره زوی هه بی ئیان ئیرینه خواره وه، هیچ شتی به ده سستی من نیه و نایزاتم.

﴿فَانتَبِرُوا إِنِّي مَعَكُم مِّنَ الْمُنتَظِرِينَ﴾ دواى ئیوه چاوه پروانى فه رمانى خوا بکه ن له نیوان ئیمه و ئیوه دا، به راستى من له گهل ئیوه دا له و که سانه ن چاوه پروان نه که ن هه تا بزاین کام لاله ئیمه و له ئیوه شایانترین به وهى دوربن له خه شى خوا و توشى ئاسایش نه بین، هه تا راست و چه وت و باوه پردارو بى باوه جوى بکریته وه.

قوره شیه کان کاتى بى فه رمانى خویان کرد پیغه مهر ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا﴾ له خوا پاراپیه وه که گرانیه ک وینهى گرانی سالانى یوسفیان بۆ بنیرى، له دویدا توشى گرانی و ته نگانه بون، هه تا وایان لی هات ئیسک و گزشتى مردار و بویان نه خوارد، به و بۆنه وه نه بو سوفیان هاته خزمه ت پیغه مهر ووتى: نهى موحه مه د: به راستى تو هاتوى فه رمان بدهى به گه یاندن و چه سپاندنى خزمایه تی، خزمه کانت هه مویان له ناوچون به وهى برسیتى و گرانیه وه، داوا بکه له خوا نه و سزایه له سهریان هه لگرى، دواى خوى مه زن سزاکه ی له سه ر لا بردن، بارانى بۆ باراندن که چى له دوایدا چونه وه سه ر کرده وه خراپه کانیان، له و باوه ره وه خوا نه فه رموى:

وَإِذَا أَذَقْنَا النَّاسَ رَحْمَةً مِّن بَعْدِ ضَرَاءٍ مَّسَّتْهُمْ إِذَا لَهُمْ مَكْرُفٌ
 ءَايَا نَا قُلِ اللَّهُ أَسْرَعُ مَكْرًا إِنْ رُسُلَنَا يَكْتُوبُونَ مَا تَمْكُرُونَ
 ﴿٢١﴾ هُوَ الَّذِي يُسِيرُكُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ حَتَّى إِذَا كُنْتُمْ فِي الْفُلِكِ
 وَجَرَيْنَ بِهِم بِرِيحٍ طَيِّبَةٍ وَفَرِحُوا بِهَا جَاءَتْهُم رِّيحٌ عَاصِفٌ
 وَجَاءَهُمُ الْمَوْجُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَظَنُوا أَنَّهُمْ أُحِيطَ بِهِمْ دَعَوُا
 اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ لَئِنْ أَنجَيْتَنَا مِنْ هَذِهِ لَنَكُونَنَّ مِنَ

الشَّٰكِرِينَ ﴿٢٢﴾ فَلَمَّا أَنْجَاهُمْ إِذَا هُمْ يَبْغُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ
الْحَقِّ يَأْتِيهَا النَّاسُ إِنَّمَا بَغْيَكُمْ عَلَىٰ أَنْفُسِكُمْ مَتَّعَ الْحَيٰوةَ
الدُّنْيَا ثُمَّ إِلَيْنَا مَرْجِعُكُمْ فَنُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٢٣﴾

﴿وَإِذَا أَذَقْنَا النَّاسَ رَحْمَةً بَعْدَ ضَرَاءٍ مُّسْتَهْمٍ﴾ وه هدر کاتی ئیمه بمان چیشته
به ناده میزادی دانیشتوانی مه که چاکه به له هه رزانی و لهش ساغی و میهره بانی و بهزه بی
خواو خوشی تر له دووای ته نگانه به توشیان بوبو.

﴿قُلِ اللَّهُ أَسْرَعُ مُكْرًا﴾ تۆ بلی بهوان: تۆله سهندنی خوا بو له ناو بردن و پوچ
کردنه وهی پیلانی نهوان تیژترو چوستره له فیلی نهوان به ناردنه خواره وهی سزا بو سهریان
نه گهر ناره زوی هه بی.

﴿إِنْ رُسُلُنَا يَكْتُوبُونَ مَاتُمْ كُرُونَ﴾ به راستی نیراوه کانی ئیمه که بریتین له فریشته کان
نه یوسن شتی نهوان پیلانی بو ته گیرن و نه یکن له کاره خراپه کانیان، بهو کرده وانه ی
خویان له روژی دوواییدا نابرویان ته چی و تۆله ی نهو پیلانه وهر نه گرن.

له پاشا خوی مه زن چاکه و دهسته لاتی خوی دهر ته بری به سهر هه مو بونه وهرانه وه،
به جو ری که نهو چاکانه نه ژمیری که به وانی به خشیوه و نه فهرموی:

﴿هُوَ الَّذِي يُسَبِّرُكُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ﴾ خوا که سسکی ته و تویه ئیوه نه با به ریوه به بی
نه وهی دهسته لاتی ئیوه تیدا بی له ووشکایدیدا به سواری چاره وی و شتی تره وه و
له روبرو دهر باو زه ریا کانه وه به که شتی و شتی تره وه، زور شتی تری وایش له مه و دووا
پهیدا نه کا ئیوه هه لئه گری له سهر زه وی و له سهر دهر باو له هه وادا.

﴿حَتَّىٰ إِذَا كُنْتُمْ فِي الْفُلْكِ وَجَرَيْنَ بِهِمْ﴾ هه تا کاتی ئیوه له نیو که شتی کانندان و،
که شتی کان به نه وانه وه نه روژ به ناو ناوی دهر یا کانا.

ته فسیری زماناوی

﴿ بِرِيحٍ طَيِّبَةٍ ﴾ به هوی هه لکردنی بایه کی نه رمه وه نه بایه کی نازار پهیدا که ره وه نه بایه کی لاوازه به لام بایه کی مام ناوهدیه.

﴿ وَفَرِحُوا بِهَا جَاءَتْهَا رِيحٌ عَاصِفٌ ﴾ وه بهو بایه شادمان و که یف خوشن کتوپر هات بولایان بایه کی زور سهخت و شکیترو ناهه موار و زور تیژو نازاردره.

﴿ وَجَاءَهُمُ الْمَوْجُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ ﴾ وه هات بولایان شه پوی گه وره و به رزی دهریا له هه مو لایه که وه و له هه مو جیگه به که وه، که شتی لی خور دهسته جلّه وی که شتیه که ی له دهست دهر نه چی، مه ترسی پهیدا نه بی بۆ دانیش توانی که شتیه که به هه مو جو ری.

﴿ وَظَنُوا أَنَّهُمْ أَحِيطَ بِهِمْ دَعَوَا اللَّهِ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ ﴾ وه گومانیان نه برد که نه وان به راستی حوار دهوریان دراوه به به لاو به ناخوشی و به له ناو چون، به ته مای ژبانی خو یان نه مان، له خوا نه پارانه وه و هاواریان نه کرد و په نایان بۆ نه برد نه و ناخوشیه لایا له سه ریان به نیازی پاکه وه نایینیان بۆ خوا دانه ناو ناوی بته کانیان نه نه بردو نه یان زانی سود به وان ناگه یه نن له وان نه نه پارانه وه، نه لّین:

﴿ لَئِنْ أَلْجَيْتَنَا مِنْ تَكُنٍّ لَتَكُنَّ لِنَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ ﴾ به راستی خوا نه گهر تو نیمه رزگار بکه ی له ته نگانه و له م ناخوشیه، هه مو کاتی له و که سانه نه بین سوپاسی میهره بانی تو بکه ی.

بۆ زاین: بت په رسته کان له کاتی ته نگانه دا له خوی په روه رد گاری خو یان نه پارانه وه. به لام له کاتی ناسایشدا خویان له بیر ی خو یان نه برده وه و له بته کانیان نه پارانه وه. به داخه وه هه ندی به ناو موسلمان ی نه م سه رده مه ی نیمه یش به گویره ی بروای پوچی خو یان له کاتی ته نگانه دا له مردو وه کان و دارو به رد نه پارینه وه و به ده وری گوری پی او چاکانا نه سورینه وه و هاواریان لی ته که ن و زور جارانش سوژده یان بۆ نه بدن، له سوینده کانیشیانا به و جو ره خراپه له ده وری گوری گه یلانی و روفاعی و پیشه وایان حوسه ی و عه باس و به ده ویدا نه سورینه وه.

﴿فَلَمَّا أَتَجَاهُمْ إِذَا هُمْ يَنْفُخُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ﴾ همدوایی کاتی من نهوامن رزگار کرد لهو شتانهی نهوان لئی نه ترسان و نه ترسان بخنکین کهچی کوتوپر نهو که سانه دزی په یمان و به لینه کانی حویان نهوستان به ناروا له زه ویدا درپژنه نه دهن به سته ماکاری و نه چنه وه بو سدر کاره خرابه کانیان.

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّمَا بَغِيكُم عَلَى أَنْفُسِكُمْ مَتَاعَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا﴾ نهی ناده میزاد: به راستی ستم کردنی نیوه ههر له سدر خوتانه. نیوه رابویرن به رابواردنی زنده گانی جیهان، رابواردن و خویشیان ماوهی کورته و نه نجامه که ی په شیمان بونه وویه.

﴿ثُمَّ إِنَّا مَرْجِعُكُمْ فَنَنْبِئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ له پاش نهو رابواردنه تان گه رانه وه تان هدر بولای نیمه یه، نهو خویشیهی جیهان تان نه یته هزی داخ و خدفهت بوتان له پرزی دوایدا، دواپی نیمه هه وال نه دهبین به نیوه به شتی نیوه نه یکه، به گوړه ی کرده وهی خوتان پاداشت و توله وهر نه گرن. له پاش نه وهی له پیشه وه باسی هاندانی ناده میزاد کرا بولای پاداشتی پاشه پرژ و له کهم کردنه وهی ژبانی خرابی جیهان، له مهو پاش باسی شیوهی هدر دوو جیهانمان بو نه کری له لایه ن خوی مه زنه وه و نه فهرموی :

إِنَّمَا مَثَلُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا كَمَاءٍ أَنْزَلْنَاهُ مِنَ السَّمَاءِ فَاخْتَلَطَ بِهِ نَبَاتُ الْأَرْضِ مِمَّا يَأْكُلُ النَّاسُ وَالْأَنْعَامُ حَتَّى إِذَا أَخَذَتِ الْأَرْضُ زُخْرُفَهَا وَازَّيَّنَتْ وَظَنَّ أَهْلُهَا أَنَّهُمْ قَدِرُوا عَلَيْهَا أُنْزِلَتْ أَمْرًا لَيْلًا أَوْ نَهَارًا فَجَعَلْنَاهَا حَصِيدًا كَأَنْ لَمْ تَغْنَبْ بِالْأَمْسِ كَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٤٤﴾ وَاللَّهُ يَدْعُو إِلَى دَارِ السَّلَامِ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٤٥﴾

﴿إِنَّمَا مِثْلُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا كَمَا إِذَا نَزَّلْنَاهُ مِنَ السَّمَاءِ﴾ بهراستى زنده گانى جيهان كه
كتوپرى كوتايى بى دى ويندى نهو زيانه وهك ناوى وايه كه ئيمه ناردومانته خواره وه
له ناسمان.

﴿فَاخْتَلَطَ بِهِ نَبَاتُ الْأَرْضِ مِمَّا يَأْكُلُ النَّاسُ وَالْأَنْعَامُ﴾ دووايى گياو پوه كى زهوى
ديت بهيه كاو ههنديكيان تيكه لاوى ههندى تريان ئهبن له بهر زوريان له ههمو جوړه
گيايه كى قه شنگ سهوز نه بى نهو شتهى ناده ميزادو چوار بى كان نهى خون بهووشكى و
به تهرى بهوى ناوه وه.

﴿حَتَّى إِذَا أَخَذَتِ الْأَرْضُ زُخْرُفَهَا وَازَّيَّنَتْ﴾ ههتا كاتى زهوى جوانى و رازاوهى
خوى وه نه گرى بهرنگيكي جوانى جوړا جوړ و خوى نه رازينيته وه به ويندى بوكى بهرگ
و شخلى رهنگاو رهنكى دابى له خوى له زيرو زيرو ياقوت و نه لئماس، ناماده كرابى بو
گواسته وهى بولاي زاوا.

﴿وَعَنَ أَهْلِهَا أَنَّهُمْ قَادِرُونَ عَلَيْهَا﴾ وه دانيشتوانى زهوى گومان نه بدن كه بهراستى
نهوان توانايان هيه به سهر دره و كردن و لابردي بهرهمه كاني زهوى و سود لى
وهرگرتيان.

﴿أَنَّا هَا أَمْرًا لَيْلًا أَوْ نَهَارًا فَجَعَلْنَا هَا حَصِيدًا كَأَن لَّمْ تَغْنِ بِالْأَمْسِ﴾ كتو پر له ناكاودا
فرمانى ئيمه دهر نه چى بو لابردي سهوزايى و پوه كى نهو زهويه له شهودا يا له پرژدا ئيمه
بهروبو مى نهو زهويه نه كه ين به ويندى زهويه درهوى كشت و كال و سهوزايى و پوهه كى
كرابى به جوړى وهك نه وهى دوتى نه درهخت و نه گياو نه سهوزايى تيدا نه بو بى و
دانه رابى و نه وه ستابى له سهر نهو زهويه هيچ پوه كى .

﴿كَذَلِكَ نَقُصُّ الْأَيَّاتِ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ﴾ هدر بهو جوړه ئيمه پوښان كرده وه ويندى
زنده گانى جيهان و پيمان ناساند ئيمه روى نه كه ينه وه تواناو نيشانهى روى خومان بو
تاقمى بير بكه نه وه ههتا بويان دهر كه وى زنده گانى جيهان بهر وه نه مانه، نهو كه سهى دلى
به جيهانه وه به سترابى وهك كه سى وايه زورى تينو بى و له دوره وه شه پولى بينى و وابزانى

ته فسيري زمنا كويى

تاوه که چی سهری له هیچه وه دهر نه چی. که واته جیهان و سامانی جیهان وهك بلقی گهرما وایه له دور وه وانه زانری تاوه، نابی نرخی بۆ دابری و جهنگی بۆ بکری و خونی بۆ برژی و زانایان بخه له تی.

﴿وَاللّٰهُ يَدْعُوْا اِلٰى دَارِ السَّلَامِ﴾ وه خوا بانگی ئاده میزاد نه کاو داوایان لی نه کا بۆلای خانوی ناشتی و بهختیاری و بۆ جیگه یه خراپه و ناکوکی تیدانیه وهك به ههشت که جیگه ی میهره بانی خوایه. ئارامی و ریژی تیدایه بۆ دانیشووانی، ترسیان له هیچ شتی نه. نه بی بشزانری نهو شتانه به جگه ی په رستی خواو فرمانه برداری خواو پیغمهر دهست ناکه وی.

﴿وَيَهْدِيْ مِنْ يُّشَاءُ اِلٰى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيْمٍ﴾ وه خوا ریگه نیشاندهر و راغویی کهری که سیکه ئاره زوی هه بی بۆلای ریگه یه راست و دروسته که بریتیه له تاینی پاکی ئیسلام، خوای مه زن نه قل. ژیری داوه به ئاده میزاد هه ول به دن بۆ دوزینه وه ی ریگه یه بیان گه یه نی به ریگه ی سهر به رزی و بهختیاری و خوشی شاره زیایان نه کا، له پاشا خوای گه وره نهو که سانه ی بانگیان نه کری بۆلای تاینی ئیسلام نه یانکا به دوو به شه وه. باسی شیوه ی هه ریبه که یان به گویره ی خویان و نه فره موی :

لِّلَّذِيْنَ أَحْسَنُوا الْحُسْنٰى وَزِيَادَةٌ وَلَا يَرْهَقُ وُجُوْهُهُمْ قَتَرٌ
وَلَا ذِلَّةٌ اُولٰٓئِكَ اَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيْهَا خٰلِدُوْنَ ﴿٢٦﴾ وَالَّذِيْنَ
كَسَبُوا السَّيِّئٰتِ جَزَاءُ سَيِّئَةٍ مِّمِّثْلَهَا وَتَرَهَّقُهُمْ ذِلَّةٌ مَّا لَهُمْ مِّنْ
اللّٰهِ مِنْ عَاصِمٍ كَانَّمَا اَغْشَيْتْ وُجُوْهُهُمْ قُطْعًا مِّنْ اَيْلٍ مُّظْلِمًا
اُولٰٓئِكَ اَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيْهَا خٰلِدُوْنَ ﴿٢٧﴾ وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ
جَمِيْعًا ثُمَّ نَقُوْلُ لِلَّذِيْنَ اٰشْرَكُوْا مَكَانَكُمْ اَنْتُمْ وُشْرَاكُمْ فَرٰيِلُنَا

بَيْنَهُمْ وَقَالَ شُرَكَائُهُمْ مَا كُنْتُمْ إِتَانَا تَعْبُدُونَ ﴿٢٨﴾ فَكَفَى بِاللَّهِ
شَهِيدًا يَبِينُ وَأَيُّكُمْ إِن كُنَّا عَنْ عِبَادَتِكُمْ لَغَافِلِينَ ﴿٢٩﴾
هَذَا كَ تَبْلُوا كُلُّ نَفْسٍ مَّا أَسْلَفَتْ وَرُدُّوْا إِلَى اللَّهِ مَوْلَاهُمُ
الْحَقِّ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿٣٠﴾

﴿لِّلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْخُسْنَى وَزِيَادَةٌ﴾ وه بۆ که سانیکی نه وتۆ ههیه چاکه یان کردوه پاداشتی که به ههشته و زۆرتر له و چاکهیه که شایانی کرده و ی نه وانی.

زانایان هه ندیکیان لایان وایه نه و پاداشته زۆره بریتیه له چاو بی که وتی خوی مهزن به جزوی شایسته ریزو خاوتنی خوی و دور بی له و نه و ماوه ی دیاری کراو بۆته ماشا کردنی نیمه ی ناده میزاد بۆلای خوی مهزن. هه ندی تریان نه لئین: شتی زۆر تری بی له و ی شایسته ی نه و که سانه بی چاکه کانیا ن کردوه و باوه ریان به خوار و پیغه مهر هیناوه.

﴿وَلَا يَرْهَقُ وُجُوهُهُمْ قَتَرٌ وَلَا ذُلٌّ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ﴾ وه دانا پۆشی رومه تیان تۆزی رهش و دو که لی رهش و رسوایی و بی باوه ری، خوشی و ناسایش به رومه تیا نه وه دیاره، نه و که سانه دانیشتری به هه شتن، نه وان له نیو به هه شتا به رده و امن و له خوشیدان.

﴿وَالَّذِينَ كَسَبُوا السَّيِّئَاتِ جَزَاءُ سَيِّئَةٍ بِمِثْلِهَا﴾ وه که سانیکی نه وتۆ خراپه کانیا ن کردوه پاداشتی نه و خراپه به به و نه ی خۆیه تی به بی زۆرتر له بهر نه و ی خودا سته م له که س ناکا، بگره زۆریه ی خراپه که ران نازاد نه کا به و ی به زه یی و میهره بانی خۆیه وه به مهر جی به بی باوه ری نه مردین.

﴿وَتَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ مَّا لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ عَاصِمٍ﴾ وه هه مو له شیان دائه پوشتی رسوایی و بی نابروی. چ که سی بی رسواترو بی ترخ تر بی لهو که سهی له نیو نه و کومه له زوری رژی دووایدا نابروی بچی، نیه بو نه و خرابه که رانه هیچ که سی بیانپاریزی له سزای خواو له خه شمی خوا.

﴿كَأَلَمَّا أَغْشِيَتْ وُجُوهُهُمْ قِطْعًا مِنَ اللَّيْلِ مُظْلِمًا أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ﴾ به راستی وینهی نه وهیه رومه تیان داپوشرایی به پارچهیه له شهوی تاریک. یانی دراوه به سه رومه تیانابه ردهیه له ره شی شهو، رومه تیان ره شه وینهی تاریکی شهو. نه و خرابه که رانه دایشتووی ناگری دوزه خن، نه وان له نیو ناگردا به رده وامن ونایه نه دهره وه. له کاتیکا خوی گه وره روونی کرده وه سزاکانیان، رویشی نه کاته وه کاتی نه سزادانه یان نه فهرموئ:

﴿وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا ثَمَّ نَقُولُ لِلَّذِينَ أَشْرَكُوا مَكَانَكُمْ أَنتُمْ وَشُرَكَاءُكُمْ﴾ و له رژیکا نیمه کژنه کهینه وه بونه وهران هه موویان به هه ر دوو تاقمه که وه له پانایی رژی دواییدا، له پاشا نیمه نه لئین به که سانیکی نه و تو هاویه شیان داناه بو نیمه: به ستن و مه جولین له شوینی خوتانا هه تا پرسیارتان لی نه کری ئیوه و هاویه شه کانی ئیوه که به گومانی خوتان هاویه شی خوان، رویه روی یه کتری بینه وه، بو نه وهی هه مو تاقمیکمان به لگه و بیانوی خوتان بنوینن، به بی گومان له دواییدا هاویه شه دانهره کان و تاوانباران دائه برین له هاویه شه کان که وایان نه زانی له ورژده دا سودیان پی نه گه یه نن، بویان پون نه بیته وه له سه ر ریگهی خراب بوون که باوه ریان به خواو به پیغه مهر نه هیئاوه.

﴿فَزَيْلَنَا بَيْنَهُمْ﴾ دوایی نیمه جوی نه کهینه وه له نیوانی نه وان وخواکانیان و په یوه ندیان له یه که نه بچی. یانی خوی مدزن له رژی دواییدا جیاوازی نه خاته نیوان هه موو بونه وهران هه ریه که یان به وشئویه له سه ری بوون، هه مو که سی به گویره ی کرده وهی خوی مافی خوی برون نه بیته وه، له و کاته دا بت په رستان بویان دهرنه که وی هیچ که سی خاوه نی زیان و سود نیه بویان مه گهر نه و که سانه به باوه ریه وهره وون، هه مو شتی به دهستی خوی گه روهیه به ته نها.

﴿ وَقَالَ شُرَكَائُهُمْ مَا كُنْتُمْ إِلَّا نَاعِدُونَ ﴾ وهابو به شه کانی بت په رستان که به ته کانن نه لئین: ئیوه ئیمه تان نه په رستوه وهه و او هه وه سی خوتانتان په رستوه. نه وړوداوه ویش له کاتیکا نه بی که له رژی دوا ییدا بت په رستان و هابو به شه کانیان رپه رپوی یه کتری نه وه ستن. خوا کانیان به بت په رستان نه لئین: ئیوه بۆ ئیمه بت په رستنتان نه کردوه. به لām له می شک وگومانی خوتانا واتان دانابو خوا هابو به شی هیه، له راستیدا ئیمه هابو به شی کین خاوه نی بونی خومان نین مه گهر له می شکي ئیوه دا هه بین. که واته ئیوه هیچ شتی کتان نه په رستوه و ئیمه تان نه په رستوه مه گهر نارو زوی خوتان .

﴿ فَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ إِن كُنَّا عَنْ عِبَادَتِكُمْ لَغَافِلِينَ ﴾ دوا یی خوا به تهنه ها به سه ناگادار بی له نیوان ئیوه دا، خوا نه یزانی ئیوه به بی به لگه و به درو له می شکي خوتانا هابو به شتان داناوه بۆ خواو نه زانی ئیمه له ئیوه بیزارین، به راستی ئیمه ناگامان له په رستنی ئیوه نیه بۆ ئیمه، هیچ شتی له و باوه روه نازانین، ئیمه شایانی په رستن نه بووین، ئیمه به نده و دروست کراوی خوا ین .

﴿ هُنَالِكَ تَبْلُوا كُلُّ نَفْسٍ مَّا أَسْلَفَتْ ﴾ له وجیگه و له و کاته دا هه موو که سی تا قی نه کاته وه و نه زانی به شتی پیشیان خستوه بۆ خویان له چاکه و له خراپه له جیهاندا، هه مویانیان بۆ رون نه بیته وه له هه موو لایه که وه .

﴿ وَرَدُّوا إِلَى اللَّهِ مَوْلَاهُمْ الْحَقُّ ﴾ وه نه گیر تر نه وه بۆ لای نه و پاداشته نه وان بۆ خویان پیشیان خستوه خوا به رپوه به ری راستی کاروباری نه وانه و نه و هه لیان نه سور پتی، هیچ که سی خاوه نی فرمان نیه جگه ی نه و خوا یه به تو و انایه و راسته .

﴿ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتُرُونَ ﴾ وه و ونوه له وان و له کیسیان چوه شتی نه وان درو و بوختانیانی پیوه نه که ن که هابو به ی خوان بومان نه پارته وه لای خوا که بریتین له به ته کانیان .

نه و شتانه ی که به نچینه بۆ باوه ری راستی لای خوا ی مه زن سی شتن: یه کیتی خوا. پیغه مه رایه تی پیغه مه ران. زیندو بو نه وه له رژی دوا ییدا. له و نایه تانه ی پیشوداو له م نایه تانه ی دوا ییدا نه و سی شتانه روون کراونه ته وه، له و نایه تانه دا هابو به شدانان بۆ خوا پوچ

کراونه ته وه، هدر گومان بردنې به وهى نه وېتانه لای خوا بویان نه پارېته وه پوچ
کراونه ته وه، نه و گومانه یشیان که زیندو بونه وه نه و قورنایش دانراوى موحه مده پوچ
کراونه ته وه، بۆ پوچ کړدنه وهى نه و شتانه خواى مه زن نه فهرموى :

قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ
مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمَّنْ يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَمَنْ يُخْرِجُ
الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَمَنْ يُدَبِّرُ الْأُمْرَ
فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٣١﴾ فَذَلِكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمُ الْحَقُّ
فَمَاذَا بَعَدَ الْحَقِّ إِلَّا الضَّلَالُ فَأَنَّى تُصْرَفُونَ ﴿٣٢﴾ كَذَلِكَ
حَقَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ عَلَى الَّذِينَ فَسَقُوا أَنَّهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٣٣﴾
قُلْ هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ مَنْ يَبْدُوَ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ قُلِ اللَّهُ يَبْدُوُ
الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ فَأَنَّى تُؤْفَكُونَ ﴿٣٤﴾

﴿قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ﴾ تو بلى چ که سيکه خوارده مېنى بدابه ئېوه
بتان ژينى له ناسمانه وه به وى نارې بارانه وه که نه روپنې دانه وېله وگړوگيا و درخت و ،
له زه وېشه وه به روواندنې گياو ئاو بۆ خوارده وهى خزان و گيانه وه ران و ئازالان ،
به دروست کړدنې کانه کان، له زېرو زيوو نه وتو نه لاس و شتى ترو بهرهم وميوه
جوړاو جوړ له تام و له رهنګه وه وسودى ترېش .

﴿أَمْ مَنْ يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ﴾ ئایا چ کهسیکه خاوهنی گوئچکه و چاوه کانی
نیوه ویه و دروستی کردون و پاراستونی له پروودانی ناله بار، تووانایشی هه بی دروست بکا
ئه و هه موشتانه له واندان که نه بنه هوی ژبانتان و سوود وهرگرتن و، بیان خه نه گهره وه،
زور وونه وهر به گوئچکه و چاوه کانه وه خوتان ئه پاریزن له ئازارو ناخووشی، ههرشتی
گوئچکه و چاوی نه بی زنده گانیه که ی بی سوده به شیوه شایانی زانیاری وزانین بن.
هه ره و ان پیت و فهدر دهر ئه هیتری له قولایی زه ویه وه و پرۆن بۆ ئاسمانه کان و دورایی زه وی
و بۆشایی ئاسمانه کان بپشکین و قولایی دهر یا کان دیاری بکه ن و پرۆن به سهر زه ریاکانا.

﴿وَمَنْ يَخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيَخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ﴾ وه چ کهسیکه توانای هه بی
دهر بهیتی زنده ویه کی خاوه ن گیان و گه شه که رو جووۆل که رو خاوه ن هه ست له
مردویه کی بی گیان و بی گه شه و بی جم و جوۆل و بی هه ست، توانای هه بی گیان بکا
به بهری زنده وهراندا و له نه نجامدا بیان مریتی، ئه وانه یه وه دروست کردنی ئاده میزاده
له تووی پیاو ژن، دروست کردنی گیا له دانه ویتله ی ووشک، توانای هه بی دهر بهیتی
مردویه له زنده وی، وه که دهر هیتانی توو له گیانه وهران. دانه ویتله ی ووشک له گزو گیای
خاوه ن گه شه و خاوه ن جم و جوۆل.

﴿وَمَنْ يُدْبِرُ الْأَمْرَ﴾ وه چ کهسیکه هه لیسوریتی کارو فرمانی بونه وهرانو بیانبا بهر یوه و
هه موو پیوستیان بهم شیوه ریک و بی وینه یه، تووانای هه بی خوارده مهنی دروست بکا
له نیو زه ویداو دهری بهیتی بۆ زنده وهران و که سی له بیر نه چی. چ که سی بی بهر یوه بیا
کارو فرمانی زه وی و ئاسمانه کان به وشیوه نه گوراهه. هه رکاتی ئه وهرسیاران له بت
په رستان بکرایه.

﴿فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ﴾ دوا بی ئه لێن: خوا به ئه و هه موه کارانه ئه کا له گوئچکه و چاوه
خوارده مهنی دهر هیتانی خاوه ن گیان و بی گیان له یه کتری و هه لیسورینه ری پیوستی هه مو
بونه وهران که چی له خه شمی خوا ناترسن و ئه لێن: ئه وبتانه هاو به شی خوان و بۆمان
ئه پارینه وه لای خواو نزیکمان ئه که نه وه له خوا، هیچ شهرم ناکه ن له وکرده وانه ی خوینا
که دژی یه کترین.

﴿أَفَلَا تَتَّقُونَ﴾ ئایا دوایی ئیوه لهخواو سزای خوا ناترسن و نهوبتانه نه کهن بههاوبهشی خواو لاتان وایه کهخوا ههر بهتهنها دروست کهری بونهوهرا نه، چۆن لاتان وایه سود وهر گرتنتان بههۆی بته کانهوهیه نهک بهدهستی خوایه .

﴿فَدَلِّكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمْ الْحَقُّ﴾ دوایی ههر کهسی خاوهنی نهوتوانایه بی ههر خوای پهروه رگاری ئیوهیه راست و بهردهوامه پهروه رده کهریه که ناگونجی جگهی نهو کهسی تر په رستراوی .

﴿فَمَاذَا بَعَدَ الْحَقِّ إِلَّا الضَّلَالُ﴾ دوایی نیه راستی مه گهر ریگه لی ونبون. ههر کهسی بازیدا به سهر راستیه کان که په رستنی خوایه نه که ویتسه ئیو گومراییه وه، خوای مه زن تاسمانه کان و زهوی دروست کردوون و دایان و له ئیو نه واندایه هۆی زیان، گوینچکه و چاوه کانی دروست کردوون که به هۆی نه وانه وه ئاده میزاد ریگهی زانین و زانیاری نه دۆزنه وه، ههر خوایشه خاوهنی مردن و زینده گانی، بونه وهران ههمویان به لگهن له سهر تووانای گه وری خوا .

﴿فَأَنكِ تُصْرِفُونَ﴾ دوایی ئیوه بۆ واز له راستی دین، هه تاکهی واز نایهرن له بت په رستی و به ره ویه کیتی خوا نارۆن و ریگهی راست نادۆزنه وه .

﴿كَذَلِكَ حَقَّقْتَ كَلِمَةً رَبِّكَ عَلَى الَّذِينَ فَسَقُوا أَنَّهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ﴾ ههر وه که راسته به ریوه به رایه تی خواو دووای راستی ههر کومراییه و واز له راستی نه هیتین، ههر به و جوړه فهرمووده ی و فهرمان دانی پهروه رگاری تۆ راسته له سهر سزادانی که سانیکی نهو تۆ لایان داوه له سنوری راستی و یاخی بوون له بهر نه وه ی به راستی نهوان یاوه پناهیتین بهیه کیتی خواو پیغه مه رایه تی موحه مه د. له بهر نه وه ی ههموو جوړه به لگه و نیشانه ی رونیان بۆ دانراوه بۆ دوزینه وه ی ئایینی راست نهوان رویان وهر گیراوه له ناین و بی باوه ریان هه لبراردووه و به بی باوه ری مردوون.

﴿قُلْ هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ مَنْ يَبْدَأُ الْخُلُقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ﴾ تۆ بلی: ئایا کهسی لههاوبهش دانهره کانی ئیوه لهو بتانه ئیوه نه یان په رستن یه کهم جار له نه بونه وه دهست بکا به

دروست کردنی بونه وهران له پاشا جاری تر زیندوویان بکاته وه له دوای مردنیان. بهی گومان خوی مهزن نه و توانایه ی هیه تیوه وه لامتان چیه؟ له وکاته دانه وان وه لامی دهر نه برن و سهر شور نه بن.

﴿قُلْ اللَّهُ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ﴾ تو بلی: بهی خوا بو یه کهم جار دهستی کردوه به دروست کردنی بونه وهران له پاشا زیندوویان نه کاته وه دوای مردنیان بو جاری دووهم وهك جاری یه کهم.

﴿فَأَنى تَوَفُّكُونَ﴾ دواى تیوه چوڼ لادران له نیازی ریځه ی راست که یه کیتی خوا یه، بهر وه ریځه ی ناراست و خوارو خپچ روڼه نین و وو شه ی راست به درو نه خه نه وه؟ خوی مهزن روی فهرموده ی خوا نه کا بولای پیغه مهر و نه فهرموی: بهت په رستان بلی: نه و که سه سایشته ی په رستنی و ریځه نیشان دهر یی بو لای راستی، داوای یارمه تی و کومه کی له هیچ که سی ته کا هر خودایه، نه و په رستراوانه ی تیوه شایانی نه و شتانه نین و بی دهسته لاتن بو خوا یه تی ناشین، بویه خوی مهزن نه فهرموی:

قُلْ هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ مَن يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ قُلِ اللَّهُ يَهْدِي لِلْحَقِّ أَفَمَنْ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ أَحَقُّ أَنْ يُتَّبَعَ أَمْ لَا يَهْدِي إِلَّا أَنْ يَهْدِيٰ فَمَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ ﴿٣٥﴾ وَمَا يَنبَغُ أَكْثَرُهُمْ إِلَّا ظَنًّا إِنَّ الظَّنَّ لَا يَغْنِي مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا يَفْعَلُونَ ﴿٣٦﴾ وَمَا كَانَ هَذَا الْقُرْآنُ أَنْ يُفْتَرَىٰ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ الْكِتَابِ لَا رَيْبَ

فِيهِ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٣٧﴾ أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَيْنَاهُ قُلْ فَاتُوا بِسُورَةٍ
مِثْلِهِ ۚ وَادْعُوا مَنْ اسْتَطَعْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٣٨﴾
بَلْ كَذَّبُوا بِمَا لَمْ يُحِيطُوا بِعِلْمِهِ وَلَمَّا يَأْتِهِمْ تَأْوِيلُهُ كَذَلِكَ كَذَّبَ
الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الظَّالِمِينَ ﴿٣٩﴾

﴿قُلْ هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ مَنْ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ﴾ توبلی بهت په رستان: نایا
له هاو به شه کانی ئیوه که سئ هه یه شاره زایی ناده میزاد بکا بو لای ریگهی راست، بتوانی
به لگه و نیشانه دانی بو دوزینه وهی هو ی رزگاری و ریگهی چاکه؟ بیگومان ناتوانن نه و
وه لآمه بده نه وه چونکه بته کانیان به ردیکی کویر و که رن. به بو نه وه که پیغمه ر ﴿﴾
خاوه نی به لگهی بیگومانه له سهر نه وه که هه رخوا به راستی ریگه پیشانده ره بو لای
راستی خوا فره مانی خوی ناراستهی پیغمه ر نه کاو نه فره موی:

﴿قُلْ اللَّهُ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ﴾ توبلی به وان هه رخوا ریگه نیشان نه دا بو لای ریگهی
راست، یارمه تی له هیچ که سیکه وه وه رناگری. به لآم جگهی خوا ریگهی راست بو خویان
نه دوزنه وه نه بو جگهی خویان، ئیتر جگهی خوا هه رکه سئ تر بی له فریشته کان و عیساو
عوزهیره وه.

﴿أَفَمَنْ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ أَحَقُّ أَنْ يُتَّبَعَ أَمْ لَا يَهْدِي إِلَّا أَنْ يُهْدَى﴾ دوایی نایا که سئ
که شاره زای ناده میزاد بکا بو لای ریگهی راست شایسته یه که پهیره وی بکری و دوای
بکه وی و چاوی لی بکری که خوی مه زنه و پیوستی به که سئ تر نیه یاکه سئ راغویی
وه رنه گری و نه توانی ریگه بو خوی و جگهی خوی بدوزینه وه مه گه ر شاره زایی بکری و
ریگهی پیشان بدری. به تاییه تی نه و په رستراوانه ی ئیوه نه شاره زایی وه رنه گرن و
نه ئیشتوانن ریگه به جگهی خویان نیشان بدهن چونکه به ردو دره ختی بی گیان و ره ق و
ته قن.

﴿فَمَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ﴾ دواپی چ شتی بۆ ئیوه ههیه له پهرستی بته کان خاوهنی زیان و سود نین ئیوه. چۆن فەرمان ئه ده ن کەسی پێوستی به هیچ شتی نه بی وه ک خوا بیکه ن به هاو تاو به وینه ی شتی له هه مو رو یکه وه پێوستی به جگه ی خۆی هه بی، ئیوه چۆن به رانه ری یه کیان دانه نین، چۆن باوه رنه هتین به وشته پر و پو چانه و له رینگه ی راست لانه ده ن له گه ل ئه وه مه وه به لگه ئاشکرایانه له سه ر پوچی و بی ترخی نه وان .

﴿وَمَا يَتَّبِعْ أَكْثَرُهُمْ إِلَّا ظَنًّا﴾ وه زۆر تر له وبت په رستانه دوا ی هیچ شتی ناکه ون مه گه ر هه ر دوا ی گو مانی نه که ون که هیچ سو دی نابه خشی و نه وان دو وای لاسایی با و با پیره کانیا ن نه که ون، بی ئه وه ی نا گاداری نا وه رۆکی پوچی نه وه په رسترا وانه ی خۆیا ن بن، که میکیان له نا وه رۆکیان گه شتو ون، بر وایان به راستی مو حه مه دو پیغه مه رایه تی نه وه هه یه، زۆر چا ک نه زان ن نه وبتانه هیچ رێزیا ن نه. به لām له به ر مانه وه ی پله و پایه و سو دی تاییه تی خۆیا ن روله راستی وه رنه گیر ن به پیچه وانه ی زۆر به ی زۆری بت په رستان وانه زان ن بته کانیا ن خاوه نی سو ود و زیان به گوێره ی نه و گو مانه ی خۆیا ن. له با سی مانای تایه تی (۱۷۰) ی سوره تی نه لبه قه رده دا به درێژی با سی لاسایی کردنه وه ی با و با پیرا ن کرا وه .

﴿إِنَّ الظَّنَّ لَا يُغْنِي مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا﴾ به راستی گو مان سو ود نا گه یه نی هیچ شتی له راستی و زانین و له با وه رپی کردن، گو مان و گو تره کاری تو وانی نه وه یان نه له جیگه ی زانیاری و بی گو مانیدا دانرین و راستیا ن بی بدۆز ریته وه .

بۆ زانین: گو مان و گو تره کاری بۆ دیاری کردنی بنچینه ی تاین و یاسا و ده ستور هیچ نرخیکی بۆ دانانری. به لām دو واکه وتنی گو مان بۆ کار وباری ژیا نی جیهان بۆ کشت و کال و بازرگانی قه ده غه نه کرا وه له لایه ن ئایینه وه. نه گه ر قه ده غه بکری هۆی گو زه را ن نه وه ستی بۆ دانیش تو وان، خرا په یشی تیدانیه بروای بیگو مان پهیدا بکه ن بۆ به ده ست هتانی به ره هه م و پهیدا کردنی خوا رده مه نی، بگه ر جو ره پشت به ستی که به خوا که یار مه تیا ن نه دا بۆ نه و مه به سه .

﴿إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا تَعْمَلُونَ﴾ به راستی خوا نه زانی به شتی نه وان نه یکن له به پره وی کردنی بته کانیا به هوی گومانی پوچیا نه وه و وازه تیا نیا له به لگه و نیشانه ی رون، نه و رسته به هدره شه ی تونده بو بت په رستان که دوا ی گومان نه که ون .

﴿وَمَا كَانَ هَذَا الْقُرْآنُ أَنْ يُفْتَرَىٰ مِنْ دُونِ اللَّهِ﴾ وه نه و قورثانه شایسته ی نه وه نیه که به بوختان دروست کرابی له لایه ن جگه ی خوا وه به و هه مو وه به لگه و نیشانه په ک خه رانه وه که دانراوی ناده می زاد بی. به لکو له لایه ن خوا ی مدزنه وه هاتوه ته خواره وه له تروانای جگه ی خوا دا نیه وینه ی نه و قورثانه دابری .

﴿وَلَكِنْ تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ الْكِتَابِ﴾ وه به لآم نه و قورثانه ره وانه کرا وه بو سدر پیغمه ر راست گتیری کی نه و تویه و پروایی کردنه بو نه و نامانه ی به رله قورثان نیرا ون رون کردنه وه و پهره پیدانه و دریژه پیدانه بو نامه ی خوا له پروا کردن به پهیامی خوا و دیاری کردنی یاسا و ده ستوری خوا بو هه ل سوراندنی کاروباری ناده می زاد له به ختیا ری هه ردو و جیهان و پیوستان به جگه ی قورثان نه میتی .

﴿لَارْتَبَ فِيهِ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ گومان له و قورثانه دا نیه له لایه ن په روه ردگاری هه مو بونه وه هه رانه وه هاتوه ته خواره وه. که واته شایسته ی مروقی ژیر نیه گومانی هه بی له نامه ی خوا دا. به راستی له و قورثانه دا هه یه کاری په ک خه رو نیشانه ی زور رون له سه ر نه وه ی که له لایه ن خوا و هاتوه .

﴿أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ﴾ به لکو بت په رستان نه لین: موحه مه د خوی نه و قورثانه ی هه لبه ستوه، بو دهم کوت کردنی نه وان خوا ی مدزن نه فهرموی :

﴿قُلْ فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِثْلِهِ﴾ تو بلای به و بی باوه رانه: نه گهر نیوه راست نه که ن نه و قورثانه دانراوی موحه مه ده، دوا یی نیوه ش بهین سوره تی وینه ی نه و قورثانه بی له زمان پاراویدا وله ریک وینکیدا خوتان به عه ره بی زان نه زانن .

﴿وَادْعُوا مَنْ اسْتَطَعْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾ وه نیوه بو دانانی وینه ی نه و قورثانه هه ر که سی توانا تان هه یه بانگی بکه ن له جگه ی خوا بو یارمه تی دانتان نه گهر نیوه راست نه که ن که نه و قورثانه هه لبه ستراوی موحه مه ده به گویره ی گومانی خوتان .

﴿بَلْ كَذَّبُوا بِمَا لَمْ يُحِيطُوا بِعِلْمِهِ﴾ بهلكو نهوبت په رستانه تو به درو نه خه نه وه به شتی نه وان نایزان وپی نه گیشتون که قورثانی پی بزائن، قورثان نه بیسن و بیری لی ناکه نه وه و پیشه کی دژی نه وه ستن .

بینگومان زانای ژپرو خاوه نه قل هه نگوئی نانی هه تا ووردنه بیته وه له وشته ی دیت بولای. به ووردی له جیگه ی شیاوی خویا دای نی، بویه مروقی ژپر دوزمنی شتی که نایزانی. ﴿وَلَمَّا يَأْتِيهِمْ تَاوِيلُهُ﴾ وه هیشتا نه هاتوه بو لای نه وان ماناو مه بهستی قورثان و بهرله وه ی بیزانو لی تیگه نه له جزیه تی مانای قورثان به دروی نه خه نه وه به گزتره و گومان. نه گهر ناموژگاری قورثان و وانه کانی قورثانیان بزانیایه باوه ریان پی ته هینا .

﴿كَذَلِكَ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ﴾ ههروهك نهوبت په رستانه ی سهرده می تو قورثان به درو نه خه نه وه ههروایش گه لانیکی نه و تو له پیش نه وانه وه بوون به درویان خسته ته وه بیتغه مهرو نامه کانیان .

﴿فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الظَّالِمِينَ﴾ دواپی تو ته ماشا که و بسواړه به چ جورئ بوه پاشه روژی سته مکاران و چون له ناو چون بڼه برېون، ههروایش نه بی ته نجام و کوتایي نه وانه یش تو به درو نه خه نه وه.

له پاشا خویا مذن هندی له وکه سانه به درویان خسته ته وه قورثان، وایان داناوه که هه لېبهستی موخه مه ده، نه یانکا به دوو به شه وه، وهك نه فهرموئ :

وَمِنْهُمْ مَنْ يُؤْمِنُ بِهِ وَمِنْهُمْ مَنْ لَا يُؤْمِنُ بِهِ وَرَبُّكَ أَعْلَمُ
بِالْمُفْسِدِينَ ﴿٤﴾ وَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقُلْ لِي عَمَلٌ وَلَكُمْ عَمَلُكُمْ
أَنْتُمْ بَرِيئُونَ مِمَّا أَعْمَلُ وَأَنَا بَرِيءٌ مِمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٥﴾ وَمِنْهُمْ مَنْ
يَسْتَمِعُونَ إِلَيْكَ أَفَأَنْتَ تَسْمِعُ الصُّمَّ وَلَوْ كَانُوا لَا يَعْقِلُونَ ﴿٦﴾

وَمِنْهُمْ مَّنْ يَنْظُرُ إِلَيْكَ أَفَأَنْتَ تَهْدِي الْعُمْى وَلَوْ كَانُوا لَا يَبْصُرُونَ ﴿٤٣﴾ إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ النَّاسَ شَيْئًا وَلَكِنَّ النَّاسَ أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿٤٤﴾

﴿وَمِنْهُمْ مَنْ يُؤْمِنُ بِهِ﴾ وهه ندى له خزمانى تو ئىستا به دروئه خه نه وه كه سى له مه و دوا با وه به قورنان. نه هين له دهرونى خويا نه زانى قورنان له لايه خواره هاتو ته خواره وه، ده ست هه لبه ستى موحمه د نيه. به لام له بهر لوت به رزى با وه ره كه ي ده رنابري، هه ر له م به شه هه يانه به دلى پا كه وه با وه ره هيتي و ناشكراي نه كا به دليكي بي گرده وه.

﴿وَمِنْهُمْ مَنْ لَا يُؤْمِنُ بِهِ﴾ وهه ندى له بي با وه ران هه ن كه سى با وه رانه ين به قورنان به هوئى نه زانينه وه به هوئى لاساي كردنه وه ي پيشوه كانiane وه.

﴿وَرَبُّكَ أَعْلَمُ بِالْمُفْسِدِينَ﴾ وه په روه ردگاري تو زاناره به و كه سانه ي خراپه كارنو به رده وامن له سه ر بي با وه رى و بلا و كردنه وه ي بي با وه رى. نه ورسته هه مو خراپه كاران نه گريته وه هه ر له وانه ي سه رده مي پيغه مه ر ﴿﴾ نه وانه يش له مه وپاش دين هه تا كو تايي جيهان .

﴿وَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقُلْ لِي عَمَلِي وَلَكُمْ عَمَلُكُمْ﴾ وه نه گه ر نه و كه سانه با وه ريان به تو نه هيتاو وه تو يان به درو خسته ته وه، دوايي تو به وان بلى: بو منه سودى كرده وه ي خو م و بو ئيو هيشه تو له و سزاي كرده وه ي خو تان.

﴿أَنْتُمْ بَرِئُونَ مِمَّا أَعْمَلُوا وَأَنَا بَرِيءٌ مِمَّا تَعْمَلُونَ﴾ ئيوه بيزارو هه راساني له شتى من نه يكه م له خواپه رستى. كه واته ئيوه تانه له من مه دهن و سه رزه نشتم مه كه ن و، منيش بيزارم له و كرده وانه ئيوه نه يكه ن له بت په رستى. كه واته منيش تانه له ئيوه ناده م.

ته فسيري زمنا كويي

پرسیار/ زۆر له دانیشتوان پرسیار نه کهن و نه لێن: مندا له کاغمان شه پۆلی شارستانییه تی تازه وای لی کردوون ته مهمل و سست له به جی هینانی کارو پیوستی ناین، بگره پهنا به خوا باوهریان به ناین نیه له و باوهرهوه چاره ی باوک چ شتی که ؟.

وه لām/ پیوسته له سهه باوک مناله کانیان له ته مهنی بچو و کیدا به گوێره ی یاسای ناین رامیان بکاو پهروه رده یان بکا له سهه پیوستیه کانی ناین، وینه ی نوێژ و رۆژ و قه دهغه کراوه کانی پێناسین، دزی و دوزمانی و خواردنه وه ی مه ی و هه مو جوړه کانی و قوما رکردیان لی قه دهغه بکهن، له پاش گه و ره بونیان باوک بهر پرسیار نیه جگه له ترساندن و موژده دان به نه نجامی پاشه رۆژ و چاره یه تریان بۆ نیه .

﴿وَمِنْهُمْ مَنْ يَسْتَمِعُ إِلَيْكَ﴾ وهه ندیك له بی باوه ران که سی گوی ئه گری بۆ نامۆزگاری تۆ له و کاتانه دا قورئان نه خوینی و فیری فه رمانه کانی قورئان نه بن. به لām جی که ی خو یان ناگرن له دلایانو فه رامۆشی ئه کهن هه روه ک نه یان بیستی و خو یانی لی که رنه کهن و سودی لی وه رناگرن .

﴿أَفَأَنْتَ تُسْمِعُ الصُّمَّ وَلَوْ كَانُوا لَا يَفْقَهُونَ﴾ دوا یی ئایا تۆ توانای نه وه ت هیه قورئان به و بیستی به جوړی سودی لی وه ربگرن، تۆ له تواناتا نیه گیل و بی هۆشان ناگادر بکه یته وه و فیری چا که یان بکه ی، ئایا تۆ نه توانی و، ئه گه ر چی نه وان خاوه نی نه قلو زانین بن و وه رنه گرن فه رموده ی خوا و قورئان، بۆ که سی سودی هیه ژیری بی، نه وانه بی نه قل و نه فامن .

﴿وَمِنْهُمْ مَنْ يُنْظَرُ إِلَيْكَ﴾ وهه ندیك له بی باوه ران که سی نه پروانی بۆلای تۆ به لگه و نیشانه ی پیغه مه رایه تی و راستی تۆ نه یینی. به لām ریز و پله ی تۆ ناینی و نایه وی بیان بینی به جوړی سودی لی و هر گری. نه وانه وه ک کوێر وانه .

﴿أَفَأَنْتَ تُهْدِي الْعَمَى﴾ ئایا دوا یی تۆ توانات هیه ریگه نیشان بده ی به که سی کویری و شار هزای بکه ی به جوړی قازانجی لی بکا، نه و قورئانه بینن و نامۆزگاری تۆ له بهر چا و بکه ن و کاریان تی بکا و سودی لی وه ربگرن .

ته فسیری زمانا کویی

﴿ وَلَوْ كَانُوا لَا يُتَّبَعُونَ ﴾ وەئەگەرچی ئەوان نەبێن رێزی-تۆ، نەیانەوێ بەدلی پاك تەماشای تۆبەن و سەودی لێ وەرگیرن. زۆر پونە مەبەست لەتەماشاکردن تەمە وەرگرتن، ئەوەکەسان تەمە خوارنابن بەوەتەماشاکردنە تۆ.

﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ النَّاسَ شَيْئًا وَلَكِنَّ النَّاسَ أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ﴾ به راستی خواستم ناکا
له نادمیزاد هیچ شتی، به و جورهی گوئیچکه و چاوایان لی بستیته وه هتا خاوهن بیانوبن و،
به لآم نادمیزاد خوئیان ستم له خوئیان نه کهن، چونکه نه وان گوئیچکه و چاوایان
نه خسته وه ته کار. به و جورهی قازانج و سودی لی وه ربگرن. گومانی تیدانیه خرای مه زن
تووانا و هوش و گوش و گوئیچکه و چاوی بی به خشیون، ریگی چاکه و خرایهی بۆ روون
کردونه ته وه، فرمانیشی داوه به چاکه و قده غهی خرایهی کردوه، خوئیانی سدر به ست
کردوه کامیان هه لێ بێرن .

له پاشا خواي گه وړه روڼې نه کاته وه به سهره تيان له پروژي کو کړنه وه يانا
له پاشه پروژداو نه فهرموي :

وَيَوْمَ يُحْشَرُهُمْ كَأَن لَّمْ يَلْبَسُوا إِلَّا
سَاعَةً مِّنَ النَّهَارِ يَتَعَارَفُونَ بَيْنَهُمْ قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ كَذَبُوا بِلِقَاءِ اللَّهِ
وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ ﴿٤٥﴾ وَإِمَارَتُكَ بَعْضَ الَّذِي نَعِدُهُمْ أَوْ نُوفِقُكَ
فَالْيَنَامَ مَرْجِعُهُمْ ثُمَّ اللَّهُ شَهِيدٌ عَلَىٰ مَا يَفْعَلُونَ ﴿٤٦﴾ وَلِكُلِّ
أُمَّةٍ رَّسُولٌ فَإِذَا جَاءَ رَسُولُهُمْ قُضِيَ بَيْنَهُم بِالْقِسْطِ وَهُمْ
لَا يُظْلَمُونَ ﴿٤٧﴾

﴿وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ كَأَن لَّمْ يَلْبُوا إِلَّا سَاعَةً مِنَ النَّهَارِ﴾ وهتو بیری نهو رۆژه بکهره وه ئیمه نهوان کوئه کهینه وه لهو جیگه سامناکهی رۆژی دواپی دا له کاتیکی له گۆره کانیاں دینه دهره وهو زیندویان نه کهینه وه، لیان نه خورین بو شوینی پرسیارو پاداشتی کرده وه کانیاں. وهك نهو وان دانه نیشتون له جیهاندا مه گهر کاتیکی کهم له رۆژی، واته به جوړیکه واته زانن له جیهاندا نه ژیاون جگه ی ماوه یه کی کهم له رۆژی جیهان.

﴿يَتَعَارَفُونَ بَيْنَهُمْ﴾ نهو بی باوه رانه له نیوان خویانا یه کتری نه ناسنه وه، بهوینه ی نهو ناسینه له جیهاندا یه کیان ناسیوه، به لام پاش نهو ی نازارو سامی نهو رۆژه نه بینن یه کتریاں له بیر نه چیته وه.

﴿قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِإِلْقَاءِ اللَّهِ وَكَانُوا مُهْتَدِينَ﴾ به راستی زیانیان لی کهوتوه کهسانیکی نهوتو پروایان به خزمهت گه یشتی خوا نه بو وه به زیندو بونه وهی رۆژی دواپی نه بو وه، نهو بی باوه رانه راغویان وه رنه گرتوه به جوړی رزگاریان بکا له وزیانه له پاشه رۆژدا توشیاں نه بی.

﴿وَأَمَّا نَرِيكَ بِغَضِ الَّذِي نَعُدُّهُمْ أَوْ تَوَفِّيكَ ثُمَّ إِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ﴾ وه نه گهر ئیمه نیشانی بدهین بهتو هه ندی له وسزایانه ی نهوتو به لیتمان داوه بهو بی باوه رانه که توشیاں نه بی له جیهاندا به کوشتن و به دیل کردنیاں، یائیمه تو بمرینن بهر له وهی نهو وسزایانه توشیاں بیی که نهو وسزایانه راست و بی گومانه توشیاں نه بی، ئیمه تو له یان لی نه سینین باتویش نه ی بینن. وهك خوا نه فهرموئ سزای تریان نه درئ له پاشه رۆژدا، له پاشا بو لای ئیمه یه گهرانه وهی نهو بی باوه رانه له رۆژی دواپی دا، سزایان نه دهین به سزای گه وره تر، لهو سزایه توشیاں نه بو به بی گومان له جیهاندا.

﴿ثُمَّ اللَّهُ شَهِدَ عَلَى مَا يَفْعَلُونَ﴾ له پاشا خوا شایه تی نه دا له سهر شتی نهو بی باوه رانه نه یکه ن، هیچ شتی له خوا وون نابی و ناگای له هه مو شتی هه یه، له مه وپاش پاداشتیان نه داته وهه به شتی شایسته ی کرده وهی نهوانی.

کاتی خوی مهزن رونی کرده وه به سهرهاتی پیغمهر ﴿ﷺ﴾ له گهل گله کهی ،
رونیشی نه کاته وه به سهرهاتی پیغمهرانی تر له گهل گله کانیا ناکه زه وانه کرابون بۆ لایان
و داوایان لی نه کردن باوهر به خوا بکهن و بیهرستن و یه تاك وته نهایی بزانتو نه فهرموی :
﴿لِکُلِّ اُمَّةٍ رَّسُولٌ﴾ بۆ ههموو کۆمهل و نه ته وه یه نیروا پیغمهریک هیه ، موژده یان
نه داتی و نه یان ترستی بۆ جی به جی کردنی فهرمانه کانی خوا ، پاش ترساندن و مؤلت
دانیان توشی روژی پرسیارو پاداشت و سزای خوین بوون .

﴿فَاِذَا جَاءَ رُسُلَهُمْ قُضِيَ بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ﴾ دواپی کاتیک نیروا پیغمهره کان چون بۆ
لایان و باوهریان پی نه هینان و به دروین خسته وه له لایه ن خواو فهرمان درا له نیونیا
به شیوه کی دادپهروه رانه ، وه لآمی نه وانه نه دریته وه وه لآمی خویان داوه ته وه بۆ په رستن
به سهرکه وتن و پاداشتی چاک ، نه وانه ییش روویان وه رگیراوه له فهرموده کانی خوا توشی
سهرشوری و سزای خراب نه بن ، نه وشته ههموویان به هوی دادپهروه ری خوا وه یه ،
نه وانه یان کرده وهی چاکیان کرده سهر به رزن ، نه وانه یان خراپه کار بوون سهرشورو
خه فته بارن .

﴿وَهُمْ لَا يَظْلَمُونَ﴾ وه نه وه گه لانه سته میان لی ناکری و له پاداشتی چاکه یان کهم
ناکریته وه ، بگره خوا به میهره بانی خوی له تاوانی هه ندیکیان نه بو ری .
له نایه ته کانی پیشودا خوی مهزن هه ره شهی کرد له و بی باوهرانه که باوهریان به روژی
دواپی نه بو وه به دروین نه زانی ، فهرموی زیندو نه کریته وه دواپی مردنیان و سزایان نه دا ،
له م نایه تانه ی دواپیدا باسی به سهرهاتی نه و بی باوهرانه نه کا گالته یان نه کرد به فهرموده کانی
خواو نه لین : نه و سزایه چ کاتی دیت ؟ نه فهرموی :

وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ
قُلْ لَا اَمْلِكُ لِنَفْسِي ضَرًّا وَلَا نَفْعًا اِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ لِكُلِّ اُمَّةٍ

أَجَلٌ إِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ فَلَا يَسْتَخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ ﴿٤٩﴾
 قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَتَاكُمْ عَذَابُهُ بَيِّنَاتٍ أَوْ نَهَارًا مَاذَا يَسْتَعِجِلُ مِنْهُ
 الْمُجْرِمُونَ ﴿٥٠﴾ أَتُمِ إِذَا مَا وَقَعَ آمَنْتُمْ بِهِ ؕ أَلَمْ تَكُنْ وَقَدْ كُنْتُمْ بِهِ
 تَسْتَعِجِلُونَ ﴿٥١﴾ ثُمَّ قِيلَ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُوقُوا عَذَابَ الْخُلْدِ
 هَلْ تُجْزَوْنَ إِلَّا بِمَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ ﴿٥٢﴾ وَيَسْتَنْبِئُونَكَ
 أَحَقُّ هُوَ قُلْ إِي وَرَبِّي إِنَّهُ لَحَقٌّ وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ ﴿٥٣﴾
 وَلَوْ أَنَّ لِكُلِّ نَفْسٍ ظَلَمَتْ مَا فِي الْأَرْضِ لَافْتَدَتْ بِهِ ؕ وَأَسْرُوا
 النَّدَامَةَ لَمَّا رَأَوُا الْعَذَابَ وَقُضِيَ بَيْنَهُم بِالْقِسْطِ وَهُمْ
 لَا يُظْلَمُونَ ﴿٥٤﴾ أَلَا إِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ؕ أَلَا إِنَّ
 وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٥٥﴾ هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ
 وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٥٦﴾

﴿ وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴾ و بی باوران نهالین: چ کاتی پیدای نهی
 نه و کاتهی نهوتز موحه مد تو بهلینت داوه به نیمه له سزایه توشی نیمه بی، یاچ کاتی پیدای
 نه بی رژی دوا بی نه گهر نیوهی باوردار راست نه کهن له هاتیانایا؟ نه ورسته یه له وه لامی نه وه دا
 هاتوه له نایه تی پیشودا خوا فرموی دووای مردن زیندوتان نه که مه وه سزاتان نه دم .

ته فسیری زمانکری

﴿قُلْ لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي ضَرًّا وَلَا نَفْعًا﴾ تۆ بلی له وه لایمان: من خاوه نی هیچ سودو هیچ زیانی نیم بۆ خۆم. یانی من توانای نه وهم نه سودو قازانج به خۆم بگهیهنم و زیان و نازار له خۆم دور بجهمه وه، که من نه توانم هیچ شتی بۆ خۆم بکهه چاکتر ناتوانم بۆ جگهی خۆمی بکهه، ههتا بتوانم به پهله نهو سزایه به لینی پی دراوه توشی ئیوهی بکهه و نازانم چ کاتی دیت و چ کاتی رۆزی دوابی دیت.

﴿إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ﴾ مه گهر شتی خوا ئاره زووی بکا بی، هه مو کاری بۆ خوا به وه وه به یه دانه بی. کاتی هه مو شتی خوا دیاری نه کا نزیک بی یادوور. کاتی ته مه نی هه مو شتی خوا نه یزانی. وینهی ناوه رۆکی ئه م نایه ته له نایه تی (۱۸۷) ی سوره تی ئه له عرافدا باسی کراوه.

﴿لِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ إِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ﴾ بۆ هه مو و تاقمی له ناده میزاد کاتیکی دیاری کراو دانراوه بۆ کۆتایی هاتی ته مه نیان و به پرکردنیان، هه ر کاتی نه و ماوه به ته و او بوو نه و شته ی خوا به یه ی له سزاو شتی تر توشیان نه بی، وه ک خوا نه فهرموی: هه ر کاتی ماوه ی دیاری کراو هات بۆ به سه رهاتی پاشه پڕۆزیان به سزادان و بۆ له ناوبردنیان نه و تاقمه دوانا که ون له و ماوه به که مترین کاتی و پیشیش ناکه ون که مترین کات. به لکو نه وه ی خوا و یستویه تی توشیان نه بی له سزادان و کۆتایی پی هاتیان له و کاته دا. له نایه تی (۳۳) ی سوره تی ئه له عرافدا مانای نه و پرستانه تی به ریوه، له نایه تی (۱۴۵) ی ئالی عیمراندا به درێژی مانای ووشه ی (أَجَل) به پرونی باسکراوه.

﴿قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَنَا أَنَا كُمْ عَذَابُهُ بَيَاتًا أَوْ نَهَارًا﴾ تۆ بلی به و که سانه نامه ی خوابه درۆ ته خه نه وه و داوا نه که نه به گورجی سزای به لینی پی دراو بی: نایا ئیوه هه و الله ده ن به من نه گهر هات بۆ لای ئیوه سزای خوا که ئیوه داوای نه که نه له کاتی شه و دا که خه و توون یا له کاتی رۆژدا که ئیوه خه ریکی ئیش و کاری خۆتانن، نه و کاتانه چ شتی کتان له ده ست دی.

﴿مَاذَا تَسْتَعْجِلُ مِنْهُ الْمُجْرِمُونَ﴾ چ شتیکی نه وتزیه تاوانبارن داوای په له کردن له هاتنه خواره وهی نه وسزایه و به پراستی تی که وتون، داوای سزای جیهان نه که ن یا سزای پاشه پرژ، هر کامیان بی نایا توانایان هیه به رگری لی بکه ن و خویان رزگار بکه ن؟ نایا نه توانن رابکه ن له توانای خوا که توشی سزا نه بن؟ بو هر جیگه یه پرژن هر بولای خوا نه پرژن؟.

﴿أَلَمْ إِذَا مَا وَقَعَ آمَنْتُمْ بِهِ﴾ نایا له پاش نه و داوا کردنه ی نه وان بو هاتنی سزا به گورجی هر کاتی نه وسزایه په یدابو، به چاوی خویان بینان باوه نه هیتن به بی گومان به هاتنی نه وسزایه که نیوه به دروژان نه خسته وه، نه گهر باوه ریش بهیتن سود له و باوه ره وهر ناگرن، چونکه کاتی په شیمان بونه وه تان له کیس چسوه. ویتیه ی نیوه وه که فیر عه ون وایه که سودی له باوه رهیتان وهر نه گرت له کاتی خنکانی له نیو ئاودا، وه که خوا نه فهرموی:

﴿الآن﴾ ههر چه نده نه وان باوه نه هیتن له و کاته دا، به لام تو به وان بلی: پیتان نه بیژری له کاتی باوه رهیتانانا: نایستا نیوه باوه نه هیتن که کاتی باوه رهیتان نه ماوه؟ کات کاتی پر سیارو وه لامه و کاتی سزادانتانه، پرژیکتی نه وتزیه باوه رو کردار کاتی نه ماوه. ﴿وَقَدْ كُنْتُمْ بِهِ تَسْتَعْجِلُونَ﴾ وه به پراستی نیوه به گالته وه نه و سزایه تان به دروژنه خسته وه داوای په یدابو نیتان نه کرد به گورجی بیت بو لاتان، هه موو چاکه و کردارتان له جیهاندا له کیس چوه، نه م کاته یس کاتی وهر گرتنی پاداشتی کارو کرده وه تانه .

﴿ثُمَّ قِيلَ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُوقُوا عَذَابَ الْخُلْدِ﴾ له پاشه پرژدا نه بیژری به و که سانه سته میان له خویان کرده به هاویه شدانان بو خواو به دروژ خسته وه ی هاتنی سزا بو لایان له پرژری دیاری کراودا: نیوه یچیزن سزای به رده وام له دوزه خدا نیوه نه مرن و نه و سزایه تان سوک نابی و له سه رتان هه لناگیری.

﴿هَلْ نَجْزُونَ إِلَّا بِمَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ﴾ نیوه پاداشتان نادرته وه مه گهر به شتی نیوه نه یکه ن له جیهاندا نه گهر به جگه ی نه وشته پاداشتیان بدرته وه له پاشه پرژدا نه بی خوا سته مکاری نه وه یش نه به وه نایشی.

﴿وَيَسْتَنبِئُكَ أَحَقُّ هُوَ قُلْ إِي وَرَبِّي إِنَّهُ لَحَقُّ وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ﴾ وهبی باوهران داوای ههوال له تۆئه کهن له باره ی هاتنه خواره وهی سزاو پیغمه رایه تی تۆوه وهه موو فهرموده کانی خوا: ئایا هه مو یه کی له وانه راستن و به گالته وه نه یان لَین: تۆ بلی به بت په رستان وبی باوهران: به لی نه وشته نه راستن به پهروه ردگاری خۆم سویندی و گومانیان تیدانیه و، ئیوه نه و که سانه نین بتوانن رینگه له ده سه لاتی خوا بگرن و نه یه لن سزاو توشتان بی. به بی گومان توشتان نه بی.

﴿وَلَوْ أَنَّ لِكُلِّ نَفْسٍ مَا فِي الْأَرْضِ لَأَفْتَدَتْ بِهِ﴾ وه به راستی نه گهر هه بی بۆ هه مو که سی سته می له خوی کردووه له جیهاندا به بی فره مانی خوا هه لسا بی هه مو شتی له زه ویدایه له گنج و سامان نه یکا به قوربانی و به ده ردو گیر ی خوی که به رگری پی بکا له ناهه مواری و سزای گرانی پاشه رۆژ. به لām به رتیل و دیاری و په شیمان بونه وه سودیان پی نابه خشی له ورۆژه دا، وهك خوا نه فره موی:

﴿وَأَسْرُوا النَّدَامَةَ لَمَّا رَأَوُا الْعَذَابَ﴾ وه نه وان نه شارنه وه دای نه پۆشن له ده روونی خویانا بی تومیدی و په شیمان بونه وهی خویان له هاوړیکانیان له کاتیکا نه بینن نه و سزایه له ورۆژه دا. به لām له پاش چ شتی له کاتیکا قازانجیان پی ناگه یه نی شار د نه وهی نه و په شیمان بونه وه یه نه وان.

﴿وَقَضَىٰ بَيْنَهُم بِالْقِسْطِ وَهُمْ لَا يظْلُمُونَ﴾ وه فره مان نه در ی له نیوان بونه وه راندا، له نیوان سته ما کارو سته می ل کر او دا به داد پهروه ری هیچ که سی سته می لی نا کر ی وهك خوا نه فره موی: وه نه وان سته میان لی نا کر ی به که م کرد نه وهی پاداشتیان و به زور کردنی تۆله یان له و فره مان دانه دا. نه و رستانه جاری تر له نایه تی (٤٧) ی نه م سوره ته دا باسی کراوه، له هه ردو شویندا پیویسته بیژرین. نایه تی پیشوتر بۆ ترساندن نه و که سانه یه به هو ی پیغمه ره وه توشی سزاوون که به درو یان نه خسته وه، نه مه ی تریان بۆ نه وه یه قوربانی و ده ردو گیر ی بی سوود به هه مو شتی له سه ر زه ویدا.

تهفسیری زمانکۆلی

﴿أَلَا إِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ نبيوه ناگاداربن و بزنان بؤ خوايه شتى
له ناسمانه كان و له زه ويدايه، هدر خوا خاوه نى هه موويانه و فهران نه دا و به كارى نه هينى
له نبيو ناسمانه كان و زه ويدا، كهس نيه ريگه ي پي بگري و پيويستى به هيچ شتى نيه
به قوريانى و له به رتيل، پاداشت و توله به جيگه ي خويان نه گه يه نى .

﴿أَلَا إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ﴾ نبيوه ناگاداربن و بزنان به لين و
واده ي خوا به بى گومان راسته، هاتى رۆزى دوايى و پاداشت و توله، هه روه ها بؤ
هه موو شتى تر به لام زورتر له ستم كاران و بى باوه ران نازان كه رۆزى دوايى ديت.
به بى گومان هه مو بونه وهران زيندوو نه كاته وه، به گريه ي كرده وه ي شياوى خويان
پاداشت و توله يان بؤ رون نه كاته وه.

﴿هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ﴾ هدر خوا زيندوو نه كاته وه مردوو ان پاش مردنيان
له رۆزى دوايى، وه هه ر خوا ئه يان مريى له جيهاندا، بؤ لاي خوا نه گه ريته وه بؤ
وه رگرتى پاداشت و توله .

بؤ زانين: ناده ميزاد بؤ باوه ركرن به پيغه مه ر سى تاqmن: تاqmيكيان به بى به لگه و به بى
داواى سويند خواردن هه ر كاتى پيغه مه ر بيفه رموايه: من پيغه مه رم باوه ريان نه هينا، چونكه
﴿﴾ له ماوه ي چل سال پيش پيغه مه رايه تى ناوبانگى ده ر كر دبو به راست گوو ده م و
ده ست پاك .

تاqmى تر داواى به لگه و كارى به ك خه ريان له پيغه مه ر نه كرد نه و جا باوه ريانى نه هينا .
تاqmى تريان كاتى باوه ريان پي نه هينا داواى سوين خواردنيان نه كرد كه له داوا كردنى
پيغه مه رايه تيدا راست نه كا، داواى سويند خواردن باوه ريان پي نه هينا. نه وه يش ناماژه يه بؤ
لاى نه وه ي كه داواى سوينديان له پيغه مه ر كرد له نايه تى (٥٣) ي نه م سوره ته دا .

له كاتيكا خواى مه زن باسى قورئان و موژده دان و هه ر شه كردنى كرد ، له مه و پاش
باسى گه وره يى قورئان و ريژو پله ي قورئان نه كاو نه فهرموى :

ته فسيري زمانكوبى

يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَ تَكُم مَوْعِظَةٌ
 مِّن رَّبِّكُمْ وَشِفَاءٌ لِّمَا فِي الصُّدُورِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ
 ﴿٥٧﴾ قُلْ بِفَضْلِ اللَّهِ وَبِرَحْمَتِهِ فَبِذَلِكَ فَلْيَفْرَحُوا هُوَ خَيْرٌ مِّمَّا
 يَجْمَعُونَ ﴿٥٨﴾ قُلْ أَرَأَيْتُمْ مَا أَنزَلَ اللَّهُ لَكُمْ مِّن رِّزْقٍ
 فَجَعَلْتُمْ مِنْهُ حَرَامًا وَحَلَالًا قُلْ ءَاللَّهُ أَذِنَ لَكُمْ أَمْ عَلَى اللَّهِ
 تَفْتَرُونَ ﴿٥٩﴾ وَمَا ظَنُّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ
 يَوْمَ الْقِيَمَةِ ؕ إِنَّا لَنُفَضِّلُ عَلَى النَّاسِ وَلَٰكِن أَكْثَرَهُمْ
 لَا يَشْكُرُونَ ﴿٦٠﴾

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَ تَكُم مَوْعِظَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ﴾ نهى ناده ميزاد: به راستى هاتوه بؤ لای
 ئیوه نامهیه له و نامه دا هیه په ندو ناموژ گاری له لایه ن په روه رد گاری خو تانه وه، بؤ نه وه ی
 فیری ئیوه ی بکا چاکه ی هه ردو و جیهان به نه ئی و به ناشکرایانه وه .

﴿وَشِفَاءٌ لِّمَا فِي الصُّدُورِ﴾ وه هاتوه بؤ لاتان نامهیه رزگار که رتانه له و بیرو باوهره
 خراپانه ی له دهرون و دل تانایه، له نه زانین و ئاره زووی خراپ و له دو وروی و گومان و
 شتی تری ناجوړ .

﴿وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ﴾ وه هاتوه بؤ لاتان قور تانن شاره زایی که ره بؤ لای
 ریگه ی راست و، میهره بانى و به زه یی خودایه بؤ باوهره داران و نه و که سانه یه به فه رمانی
 خوا خو تان نه پارێژن له خراپه و بئ فه رمانی خوا، میهره بانى خوا خوشه ویستی بؤ
 باوهره داران و نه و که سانه ن رزگاریان نه بئ له سزای خوا به هوی باوهره یانه وه .

ته فسیری زمانکویى

﴿قُلْ بِفَضْلِ اللَّهِ وَبِرَحْمَتِهِ﴾ تۆ بلى: هاتوه بۆ لای ئیوه نامۆزگاری کردنتان به هوى گه زه یی و ریزی خوا که به ئیوه ی به خشیوه ناردنی پیغمهر بۆ لای ناده میزاد به هوى به زه یی و میهره بانی خوا له گهلان به نادرنی قورئان که یاریده ده رتانه بۆ باوه ره ییان و بۆ فیر کردنتان به یاسای به رزی ئیسلام .

﴿فَبِذَلِكَ فَلْيَفْرَحُوا﴾ دواى به هوى نهوانه ی قورئان پیویسته نهوان شادمان و خوش حالبن، پیویسته ههر به هوى نهوانه وه ههست به خوشی بکه ن و دلایان ئارام بگرئ و نابئ به کوکراوه کانی جیهان شادمان و دلخوشبن، وهك خوا نه فهرموی :

﴿هُوَ خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ﴾ نهوه ی له قورئاندا به چاکزه لهشتی نهوان کوی نه که نه وه له دارایی. خوی مه زن روئه کاته بی باوه ران، فهرمان نه دا به ره وهانه کراوی خوی بلى بهوان :

﴿قُلْ أَرَأَيْتُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ لَكُمْ مِنْ رِزْقٍ﴾ تۆ بلى به بت په رستان: ئیوه هه وال بده ن به من بهشتی خوا ناردویه تیه خواره وه بۆ سوودی ئیوه له خواره مه نی که هوى زیان و زینده گانیانه وهك کشت و کال و چواربی و شتی تر .

﴿فَجَعَلْنَاهُ مِنْكُمْ حَرَامًا وَحَلَالًا﴾ دواى گێراوتانه له و خواره مه نیانه له خوتانه وه به قه دهغه کردنی هه ندیکیان و به ره واکردنی هه ندی تریان، یانی هه ندی له و خواره مه نیانه خوا دروستی کردوون بۆ ئیوه و بۆتانی ره واکردووه له خوتانی قه دهغه نه که ن خواردنیان و نه لئین: خوا فهرمانی پێداوه، بۆ وینه نه یان ووت: نهوه ی له وورگی نه و چوارپییانه دایه به تایبه تی بۆ نیره کاغانه و بۆ ژنه کاغان قه دهغه یه .

﴿قُلْ اللَّهُ أَذَنْ لَكُمْ أَمْ عَلَى اللَّهِ تَفْتَرُونَ﴾ تۆ بلى به وبت په رستانه: ئایا خوا ده ستوری داوه به ئیوه به قه دهغه کردن و ره واکردنی نه و خواره مه نیانه، یا به بوختانی خوتان هه لئان به ستوه و نه یده ن به سه ر خوا دا، بیگومان خوتان به دوور بوختان کردووتانه به یاسا بۆ خوتان .

﴿وَمَا ظَنُّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ﴾ وهائیا چونی لیک نهدهنهوه کهسانیکی نهوتو رهوا نهکهن وقهدهغه نهکهن لهخزیهنهوه کهبهراستی خوا له روژی دوا پیدا وازیان لی نههی بی سزادانیان لهسهر دروو بوختان نهیدن بهسهر خوادا، بیگومان سزیان نهدا .

﴿إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَشْكُرُونَ﴾ بهراستی خوا خاوهنی گهورهیی و ریژه بهسهر نهادهمیزادهوه بهوئی ناردنی پیغمههرا نهوه، نهقل دهستوری پی بهخشیون کهفهرمانی خوی پی بدوزنهوهو چاکه بکهن ولهخرابه خویان بیاریژن، بهلام زووتر لهنهادهمیزاد سوپاسی خوا ناکهن لهسهر نهو شتانه خوا بهوانی بهخشیوه، بهو گهورهیهی خوا نازان.

نهقلی خویان ناخه نهکار بو دوزینهوهی کاری چاک وخراب ، سهرشوری یاسا نابن، لهکاتیکا بهخشندهیی و چاکهیی ناشکراو نهیی خوا نایه نه ژمارهوه کهسیان نایان زانی مه گهر خوا بیانزانی وناگاداریان بی، بزانی بهکردهوهی بندهکانی خوی چونه له ههمو رویه کهوه .

وَمَا تَكُونُ فِي شَأْنٍ وَمَا تَتْلُوا مِنْهُ مِنْ قُرْءَانٍ
وَلَا تَعْمَلُونَ مِنْ عَمَلٍ إِلَّا كُنَّا عَلَيْكُمْ شُهُودًا إِذْ تُفِيضُونَ
فِيهِ وَمَا يَعْزُبُ عَنْ رَبِّكَ مِنْ مِثْقَالِ ذَرَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي
السَّمَاءِ وَلَا أَصْغَرَ مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْبَرَ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ﴿٦١﴾
آلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

﴿٦٢﴾ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ ﴿٦٣﴾ لَهُمُ الْبُشْرَىٰ

فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ لَا يَبْدِلُ لِكَلِمَاتِ اللَّهِ

ذٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٦٤﴾

﴿وَمَا تَكُونُ فِي شَأْنٍ وَمَا تَتْلُوا مِنْهُ مِنْ قُرْآنٍ﴾ وهتو له هيچ كارىكى چاك نابى بشهوى بكهوى و، ناخويته وه قورئان به سهر ناده ميزادا، كاره كانت گه وره بن يا بجووك، نهيتى بن ياشكرا، دهر بارهى خوتى يا له گه ل جگهى خوت، ناخويته وه لهو كارهى خوت له قورئانا، به تايه تى له نيو هه مو ئيشه تر دا كه فهرمانه شايسته كانى قورئان بزانى، يا راي بگه يه نى به ناده ميزاد تا پهرستى خواى پى بكه ن .

﴿وَمَا تَعْلَمُونَ مِنْ عَمَلٍ إِلَّا كُنَّا عَلَيْهِمْ شٰهُدًا﴾ وه نيوهى ناده ميزاد هيچ كارىك ناكه ن چاك بن يا خراب، گه وره بن يا بجووك نهيتى بن يا ناشكرا، مه گهر نيمه ناگدار بن له سهر كاره كانتان، هه موو كرده وه كانتان نه ژميرن و لاي نيمه تو مار نه كرين .
﴿إِذْ تَقِفُضُونَ فِيهِ﴾ له كاتىكا نيوه نه چنه نيو وهو كار وه بيكه ن و به رده و ام بن له سه رى و ده ستى پى نه كه ن و نه يكه ن .

﴿وَمَا يَغْرُبُ عَنْ رَبِّكَ مِنْ مِثْقَالِ ذَرَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَلَا أَصْغَرَ مِنْ لِكَ وَلَا أَكْبَرَ فِي الْكِتَابِ الْمُبِينِ﴾ وه وون نابى له زانستى په روه رد گارى تو له كيشانهى ميرو له يه، نه له زه ويدا و نه له نيو ناسماندا، نه بجو كتر له ميرو له يه و نه گه وره تر له كيشانهى نهو ميرو له يه مه گهر تو مار كرا وه له نيو نامه يه كدا كه ناشكرا ورون نه كاته وه هه مو شتى، هه مو ويان نوسرا وه له و نامه يه دا به يى كه م و كورپى له كارى چاك و خراب .

﴿إِلَّا أَنْ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾ نيوه ناگدار بن و بزائن به راستى دوستانى خوا هيچ ترسيكيان له سهر نيه و نه وان خه فته بز هيچ شتى ناخون كه تاوت و نيازبان له كيس جووبى، خوا چاو ديريان نه كا و نه يان پاريزى .

﴿الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ لَهُمُ الْبُشْرَىٰ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ﴾ دۆستانی خوا
 ئەو کەسانەى ئەوتۆن باوەریان هێناوە بەو شتانەى هاتونەتە خواوە و بەو سەر پێغمەر و
 ئەوان خۆیان ئەپاریزن لەو شتانه خوا قەدەغەى کردوون، بۆ ئەو دۆستانەى خوا هەیه
 چاکەیه کى خوش و موژدە پێدانیان بە لیبوردن لەزىنده گانى جیهان و بەرزگار بوونیان
 لەپاشەرۆژدا، شادمان و خوشحالن بەژيانى جیهان و پاداشتى پاشەرۆژ لەو رۆژەدا
 فریشتەکان پێشوازی گەرمیان لى ئەکەنو موژدەیان ئەدەنى بەسەر بەرزى و رزگار بوونیان
 و چونیان بۆ بەهەشت و بەخوشى و بەبەردەوامى .

﴿لَا تَبْدِيلَ لِكَلِمَاتِ اللَّهِ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ﴾ هیچ گۆرانى بۆ فەرمووده گانى خوا
 بۆ بەلێنى خوا نیه، خوا هەست و ئارەزووى لەهەر شتێ بى کەس ناتوانى رێگەى لى بگرى،
 ئەو موژدەى خوايه بێگومان دیتەدى، ئەو کەسانەى ئەو موژدەیهیان پێدراوە رزگار بوونى
 زۆر گەورەیه لەجیهانا بەوان دراوە کە بەو جوړه بى کەس رێگەى بى تەبا بانه و کەسە
 داناو زیرە کبى .

ئەو کەسانە خواوەنى پلەو پایە و سامان بون لەبى باوەران و ترسیان پەیدا کردبوو
 لەنەمانى ئەو شتانه، هەلە شەبى و شیتیان دەست پیکرد لەو کاتەدا پێغمەر ﴿ﷺ﴾ جارى
 دا بەیه کسانى ئادەمیزاد و بلاو کردنەوێ دادپەروەرى و فەرموى: سەم و پوتانەو
 قەدەغەن و باوى نەماوە، ئەو کاربەدەستە بى باوەرانە ئەیان ووت: ئیمە چۆن واز
 لەدارایی و پلەوپایەى خۆمان دینن؟ ئەو بە دەستیان کرد بەبەرەنگارى کردنى پێغمەر
 و بوختان و درۆیان هەلە بەهەست و ئەیاندايه پال پێغمەر ﴿ﷺ﴾، جارى ئەیان ووت:
 موخەمەد شیتە، جارى تر ئەیان ووت جادوگەرە، بریاندا کە لەناوى بێن، بۆ دلدانەوێ
 پێغمەر ﴿ﷺ﴾ خوا فەرموى :

وَلَا يَحْزَنكَ قَوْلُهُمْ إِنَّ
 الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٦٥﴾ أَلَا إِنَّ لِلَّهِ

مَن فِي السَّمَوَاتِ وَمَن فِي الْأَرْضِ وَمَا يَتَّبِعُ الَّذِينَ
 يَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ شُرَكَاءَ إِن يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ
 إِلَّا ظَنًّا وَإِن هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ ﴿٦٦﴾ هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ
 اللَّيْلَ لِتَسْكُنُوا فِيهِ وَالنَّهَارَ مُبْصِرًا إِن فِي ذَلِكَ
 لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَسْمَعُونَ ﴿٦٧﴾ قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا
 سُبْحَنَهُ هُوَ الْغَنِيُّ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ
 إِن عِنْدَكُمْ مِّن سُلْطَانٍ بِهَذَا أَتَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا
 لَا تَعْلَمُونَ ﴿٦٨﴾ قُلِ ابْنُ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ
 لَا يُفْلِحُونَ ﴿٦٩﴾ مَتَّعٌ فِي الدُّنْيَا ثُمَّ إِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ ثُمَّ
 نَذِقُهُمُ الْعَذَابَ الشَّدِيدَ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ ﴿٧٠﴾

﴿وَلَا يَخْرُجُكَ قَوْلُهُمْ إِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ﴾ وهتو خهفه تبار نه كا
 گفتو گوی بی باوه ران كه تو به دور نه خه نه وه، هه ره شه و راویژ نه كهن بو له ناو بردنت .
 به راستی گه وری و هیژ و سهركه وتن هه موی هه ر بو خوايه، خوا ناينی خوی سهركه خوا
 تویژ رزگار نه كا و یاریدهت نه دا، خوا به ته واوی نه بیسی نه و بوختانه ی نه یدهن به سهركه
 تودا و گالتهت بی نه كهن، نه زانی به راویژ و فیل و تهله كه بازی نه وان بو له ناو بردنی تو،
 خوا له سهركه ههله بو له ناو بردنیان :

﴿أَلَا إِنَّ اللَّهَ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ﴾ ئیوه ناگاداربن ویزانن ههر بۆ خوایه ههر کهسی له نیو ئاسمانه کان و کهسی له نیو زه ویدان، ههر خوا خاوه نیانه که خوا خاوه نی ئهوان بی توانا بی هاوتای ههیه بۆ یارمهتی دانی تو، ئیتر ئه و که سانه خوا خاوه نیانه و فریشته و ئاده میزاد و جگهی ئهوانیشه .

﴿وَمَا يَتَّبِعُ الدِّينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ شُرَكَاءَ﴾ وه کهسانیکی ئه و تو ئه پهرستن له جگهی خوا دوا ی هاو به شه کانی خوا نه که و توون، چونکه خوا هاو به شی نیه ههر چه نده ئهوان ناویان ئه بدن به هاو به شی خوا .

﴿أَنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ﴾ په پرهوی هیچ شتیک ناکه ن مه گهر دووای گومانی پوچی خو یان که و توون له خزمهت خوا دا بۆیان بیاریته وه و نزیکیان له خوا بکه نه وه ئه وهیش بی بنچینه یه .

﴿إِنَّهُمْ لَا يَخْرُصُونَ﴾ ئه و بی باوه رانه نین که بوختان و درۆ هه لئه به ستن و ئه لێن: ئه و بتانه هاو به شی خوان مه گهر ئه وه ی ئهوان ئه لێن گفتو گو یه کی بی زانست و گۆتره کاریه و درۆ نه که ن و بی باوه رن .

هه ندی له زانایان ئه لێن: ووشه ی (ما) له (و ما یبع) بۆ ئیستیفهامه یانی چ شتیکه ئه و بت په رستانه دوا ی که و توون و ئه پهرستن له جگهی خوا ی مه زن، ئه وه ی ئهوان ئه لێن نه گونجاوه، ئه و بتانه خراپه له خو یان دوور ناخه نه وه و له خو یان به چاکتر، به تایبه تی ئهوانه یان دارو به ردن .

﴿هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ اللَّيْلَ لَتَسْكُنُوا فِيهِ﴾ خوا که سیکی ئه و تو یه دروستی کردوه بۆ ئیوه شه و له به ر ئه وه ی ئیوه دانیشتن له نیو و ئارام بگرن و پشو و بده ن و بخه ون و ئازار و ماندویه تی رۆژتان نه مینی .

﴿وَالْتَهَارُ مُبْصَرًا﴾ وەرۆزىشى بۆ دروست کردوون هەتا رووناکی پەخش بکاتەو
 بەسەر زەویدا وئێوە بتوانن ئىشى تیدا بکەن، خواردەمەنى و هۆى ژيانى خۆتان
 نامادەبکەن، ئەو خواپە ئەوانەى دروست کردى شایانى ئەوەنپە هاوبەشى بۆ دابىرى .
 ﴿إِنَّ فِي ذَلِكَ لَقَوْمٍ يَسْمَعُونَ﴾ بەراستى ھەپە لەوشتانەدا باسکران نیشانەو بەلگەى
 ناشکرا لەسەر یەکیى خواو هاوبەش دانەنان بۆ خوا، بۆ تاقمى گوى بگرن لەقورئان
 وراغوى وەر بگرن بەهۆشەو .

بۆ زانین: ئەگەر بەراستى ئیمەى ئادەمیزاد بەراستى خواپە ھەست و هۆش بوپناپە ورد
 بوپناپەتەو لەچۆنەتى دروستکردنى شو و وروژ و ھەلسورانديان بەو شێوەیە ئەبىنرین
 بۆمان ئەچەسپا کە ھەر خواپە بەتەنھاو بى و تەپە بۆ بەرپۆرەردن و پەرورەردەکردنى
 بونەو ھەران و دانانى ھەمووشى لەجیگەى شیاوى خویا ئەو تەخوا شەوى دروست
 نەکردو ھەموکاتى ھەر لەجیگەى کەدا بى، رۆزىشى دروست نەکردو کاتەکەى ھەر بۆ
 شویتىكى تاپەتى بى بەلکو ھەندى کات شەو لەھەندى جیگەدا، رۆژە لەجیگە تەردا،
 چونکە بەکوئىرى وىستى خۆر بۆ زەوى ھەپە دووسور: سورپکیان بە ملاولای خۆرا و
 کوئایى پىدى لە (۲۴) کاتژمىر دا شو و وروژ پەیدا ئەبى دین بەدواى یە کەدا. سورپ
 تری ھەپە لەماوہى (۳۶) رۆژدا بە ملاولای خویا چوار وەرز پەیدا ئەبى ھەپەکیان
 بەجۆرە سروشتى، بۆمان رۆن کراو تەو ئەو دوو سورپە لەیەك کاتا نین بۆ زەوى، بەو
 بۆنەو رۆى زەوى دەست ئەدا بۆ مانەو ھەردەوامبونی ژيانى بونەو ھەران، بەلام
 ئەستیرەکانى جگەى زەوى ئەسورپن بە ملاولای خویانا و بە ملاولای خۆردا لەیەك کاتا
 ھەردوو سورپە کەیشى لەیەك کاتا کوئایان پىدى. کەواتە لایەکیان لەھەموو کاتىکا
 شەو، ئەو لاکەى تری تریان لەھەموو کاتىکا رۆژە، بەو بۆنەو لایەکیان زۆر ساردەو
 ئەولاکەى تریان زۆر گەرمە، ئەوسورپانەى زەوى بەو جۆرەى باسکران بەردەوامن ھەتا

کرتایی جیهان له بهر سوودی بونه وهران بههوی میهره بانی خواو و بو دروستکراوانی
خوی. بت پهستان گومانیان نه برد فریشته کان کچی خوان، جوه کان لایان و ابو عوزه یسر
کورپی خوابه و گاواره کان نه یان ووت: عیسا کورپی خوابه، خوابی مه زن به درویشان
نه خاته وه و نه فرموی:

﴿قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا سُبْحَانَهُ هُوَ الْغَنِيُّ﴾ بی باوه ران نه یان ووت: خوا وهری گرتووه
بو خوی منال له کورو له کچ، پاک و خاوتی بو خوابه له وهر گرتنی منالدا، خوا بی نیازوه
پیوستی به وهر گرتنی منال نی به.

نه وهی بی باوه ران نه یلین بوختان و دهست هه لبهسته، داواکردنی منال له بهر نه مانیه:
نهو که سهی داوای منال بکا له بهر نه وهیه خوی لاوازه و نهیه وی بههوی مناله وه هیز پیدا
بکا، یاهه ژاره و نهیه وی سامان پیدا بکا و منال یاریده ی بدا بو به دهست هیانی دارایی،
یاژیر دهسته یه و نهیه وی بههوی مناله وه ریژو سهر به رزی به دهست بهینی و خوی رزگار بکا
له سته می ژیر دهسته یی، یابی ناوه و کهس باسی ناکا نهیه وی بههوی مناله وه ناوی ببری و
ناویشان پیدا بکا و له دوا ی مردنی منالی هه بی و میراته که ی بین، نهوانه هه موی هوی
داماوی و پیوست بونه به جگه ی خوی، نه ویش بو خوا دوره و ناگرنجی.

له نایه تی (۷۱) ی سوره تی نه لبه قهره دا وینه ی نهو نایه ته باس کراوه، له وباسکردنه دا
به لکه له سهر نه بوونی منال بو خوا دریزه ی پیدراوه، ههر له ویش باسی (الآقائیم الثلاثة)
یانی سی بنچینه گاواره کان باوک و کورو گیانی ریزدارت (الآب والابن وروح القدس)
کراوه.

﴿لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ﴾ بو خوابه خاوهن یه تی شتی له ناسمانه کان و
له زه ویدان به هه مو بونه وهرانی تره وه، خوا هه موویانی دروست کردووه و هیتا و نه ته
بونه وه و پیوستی به کهس نه له منال کاتی خوابی گه وره خوی پاک کرده وه له وهر گرتنی
منال پرووی ریژی خوی نه کاته وه بو لای بی باوه ران و نه فرموی:

تهفسیری زمناکویی

﴿إِنْ عِنْدَكُمْ بِسُلْطَانٍ بِهَذَا﴾ هیچ به لگه یه لای ئیوه ی بی باوه ر نیه له سه ر ئه و
گفتو گو یه ئیوه یه یلین که خوا منالی هه یه . له پاشا خوا زو رتر هه ر هه شه له بی باوه ران ئه کاو
ئه فه رموی :

﴿أَتَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ﴾ ئایا ئیوه چو ن ئه و گفتو گو یه ئه لین و ئه یدهن به سه ر
خو ادا و ئیوه نایزان له دانانی منال بو خوا به بی ئه وه ی به لگه یه کتان به ده سه ته وه بی .
﴿قُلْ إِنْ الَّذِينَ يَقْتُرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ لَا يُفْلِحُونَ﴾ تو بلی به راستی که سانیکی ئه و تو
درو دروست ئه که ن ئه یدهن به سه ر خو ادا و ئه لین : خوا منالی هه یه ئه وانه رز گاریان نابی و
سه رناکه ون ، ئه چنه نیو دو زه خه وه و نا چنه نیو به هه شه ت .

﴿مَتَاعٌ فِي الدُّنْيَا﴾ ئه و بو ختانه بو خوا له بهر خو ارده مه نی و را بو ارد نیکی که مه
له جیهاندا ، بو ماوه یه کی که م رائه بو یری له ته مه نیانا له دو اییدا کو تایی پی دی ، ئه و ماوه یه
زو ر که مه به رانه بر به روژی دوایی

﴿ثُمَّ إِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ ثُمَّ لَذِقْنَهُمُ الْعَذَابَ الشَّدِيدَ﴾ له پاشان گه رانه وه یان بو لای ئیمه یه
له پاشا ئیمه ئه چیژین به و بی باوه رانه سزای زو ر سه ختی به رده وام .

﴿بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ﴾ به هو ی شتی باوه ریان پی ی نه هیناوه له قورئان و له پیغه مه ر
﴿﴾ له ئه و شته ناشایسته یه ئه یدهنه پال خوا وینه ی منال و هاو به ش .

له پاشا خوای مه زن فه رمان ئه دا به پیغه مه ر بخو ئیتته وه به سه ریاندا ده نگ و باسی نوح و
ئه فه رموی :

وَأَتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ نُوحٍ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ يَنْقُومُ إِنِّكَانَ كِبْرُ عَلَيكُمْ
مَقَامِي وَتَذَكِيرِي بِآيَاتِ اللَّهِ فَعَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْتُ فَأَجْمِعُوا
أَمْرَكُمْ وَشُرَكَاءَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُنْ أَمْرُكُمْ عَلَيْكُمْ غُمَّةً ثُمَّ اقْضُوا

إِلَى وَلَا تُنْظِرُونَ ﴿٧١﴾ فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَمَا سَأَلْتُكُمْ مِنْ أَجْرٍ إِنْ
 أَجَرَى إِلَّا عَلَى اللَّهِ وَأُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴿٧٢﴾
 فَكَذَّبُوهُ فَنَجَّيْنَاهُ وَمَنْ مَعَهُ فِي الْفُلْكِ وَجَعَلْنَاهُمْ خَلَائِفَ
 وَأَعْرَقْنَا الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُنْذَرِينَ ﴿٧٣﴾

﴿وَإِلَّ عَلَيْهِمْ نَبَأُ نُوحٍ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ﴾ و هتو بخویند ره وه به سدر بت په رستانی مه که دا
 هه والی به سدر هاتی نوح پیغه مهر له کاتیکا نوح فرموی به تاقمه که ی خوی:

﴿إِنْ كَانَ كَبِيرَ عَلَيْكُمْ مَقَامِي وَتَذَكَّرِي بِآيَاتِ اللَّهِ﴾ نه گهر گه وره و گرانه له سدر
 نیوه ی بت په رست دانیشن و راوه ستانی من که هه لئه سم به را گه یاندنی دهقی فرموده ی
 خوا و گرانشه ناموزگاری کردنی من بو نیوه به هو ی نهو نیشانه و به لگه رونا نه ی خوا .
 ﴿فَعَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْتُ فَأَجْمِعُوا أَمْرَكُمْ وَشُرَكَاءَكُمْ﴾ دوا یی من هه ر له سدر خوا پشت
 نه به ستم به تهنه او بو لادانی ده ست دریژی کردنی نیوه بو من و بو سه ر سه خستی من به سدر
 دوژمنای خوا، که واته نیوه کار و پیلانی خو تان و هه مو ها و به شه کانتان کو بکه نه وه،
 هه مو و توانای خو تان بخه نه کار بو کوشن و دهر کردن و را وانی من و مه شله ژین بو
 نهو شتانه ی نه تانه و ی بی که نه له گه ل من .

﴿ثُمَّ لَا يَكُنْ أَمْرُكُمْ عَلَيْكُمْ غُمَّ ثُمَّ أَقْضُوا إِلَيَّ وَلَا تُنْظِرُونَ﴾ له پاشا با په نهان نه بی
 کاره کانتان له سدر خو تان بو نیازی له ناو بردنی من و ناشکرای بکه نه، له پاشا جی به جی
 بکه نه وه ی له دهر و نتانایه له خراپه کردن بولای من و دوا ی مه خه نه و موله تی من مه ده نه،
 دوا ی نه وه ی رام گه یاندوه به نیوه نه وه ی من له سهری نه روم .

﴿ فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَمَا سَأَلْتُكُمْ مِنْ أَجْرٍ ﴾ دواپی نه گهر ئیوه پشت نه که نه بانگه وازی من و واز له ناموژگاری من نه هین، دواپی من هیچ کریه له ئیوه داوانه کرده، له لای من همه موشتیکی ئیوه بی ترخ و بی بهایه روو وهرچه رخانه ئیوه له ناموژگاری کردنی من بو ئیوه نه سوود نه زیان به من ناگهیه نی.

﴿ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى اللَّهِ وَأُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴾ کری من له سهر هیچ که سی تیه مه گهر له سهر خوایه به ته نها و له سهر ئیوه نیه و به راگه یاندنی فره منی خوا هله سم و فره منم پندراوه له لایه ن خواوه که من موسلمان بم و به رده و امیم بو پرستی نهو، له به رنه وهی من پروام وایه نه بی فره کانی خوا جی به جی بکه م، هه رنه وهیشه چاکترین شتی بی که م بو خوا، که واته من دژی فره منی خوا نیم و مزه و پاداشت له جگهی خوا داوانا که م.

﴿ فَكَذَّبُوهُ فَتَبَايَاهُ وَمَنْ مَعَهُ فِي الْفَلَكَ ﴾ دواپی گه لی نوح باوه ریان به نوح نه هینا و به دروین خسته وه و به رده و امیش بوون له سهری له دواپی دانانی به لگه له سهر راستی داواکاری خوئی دوایش ئیمه نوحان رزگار کرد له خنکان به تاو که سانیکیش له گه ل نوح بوون له نیو که شتیه که دا رزگارمان کردن.

﴿ وَجَعَلْنَاهُمْ خُلَافَ وَأَغْرَقْنَا الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا ﴾ وه ئیمه نوح و نه و که سانه له گه لی بون له نیو که شتیه که دا کردمان به جیگه نیشینی خنکاوه کان له سهر زهوی دواپی خنکانی نه وبت به رستانه و، ئیمه خنکانان که سانیکی نه و تو باوه ریان نه هینا بوو به به لگه پرونه کانی ئیمه و به دروین دانا.

﴿ فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُنْذَرِينَ ﴾ دواپی تو ته ماشابکه پاشه روژی نه و که سانه ی له لایه ن پیغه مه رانه وه ترسیتراون چون بو، دواپی باوه ریان نه هینا وه. له پاشا خواپی مه زن رونی نه کاته وه به سهرهات و چیروکی نه و پیغه مه رانه ی خوا ره وانه ی کردبوون دواپی نوح و نه فره موی :

ته فسیری زمنا کوپی

﴿ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِ رَسُولًا إِلَىٰ قَوْمِهِمْ﴾ له پاشا ئيمه ره وانه مان كرد له پاش نوح چەندین فروستاده و نیراوی خۆمان بۆ لای تاقمه کانیان، ئەو فروستاوانه نیتراون له نیتوان نوح و موسادا بریتی بون له هود بۆ لای گهلی عاد، سالیح بۆ لای گهلی سهمود، ئیبراهیم بۆ لای گهلی یابل. شوعیب بۆ دانیشتوانی ئەیکه‌ی دانیشتوانی مه‌دیه‌ن، دروودی خوا له‌سه‌ر هه‌موویان یی.

﴿جَاؤُوهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا بِمَا كَذَّبُوا بِهِ مِنْ قَبْلُ﴾ ئەو پیغه‌مه‌رانه چوون بۆ لای گه‌له‌کانی خۆیان به‌چه‌ندین به‌لگه‌ی روون و کاری په‌ك خه‌روه که‌نیشانه بوون له‌سه‌ر راستی ئەو پیغه‌مه‌رانه، دوا‌یی ئەو گه‌لانه به‌جۆره نه‌ بون که‌ باوه‌ر به‌ئین به‌و پیغه‌مه‌رانه به‌هۆی شتیکه به‌درۆیان خسته‌وه به‌وشته له‌پیشه‌وه له‌سه‌ری بوون له‌بت په‌رستی و پرۆگرامی گه‌لی نوح بو، نه‌ گه‌رانه‌وه له‌بی باوه‌ری و به‌درۆخسته‌وه‌ی پیغه‌مه‌ره‌کان، سو‌دی‌ان وه‌ر نه‌گرت له‌پرا‌غویان ده‌قاو ده‌ق خوی گه‌لی نوحیان بۆ خۆیان هه‌ل‌ب‌زاردبو له‌باوه‌ر نه‌ه‌یتان به‌پیغه‌مه‌ره‌کان.

﴿كَذَلِكَ نَطْبَعُ عَلَىٰ قُلُوبِ الْمُعْتَدِينَ﴾ هه‌ر به‌جۆره‌ی ئیمه گه‌لی نوحمان خنکان به‌هۆی به‌درۆخسته‌وه‌یان هه‌روایش ئیمه‌ مۆر ئەده‌ین به‌سه‌ر د‌ل‌بی ئەو که‌سانه له‌سنوور ده‌رچوون به‌هۆی به‌درۆخسته‌وه‌ی پیغه‌مه‌ره‌کانیان. پاشه‌پ‌وژی قوره‌یشه‌کانیش هه‌روه‌ك ئەوان‌یی.

پرسیار/ ئە‌گه‌ر خ‌وای گه‌وره‌ مۆری د‌اب‌ی به‌سه‌ر د‌لیان بۆچی خوا سزایان ئە‌دا ؟
وه‌لام/ به‌راستی خ‌وای مه‌زن پ‌را‌غویی خ‌وی دیاری ک‌رد‌وه‌و ف‌ه‌رم‌ویه‌تی هه‌ر که‌سی په‌پ‌ه‌وه‌ی پیغه‌مه‌ران ب‌یکا به‌ختیاره، هه‌روایش بۆ له‌پ‌ر‌ی‌گه‌ لادان یاسای داناوه که‌هه‌ر که‌سی په‌پ‌ه‌وه‌ی هه‌وه‌سی خ‌وی ب‌کا سه‌ر لی ش‌ی‌واوه. بۆ غ‌و‌ونه هه‌ر که‌سی خ‌وی له‌سه‌ر ک‌ی‌وی بخاته خ‌واره‌و یامه‌له‌وانی نه‌زانی و خ‌وی بخاته نیو رو‌با‌ره‌وه‌و ملی ب‌ش‌ک‌ی‌ و ب‌خ‌ن‌ک‌ی خ‌وی به‌پ‌رس‌یاره، ئاده‌م‌یزادیش خ‌اوه‌نی ئە‌قله‌و چ‌اک و خ‌راپ ئە‌زانی ئە‌گه‌ر په‌پ‌ه‌وه‌ی پیغه‌مه‌ران نه‌کاو په‌پ‌ه‌وه‌ی هه‌وه‌سی خ‌ویان ب‌که‌ن خ‌ویان سه‌ره‌به‌ست و به‌پ‌رس‌یارن.

﴿ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِم مُوسَى وَهَارُونَ إِلَى فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ﴾ له پاشا ئیمه ره وانه مان کردبو دواى نهو پیغمه رانه موساو هارون بۆلای فیرعهون و بۆلای مروقه خاوهن پله به رزه کانی فیرعهون به چنده نین کارى پهك خهرو به لگه ی رونه وه، وهك دارده ستی موساو دهسته زۆرسی و گه شه داره که یه وه که ده ری نه خست بۆ دانیش تان.

﴿فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا مُجْرِمِينَ﴾ دواى فیرعهون و تاقمه که ی خویان به گه و ره گرت و یاخی بوون له خواو، نه وانه تاقمیکی تاوانبار بوونو له سنور ده رچوبون به بۆنه ی به یه وه ی نه کردنی موساو گالته کردن به موساو و هارون.

﴿فَلَمَّا جَاءَ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِنَا قَالُوا إِنَّ هَذَا لَسِحْرٌ مُبِينٌ﴾ دواى کاتی چوو بۆ لای نه و تاقمانه راستی و فره مووده ی دروست له لایه ن ئیمه وه، کارى پهك خه رمان له سه ر ده ستی موسا نیشان دادن. ووتیان: به راستی نه و کاره ی موسا نیشانی دا جادویه کی ناشکرایه وینه ی نه و جادویه جادو که رانی ئیمه نه یکه ن. ههروه ها بت په رستانی مه که نه یان ووت له و کاتانه دا قورئانی به سه ردا نه خویندنه وه و نه یان نه توانی به رانبه ری پیغمه ره بکه ن: موحه مه د شایه ر جادو گه ره. بیگومان له م سه رده مه ی ئیمه دا هه مو چاکه خوازان تاوانبار نه که ن بۆ نه وه ی نازاریان بده ن به وه ی له یاسا ده رچوون.

﴿قَالَ مُوسَى أَتَقُولُونَ لِلْحَقِّ لَمَّا جَاءَكُمْ﴾ موسا ووتی: ئایا ئیوه چۆن نه لێن نه وانه جادوون کاتی هاتوه بۆلای ئیوه راستی و کارى په کخه ری واپگه ی راستان بی نیشان نه ده ن.

﴿أَسِحْرٌ هَذَا وَلَا يُفْلِحُ السَّاحِرُونَ﴾ دواى موسا ووتی: ئایا نه مه ی ئیمه لای ئیوه به جادوی نه زانن. بیگومان جادو نه، چونکه جادو سه رلی تیک ده رتانه و ناوه رپۆکی پوچه و راستی له ئیوه وون نه کا. به راستی جادو گه ران سه رناکهون و پیروزی به ده ست نایه رن و به ناواتی خویان ناگه ن. چونکه درۆزن و پروپوچ خوازن.

﴿قَالُوا أَجِئْنَا لِنُلْغِئَا عَمَّا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءُنَا﴾ فیرعهون و تاقمه که ی به موساو هارون یان ووت: ئایا تۆ هاتوو ی بۆ لای ئیمه بۆ نه وه تۆ ئیمه لابه ده ی له شتی ده ستمان که وتوه که باو کانی ئیمه له سه ری بوون، نه تانه و ی له په رسه راوی نه وان لاما ن بده ن و دواى.

﴿وَلَكُمَا الْكِبْرَاءُ فِي الْأَرْضِ﴾ وەبۆ ئێوە پەیدا بێ گەورەیی و پاشایەتی لە نێو زەوی
میسردا، بێگومان ئەو جوۆرە گفتوگۆیانە پیشەیی هەموکەسیکە ترسیان هەبێ پلە و پایە و
سامانیان لە دەست دەربچێ و نەمێن .

﴿وَمَا نَحْنُ لَكُمْ بِمُؤْمِنِينَ﴾ و هیئمه باوهر بهئیوه نایه رین . به لکو له دژتان نه وهستین و جهنگتان له گهل نه کهین له بهر پاراستنی سودی تاییه تی خو مان و بهرده وامی پله و پایه مان . فیرعه ون بیرى له وه نه کرده وه بههر شیوه بی بهرانبه رى موسا بکا ، به لای کهمه وه له شویتى خو یا رای وهستینی . نه وهك پله و پایه ی له کیس بهچی و گه له که ی ئازا وه ی تی نه که وى ، خوا به تی خو ی له ده ست دهر نه چی بویه خوا ی گه وره نه فهر موی :

﴿وَقَالَ فِرْعَوْنُ اِئْتُونِي بِكُلِّ سَاحِرٍ عَلِيمٍ﴾ وه فیرعهون ووتی به پیاوانی خوئی: ئیره بۆمنی بهینن هه موو جادوگره یکی زور زانا له هونهری جادودا، بۆ ئه وهی په کی موسا بخهن و بۆری بدهین، قوری به سه ر فیرعهون نه ی ئه زانی له ئه نه جامدا چ شتیکی به سه ردی.

﴿ فَلَمَّا جَاءَ السَّحَرَةُ قَالَ مُوسَى أَلْقُوا مَا أَنْتُمْ مُلْقُونَ ﴾ دوايي کاتيّ جادوگره کان هاتن بولای موسا ووتی بهوان: ئیوه فیره بدن له گوريس و داردهسته کانتان. موسا نه وهی فهرمویی نه وهی له فیرعهون و جادوگره ان بترسی، چونکه خوا به ئیئی پی دابو به سه رکه و تن و بروای به خوی هه بوو.

﴿ فَلَمَّا أَلْقَوْا ﴾ دوايي کاتيک جادوگراني فیرعون گوریسه کان و داردهسته کانی
خویانیان فرهدا گهرمایی خور کاری کرده سهر جیوهی دهره وه و ناوه وهی گوریسو
داردهسته کانیان، بهوبزنه وه گه و تنه جهوجول و دانیشتوان وایان زانی نه وانه بیون بهمار.
به لآم له بهرچاوا وایون و بی ناوه روك بیون .

﴿ قَالَ مُوسَى مَا جِئْتُكَ بِهِ السِّحْرُ إِنَّ اللَّهَ سَيُبْطِلُهُ ﴾ موسافه رموی: شتیکی نه وتو هیناوتانه جادوه، نهویه لگانه فیرعه ون و تاقمه که ی ناوی نه بدن به جادو جادو نیه و کاری په ک خه ره بو ئیوه. به راستی خوا بهم نزدیکه پوچ نه کاته وه جادوی ئیوه، چونکه ناوه که یان پوچه و بدرچاویه، نه وه ی خوا به می داوه پوچی روی تی ناکا .

تہفسیری زماناکوئی

﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يُصْلِحُ عَمَلَ الْمُفْسِدِينَ﴾ بهراستی خوا بهیتر و بهردهوام ناکا کاری خراپه کاران، نای گیتی بهوهی سودی لی وهر بگری و لهناوی نهبا و بنهبری نهکا .
 ﴿وَيُحَقِّقُ اللَّهُ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُجْرِمُونَ﴾ وهخوا رانه وهستی و بهردهوامی نهکا بههوی فهرمووده و فهرمانه کانی خویره وهو ئایینی ئیسلام دهرئه خا و سه ری نهخوا، باتاوانباران لایان ناخوش و گرابی، نارهازیه تی نهوان کاری خوا پهک ناخوا ماته لی ناکا .
 بهرله وهی موسا داردهسته که ی خو ی فربه دا له کزرو کزبونیه کی زوردا و جادوگران بهتری، له لاوان و تازه پی گه یشتوانی نهوهی ئیسرائیل باوهریان به موسا هینابوو، بهم جزره خوی مهزن نه فهرموی:

فَمَاءٌ آمِنٌ لِّمُوسَىٰ إِلَّا ذُرِّيَّةً مِّن قَوْمِهِ عَلَىٰ
 خَوْفٍ مِّن فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِمْ أَن يَفْتِنَهُمْ وَإِنَّ فِرْعَوْنَ لَعَالٍ
 فِي الْأَرْضِ وَإِنَّهُ لَمِنَ الْمُسْرِفِينَ ﴿٨٣﴾ وَقَالَ مُوسَىٰ يَقَوْمِ إِن كُنتُمْ
 ءَامِنُونَ بِاللَّهِ فَعَلَيْهِ تَوَكَّلُوا إِن كُنتُمْ مُّسْلِمِينَ ﴿٨٤﴾ فَقَالُوا عَلَى اللَّهِ
 تَوَكَّلْنَا رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِّلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٨٥﴾ وَنَجِّنَا
 بِرَحْمَتِكَ مِّنَ الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴿٨٦﴾ وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ وَأَخِيهِ
 أَن تَبَوَّءَ الْقَوْمَ كَمَا بِمِصْرَ بُيُوتًا وَأَجْعَلُوا بُيُوتَكُمْ قِبْلَةً
 وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٨٧﴾ وَقَالَ مُوسَىٰ
 رَبَّنَا إِنَّكَ ءَاتَيْتَ فِرْعَوْنَ وَمَلَئَهُ زِينَةً وَأَمْوَالًا فِي الْحَيَاةِ

الَّذِينَ ارْتَابُوا عَنْ سَبِيلِكَ رَبَّنَا اطْمِسْ عَلَى أَمْوَالِهِمْ
وَشُدِّدْ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُوا حَتَّى يَرَوْا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ﴿٨٨﴾
قَالَ قَدْ أُجِيبَت دَعْوَتُكُمْ فَاَسْتَقِيمَا وَلَا تَتَّبِعَانِ سَبِيلَ
الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٨٩﴾

﴿فَمَا آمَنَ مُوسَى إِلَّا ذُرِّيَّةً مِنْ قَوْمِهِ﴾ لهیه که مین کاتی موسا کرا به پیغمه ر دوایی
باوهریان به موسا نه هینابو پیش نه وهی کوری بو بگیری مه گهر کز مه لئی له مناله کانی
خز مه کانی و که می له گه لی فیرعه ون و ژنه که ی فیرعه ونو ته نها پیاویک له نه ییدا .
﴿عَلَى خَوْفٍ مِنْ فِرْعَوْنَ وَملئِهِمْ أَنْ يَفْتَنَهُمْ﴾ له گه ل ترسانیان له فیرعه ون
وسه رو که کانی گه ل و پیاو ماقولانی فیرعه ون که وهریان بگیری له ناین و فیرعه ون سزایان
بدا .

بوزانین: دوا ی نه وهی موسا داردهسته که ی خوی فره داو خوا راستی ناشکرا کرد
له سه ر دهستی موسا له کوبونه وهیه کی گشتیدا جادو گهران وژماریه کی زور باوهریان
هینا . به لام بهرله فره دانی داردهسته که ی لاوانی بهنویسرائیلی هه ندیکیان باوهریان
هینابو، چونکه تازه پیگه یشتران له هه موو گه لیکا بوون به سوز بو شتی تازه په یدا بو،
به لام باوهریان هینا و نه ترسان له فیرعه ون له لایه که وه له لایه تریشه وه له سه رو که کانی به نو
ئیسراییلی که نازاریان بدهن و له ناین لایان بدهن له بهر سوودی تاییه تی خویان .
﴿وَإِنْ فِرْعَوْنُ لَعَالٍ فِي الْأَرْضِ وَإِنَّهُ لَمِنَ الْمُسْرِفِينَ﴾ وه به راستی فیرعه ون یاخیه کی
زورداریو له سه ر زه وی میسر دا، دانیشترانی میسری نه چه وسانده وه به تاییه تی
بهنویسرائیلیه کان و، به راستی فیرعه ون له وکه سانه بو لایدا بو له سنور، چونکه داوای
خوایه تی نه کرد و نه وپه ری گرتبو له کوشتنی دانیشتران و سته م کردندا .

ته فسیری ز مناکویی

﴿وَقَالَ مُوسَىٰ يَا قَوْمِ إِن كُنتُمْ آمَنتُمْ بِاللّٰهِ فَعَلَيْهِ تَوَكَّلُوا إِن كُنتُمْ مُّسْلِمِينَ﴾ وه موسا ووتی بهو خزمانی باوه رپان هیابوو له وکاته دا ترس بهروپانه وه دهر نه کهوت: نهی خزمانی خوّم نه گهر ئیوه باوه رتان هیئاوه بهخوا دهری برن بهئاشکرای و لاتان وایی قازنج و زیان هه ربه دهستی خوایه، دواپی پیویسته ئیوه ههر پشت بهخوا بهستن کاری خوّتان بهوبسپیرن نه کهر موسلمانن و سهرشوری فهرمانی خوان و خوّتانتان داوه بهدهست توانی خواوه.

﴿فَقَالُوا عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْنَا﴾ دواپی خزمانی موسا ووتیان: ئیمه ههر پشت بهیارمه تی خوا نه بهستن، ههرخوایشه بهنازارو خوشی هه موکه سیّ بزانی و توانای ههیه بهسه ر هه موشتیکا بهته نها.

﴿رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِّلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ﴾ نهی پهروه ردگاری ئیمه: تو ئیمه مه گیره بهجیگه ی تاقي کرده وه بو تاقي سته مکاران و زالیان مه که بهسه ر ئیمه دا و لامان بدهن له نایین.

﴿وَنَجِّنَا بِرَحْمَتِكَ مِنَ الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ﴾ وه تو ئیمه رزگار بکه بههوی بهزه پی ومیهره بانی خوّته وه له تاقي بی باوه ران و سته مکارانی تاقي فیرعه ون و لهسته می خوئی. ﴿وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ وَأَخِيهِ أَنْ تَبَوَّءَا لِقَوْمِكُمَا بِمِصْرَ بُيُوتًا﴾ وه ئیمه سروشان نارد بو لای موسا و براکه ی موسا که هارونه و فه رمانان پیّ دان دروست بکه ن بو خزمه کانیا ن له شارو گونده کانی میسر دا چه نندین خانوی له واندانیشنو بجه سینه وه له نیویانا و په رستی خوی تیدا بکه ن و له میسر دهر نه چن.

﴿وَاجْعَلُوا بُيُوتَكُمْ قِبْلَةً﴾ وه ئیوه نه و خانوانه ی خوّتان بگیړن و بیانکه بهرووانگه و به مزگه وت. هه موتان رو بکه ن بویه ك لاو شپرزو و پارچه پارچه مه بن و هه ریه که تان رو بو لایه بکه ن.

﴿وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَارْكَعُوا وَاسْجُدُوا لِلرَّبِّ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ وه ئیوه نویره کانتان بکه ن و به رپایان بکه ن له و مزگه وتانده دا و دلتان کو بکه نه وه له گه ل به کتری و له گه ل به کتریدا خواری خپج مه بن

و، موسا تویش موژده بده به باوه رداران بهر زگار بوونیان له جیهاندا و به پله‌ی بهرز له بهمه‌شتا .

﴿ وَقَالَ لَهُ مُوسَى رَبَّنَا إِنَّكَ آتَيْتَ فِرْعَوْنَ وَمَلَأْتَ زِينَتَهُ وَأَمْوَالاً فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ﴾ و هموسا ووتى له پاراندهوى خويى: ئهى پهروهردگارى تيمه: بهراستى تو به خشيوته به فیرعهون و تا قمه به رزه گانى شتى خويانى پى تارايشت نه ده ن له بهرگ و شخل و كه لو په لى ناو مال و داو ته به وان چه ندين دارايى جوړ او جوړ له م ژيان و زينده گانى جهانده دا له زيرو و نالتون.

﴿ رَبَّنَا لِيُضِلُّوْا عَنْ سَبِيْلِكَ ﴾ ئەى پەرورەگارى ئىمە: بۆ ئەوھى ئادەمىزاد وەرگىيەن لەرپىگەى خۆت و لەپەرستى تۆ لايان بەدەن بۆ لای پەرستى فیرەھون .
﴿ رَبَّنَا اطْمِسْ عَلٰى اَمْوَالِهِمْ ﴾ ئەى پەرورەگارى ئىمە: تۆ لەناوبە دارايى ئەوان و شوینەواريان مەيەلە باسوودى لى وەرەگرن بۆ لادانى دانىشتوان لەرپىگەى نايىنى تۆ .
مەبەستى موسا ئەوھىە لايان ئەدەن ئەك ئەوھى دارايى نەبەخشی بەبى باوھان .

﴿وَأَشَدُّ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُوا حَتَّى يَرَوْا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ﴾ و هتو سهختی و دلبرقی
 بدهبهسەر دلیانا و نازارو ناخوش بدهبهسهریانا، بوئه وهیش دوایی باوهرنه هیتن ههتا
 بهچاوی خویان بینن سزایه کی نازاردهر بهخنکاندنیا لهنیو ئاودا، موسا نه وپارانه وهی
 کاتی کرد به ئومیدی باوهرهیتانیان نه مابوو .

﴿ قَالَ أَجْنَيْتُ دَعَوْتُكُمْ ﴾ خوا فہرمووی: وہ لأمی پارانہ وہ کہ تان وەرگیرا، نهوہی داوای نه کهن جی به جی نه کری، نارایشت و دارایی و رابواردنی نهوان له ناوئه بهین و دلیان رهق نه کهین، چونکه نه قلی خوین ناخه نه کار .

﴿ فَاسْتَقِيمَا وَلَا تَتَّبِعَانِ سَبِيلَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ﴾ ﴿ دوایی ئیوه ههردووکتان راوهستن لهسهراگه یاندنی په یامی ئیمه و برۆن له سهراکاری خۆتان ههتا دیت بۆلای فیرعهون و تاقمه که ی سزای ئیمه و په پیرهوی که سانیککی ئهوتۆ مه کهون نهزانن و باوهریان به به لێنی ئیمه ی نه بی، موزده و هه ره شه ی ئیمه گۆران و نه بوونی تێدانایی و دینه بونه وه. ئه بی

﴿فَاتَّبَعَهُ فِرْعَوْنُ وَجُنُودُهُ بَغْيًا وَعَدُوًّا﴾ دواپی فیرعهون و سهربازه کانی که وتنه دواى بهنو ئیسرائیلیه کان له بهرنه وهی سته میان لی بکه ن و دهست دریتزی بکه نه سهریان، له بهرنه وهیش له سنوری خوا لایاندا بو و به خراپه کردن له گهل بهنو ئیسرائیلیه کانددا به گویره ی وستی خویان له کوشتن و نازاردانیان. به لام وستی نه وان شیرزه کراو موساو گه له که ی رزگار بوون، فیرعهون و گه له که ی له ناوچوون و خنکان، وهك خوا نه فهرموی: ﴿حَتَّىٰ إِذَا أَذْرَكَهُ الْغَرَقُ﴾ هه تا کاتی گه شسته فیرعهون خنکان بو ی دهر که وت نه خنکی و له ناو نه چی نه و کاته هوشی هاته وه به خویاو ده ماره که ی پارچه پارچه بوو ده سه لاتی نه ما.

﴿قَالَ آمَنْتُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا الَّذِي آمَنْتَ بِهِ بَنُو إِسْرَائِيلَ وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ﴾ فیرعهون وتی: باوه رم هینا که به راستی هیچ خواجه نیه په رستنی بو بکری مه گهر خواجه کی نه وتو بهنو ئیسرائیلیه کان باوه ریان پی هینا وه دواى فهرمانه کانی که وتوون و، من له و که سانه م موسلمانن و مل که چی خوام. فیرعهون له و کاته دا وازی له خواجه تی هینا، به لام نه و باوه رو مل که چی په سودی پی نه به خشی، وهك خوا ی مه زن نه فهرموی:

﴿الْآنَ وَقَدْ عَصَيْتَ قَبْلُ وَكُنْتَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ﴾ نایستا باوه رنه هینی و بی ده سه لاتی و له مه و بهر تو بی فهرمانی خوات کردو له ناموزگاری پیغه مه ره که ت دهر چووی، کاتی له تو واناتا هه بو په شیمان بیته وه باوه رت نه هینا و یاخی بوویت و سته مت به کار هینا و، تو له و که سانه بوویت خراپه ت نه کردو دانیش توانت له ریگه ی راست لائه دا و خویشت له ریگه ی راست لات دابوو. که واته بجیره تو له ی کرده وه ی خو ت به خنکان و به له ناوچوون، تو نه گه ریت به مردار و بویه کی بی زلی کراوه و دانیش توان به و شیوه یه نه ت بینن، هه تا ته می خوار بین به بونه ی تو وه، وهك خواته فهرموی:

﴿فَالْيَوْمَ نُنَجِّكَ بِبَدَنِكَ لِيَكُونَ لِمَنْ خَلْفَكَ آيَةً﴾ دواپی که خنکای و مردی نه ورپوژه ئیمه تو نه پاریزین به له شه که ته وه وه به مردووی و نایه لین بکه و پته ژێر دهر باوه و بی به خوراکی زنده وه رانی نیو دهر یا که و که س نه ت بینن، به لکو به هوی شه پو لی ناوه که وه

فریت نه دینه فهاغی ده ریا که وه، هتا دانیشوان سه یرت بکه و بی نرخ تو یان بو
 ده ربکه وی، بوئوه وی تو بی به نیشانه و ته می خواری بو که سی له پاش تووه دیت،
 نیسرائیلیه کانیش باوه ریان زورتر بی، له م به سه رهاته وی فیرعه ونه دا ناموزگاری زوری
 تیدایه بو ناده میزاد.

﴿وَإِنْ كَثُرَ مِنْ النَّاسِ عَنْ آيَاتِنَا لَغَافِلُونَ﴾ وه به راستی زور که س له ناده میزاد بی تاگان
 له نیشانه رونه کانی ئیمه و بیرنا که نه وه له وان هتا ته می خواری بن .
 ﴿وَلَقَدْ بَوَّأْنَا بَنِي إِسْرَءِیْلَ مَبْوً اَصْدَقٍ﴾ دوا ی نه وه ی موسا و گه له که یمان رزگار کردن
 له سته می فیرعه ون به راستی ئیمه نیسرائیلیه کاغان دانان له جیگه یه کی چاک و په سهند
 شایسته بی بوگوزهرانیان له هدرزانی هدریمه که یانا دوا ی له ناوبردنی فیرعه ون .
 ﴿وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ﴾ وه ئیمه به خشیمان به به نو نیسرائیلی هندی له خوادره مه نیه
 پاک، به تام و هتا له خوشیدا بژین به چاکترین ریان.

زانایان له دیاری کردنی نه وه ره ریمه دا بیران جیاوازه: هه ندیکیان نه لئین: نه وه ره ریمه
 فه له ستینه، هندی تریان لایان وایه بریتیه له میسر و نه مه یان به هیزتره به وی فیرمورده ی
 خوا له نایه تی (۵۸) ی سوره تی شوعه رادا نه فیرموی: ئیمه فیرعه ون و گه له که یمان
 ده رکرد له نیو چه ندین بیستان و سه رچاوه ی ناو و گهنج و جیگه ی خوش، هه ر به و
 وینه وه ئیمه نه و جیگانه مان به خشی به به نو نیسرائیلیه کان. نه و نایه ته به ناشکرا
 وانه گه یه نی خوا به نو نیسرائیلیه کانی دانا له جیگه کانی فیرعه ونا.

﴿فَمَا اخْتَلَفُوا حَتَّى جَاءَهُمُ الْعِلْمُ﴾ دوا ی به نو نیسرائیلیه کان ناژاوه یان نه بو له نایینی
 خو یانا و یک پارچه بوون و له سه ره که رپگه نه رویشتن هتا کاتی هات بو لای نه وان
 زانیاری به ته ورات، دوا ی به دژی مه به سستی فیرمانی ته ورات هه لسان و پارچه پارچه بوون و
 بیرو باوه ری جیاوازیان په یدا کرد و داوا ی زورشتی نه گونجاویان کرد له موسا و ناو نیشانی
 پیغمه هری نیسلامیان له ته وراتا گوری و باوه ریان بی ته هیتا .

﴿إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِي بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ﴾ به راستی په روه ردگاری
تو فرمان نه دا له نیوان به نو ئیسرائیلیه کانا له پاشه پوژدا له شتیکا نه وان شپزه و
ناکو کیان تیدا نه کهن، چاکه که ران و خراپه کاران له یه که جوئی نه کرینه وه و پاداشت و
توله ی خوین وهر نه گرن له ورپوژده دا .

له پاشا خوای گه وړه راستی پیغمه رابه تی مه حمه د رپون نه کاته وه، دواى نه وه ویش
باسی به سهرهات و میژووی پیغمه رانی پشوو ی باسکرو نه فهرموی:

فَإِنْ كُنْتَ فِي شَكٍّ مِّمَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ
فَسْأَلِ الَّذِينَ يَقرءُونَ الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكَ لَقَدْ جَاءَكَ
الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ ﴿٩٤﴾ وَلَا تَكُونَنَّ
مِنَ الَّذِينَ كَذَبُوا بآيَاتِ اللَّهِ فَتَكُونُوا مِنَ الْخَاسِرِينَ
﴿٩٥﴾ إِنَّ الَّذِينَ حَقَّتْ عَلَيْهِمْ كَلِمَتُ رَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ
﴿٩٦﴾ وَلَوْ جَاءَتْهُمْ كُلُّ آيَةٍ حَتَّى يَرَوْا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ﴿٩٧﴾

﴿فَإِنْ كُنْتَ فِي شَكٍّ مِّمَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ﴾ دواى نه گهر تو له گومانداى له شتیك ئیمه
ناردومانته خواره وه بولاى تو له باس و به سهرهاتى موسا و پیغمه رانی تر، یانی
به وکه سانه بلې گومانپان هیه له و راگه یاندنانه ی تو به و جوړه ی تو باست کرده .

﴿فَسْأَلِ الَّذِينَ يَقرءُونَ الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكَ﴾ دواى تو پرسیار بکه له که سانیکى نه و تو
نامه کانی خوین نه خوښنه وه له پش تو وه هاتوړه بؤ پیغمه ره کانی نه وان، له زانا خاوه
نامه کان پېرسه، نه وان هه والت نه دهنی که نه و هه و الا نه تو به و انت ووتوه راسته له باسی
نه و پیغمه رانه دا، ناوونیشانی تویش له و نامه دا نوسراون .

ته فسیری ز مناکوپی

﴿لَقَدْ جَاءَكَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ﴾ بهراستی هاتوه بۆ لای تو له لایه‌ن په‌روه‌ردگاری تو و راستی که قورئان و نایینی ئیسلامه به‌لگه و نیشانه‌ی پونه‌وه. که واته به‌ران‌به‌ر به‌وکه‌سه‌انه گومانیان هه‌یه له‌راستی نه‌وشته‌ی ئیمه ناردومانه تو زۆر توندو تیز به له‌گه‌لیان، له‌باوه‌ری خۆتا دوودلی پرووت تی‌ته‌کا و به‌رده‌وام به له‌سه‌ر باوه‌ری خۆت، وه‌ك خ‌وای مه‌زن فه‌رمان نه‌دا به‌بیغه‌مه‌رو نه‌فه‌رموی:

﴿ فَلَا تُكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ ﴾ دواپی تۆ له وکەسانە مەبە گومانیان هەبە لەو شتە ی هاتو
بۆ لای تۆ دلت جوڵە ی تۆ نه کهو ی، هەر هەو ک باوهر ی پشوی خۆتبه له بهرده وامیدا .
﴿ وَلَا تُكُونَنَّ مِنَ الَّذِينَ كَذَبُوا بآيَاتِ اللَّهِ ﴾ وه تۆ له کهسانیک ی نهوتۆ مەبە باوهر یان
به نیشانە کانی خوا نیه و به درو یان نه خە نه وه و باوهر یان به نایه ته کانی نه و قورئانه نیه هاتو به
لای تۆ ته می خوار نابن به و شتانه ی توشیان بو، هه موویان زیانیان به خو یان گه یاندوو ه.
﴿ فَتَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴾ دواپی تۆ بیسی له پرزی نه و کهسانه دا زیان به خو یان
نه گه یه نن، بانه وه یش بزانی نه وه هه موه روپی کراوانه بۆ لای پیغه مهر ﴿﴾ له ناوهر و کا
رو کردنه بۆ لای جگه ی پیغه مهر له وکەسانه ی گومانیان هەبە . نه گینا پیغه مهر ﴿﴾
نه گو مانی هەبە و نه نایه ته کانی به درۆ نه خاته وه

﴿إِنَّ الَّذِينَ حَقَّتْ عَلَيْهِمْ كَلِمَةُ رَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ﴾ به راسی که سانیکی نه وتو چه سپاوه به سه ریانا فهرموده ی پهرورد گاری تو به وهی به بی باوهری ئه مرن و به رده وام ئه بن له سه ری، باوهر ناهین چونکه فهرموده ی خوا به درو ناخرینه وه و فهرمانی تیک نادری و باوهر ناهین .

﴿وَلَوْ جَاءَتْهُمْ كُلُّ آيَةٍ حَتَّى يَرَوْا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ﴾ و نه گهر چی هاتوه بو لایان هه موو نیشانوه به لگه یه له سهر نهو شته ی تو هیانوته، نهو که سانه باوه رپناهیتن هه تا به چاوی خو یان سزای خاوه ن تازار نه بینن، نهو کاته ی کاتی بی ئومیدی یه، باوه رپهینان بی سوده بپیان .

کاتی خواباسی نه‌وی کرد خوا باوه‌ری له‌فیرعه‌ون وهرنه‌گرت کاتی بینینی سزا، خوا نه‌وباسدی فیرعه‌ونی لکان به‌باسی باوه‌ریتانی تاقمی یونس به‌رله‌هاتنه‌خواره‌وی سزا، وه‌ک خوا له‌ئایه‌تی (۹۸) ی نه‌م سوره‌ته‌باسی نه‌فرموی:

بۆ زانین: کورته‌ی باسی گه‌لی یونس به‌م جو‌ره‌ی خواره‌ویه:

نه‌وگه‌له‌دانیشتووی (نه‌ینه‌وا) بوون له‌نزیککی (موسل) بتیان نه‌پهرست، خودای مه‌زن. یونسی پیغه‌مه‌ری نارد بۆ لایان، داوای لی‌کردن واز له‌بت په‌رستی بین، نه‌وگه‌له‌یه‌که‌مین جار وه‌لامی یونسیان نه‌دایه‌وه. به‌لام یونس نزیکه‌ی نۆسال له‌نیویانا مایه‌وه‌و ئامۆزگاری نه‌کردن و نه‌یفه‌رموو: بت په‌رستی سودبه‌خش نیه. نه‌وگه‌له‌هر به‌رده‌وامبون له‌سه‌ر بی‌باوه‌ری خو‌یان، کاتی که‌یونس به‌ته‌مای چاکه‌و باوه‌ری نه‌وان نه‌ما، ئاگاداری کردن له‌دوای سی‌رۆژ سه‌رله‌به‌یانیه‌که‌ی خوای گه‌وره‌سزا نه‌نیرته‌خواره‌وه بۆ سه‌رتان. نه‌وگه‌له‌به‌یه‌که‌ریان راگه‌یاند که‌چاودیری یونس بکه‌ن نه‌گه‌ر مایه‌وه له‌ناویانا ترسیان نه‌بی له‌وسزایه، نه‌گه‌ر رۆیشه‌ده‌روه‌نه‌وا بی‌گومان نه‌وسزایه‌دیته‌خواره‌وه بۆ سه‌ریان، له‌شه‌ودا یونس تیشووی خو‌ی هه‌لگرت چوه‌ده‌روه. به‌یانی گه‌له‌که‌ی هه‌لسان و گه‌ران یونسیان نه‌دی، بۆیان ده‌رکه‌وت یونس راستی فهرمووه‌سزا نه‌رژئ به‌سه‌ریان، دوایی نه‌وگه‌له‌په‌شیمان بونه‌وه له‌بت په‌رستی. به‌رگی کۆنیان له‌به‌رکرد له‌شار ده‌رچوون به‌ژن و خێزانه‌وه‌و به‌ئازالیانه‌وه. پو به‌نزاو پارانه‌وه له‌خوای مه‌زن، هه‌رسته‌میکیان له‌یه‌که‌زی کردبوو گه‌ردنی یه‌کیان ئازاد کرد، به‌بو‌نه‌وه‌خوا له‌وان خو‌شبوو سزاکه‌ی له‌سه‌ر هه‌لگرتن به‌رله‌وه‌ی برژئ به‌سه‌ریان، نه‌گه‌ر سزاکه‌یان به‌هاتایه‌خواره‌وه به‌ته‌واوی باوه‌ریتانه‌که‌یان قازانجی نه‌ئهبوو بۆیان به‌وتنه‌ی گه‌لی فیرعه‌ون، له‌مه‌ویاش له‌سوره‌تی (سافاتا) به‌دریژی باسی به‌سه‌ره‌اتی یونس و گه‌له‌که‌ی دیت. ژماره‌ی نه‌وگه‌له‌ی یونس سه‌ده‌زار یا زۆتر بون، خوا ناوی یونسی بردووه‌به‌یه‌کی له‌پیغه‌مه‌ران و له‌پیاو چاکان، ناوی بردوه‌به‌خواه‌ن حوت، خوای مه‌زن له‌باره‌ی یونس و گه‌له‌که‌یه‌و نه‌فرموی:

فَلَوْلَا كَانَتْ قَرْيَةٌ ءَامَنَتْ فَنَفَعَهَا إِيمَانُهَا إِلَّا قَوْمَ يُونُسَ لَمَّا
 ءَامَنُوا كَشَفْنَا عَنْهُمْ عَذَابَ الْخِزْيِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَتَّعْنَاهُمْ
 إِلَىٰ حِينٍ ﴿٩٨﴾ وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَأَمَنَّ مِنَ فِي الْأَرْضِ كُلَّهُمْ
 جَمِيعًا أَفَأَنْتَ تُكْرِهُ النَّاسَ حَتَّىٰ يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ ﴿٩٩﴾ وَمَا
 كَانَتْ لِنَفْسٍ أَنْ تُؤْمِنَ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَيَجْعَلُ الرَّجْسَ
 عَلَىٰ الَّذِينَ لَا يَعْقِلُونَ ﴿١٠٠﴾

﴿فَلَوْلَا قَرْيَةٌ آمَنَتْ فَنَفَعَهَا إِيمَانُهَا إِلَّا قَوْمَ يُونُسَ﴾ دووايى بۆ دانيشتوانى هيچ
 گوندى له گونده كانى نه بوه بى فەرمانى خويان كردي له كاتى هاته خواره وى سزادا بۆ
 سهريان باورهريان هينابى نهو باورهينانسان سوودى به خشيبى بهوان باوره كهيان
 له و كاته دا، جگه له تا قمى يونس باورهينانسان سوودى پى نه به خشين له كاتى هاته
 خواره وى سزادا .

﴿لَمَّا آمَنُوا كَشَفْنَا عَنْهُمْ عَذَابَ الْخِزْيِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَتَّعْنَاهُمْ إِلَىٰ حِينٍ﴾ كاتى تا قمى
 يونس باورهريان هينابو له كاتى بينى سه ره تاي هاتى سزا كهيان ئيمه لاما ن برد لهوان
 سزاي رسوا كردنيان له زينده گاني جيهانداو، ئيمه خوشى و رابواردنمان به خشى بهوان
 له جيهاندا هتا كاتى تهواو بونى نه ندازهى ته مهنيان بى سزا. كاتى خواى مه زن له مه و بهر
 روونى كرده وه كه باورهينان به تويزى سودي نيه بۆ خاوه نه كهى، نه گهر باورهينان
 به زۆر سودي ببوايه خوا هه موو دانيشتوانى زهوى ناچار ده كرد بۆ باورهينان، وهك
 خواى گه و ره نه فەر موى :

﴿وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَأَمَنَّ مِنَ الْأَرْضِ كُلَّهُمْ جَمِيعًا﴾ و نه گهر پهروه دگاری تو ناره زووی
بکړدایه به راستی باوه رپان نه هیڅا که سانی له روی زه وین هموویان به ته واوی . به لام
ناره زووی نه وه نا کا باوه ر بهیځی هیچ که سی مه گهر به یختیارو سهر به ستی خوی باوه ر بهیځی

﴿أَفَأَنْتَ تُكْرِهُ النَّاسَ حَتَّى يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ﴾ نایا دواپی تو نه ته ویت ناده میزاد
ناچار بکوی به زور هتا نه وان باوه ر بهیځی . که واته تو زوریان لی مه که بو باوه ر بهیځان نه و
شته له توانای تو دا نیه ، خوا تو وانای هیه به لام سهر به ستی به خشویه به هموو که سی و
نه توانن باوه ر بهیځی .

﴿وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ أَنْ تُؤْمِنَ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ﴾ وه پویست نیه بو هیچ که سی خوا دروستی
کړدوه که باوه ر بهیځی مه گهر به ده ستورو فرماندانی خواو زانیویه تی باوه ر نه هیځی .
﴿وَيَجْعَلُ الرِّجْسَ عَلَى الَّذِينَ لَا يَعْقِلُونَ﴾ وه خوا نه گپړی و داننه تی بی باوه ر ی وسزا
به سهر که سانیکي نه و تو به کار نایه رن نه قل و بیری خویان بو دوزینه وهی به لگه له سهر
راستی توو نایینی نیسلام .

له پاشا خوی مه زن رونی نه کاته وه شتی که کاریگر بی بو نه و گه لانه ی که بیه وی
شاره زایان بکا بو لای چاکه و نه فرموی:

قُلْ أَنْظِرُوا مَا ذَا فِي السَّمَوَاتِ

وَالْأَرْضِ وَمَا تَغْنِي الْآيَاتُ وَالنُّذُرُ عَنْ قَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٠١﴾

فَهَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا مِثْلَ أَيَّامِ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِهِمْ

قُلْ فَانْظُرُوا إِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُنْتَظِرِينَ ﴿١٠٢﴾ ثُمَّ نُنَجِّي

رُسُلَنَا وَالَّذِينَ ءَامَنُوا كَذَلِكَ حَقًّا عَلَيْنَا نُنَجِّي الْمُؤْمِنِينَ

﴿١٠٣﴾ قُلْ يٰٓأَيُّهَا النَّاسُ إِن كُنْتُمْ فِي شَكٍّ مِّن دِينِي فَلَا أَعْبُدُ الَّذِينَ تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ وَلٰكِن أَعْبُدُ اللَّهَ الَّذِي يَتَوَقَّكُمْ وَأُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٠٤﴾ وَأَنْ أَقِمَّ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٠٥﴾ وَلَا تَدْعُ مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُكَ وَلَا يَضُرُّكَ فَإِن فَعَلْتَ فَإِنَّكَ إِذَا مِن الظَّالِمِينَ ﴿١٠٦﴾

﴿قُلْ انظُرُوا مَاذَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ تو بلی بهت په رستان: نیوه ته ماشا بکه و ببین چ شتیکی نه و تو له ناسمانه کان و له زه ویدان، نه گهر نیوه و وردبښه و له و شتانه نه بین به لگه و نیشانه ی زور له سهر تووانو و یه کیتی خوی گه وره. به راستی نه و ناسمانانه به و نه ستیرانه و له ناویاندان هاتو چو نه که ن هدریه که یان له جیگه ی خویا، کیشانی به کتری و راگرتی هموویان بو یه کتری، زه ویش به وانه و له سهرینی و له ناویدان له ناده میزاد و گیانه وهرانی تر و گزوگیا و کانگا کان، گورانیان به هاتی شه و وړوژ و گهرماو سهرما و هدرزانی و گرانی، نه وانه هموویان به لگن له سهر ده سولات و یه کیتی خوی مه زن .

﴿وَمَا تُغْنِي الْآيَاتُ وَالنُّذُرُ عَنْ قَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ﴾ و هسوود نابه خشی چه ندین نیشانه ی پروون چه ندین په وانه کردنی پیغمه مرانی ترسپهر به تاقمی باوه رنایه رن، مرقفی زیر نه بی به و به لگه و پیغمه مرانه ته می خوارنابن، نه و که سانه به گویره ی سروشتی خویان ناماده بن بو باوه ریتان. که واته به لگه و هره شه و موزده ی ترسپهران سوودی نابی بویان، نه و که سانه جگه له سوودی خویان له جیهاندا دوژمنی همو به لگه یه کن و بیر له هیچ شتی ناکه نه وه .

﴿فَهَلْ يَنْتَظِرُونَ إِلَّا مِثْلَ أَيَّامِ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِهِمْ﴾ دووايى نايان تهو بت په رستانه چاوه پرووانى هيچ شتى نه كهن له بهلگه و نيشانه و چ شتى ماوه ته وه بزيان ؟ مه گهر چاوه پرووانى رووداو هاته خواره وهى سزايه بكه ن بيت بو سهر يان به ويته ي سزاي روظاني توشى كه ساينكى نه وتو بوون رويشتبون له پيش نه وانه وه له ويته ي گهلانى نوح و عاد و سه مود و جگه ي نه وانيش . بيگومان نه وه ي توشى گهلانى پيشو بوه توشى نه مانيش نه بي كه واته تو هره رهيان لي بكه و بيان ترسيته .

﴿قُلْ فَأَنْتَظِرُوا إِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُنْتَظَرِينَ﴾ تو بلي كه واته نيوه چاوه پروانى نه و سزايه بكه ن ديت ه خواره وه بو سهر تان به راستى من له گهل نيوه دا له و كه سانه م چاوه پروانى نه كهن .

به راستى ياساى خوا له گهل ناده ميزاد نه وه يه : كه پيغمه مهران نه نيوي بو لا يان موژده نه دا به وان به كردنى چا كه ، نه يان ترسيوي له كردنى كارى خراب ، هه نديكيان باوه ربه و پيغمه مهرانه نه هين ، هه ندي تريان به درويان نه خه نه وه ، نه وانه يان باوه رانه يين خوا له ناويان نه يا .

﴿ثُمَّ نُنَجِّي رُسُلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا﴾ له پاشا نيمه رزگار نه كه ين فروستاده كاني خو مان و نه و كه سانه ي نه وتو باوه ريان هيناوه له و سزايه و له ناو برديان ، له پاش له ناو بردنى بي باوه ران .

﴿كَذَلِكَ حَقًّا عَلَيْنَا نُنَجِّ الْمُؤْمِنِينَ﴾ هه ربه و جوړه ي پيغمه مهران و باوه ردارانمان رزگار كرد هه ربه و جوړه پيوسته له سهر نيمه به هو ي گه و رهي خو مانه وه نيمه رزگار بكه ين نه و كه سانه باوه ريان هيناوه به مه جمه د ، نه وانيش دوژمني نه وانن له ناويان نه به ين . له پاشا خوا ي مه زن فرمان نه دا به پيغمه مهرى خو ي بيزارى خو ي دهر بيري له هه موو په رستراو ي جگه ي خوا ي و نه فهر مو ي :

﴿قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِن كُنْتُمْ فِي شَكٍّ مِنْ دِينِي﴾ تو بلي نه ي ناده ميزاد : نه گهر نيوه له گومانان له بو راستى نه م نايينه ي من كه بو نيوم را گه يان دوه و بو م رون كردونه ته وه .

﴿فَلَا أَعْبُدُوا الَّذِينَ تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ﴾ دواپی من ناپه رستم که سانیکی نه وتو ئیوه
نه یان په رستق له جگه ی خواجه که سوودیان نه بو خو یان و جگه ی خو یان، زیان به که س
ناگه یه نن .

﴿وَلَكِنْ أَعْبُدِ اللَّهَ الَّذِي يَتَوَفَّاكُمْ﴾ و به لآم من نه په رستم خواجه کی نه وتو ئیوه نه مریڼی،
کام له و دوو په رستراوانه شایانی په رسته ؟ نه و په رستراوه ی من یا نه و په رستراوه ی ئیوه ؟
﴿وَأَمَرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ﴾ و همن فهرمانم پی دراوه که من له و که سانه م
باوهر نه هیڅن به فهرمانه کانی خوا ی گه و ره به هو ی شتی که وه که نه قلله، و به هو ی شتی
به سروس نیر دراوه بو لای من .

﴿وَأَنْ أَقِمَّ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُشْرِكِينَ﴾ و فهرمانم پی دراوه : که تو
راو ه ستنه دهرونی خو ت و روی پی بکه بو لای ئایینی من به جوړی فهرمانت پی داوی
به رده و ام به له سه ری رو و ه رمه گپړه بو لای ئایینی تر، و خوا نه فهرمو ی به من : تو له و بت
په رستانه مه به په رستی جگه ی خوا نه که ن .

﴿وَلَا تَدْعُ مِنْ دُونِ مَا لَا يَنْفَعُكَ وَلَا يَضُرُّكَ فَإِنْ فَعَلْتَ فَإِنَّكَ مِنَ الظَّالِمِينَ﴾ و ه تو
مه په رسته له جگه ی خوا شتی سوود به تو نه داو زیان به تو نه گه یه نی، نه گهر نه یشی
په رستی نازارت پی ناگه یه نی، دواپی نه گهر تو نه و کاره بکه ی و جگه ی خوا به رستی،
دواپی به راستی تو له و که سانه نه بی که سته میان له خو یان کردوه، په رستیان له جیگه ی
شیاو ی خو یا دانه ناوه، بیگومان پیغه مه ری خوا نه وه ی نه کردوه .

بۆزانیڼ : ناده میزاد کاتی وائې تووشی نازارو زیان نه بن به هو ی نه و شتانه وه خو یان
نه یکه ن . به لآم خوا ی مه زن سه ری به ستی پی به خشیون، وایش نه بی شتی وائې که ن نه بیته
هو ی سوودیان، نه وانه هه مو یان نادرینه پال خوا، چونکه نازادو سه ری به ستی له کردنی
هه مو یانا، هندی شت هه ن ناده میزاد ده سته لآتی خو یانی تیدا نیسه، و هك نه وه ی هه و ره
گر مه یه له ناسمانه وه دیت و نه ی کوژی، یاخوا به گیل و گه و ج یا به گه و ره و زیره ك دروستی
نه کا، نه وانه و ژور شتی تر به ده ستی خواجه به تهنه ا، و هك خوا ی مه زن به بونه ی نه و به شه ی
دوا یان نه فهرمو ی :

وَإِنْ يَمْسَسْكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ وَإِنْ
يُرِدْكَ بِخَيْرٍ فَلَا رَادَّ لِفَضْلِهِ يُصِيبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ
وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿١٠٧﴾ قُلْ يَأَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ
الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنِ اهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ وَمَنْ
ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِوَكِيلٍ ﴿١٠٨﴾ وَاتَّبِعْ
مَا يُوحَىٰ إِلَيْكَ وَأَصْبِرْ حَتَّىٰ يَحْكُمَ اللَّهُ وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ ﴿١٠٩﴾

﴿وَإِنْ يَمْسَسَكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ﴾ وئە گەر خوا توشی تۆی بکا نازاری
لەنەخۆشی و هەژاری، دوایی کەسی نیه لایەری ئەو نازارەبی مەرگە خوا، ئیتر ئەو
نازارە ی توشی خۆت ببی یاتوشی دارایی و خیرانت، ئە گەر هەمو بونە وەرەن کۆ ببنەو بۆ
لابردنی ناتوان لای بیهن .

﴿وَإِنْ يُرِدْكَ بِخَيْرٍ فَلَا رَادَّ لِفَضْلِهِ﴾ وئە گەر خوا ئارەزوو بکا و بیهوی چاکەبە
بیهخشی بەتۆ لەلەش ساغی ولەهەرزانی بۆ خۆت یابۆ خیرانت، دوایی هیچ کەسی تیه
بگێڕیتەو و رێگە بگێڕی لەو ئارەزووی خوا، هەر وەها بونە وەرەن هەموویان کۆ ببنەو
ئەو شتە ی خوا بیهوی پیدا بەتۆ لەتوانایان نیه گەڕانەو ی ئەو شتە .

﴿يُصِيبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ﴾ خوا ئە گە یەنێ بەبەندە کانی خۆی هەر کەسی لەوان
ئارەزووی هەبی هەمو بیه کێ لەوزیان و چاکەبە، هەر خوا بیه تەنەها خواوێ دان ونەدان
بیهخشی بەبونە وەرەن بەتەنها .

﴿وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ﴾ وەهەر خوا بیه لی خۆشبوونی زۆرە بۆ گوناھباران، میهرەبان و
خواوێ بەزەبیه بۆ هەمو کەسی لەخوا پەرستان .

تەفسیری زمانکۆیی

له پاشا خوای مه زن کۆتایی بدم سورته دینی به نامۆزگاری زۆر چاک له بهردلدا نه وهی
 پیغه مهه ﴿﴾ به مۆزده دانیش به باوهرداران و هه پشه کردن له بی باوهردان و نه فه رموی:
 ﴿قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ﴾ تۆ بلی ئهی ئاده میزاد: به راستی هاتوه بۆ
 لای ئیوه راستی له لایه ن پهروه ردگاری خۆتانه وه له نامه ی خوا و پیغه مهه ری خوا .

﴿فَمَنْ اهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ﴾ دوا یی هه ر که سی رانومایی وه رگری، دوا یی
 رانومایی نه و وه رگرته سوودی هه ر بۆ خۆیه تی به ته نها .

﴿وَمَنْ ضَلَّٰ فَلِأَنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا﴾ وه هه ر که سی ریگهی وون کردبی و له راستی لای
 دایی، دوا یی به راستی نه و که سه ئه نجامی خراپه ی له ریگه لادانه که ی هه ر له سه ر خۆیه تی
 به ته نها .

﴿وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِوَكِيلٍ﴾ وه من ئاگادارییم نه به سه ر ئیوه داو کاری ئیوه به من
 نه سپیراوه . به لکو من به ته نها مۆزده ده رو ترسیته ری ئیوه م، هه موو کار یکتان هه ر خوا
 ئاگاداری ئه وانه یه .

﴿وَاتَّبِعْ مَا يُوحَىٰ إِلَيْكَ﴾ وه تۆ په یه وه ی شتی بکه به سه روش ئه نیرری بۆ لای تۆ،
 چه شتیکت فه رمان بی ته دا رای بگه یه نه به ئاده میزاد و خۆیشیت کاری بی بکه و
 به ورو ناکیه دا برۆ .

﴿وَأَصْبِرْ حَتَّىٰ يَخْضَمَ اللَّهُ وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ﴾ وه تۆ ئارام بگره له سه ر ئازار و ئیشی
 نه و که سانه دژی تۆن له بی باوهردانی مه که، هه تا کاتی خوا فه رمان ته دا له نیوان تۆو
 نه واند، یاتۆ سه ر نه خا یا فه رمانت بی ته دا بۆ جه نگ کردن له گه لیان، تۆ هه یج خراپه یه کی
 نه وانت توشنایی له و ئارام گرته ی تۆدا، وه هه ر خوا یه چاکترینی هه موو دادوه ران و
 فه رمان بدا له نیو ئاده میزادا له پرووی داد په روه ریوه هه له له خوای مه زنه وه دووره، نه یی
 وئا شکرای ئاده میزاد نه زانی، خوا یه کی نه و تۆیه ئه به خشی به هه موو که سی مافی خۆی
 نه گه یه نی به هه موو که س به شی خۆی له پاداشت وتۆله .

﴿ سوره تی هود ﴾

ئەو سوره ته لای زوریه ی زانیان له مه که هاتۆته خواری وه هه موو ئایه ته کانی، هه ندی له زانیان ئەلین: جگه له ئایه تی (۱۱۴) له مه دینه هاتۆته خواری وه، ئەم سوره ته دوا ی سوره تی یونس هاتۆته خواری وه. ئایه ته کانی (۱۲۳) ئایه تن.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 الر كِتَبٌ أَحْكَمْتُ أَيْنَهُ ثُمَّ فَضِلْتُ مِنْ لَدُنْ حَكِيمٍ خَبِيرٍ ﴿١﴾
 أَلَا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنِّي لَكُمْ مِنْهُ نَذِيرٌ وَبَشِيرٌ ﴿٢﴾ وَأَنِ اسْتَغْفِرُوا
 رَبَّكُمْ ثُمَّ تَوْبُوا إِلَيْهِ يُمْنِعْكُمْ مِّنْعًا حَسَنًا إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى وَيُؤْتِ
 كُلَّ ذِي فَضْلٍ فَضْلَهُ وَإِن تَوَلَّوْا فَإِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ
 كَبِيرٍ ﴿٣﴾ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٤﴾

﴿ أَلَمْ ﴾ له سه ره تای سوره تی ئالی عه مراندا مانای ئەو پیتانه کراوه. له سوره تی ئەلبه قه ره دابیر و بۆ جوونی زۆر له زانیان باس کراوه له باره ی ئەو پیتانه وه. له سوره ته یشدا بایسی بیرى هه ندی له زانیان له باره ی مانای ئەو پیتانه وه ئە که ی ن. زانا کان هه ندیکیان ئەلین: هاتنه خواری وهی ئەو جوۆره پیتانه به لگه ی بیگومانن له سه ر راستی بیغه مه رایه تی بیغه مه ر ﴿﴾ یانی مرو فیکى نه خو یتنه وار ئەو نامه یه ی له لای خوا ی مه ز نه وه بۆ نه هاتی بۆن ئە زانی ئەو نامه یه له م پیتانه پیک دیت. ئەمه له لایه که وه له لایه تر وه که له و پیتانه پیک دیت و به زمانی عه ره یشه بۆ زمان پاراوانی عه ره ب ناتوان و یتنه ی سوره تی له و نامه یه دا بنین. که واته به بی گومان دروست کراوی ئاده می زاد نیه و فه رموده ی خوا ی گه وره یه به تنه ا.

﴿كِتَابٌ أُخْكِمَتْ آيَاتُهُ﴾ نهوهی هاتوه بۆلای موحهدهد که قورئانه نامهیه که هونراوتهوه به هونراویه کی توندو تۆل خراپه و لاوازی روی تی ناکا نه له باره ی له فزه که یه وه نه له باره ی مانا که یه وه قه دهغه کراوه له نه مان و له گۆران، پله ی زۆر گه وره یه و به هیزه و ناشکراو کاریگهره بۆسه ر می شکی ئاده می زاد. زۆر رۆن و بی هاوتایه و یاسای ئیسلامی تیدا رۆن کراوته وه. وهك خوا ی مه زن نه فهرموی:

﴿ثُمَّ فَصَّلْتُ مِنْ لَدُنْ حَكِيمٍ خَيْرٍ﴾ له پاشا مانای ئایه ته کان رۆن کراوته وه به شیوه یه به نده کانی خوا بیروستیان بی هه بی له لایه ن که سی که وه که خوا ی گه وره یه هه موو شتی له جی که ی شیاو ی خویا دانه نی نا گای له هه موو شتی هه یه، هه موو بیروباوه ری موسلمانان و فهرمان و نامۆزگاری و هه واله کانی نه و نامه یه رۆن کراونه ته وه بۆ ئاده می زاد. سوره ت به سوره ت ئایه ت به دوا ی ئایه ت رۆن کراوته وه.

﴿أَنْ لَا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنِّي لَكُمْ مِنْهُ نَذِيرٌ وَنَشِيرٌ﴾ له به ر نه وه ی که ئیوه هیچ که سی نه په رستن مه گه ر هه ر خوا ی تاك و ته نها و ئیوه له بت په رستی دوربخه ننه وه. به راستی من بۆ ئیوه له لای خوا و ترسی نه رم له سزای ناگرو موژده ده رم به به هه شت و پاداشت بۆ باوه ردارانی دلپا ک.

﴿وَأَنْ أَسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ﴾ وه له به ر نه وه ی ئیوه دوا ی لی خوشبوون بکه ن له په روه ردگاری خۆتان، له گونا هه کانی له مه و پاش خۆتان بیاریژن و له بت په رستی دوربکه ونه وه.

﴿ثُمَّ تَوْبُوا إِلَيْهِ﴾ له پاشا ئیوه بگه رینه وه بۆلای په روه ردگاری خۆتان په شیمان بینه وه له گونا هه کانتان، له مه و دوا ی ش خۆتان بیاریژن له گونا ه، بۆ نه وه ی ش به ر خوداربسن له چا که ی خوا به توندی به نده بی خوا بکه ن، وهك خوا نه فهرموی:

﴿ثُمَّ يَمْتَعِكُمْ مَتَاعًا حَسَنًا﴾ له پاشا په روه ردگاری خۆتان خواردن و خوشی و رابواردنتان بی نه به خشی به رابواردنیکی شیرین و خوش له م ژیا نه ی جیهاندا. نه گه ر دوا ی لی بوردن بکه ن.

﴿إِلَى أَجَلٍ مُّسَمًّى﴾ ههتا کاتی دیاری کراو و ناوبراو له لایهن خواى گه وړه بؤ
کوټایى ته مه نټان.

پرسیار/ پیغمبر (ﷺ) نه فرموی (إِنَّ الدُّنْيَا سِجْنُ الْمُؤْمِنِ وَجَنَّةُ الْكَافِرِ) بهراستی
جیهان بهندیکانهی باوهردارانهو بههشتی بی باوهرانه. کهچی مروتی وانهبی تهنگانهی
وای بهسهردی به جورئ هیچ شتیکیان دهست ناکهوی خوی و خیزانی پی بڑینی، نهو
فرمودهی پیغمبره چون یه که نه گرن له گهل نهو فرمودهی خویه (ثُمَّ يَمْتَعُكُمْ مَتَاعاً
حَسَنًا).

وہ لَام/ نہو فرمودہی پیغمبرہ (ﷺ) بہرانبہر نہ کریں لہ گہل نہوشتہی خوا نامادہی کردوہ بُو باوہرداران لہ بہہشتا، بیگومان جیہان بُو یان بہندیخانہیہ۔ بہ لَام جیہان بہہشتی بی باوہرآنہ بہرانبہری نہ کریں لہ گہل نہو سزا گہورہیہ بُو نامادہ کراوہ لہ پاشہ رُوژدا۔ بیگومان جیہان بہہشتہ بُو یان ۔

پاش ئەوێ خۆی مەزن فەرمانی دا بە پاکێ و بێ گەردێ پەرستنی خوا، بێ پاریشی بە
 پیغممەرایەتی موحەممەددا، داوای لێ خۆشبوون بکەین لە پەرورەدگار خۆمان و پەشیمان
 ببینەو لە گوناھە کاغان هەتا لە جیھاندا ماوین. بێ پێنەو بە پێمان نەکا و پێنە گەلانی
 پیشو، دواي ئەوانە پاداشتی هەریە کەمان ئەداتەو بە گوێرە کۆردەوێ خۆمان زۆر بێ.
 یا کەم. وەك ئەفەرموئ:

﴿ وَيُوتِ كُلَّ ذِي فَضْلٍ فَضْلَهُ ﴾ وپهروه دگار نه به خشی به هه موو خاوهن چاکه یه پاداشتی چاکه ی خوړان به یی کهم و کوری له پاداشتی کرده ووی جیهانیان بگره زور تریشان یی نه به خشی.

﴿وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ كَبِيرٍ﴾ وهه گهر ئیوه پشت بکه نه ئاینی ئیسلام و واز له فهرموده ی پهروردگاری خوتان بهین و پهیره ی یاسای قورئان نه کهن، دوا ی به راستی من نه ترسم سزای پوژیک ی گه وره برژی به سهر ئیوه دا، چونکه نه و پوژه ناخو شی و ناو زای زوړ گه وهر ی تیدا بهر چاو نه کری، توله ی زوړ گه وره تان له سهر نه که و ی، نه و روژه بریتیه له پاشه پوژ.

﴿إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ بۆلای خوایه لهو رۆژه دا گه رانه وهی ئیوهو، هه ر خوایشه دهسته لاتی ههیه به سه ر هه موو شتیگا و خاوه نی تووانای زۆره، مردوو ان زیندوو نه کاته وهو پرسپاری کرده وهی ان لی نه کا، پاداشتی هه موویان نه داته وه به گوێره ی کرده وهی خۆیان به جوړیگی دادپه روه رانه.

له پێشه وه خوای مه زن باسی قورئانی کرد. دوایی رونی نه کاته وه کرده وهی بی باوه ران له کاتی بیستی خوێندنی قورئانداو نه فهرموی:

الْأَيْمَنُ
يَثْنُونَ صُدُورُهُمْ لَيْسْتَ خِفْوا مِنْهُ الْآحِينَ يَسْتَغْشُونَ ثِيَابَهُمْ
يَعْلَمُ مَا يَسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

﴿أَلَا إِنَّهُمْ يَثْنُونَ صُدُورَهُمْ﴾ ئیوه بزنان و ناگادار بن به راستی بی باوه ران دلی خۆیان له راستی وه رنه گیرن. به تابه تی کاتی به لای تۆدا تی نه برن و تۆ قورئان نه خوێنی، چونکه له دلا دوژمنی تۆن و رقیان لیته و نهو رقیان نه شارده وه.

﴿لَيْسْتَ خِفْوا مِنْهُ إِلَّا حِينَ يَفْشُونَ ثِيَابَهُمْ﴾ له بهر نه وهی بشارنه وه نه پیتی دلی خۆیان له خواو پێغه مه رو باوه رداران ناگاداری خراپه و دوژمنایه تیه کانیا بن. ئیوه بزنان و ناگادار بن نه یانه ویت نهو دوژمنایه تی و رقه ی خۆیان په نهان بدهن کاتی خۆیانیا ن دانه پوشت به بهرگی خۆیان، چونکه لایان ناخۆش بوو گوێیان له فهرموده ی خواوه بی.

﴿يَعْلَمُ مَا يَسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ﴾ په روه ردگار نه زانی به شتی بی باوه ران په نهانی نه دهن به شتی ده ری نه برن و ناشکرای نه که ن له دلایانو به ده م نه لێن له مه وه به رو له مه و دوایش به راستی خوا نه زانی به شتی له دلایانه له چاک و له خراپ گه وه ره بی یا به چوک.

ئەو ئايەتە دەربارەي ئەخەسەي كۆري شورەيق ھاتو ، پياويكي گەتوگۆ شیرين
 روخۆشبوو، گەتوگۆي خوشي لە گەل پەغمەر ئە کردو لە دلياً رقي لە پەغمەر بوو ﴿ ﷺ ﴾
 ھەندى لە زانايان ئەلەين: دەربارەي دووروھ کان ھاتۆتە خواروھ بە گشتي.

به یاریدهی خوا کوتایی به نویسنی جزمی یازدهه هات له رۆژی دووشه ممه
حهوتی مانگی رهجهب سالی (۱۴۲۰)ی کوچی بهرامهر - ۱۵ / ۱۱ / ۱۹۹۹ی زاینی.
داواکارم له خوا به دلیکی پاکهو یارمه تیم بدا له سهر چاپ کردنی ئەم تهفسیره.
له گوناھی خۆم و باوک و دایکم خوشیی. و مناله کانم دل نهرم بکا
له سهر بهرستی خووی هووش له پاشه رۆژ بکه نهوه

(بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ)

به ناوی خوای به خشندهی میهره بان

سو پاس بو خوای بونه وهران. درودی بی پایان له سهر پیغه مه ری خوشه و یستمان
وله سهر یار و یاوه ران و خیزان و خاوه ن باوه رانی.
له کاتیکا خوای گه وره باسی تووانا و زانیاری خو ی کرد یه که م جار به سهر هه مو
زینه وهریکا بروا به سهر زهوی دا، دووهدم جار به سهر ناسمانه کان و زه ویدا له کزتا ییدا
باسی تووانای خو ی نه کا بو زیندوو کردنه وهی بونه وهران و نه فهرموی :

وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا وَيَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا
وَمُسْتَوْدَعَهَا كُلٌّ فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ﴿٦﴾ وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ وَكَانَ عَرْشُهُ
عَلَى الْمَاءِ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا وَلَئِنْ قُلْتَ
إِنَّكُمْ مَبْعُوثُونَ مِنْ بَعْدِ الْمَوْتِ لَيَقُولَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا
إِنْ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُبِينٌ ﴿٧﴾ وَلَئِنْ أَخْرَأْنَا عَنْهُمْ الْعَذَابَ إِلَى
أُمَّةٍ مَعْدُودَةٍ لَيَقُولُنَّ مَا يَحْبِسُهُ أَلَا يَوْمَ يَأْتِيهِمْ لَيْسَ
مَصْرُوفًا عَنْهُمْ وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿٨﴾

﴿ وَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا ﴾ وهیچ شتیکی زیندوو نیه بروا به سهر
زهوی و به نیو زه ویدا مه گدر له سهر خوا به خواره مه نی بداتی و به خیره بکا، نیر بی یامی،

ته فسیری زمانا کیری

ناقل بن یاقیل، توانای بی‌بخشیون بگهرین به‌زویدا بو به‌ده‌ست هینانی خوارده‌مهنی نه‌ك به‌ته‌مه‌لی دانیشن .

﴿وَيَعْلَمُ مُسْتَقَرُّهَا وَ مُسْتَوْدِعُهَا﴾ وه‌خوا ئه‌زانی به‌و جیگه‌یه نه‌چنه‌وه بو لای و نارامی تیدا نه‌گرن له‌سه‌ر زه‌ویدا وله‌کاتیکا زیندوون له‌سه‌ر زه‌وی، نه‌یشزانی به‌و جیگه‌یه دواى مردنیان له‌وا دانه‌نرین .

﴿وَمُسْتَوْدِعُهَا﴾ وه‌خوا ئه‌زانی به‌و جیگه‌یه به‌ر له‌بونیان بو ماوه‌یه له‌وی دانراون له‌پشتی باوکیان و مندالدانی دایکیان و پاشه‌رۆزیان به‌ره‌و چ جیگه‌یه نه‌زۆن به‌کورتی خوا ئه‌زانی به‌به‌سه‌رهاتی بونه‌وه‌ران و به‌جیگه‌ی بونیان به‌ر له‌وه‌ی گیان بکری به‌به‌ریاناو دواى نه‌وه‌یش نه‌بن به‌خواه‌نی گیان و به‌ته‌نجامی دواى مردنیان ئه‌زانی .

﴿كُلٌّ فِي كِتَابٍ مُبِينٍ﴾ هه‌مو نه‌وشتانه‌ی باسکران له‌بونه‌وه‌ران و له‌خوارده‌مهنی و به‌خیو، کردنیان و به‌ته‌نجامی به‌سه‌رهاتی به‌ر له‌بونیان و دواى مردنیان تۆمار کراون له‌نیو نامه‌یه‌کی ناشکراو روندا و به‌هه‌مویان ئه‌زانی .

﴿وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ﴾ وه‌خوا که‌سیکی نه‌وتویه دروستی کردوه ئاسمانه‌کان و زه‌وی له‌ماوه‌ی شه‌ش کاتی جیاوازا. له‌ئایه‌تی (۵۴) ی سوره‌تی نه‌ئه‌عرافدا به‌دریژی مانای نه‌و رسته‌یه کراوه، هه‌روایش له‌سوره‌تی یونسدا له‌ئایه‌تی (۳) له‌مه‌ودوايش له‌ئایه‌تی (۵۹) ی سوره‌تی فورقاند، له‌ئایه‌تی (۴) سوره‌تی سوژده‌دا .

﴿وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ﴾ وه‌خواه‌ن داری و توانای خوا به‌سه‌ر ئاودا بوو، یانی جگه‌ی ئاو هیچ شتی له‌بونه‌وه‌ران دروست نه‌کراوو. به‌لام نه‌ وئاوه له‌ چ جیگه‌یه‌به‌وه له‌کویندا راوه‌ستاوه نه‌وانه هه‌مویان به‌لگه‌و نیشانه‌یان له‌سه‌ر نیه، نه‌قلیش به‌جوړیکی سه‌لمیتر او رینگه به‌وشتانه نابا، گۆتره‌کاری باوی نیه. که‌واته پیویسته هه‌واله‌ی زانیاری خوای مه‌زن بکری .

﴿لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنَ عَمَلًا﴾ خوا دایناوه له‌نیو ئیوه‌داو له‌نیو زه‌ویدا هیژو توانایه له‌به‌رته‌وه‌ی جوێ بکاته که‌سانیکی نه‌وتو خویان به‌خیو نه‌که‌ن به‌ماندوبوونی خویان و

که سانیکی نهوتو له سهر دارایی و سامانی هه ژاران خویان به خپو نه کهن و سته میان لی نه کهن و له بهر نهوه دانیشتوان بزنان کام لایان کاری شیرین و چاک نه کهن، دوی تو له گونا هباران نه سینتی و پاداشتی پیاو چاکانیش نه داتهوه، نه گهر بهو جوړه نه بی دروست کردنی بونه وهران بی سود نه بی، پیاو چاکان و خراپه کهران له یهك جوئ ناکرینهوه.

﴿وَلَيْنَ قُلْتُمْ أَنتُمْ مَبْعُوثُونَ مِنْ بَعْدِ الْمَوْتِ لَيَقُولَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُبِينٌ﴾

وه نه گهر تو بتوتایه به خزمه کانت: به راستی زیندوو نه کرینهوه له پاش مردنتان، به راستی نه لاین: که سانیکی نهوتو باوهریان نه هیناوه: نهوهی تو نه یلی هیج شتی نه مه گهر جادویه کی ناشکرایه یانی به گوږه ی نه قلی ناتهواوی خویان نهو فدرموده ی خوایه یان به بی ناوهر وک دانه نا وینه ی جادو، بز نه ویش ناده مزاد بی بخه له تین.

﴿وَلَنُؤَخِّرَنَّهُمْ إِلَىٰ آثَمَةٍ مَّغْدُودَةٍ لَّيَقُولَنَّ مَا يَجْسَبُهُ﴾ وه نه گهر نیمه نهو

سزایه به لیتی بی درابوو، دوامان بخستایه هه تا ماویه کی دیاری کراوی هه لبر ژراو، نهو بی باوهرانه نه لاین: چ شتی که نهو سزایه ی راوه ستانوه نه گهر تو راست نه که ی لهوه دا تو نه یلی.

﴿أَلَا يَوْمَ يَأْتِيهِمْ لَيْسَ مَصْرُفًا عَنْهُمْ وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ﴾ نیوه ناگادارین

و بزنان نهو روزه ی نهو سزایه دیت بولایان لانداری له وان نهو سزایه و دیته خوار بز سهریان و نهو لاو لایان نه گری نهو شته ی نهوان گالتی پی نه کهن و په له یانه بیت بولایان و لی ناترسن. له پاشا خوی مه زن رونی نه کاتهوه چو نه تی و به سهرهاتی نهو مرو فانه که له خو ش ی و له رابوردندا نه ژیان و سوپاسی خویان له سهر نه نه کرد، نه فهرموی:

وَلَيْنَ أَذَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنَّا رَحْمَةً ثُمَّ نَزَعْنَاهَا مِنْهُ إِنَّهُ لَكَفُورٌ كَفُورٌ ﴿١﴾ وَلَيْنَ أَذَقْنَاهُ نِعْمَاءَ بَعْدَ ضَرَاءٍ

مَسَّتْهُ لَيَقُولَنَّ ذَهَبَ السَّيِّئَاتُ عَنِّي إِنَّهُ لَفَرِحَ فَخُورٌ ﴿١٠﴾
إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَٰئِكَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ
وَأَجْرٌ كَبِيرٌ ﴿١١﴾

﴿ وَلَئِنْ أَذَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنَّا رَحْمَةً ﴾ وه به راستی نه گهر نیمه له لایهن خومانه وه به خشیمان به ناده میزاد گه ورهیی و چاکه ی خومان له ناسایشس و ساغی و دارایی و پله و پایه و خیزانی زور.

﴿ ثُمَّ نَرْغَنَهَا مِنْهُ إِنَّهُ لَيُؤُوسٌ كَفُورٌ ﴾ له پاشا نیمه نه و چاکانه مان لانه بردو له و مروقه مان سه نده وه به راستی نه و مروقه نه و په ری بی نومی دی نه بی له هه مو و چاکه یه کی نیمه و سوپاسی چاکه کانی نیمه ناکاو وانه زانی نیمه بوی ناگیرینه وه نه و چاکانه ی هاتو چوی تیدا نه کری.

﴿ وَلَئِنْ أَذَقْنَا نَعْمَاءَ بَعْدَ ضَرَاءٍ مَسَّتْهُ ﴾ وه نه گهر نیمه بمان به خشیایه به و مروقه چهن دین خوشی و چاکه و خوارده مانی له پاش نه و سه ختیه توشی بوبو له بیماری و هه ژاری و ناخوشی.

﴿ لَيَقُولَنَّ ذَهَبَ السَّيِّئَاتُ عَنْهُ إِنَّهُ لَفَرِحَ فَخُورٌ ﴾ به راستی نه و مروقه نه لئی: رؤشیت نه و سه ختی و ناخوشیانه توشی من بوبو له وه ناترسی ژبانی بگوری له و ناسایشه وه بۆ ناخوشی. به راستی نه و مروقه شادمانه به و چاکه و خوشیه خوی هه لئه کیشی به سهر دانیش توانی تر داو سهری لی نه شیوی، ناخوشی و هه ژاری پیشووی له بیر نه چیتسه وه که چی شایان بز نه و مروقه نه و بویه سوپاسی خوی بکر دایه.

﴿ إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَٰئِكَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ ﴾ مه گهر که سانیک ی نه و تو نارامیان گرت له سهر نه و ناخوشیه و بیماریه و سوپاسی خویان کرد بی به

ته فسیری زمانکوی

همو و جوئی کرده و چاکه کانیان کردی له کاتی خوشی و ناخوشیدا، نه و که سانه بو
 نه و ان نه بی لی خوشبوونی نیمه و بوشیان نه بی پاداشت و مزه ی زور گه و ره له همو و یان
 به و کتر به هه شته.

بو زانین: قورنانی پیروز ته ماشای ناده میزاد نه کات له روی بیرو با و هرو کرده و یانه و به
 چ شتی با و هرو نه هین و به چ کاری هه لئه سن با و هریش له دل دایه و خوا نه یزانی. قورنانی
 پیروز بو راغومایی کردن هاتره دوا وای په رستی خوا و نه کا، به و شیوانه به پیاو چاک
 یا خراپه کار نه ناسری، له بیرمان نه چتی نه و بیرو با و هره قورنات دا وای نه کا بروایه به خوا و
 به پیغه مه و به روژی دو وایی، نه گهر ناده میزاد له و با و هره وازی هینا قورنانی پیروز
 ناویان نه با به ستم کار و زیان و مه ندو بی با و هرو نه زان و یاخی و سوپاس نه گوزار و
 هه زاران شیوه ی تری ناپه سهند.

له پاشا خوی مه زن فره مانای نه دا به نیر دراوی خوی به و هستانی به رده و ام له سهر
 به جتی هینانی فره مانه کانی خوا و هانیسی نه دا به به لگه ی رون بو دانیش توانی دهر بخا هتا
 بیانویان نه میتی، دوا بی نه فره موی:

فَلَعَلَّكَ تَارِكٌ بَعْضُ مَا يُوحَىٰ إِلَيْكَ

وَضَائِقُ بِهِ صَدْرُكَ أَنْ يَقُولُوا لَوْلَا أَنْزَلَ عَلَيْهِ كُتُبًا

مَعَهُ مَلِكٌ إِنَّمَا أَنْتَ نَذِيرٌ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ ﴿١٢﴾

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ قُلْ فَأْتُوا بِعَشْرِ سُوْرٍ مِّثْلِهِ مُفْتَرِي

وَادْعُوا مَنِ اسْتَطَعْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٣﴾

فَإِنْ لَمْ يَسْتَجِيبُوا لَكُمْ فَاعْلَمُوا أَنَّمَا أَنْزَلَ بِعِلْمِ اللَّهِ وَآن لَّا إِلَهَ

إِلَّا هُوَ فَهَلْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿١٤﴾

﴿فَلَعَلَّكَ تَارِكٌ بَعْضَ مَا يُوحَىٰ إِلَيْكَ﴾ دواى له وانده تۆ واز بهئى له هه ندى له و

گالتھی یحٰی ئە کەن و ئەو شتە لە تۆ وەزناگرن.

ئەو فەرمودەيە لەو ھەو ھاتوو ھە بەيغەمەري خوا ﴿﴾ کاتي قورئاني ئەخويندە ھە بەسەر بت پەرستانداو داواي لي ئەکردن باوەر بەيغەن کە خوا بە تاك و تەنھا دابنن کە چي لەو لامي پيغەمەردا ئەو بت پەرستانە کاتي واھەبوو گالتيان پي ئەکرد، جاري وايش ھەبوو داواي کاري پەك خەريان لە پيغەمەر ئەکرد، ئەو کارە نالەبارانە پيغەمەريان خەفەتبار ئەکردو ئازاري پي ئەچيشت، دواي خواي مەزن دل خوשי پيغەمەري دايە ھەو فەرماي: تۆ لەسەر کاي خوٹ پرۆو گوئ مەدەرە ئەو شتانەي ئەوان ئەيلين و داواي ئەکەن لەتۆ. کەواتە تۆ ھەندئ لەو قورئانە واز مەھينە کە ئەوان لايان گراني، زۆر پونە تۆ کاري بەو جۆرە ناکەي. کەواتە تۆ بۆ ئەين خەفەت بخۆي و دلي خوٹ تەنگ بکەي. بيگومان پيغەمەر ﴿﴾ پاريزراو ھە ھەموو گوناھي و واز لە راگەياندي فەرماي خوا ناھيتي نە بەکەم و نەبەزۆري. لەو بارە خوا ئەفەرماي:

﴿ وَضَاقَ بِهِ صَدْرُكَ أَنْ يَقُولُوا لَوْ لَا أُنْزِلَ عَلَيْهِ كُتُبٌ ﴾ وه دلی تۆتهنگ نهی بهو شته
 نهوان ده‌ری نه‌پرن که نه‌لین: بۆچی نایه‌ته خواره‌وه بۆسه‌ر موحه‌مه‌د گه‌نجی له‌زێرو زیو
 هه‌تا به‌کاری بهینی له‌ ژبانی خۆی و خیزانیدا به‌ وینه‌ی پاشایان هه‌تا نێمه‌ به‌و بۆنه‌وه
 په‌یره‌وی بکه‌ین.

﴿أَوْجَاءَ مَعَهُ مَلَكٌ﴾ یا بهاتایه له گهڼ موحه مه دا فریشته یه شایه تی بدا له سه ر پیغمه رایه تی نهو، زور راسته نهوانه ی خاوه نی دارایی و سامان له کون و له تازه دا بهو شیویه بیرته کهنه وه، بروای خراپه یان وایه پله و پایه ی بهرز هر نه بی بو خاوه ن سامانه کانی، هه ژاران لای نهوان بی به شه له پی شه وایی و پله ی بهرزو بالا، بویه تانه یان له پیغمه مر نه داو نه یان نه فامی که پی شه ی پیغمه مران پله و پایه و دارایی نه له جیهاندا.

تہ فسیری زمنا کوئی

﴿إِنَّمَا أَنْتَ لَدَيْهِ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ﴾ به راستی تو هر ترسینه‌ری ناده‌میزادی له‌بی فرمائی خواو کۆتایی نه‌که‌ی له‌گه‌یاندنی فرموده‌ی خوا به‌گشتی ئیتر بۆ نه‌بی دَلْ ته‌نگ بی، و، خوا به‌سهر هموو شتی‌کا ناگاداره‌و پشت به‌و به‌سته به‌چۆنیه‌تی نه‌وان نه‌زانی و پاداشتی گفتوگۆو کرده‌وه‌ی نه‌وان نه‌داته‌وه، گفتوگۆی نه‌وان کارت تی نه‌کا.

﴿أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ قُلْ فَأْتُوا بِعَشْرِ سُورٍ مِّثْلِهِ مُفْتَرِيَاتٍ﴾ به‌لکو بت په‌رستان نه‌لین: موحه‌مه‌دو نه‌و قورئانه‌ی هه‌لبه‌سته‌وه خۆی دای ناوه له‌لایه‌ن خواوه بۆی نه‌هاتوه، تو له‌وولامی نه‌وانا بلێ: دوا‌یی نه‌گه‌ر راست نه‌که‌ن (۱۰) سوره‌ت وینه‌ی نه‌و قورئانه به‌هه‌ل به‌سراوی له‌لایه‌ن خۆتانه‌وه به‌یئن نه‌گه‌ر راسته لاتان له‌خۆمه‌وه دامناوه له‌لایه‌ن خواوه بۆم نه‌هاتوه ئیوه‌ش عه‌ره‌بن و زمان پاراون وه‌ک من و نه‌توانن وینه‌ی شتی دابین.

﴿وَادْعُوا مِنْ أَسْطَعْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾ وه ئیوه بانگ بکه‌ن بۆ یارمه‌تی دانی خۆتان له‌سهر بۆردانی من هر که‌سی له‌توانانا هه‌یه بانگی بکه‌ن له‌جیگه‌ی خوا نه‌گه‌ر ئیوه راست نه‌که‌ن نه‌و نامه‌یه ده‌ست کردی منه، له‌ئایه‌تی (۲۳)ی سوره‌تی نه‌لبه‌قه‌ره وینه‌ی نه‌و رستانه مانایان کراوه.

﴿فَإِنْ لَمْ يَسْتَجِيبُوا لَكُمْ فَاعْلَمُوا أَنَّمَا أُنْزِلَ بِعِلْمِ اللَّهِ﴾ دوا‌ی نه‌وان نه‌گه‌ر وولامی ئیوه‌یان نه‌دایه‌وه بۆ دانانی (۱۰) سوره‌ت له‌وینه‌ی نه‌و قورئانه هاتوه بۆلای ئیوه، دوا‌ی ئیوه بزانی که به‌راستی نه‌و شته هاتوه ته‌خواره‌وه بۆلای ئیوه به‌هۆی زانیی خواو سروشتی خوایه به‌ته‌نها. بۆ یاسای رۆژانه‌ی ژیا‌نی ناده‌میزاده هه‌تا هه‌تایه، هه‌روه‌ها ئیوه‌ی بت په‌رست بزانی که ناتوان به‌ره‌نگاری نه‌و قورئانه بکه‌ن هه‌تا بۆتان ده‌رکه‌وی جگه‌ی له‌خوا له‌توانای که‌سدا نه‌دانانی نه‌و قورئانه.

﴿وَأَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَهَلْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ﴾ وه ئیوه بیشزان که هیچ خوایه شایانی په‌رستنی جگه‌ی خوایه که زانی به‌هه‌موو شتی و خاوه‌نی توانایه به‌سهر هه‌موو بونه‌وه‌راند، دوا‌یی ئایا بۆ ئیوه سهر دانانه‌وین بۆ خواو به‌رده‌وام نه‌بن له‌سهر ئاینی پوچی خۆتان و بی باوه‌ریتان، ئیوه‌ی بی باوه‌ر هیچ ده‌رفه‌تیکتان بۆ نه‌پاش نه‌وه‌ی ئیوه نه‌توانن

بهره نگارى قورنان را وهستن جگه له وهى ئتوه بۆ ربحۆن و سهر دانه وئتن بهرانبهر به
قورنان و به موحه مدهد.

مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْحَيَاةَ
الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا نُوَفِّ إِلَيْهِمْ أَعْمَالَهُمْ فِيهَا وَهُمْ فِيهَا لَا يُبْخَسُونَ
﴿ ١٥ ﴾ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ لَيْسَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ إِلَّا النَّارُ وَحَبِطَ
مَا صَنَعُوا فِيهَا وَبَطِلَ مَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿ ١٦ ﴾ أَفَمَنْ كَانَ
عَلَىٰ يَمِينِ رَبِّهِ ۖ وَيَتْلُوهُ شَاهِدٌ مِّنْهُ وَمِنْ قَبْلِهِ ۖ كُتِبَ
مُوسَىٰ ۖ إِمَامًا وَرَحْمَةً ۖ أُولَٰئِكَ يُؤْمِنُونَ بِهِ ۖ وَمَنْ يَكْفُرْ بِهِ ۖ
مِنَ الْأَحْزَابِ ۖ فَاَلنَّارُ مَوْعِدُهُ ۖ فَلَا تَكُ فِي مِرْيَةٍ مِّنْهُ ۚ إِنَّهُ الْحَقُّ
مِنْ رَبِّكَ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿ ١٧ ﴾

﴿ مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا نُوفِّ إِلَيْهِمْ أَعْمَالَهُمْ ﴾ وههر كه سئ به سروشتى
خوارى خوى زنده گانى جيهان و نارايشت و جوانى جيهانى مه به ستنى و واز له ژيانى
پاشه رۆژ بهيتى ئيمه به تهواوى نه گه يه نين به و كه سه پاداشتى كرده وهى خوى له جيهاندا
له لهش ساغى و له پله و پايه و رۆزى فراوان و منالى زۆر.

﴿ وَهُمْ فِيهَا لَا يُنْجَسُونَ ﴾ وهئو كه سانه له جيهاندا هيچ شتى له پاداشته كانيان كه م
ناكرتته وه. نه دريته دهستان به تهواوى له جيهاندا.

بۆزانیڭ: ھەر كەسى ھەر شىئە بېجىنى ھەر ئەۋ شتە ئەدرۈيۋە، ھەر كەسى ژىرانە بازىرگانى بىكا قازانچى دەست ئەكەۋى. ھەر كەسى لە وانە كانى قوتابخانەدا كۆشش بىكا لە تاقى كىردنەۋەدا سەرنەكەۋى، ھەر كەسى كارگىيە دروست بىكا يا كانزايەك ھەلگەنى دارايى زۆر كۆتەكەۋە لە گەنجىنەكەيدا، ھەر كەسى تەمەللىق و كارنەكا ھەژارلىق و بىچارە ئەلىق، پاداشت و چاكەى پاشەروژ بەستراۋە بە كىردەۋەى چاكى خاۋەنەكەيەۋە بەيى كەم و كورى ئەۋ پاداشتە ۋەرنەگى.

﴿أُولَٰئِكَ الَّذِينَ لَيْسَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ إِلَّا النَّارُ وَحَبَّطَ مَا صَنَعُوا فِيهَا وَبَاطِلٌ مَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾^۱ نهو كه سانهى چوون به قوتا له جيهانداو وازيان له جگهى جيهان هيناهو كه سانيكى نهوتون نيه بوئەوان له پاشه پوژدا مه گهر ناگرى دوژه خ و، نابوت و پوچ بوتهوه شتى ئەوان كردويانه له جيهاندا له كردهوه چاكه كانيان، چونكه مه به ستيان لهو شته پاشه پوژ نه بووه بهلكو ههر جيهانيان مه به ستبووه، نه وهى ويستويانه وهريان گرتوه، كردهوه كانيان لاي خوا به هيچ شتى ناچى، با كاريكى وايان كردبى هه موو ئاده ميزاد سوديان لى وهر گرتبى، به مهر جى با وهريان به خواو پيغه مهر و فهرموده كاني خوا نه بو بى و، پوچ و بى سوده شتى ئەوان نه يكه ن هه ر بوئەوهى له جيهاندا باسيان بكرى و خويان مه به ست نه بو بى و بهردهوام بو بى له سهر بى با وهري و بى فهرمانى خوا.

له پاش نهووی خوای مهزن باسی نهو که سانه ی کرد که کرده وه کانیان هه ر به گوزهرانی خوښ و ناو بردنی جیهانه، له مهو پاش باسی نهو که سانه نه کا بو خوا ئیش نه که ن و دانیش توان بانگ نه که ن بۆلای په رستنی خواو نه فه رموی:

﴿أَفَمَنْ كَانَ عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّهِ وَيَتْلُوهُ شَاهِدٌ مِنْهُ﴾ ثایا دواایی که سیّ هەر مەبەستی
ژایانی جیهان بێ وێنە ی که سیّ که لە سەر بە لگە یه کی رونی لە لایەن پەرور دگاری
خوێه و بە هۆی باور پونی بە خوا و بە پیغمەر و بە قورئان و، هاتی بە دوی ئەو بە لگە
رونە دا که بە لگە یه کی ئەقلیە شتایەتی لە سەر راستی ئەو که سە لە لایەن پەرور دگاری
خوێه و، ئەو شایەتە یا جبرائیلە یا زمانی پیغمەرە ﴿وَاللَّهُ﴾ وێنە ی که سیّ که بە لگە ی به
دەستە وە نە ی.

﴿وَمِنْ قَبْلِهِ كِتَابُ مُوسَىٰ أَمَامًا وَرَحْمَةً﴾ و له پیش هاتنه خواره‌وهی قورئان و ره‌وانه کردنی موحه‌مه‌دیش نیرابوو نامه‌ی موسا که ته‌وراته به پیشه‌واو به‌خشش بو‌ئو که‌سانه ره‌وانه کرابوو بولایان که ده‌ستی بی بگرن بۆکاری جیهان و فیروبونی یاسایان، گرنگ‌ترینی ئو کارانه موژده‌دانی ته‌ورات بوو به موحه‌مه‌دو پیغه‌مه‌رایه‌تی، پیش ئه‌وه‌ی قورئان شایه‌تی بو بدا له‌سه‌ریان.

﴿أُولَٰئِكَ يُؤْمِنُونَ بِهِ﴾ ئو که‌سانه دوا‌ی به‌لگه‌کانی راستی ته‌که‌ون که بریتین له قورئان و له نامه‌ی موسا که هاتوه بۆسه‌ری باوه‌ر به موحه‌مه‌د ته‌هیتن.

﴿وَمَنْ يُكْفَرْ بِهِ مِنَ الْأَحْزَابِ فَإِنَّ لَهُ مَوْعِدَهُ﴾ وه‌هر که‌سی له تاقمه‌کانی دانیشتوانی مه‌که‌و ئو که‌سانه‌ی کۆبونه‌ته‌وه له‌سه‌ر دوژمنایه‌تی فروستاده‌ی خواو بریارینداوه جه‌نگ بکه‌ن له‌گه‌لیا، دوا‌یی ناگری دوژه‌خ به‌لینگای ئو که‌سه‌یه له پاشه‌ر وژداو ئو ناگره‌ جیگه‌ی ئو که‌سانه‌یه باوه‌ر به موحه‌مه‌د ناهیتن.

خوا‌ی مه‌زن روئه‌کاته هه‌موو ئاده‌میزاد به‌ شیوه‌یه‌کی گشتی، له‌پیغه‌مه‌روه ده‌ست پی ته‌کاو ته‌فه‌رموئ:

﴿فَلَا تَكُ مِنْ مَّرِيَّةٍ مِنْهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ﴾ دوا‌یی تو له گوماندا مه‌به له‌و راستیه‌ی قورئان و پیغه‌مه‌رایه‌تی موحه‌مه‌دو ئو ناگره به‌لین پی دراوه. به‌راستی ئو قورئانه‌و راستی موحه‌مه‌دو پاشه‌ر وژی خرابی بی باوه‌ران ته‌وانه هه‌موویان راست و له‌لایه‌ن په‌روه‌دگاری تووه‌هاتوون و، به‌لام زۆرت‌ر له ئاده‌میزاد باوه‌ر به‌و راستیه ناهیتن، چونکه‌ ته‌وان دوژمنی راستین و به‌شتی راست ئالۆز نه‌بن و له‌یاخی بوون و خراپه‌کردن ناوه‌ستن و پروا به‌هیچ نایین نایه‌رن.

مروّقی ژبرو کارزان واپیوسته‌بو‌ی گومانی له‌وه‌دا نه‌بی که موحه‌مه‌د فرودستاده‌ی خوا‌یه قورئان سروشه له‌لایه‌ن خوا‌ی گه‌وره‌هاتوه، دوا‌ی ئه‌وه‌ی رای نواندوه ئو هه‌مووه به‌لگه‌و نیشانه‌رونانه له‌سه‌ر داواکاری پیغه‌مه‌ری خو‌ی. به‌لام هه‌ر کاتی ئاسانی بو مروّقی که گومانی هه‌بی به‌وه‌ی ته‌ورات و ئینجیل موژده‌یان داوه به پیغه‌مه‌رایه‌تی

موحه مد ﴿﴾ دواى نایا ناسان نیه بو نهو کهسه گومانى هه بى له وهدا که بهراستی نه به خشرى به ناده میزد به هوى خوشى و زنده گانى ههردوو جیهانیان که قورنانه و شتى وای هیناوه نه هیچ پیغمه رى وه نه هیچ چاکه خوازى نهى هیناوه.

له کاتیکا خواى مهزن رونی کرده وه که موسلمانان و بی باوه ران له یه که وه دورن و نزیك نابنده وه له یه کترى و دریزه نهدا به باسى نهو ناقمه دروزنانه وه نه فرموى:

وَمَنْ

أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أُولَٰئِكَ يُعْرَضُونَ
عَلَىٰ رَبِّهِمْ وَيَقُولُ الْأَشْهَادُ هَٰؤُلَاءِ الَّذِينَ كَذَبُوا عَلَىٰ
رَبِّهِمْ أَلَا لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ ﴿١٨﴾ الَّذِينَ يَصُدُّونَ
عَنِ سَبِيلِ اللَّهِ وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ ﴿١٩﴾
أُولَٰئِكَ لَمْ يَكُونُوا مُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ وَمَا كَانَ لَهُمْ مِنْ
دُونِ اللَّهِ مِنْ أَوْلِيَاءٍ يُضْعِفُ لَهُمْ الْعَذَابُ مَا كَانُوا يَسْتَطِيعُونَ
السَّمْعَ وَمَا كَانُوا يُبْصِرُونَ ﴿٢٠﴾ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا
أَنْفُسَهُمْ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿٢١﴾ لَا جَرَمَ لَهُمْ
فِي الْآخِرَةِ هُمْ الْأَخْسَرُونَ ﴿٢٢﴾ إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ وَآخَبَتُوا إِلَىٰ رَبِّهِمْ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ

هَمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢٣﴾ مَثَلُ الْفَرِيقَيْنِ كَالْأَعْمَى
وَالْأَصْمَى وَالْبَصِيرِ وَالسَّمِيعِ هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا أَفَلَا تَذَكَّرُونَ

﴿٢٤﴾

﴿وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا﴾ وه چ که سی سته مکار تره له و که سه ی درو دروست بکات به بوختان پیدا به سر خوادا، وینه ی که سی هاوبهش و تکا کاری بی به لگه دابی بو خوا له به کان و جگه ی به کان، به بی فدرموده ی خواو پیغمه مر خوارده مهنی ره واو قه دهغه بکا به گویره ی هه وه سی خوی، دارایی دانیش توان و داگیر بکاو تالانیان بکا به ناوی سهر به ستیه وه بلئ: خوا سروشتی نه ناردوه بو پیغمه مران، له کاتیکا درودان به سر جگه ی خوادا خرابتری، نه بی درودان به سر خوادا چه نده خرابتری.

﴿أُولَئِكَ الَّذِينَ يَعْرِضُونَ عَلَى رَبِّهِمْ﴾ نهو بوختان چیانه رائه بویرین به سر پهروه ردگاری خویان له روژی دوا پیدا بو پرسیار به هه موو کردارو گفتوگوانه وه.
﴿وَيَقُولُ الْأَشْهَادُ هَؤُلَاءِ الَّذِينَ كَذَّبُوا عَلَى رَبِّهِمْ﴾ وه شایه ته کان ناگادارن له فریشته کانی چاودیری و له فریشته کرده وه نوسه کان و له پیغمه مران و نه ندامه کانی خویان نه لئین: نهو تاقمه بوختان چیانه که سانیکی نهو تون درویان نه دا به سر پهروه ردگاری خویانا له جیهاندا، نه مروی پاشه روژ نه بن به پهنو نابرویان نه چی.
خوای مه زن پیوستی به شایه ت نییه و هه موو شتی نه زانی و توانای به سر هه موو بونه وه راندا هه یه. به لام نهو شایه تانه بو نه وه یه هه تا تاوانباران نازاریان پترسی و بیانوویان نه میتی، بروا پیدا بکه ن که سیان ده ست ناکه وی پهنای بو بن.

﴿أَلَا لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ الَّذِينَ يَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا﴾ نیوه ناگادارن و بزنان بی به شبون له به زه بی خواو نه فره تی خوا له سر سته مکارانه و رزگاریان

ته فسیری زمانکویی

نابې، نهو سته مکارانه که سانیکی نهو تون ریگه له نایینی خوا نه گرن و نایه لن پهرستی
خوا بکه ن، وه دواى ریگه ی خوارو خپچ نه که ون، نه لېن: خوا هاو به شی هه یه و گومان له
دلی دانیشتونا په یدا نه که ن هه تا باوه ر نه هین و بگه ریته وه بولای بت پهرستی و بی
باوه ری، وهك خوا نه فهرموی:

﴿وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ﴾ وه نهو سته مکارانه له گه ل نهو ریگه گرته یشدا
باوه ریان به روژی دواى و پرسیارو پاداشت و توله نیه.

﴿أُولَٰئِكَ لَمْ يَكُونُوا مُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ﴾ نهو بی باوه رانه له وانه نین په کی خوا بخه ن
که سزایان بدا له جیهاندا نه گه ر خوا نارو زو بکا سزایان بدا له زه ویدا و ناتوان ریگه له
توانای خوا بگرن .

﴿وَمَا كَانَ لَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَوْلِيَاءُ﴾ وه نابې بو نهو بی باوه رانه هپچ دوست و
کار به ریو به ریکیان له جگه ی خدا که سزایان نه درې. نهو بتانه نهوان کردوینان به
دوست بو خوینان هپچ سودی به وان نابه خشی. مالوم و قه شه کانیش خوینان بو رزگار
ناکری، نیر چون چه کی لی خوشبوون نه دهن به تاقه مه کانیان؟

﴿يُضَاعَفُ لَهُمُ الْعَذَابُ﴾ به لکو دوو چندان نه کرته وه بو نهو که سانه سزای خوا،
جاری له سهر بوختان کردنیان و درودان به سهر خوا دا، جاری تر له سهر ریگه گرتنیان له
دانیشتون بو باوه ریه تان، جاری تر له سهر نه وه ی باوه ریان به زیندو و بونه وه نیه.

﴿مَا كَانُوا يَسْتَطِيعُونَ السَّمْعَ وَمَا كَانُوا يُبْصِرُونَ﴾ نهو که سانه توانایان نی به گوی
بگرن له قورئان و بیسن به شیوه یه سودی لی وه ر بگرن و، بهو جو ره یش نه بوون راستی
بینن و خوینان کویر کرد له ناستی نایه ته کانی قورئانی خوا، بیریان له خوینان و له
بونه وهران نه نه کرده وه به جوړی سودیان بی بگا و ناموز گاریش وه رناگرن. بیگومان له بی
باوه ریدا چونه ته خواره وه.

﴿وَضَلَّ عَنْهُمْ مَآكِلُهُمْ يَتَذَكَّرُونَ﴾ وهوون نه بی لهو که سانه شتی به درو و به بوختان
نه یان کرد به هاو به شی خوا. له ناو نه چتی نهو شته ی نهوان نه یان کرین و نه یان پهرستی و
بوینان دهر نه که وی بی توانان.

﴿لَا جَرَمَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ هُمْ الْأَخْسَرُونَ﴾ گومانی تیدا نیه که به‌راستی نه‌و که‌سانه له رۆژی دوایدا هه‌ر نه‌وانن زیانۆمه‌ندو هیچ که‌سی له‌وان زیانۆمه‌ندتر نیه.

﴿إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَاخْتَبُوا إِلَىٰ رَبِّهِمْ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ﴾ به‌راستی که‌سانیکی نه‌وتۆ باوه‌ریان هه‌تاوه به‌تایی نی‌سلام به‌دلی پاکه‌وه‌و کرده‌وه‌و چاکه‌کانیان کرده‌وه‌و پالیا‌نداوه به‌لای خواوه به‌کۆولی و ترسه‌وه‌و ئارامیان گرتوه له‌سه‌ر ئازار به‌نیازی پاکه‌وه‌و نه‌و که‌سانه به‌و جوړه‌بن دانیشتوی به‌رده‌وامی به‌هه‌شتن، نه‌وان له‌ناو به‌هه‌شتان دیرکات. کاتی خوی مه‌زن باسی چۆنیه‌تی بی باوه‌ریان و نه‌و کارهی کرد له‌سه‌رینی له‌کۆیرکردنی خویان له‌رینگهی راغویی و رینگهی راست، له‌که‌رکردنی خویان بۆ بیستی راستی، باسی باوه‌رداران و نه‌و شته‌ی کرد که‌نه‌وان له‌سه‌ری بوون له‌روناکی دلیان و بیستی راستی و سه‌رشۆری بۆ فه‌رمانی خوا، خوی مه‌زن وینه‌یه باس نه‌کا له‌باره‌ی نه‌و دو‌تاقمه‌وه نه‌فه‌رموی:

﴿مَثَلُ الْفَرِيقَيْنِ﴾ وینه‌ی نه‌و دو‌و‌تاقمه‌ی بی باوه‌رداران و باوه‌رداران له‌بی فه‌رمانی خوی گه‌وره‌و له‌فه‌رمان به‌رداری خوی مه‌زن به‌م جوړه‌یه:

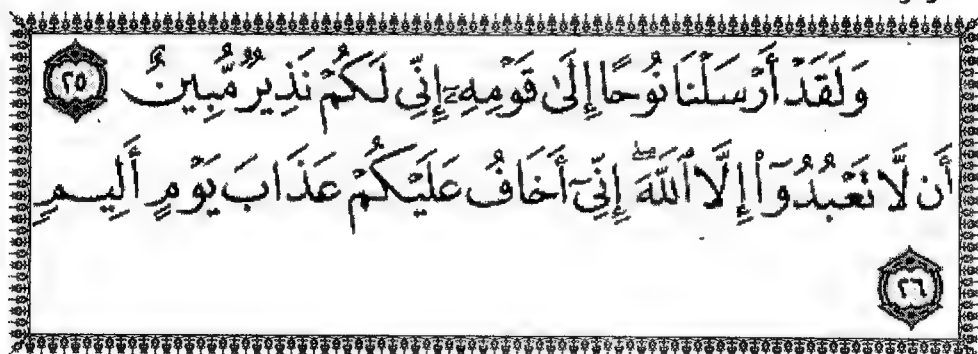
﴿كَالْأَعْمَىٰ وَالْأَصَمِّ﴾ تاقمی بی باوه‌ریان وه‌ک مروفتیکی کویر وایه به‌رینگهی شاره‌زایی ده‌رناکا وه‌ک که‌سیکی که‌ر وایه هیچ شتی نه‌بیستی هه‌رگیز.

﴿وَالْبَصِيرَ وَالسَّمِيعَ﴾ تاقمی باوه‌رداران وه‌ک که‌سیکی ساغ وان هه‌موو شتی نه‌بینی وه‌ک که‌سیکی گوی ساغ و بی ده‌ردوان هه‌موو ده‌نگی نه‌بیستی و وه‌لامی بانگ که‌ر نه‌داته‌وه.

﴿هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا أَفَلَا تَذَكَّرُونَ﴾ نایا نه‌و دو‌و‌تاقمانه وینه‌ی یه‌کن و به‌رانبه‌ری یه‌کترین له‌لایه‌ن وینه‌وه؟ نایا دو‌وایی ئیوه بۆ نامۆزگاری وه‌رناگرن و بیرکه‌نه‌وه‌و باوه‌ر به‌تین هه‌تا بۆتان ده‌رکه‌وئ نه‌و دو‌و‌تاقمه‌ وه‌ک یه‌ک نین و زۆر جیاوازن له‌هه‌موو رویه‌که‌وه. کاتی له‌پیشه‌وه باسی موژده‌دان و هه‌ره‌شه‌کردن و هاندان و سه‌رزه‌نشت کرا، له‌پا باشا باسی هه‌والی پیغه‌مه‌رانی پیشو نه‌کری هه‌تایی باوه‌ریان بۆرسن و

ته‌فسیری زمناکۆیی

باوہر بہتین، پیغہمہریش بہو باسہ دلخوشی، بہر لہ ھموو پیغہمہران باسی نوح نہ کاو
نہ فہرموی:

﴿ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ إِنِّي لَكُمْ نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴾ وہ بہراستی نیمہ نوحان رہوانہ
کرد بولای خزمان و تاقمی خوئی، دواپی نوح بہوانی ووت: بہراستی من ترستینہریکی
ناشکرام بوئیوہ، رونی تہ کہمہوہ بوتان رینگہ سزادانتان و رینگہی رزگاربتان.
﴿ أَنْ لَا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ ﴾ کہ ئیوہ ہیچ شتی مہ بہرستن مہ گہر خوائی تاک و تہنہا و
مہیکہن بہ ھاوبہش بوخوا لہ بہرستندا جگہی خوا، ھەر خواہہ شایہنی بہرستنی، تہ گہر
خوا بہرستن ئیوہ رزگاربتان تہی لہ سزای نازاردہر، تہ گینا خوا سزای زورگہورہتان
نہدا، و ھک خوا تہ فہرموی:

﴿ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ أَلِيمٍ ﴾ نوح ووتی بہ خزمانی خوئی: بہراستی من
تہترسم بکہ ویتہ سہر ئیوہ سزایہ کی خواوہن نازار تہ گہر ئیوہ یہردہوامبن لہ سہر بی
باوہری و بت بہرستی. بہ کورتی تہو گہلہی نوح بت بہرست بوون، دواپی نوح بہ دوو
ووشہی کورتہ ناموزگاری کردن کہ سہرچاوہی بہرستی خوائی مہزنہ.

بوزانین: نوح (د) دووہہمین فروستادہی خواہہ باس کرابی لہ پاش نادہمی باپیہرہ
گہورہی نوح، پاش نادہم (ئیدریسہ). نوح کوری لامیک کوری متوشالیح کوری
ئوخنوح = (ئیدریس) کوری تہلیا کوری مہہلائیل کوری تہنوش کوری نادہم.

نوح بہ دریزی باسی کراوہ لہ سورہتی تہلئہ عرافدا. لہ سورہتی ھود. لہ سورہتی
تہلئہ نمون. لہ سورہتی تہلئہ شوہرادا. لہ سورہتی تہلئہ قہرہ. لہ سورہتی نوحدا.

تہفسیری زماناکویی

له‌م کاته‌دا که خ‌وای مه‌زن باسی نوح پی‌غه‌مه‌رمان بۆ ته‌کا، وای به‌ باش ته‌زانم باسی
هه‌ندی شتی زۆر گرنگی دۆزراوه‌ی میژوی و ئایینی بنوسم که له‌ته‌وپه‌ری گرنگی‌دانه
ته‌وه‌یش ته‌مه‌یه، که مامۆستای زۆر ئاین په‌روه‌ر عه‌بدوللا زه‌هاوی ده‌ری خسته‌وه، له
پۆژنامه‌ی ته‌ئه‌هرامی قاهیره‌دا بلاوکراوه‌ته‌وه له‌لاپه‌ره‌ی (٣)ی ته‌و پۆژنامه‌یه‌دا له
پۆژی ١٧/١١/١٩٨٤ ته‌مه‌ش ده‌قی گۆرانی ته‌و ده‌رکه‌وتویه له‌ زمانی عه‌ره‌بیه‌وه بۆ
لای زمانی کوردی.

ئىستا زاناي بەناوبانگى كەلەپورناسى عىراقى عەبدوللا زەھاۋى لە لەندەنە پايتەختى بەریتانیا، ئەژى و بەردەوامە بۆ ئەوێ ھەموو ڕۆى زەوى ناگدار بکا بە ڕوداۋىكى تازە. بە راستى ئەو مەزھەبە ھەلساۋە بە خۆنامادە كردن و خۆماندو كردن و كۆشەشەو، ماۋى دوو سالا لە مانا كردن و گۆرانی چەند تەختەى بەنرخ (الألواح القیمة) خەرىكە كە نوسراوەتە لەسەر زمانى نوح بە سروش و بە فەرمانى خواى بەرزو مەزن، ھەروەھا سالىكى تری ماو كۆتايى بەو گۆرانی بەھێنى. لە پاش ئەوێ كە شارەزایی وەرگرتو ە بۆلاى كردنەوێ گری كۆپەرى ئەو گۆرانی (فك رموزها) لە زمانى مزمارىو ە لە زمانى كوردىو ە كە ئەو گری كۆپەرانە بەو دوو زمانە نوسراونەتەو ە.

بهراستی نهو زانایه ههرشتی لهو گۆرانه کوتایی پی بهیئی دای نهئی له یه کی له
گهنجینه کانی له ندهندنا چونکه به گویره ی بیری خوی گهنجیکه بو مروف نرخه که ی نایه ته
ژماره.

بەر لەو باسەیش ڕۆن بۆوەتەووە کە ئەو تەختانە گەوگزیان کردووە لە بارەى ئەتۆم و
 ووزەى ئەووەى (الذرة والطاقة النووية)، لەو باسەدا گەوگژیى کردووە لە تووانای
 کاول کەریە کەووە کە بۆ زەوى پەیدا ئەبێ بە ھۆى تەقینەووەى ئەتۆمەووە.
 ئەمڕۆ ئەو تەختانە دەرى خستووە چەند شتى تری تازە کە لە ئەو پەرى کرنگیدان. وەك
 ئەمانەى خوارەووە:

بەرپراستی نوح باسی ووشەى قورئانی کردوہ بە زەقى کہ قورئان ئەفەرموئ: بەرپراستی ئەمانى کێوہکانى زەوى کہ بە وێنەى خورى ھەلاجى کراویان لى دى لە سوکی کێشانەو تەخت بونیان لە گەل زەوى کہ ئەو روداوہ بە درێژى لە قورئاندا باسکراوہ.

بەرپراستی نوح ڕائەسپێژى کہ دواى مردنى لەشەکەى بێژرى لە گۆرە کەیدا ڕوبەرپروى مەکە، ئەو فەرمودەى نوحە پێشش دروست کردنى کەعبە بوہ بە نزیکەى (١٨٠٠) ھەزار ھەشەد سأل.

بە پراستی کەشتى نوح لەنگەرى گرتوہ لە دوواى لافاوہ کە (التوفان) لەسەر کێوى (ھەلجورد) یانئ ھەلگورد لە باکورى کوردستانی عێراقدا، ھەلگورد ناوى تازەى ئەوہ کێوہیە کە باسی کراوہ لە قورئاندا بە ناوى (الجودی). نوح چەند پارچەییە لەو کەشتییەى خۆى بە کارى ھیناوہ بو ئەوہى یە کەمین خانوى پێى دروست بکا، ئەو خانوہیش ھەر ئەو شوێنەییە لەشى نوحى تێدا شاراوہتەوہ لە پاش ئەوہى کۆچى دواىی کردوہ. ژمارەى ئەو کەسانە رزگاریان بوہ لە گەل نوحدا لە لافاو چوار کەس لە نێرینەو شەش کەس لە ژنان بۆیە کە بچار.

عەبدوللا زەھاوى لە باسە کەیدا ئەلئ: بەرپراستی کەشتى نوح لەنگەرى داکوتاوہ لە دواى شەش ڕۆژ لەو لافاوہ کە ھەموو دانیشتوانى ڕوى زەوى داپۆشیوہ لەسەر کێوى (نەواخین) ئەو کێوہ نانوتراوہ بەو ناوہ، چونکە نوح پاش ئەوہى خوا رزگارى کرد لە گەل ئەو کەسانە لە گەلئى بوون و ھاتنە دەرەوہ دلى کرايەوہو باوہرى زۆرتربو بەخوا. لە پاشا خواى گەورە داواى کرد لە نوح ئەو کێوہ ناوینى بە ناوى خۆیەوہ. ووشەى نەواخین پێک ھاتوہ لە دوپارچە: (نوا) کە ناوى نوحە. (خین) یانئ پێکەنین و دل کراوہ. لە قورئاندا ناوى ئەو کێوہ ھاتوہ بە (الجودی) کە کەشتیە کە لەنگەرى لەسەر گرتوہ. وەك خوا ئەفەرموئ: (وَأَسْتَوَتْ عَلَى الْجُودِيِّ) یانئ کەشتیە کە ڕاوہستا لەسەر کێوى جودى. ئەو کێوہ ئیستا ناوى ھەلگوردە کە کەوتۆتە کوردستانی باکورى عێراق و باکورى شارى گالالە بە نزیکەى شەش میل، بەرزایى ئەو کێوہ (١٦) ھەزار پێیە،

یه که مین جیگه به که نوح ئارامی تیدا گرتوه گوندی (رایاته) له باکوری کیوی هه لگورده وه به نزیکه ی چوار میل. به راستی نوح وه باسکرا پارچه کانی که شته به کی خوی به کارهینا بو سهرگرتنی خانویی که خوی له قورو بهرد دروستی کرد.

تهخته بزماریه کزنه کان ئه لئین: به راستی نوح پاش نهو خانوه که خوی دروستی کرد بوی دهر کهوت که نهو ناوچه به که گوندی رایاتی تی که وتوه ناوچه به کی داپوشراو چهره بارانی زوره، هه وره گرمه و بریسکه و چه خاخه ی بهرده وامه و ره شه بای زوره، له بهر ترسی مناله کانی وازی لهو جیگه به هینا و جیگه به تری دوزیه وه له ته نیشتی خواره وه ی کیوی زیگه بگری له هه وای بای تیژو سهخت و په ناگابن، دوا یی خانویه کی دروست کرد له گالاله، له دووای نهو بیش مناله کانی پینچ خانوی تریان دروست کرد له نزیك سهرچاوه ی ئاوێك لهو ناوچه به بو خویان له نزیك خانوه که ی نوح و به دراوستی نوح. له بهر نهو ی نوح له پیش لافاوه که دا ناشی دروست نه کرد، دوا یی که رایه وه بو سهر پیشه ی خوی، ناشیکی بو خوی دروست کرد له نزیك سهرچاوه ی ئاوێك لهو ناوچه به دا شوینه واری نهو ناشه ئیستا ماوه ته وه. لهو ته ختانه دا هاتوه:

مه که نهو روانگه به به کاتی نوح کوتایی به ژبانی هات و زانی له لایه ن پهروه ردگاری هه موو بو نه وه ره انه وه نزیکه هه تا هه تابه خه ونی پيدا بکه وئ و بمرئ، رای سپارد که (ئیریانی) کوری بیخاته گورپه وه له خانوی پیشه وه ی خوی که گوندی رایاته و دروستی کردبو بو خوی، سهری گرتبوو به داری که شته به کی خوی، نهو یی راستیی ژنه که یشی که ناوی (ئه مننه به) لهو خانوه دا نیژراوه.

ماموستا عه بدولا زه هاوی روی زور گه شایه وه وه نه بووت: ئالیره دا موزده به کی گه وره بو هه موو موسلمانان که به راستی نوح رای سپارد که روانگه که ی روبه روی مه که بئ، تهخته بزماریه کان به ئاشکرا باسی نه کرد به هه موو دهر برینیکه وه ناوی مه که ی پیروز که نهو روداوه ماوه به کی زور بووه بهر له دروست کردنی عه که به، له پاشا مه که به (١٨٠٠) سال دووای نهو روداوه دروست کراوه.

تهفسیری زمانکویی

قورئان له سهر زمانی نوح (القرآن علی لسان نوح).
 ههروهها ماموستا عهبدولا زههاوی له سهر باسه که ی خوی ئهروا، ئه و ماموستا زور له
 خواتر سه روی زورتر نه گه شیته وه و ئه لی: لیڤه دا موژدهیه تری زور گرنگ بو هه موو
 موسلمانان که به راستی قورئان له سهر زمانی نوح به ناشکرای بی کردوه پیش ئه وه ی
 سروش بیته خواره وه هبوسه موحهمه د به هه زاران سال.

له دوائی ئه وه که تهخته بزماریه کان باسی ئوتوموو هیڤه کاول که ره کانی کرد (الذرة
 والنواة والقوة التدميرية)، نوح نه فهرموی له تهختهیه تر دا: گۆره کان له مه وپاش نامینه وه
 له روی زهوی به هوی ته قینه وه ی نه وه وه ی، ئه و کاته زهوی و ئاوو زه ریاکان هه موویان
 گهرم ئه بن و ئاگریان لی بهرز ئه بیته وه و گهرم و سور ئه بن، له وه و دووا زهوی وه ک مردار
 بوی بۆگه نی لیدی. له پاشا نوح به رونی باس ئه کا دووای ئه وانه که شیوه ی نه مان و
 کۆتایی ئاده میزاد له قورئاندا باس ئه کری، ئه و له ناوچونه ییش وینه ی له ناوچونی توفان نیه
 بو ئاده میزاد. به لکو له مه وپاش به هوی هیڤیکی کاول که ری ئه بی. بیگومان زهوی له و
 کاته دا وه ک خوری هه لاجی کراوی پی دی، ئه و رستانه له قورئاندا هاتوون، وه ک
 نه فهرموی: (كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِ).

له چ جینگهیه ئه و لافاوه دهستی پی کردوه (أین بدأ الطوفان)

له باره ی دهست پی کردنی ئه و لافاوه که زهوی و ئه و شتانه ی به سهر زهویه وه بوون
 دای پۆشیون. له تهخته بزماریه کانه وه نوح نه فهرموی: به راستی له و کاته وه زهوی
 دروست کراوه یه که مین شارئ لافاو قوتی داوه شاری رهسه (الرّس) که له قورئاندا باسی
 کراوه (قَوْمُ نُوحٍ وَأَصْحَابُ الرَّسِّ)، ئه و شاره ئه مرۆ که وتۆته ژیر گۆلاوه رۆچوه کان و
 زه لکاوه کانی (رئس العینه) له باشوری عیراقدا، ئه ویش ناوی تازه ی (الرّسه) ه هوی
 ناوبردنی به و ناوه ئه وه یه که نه وه کانی نوح چونه وه بو ئه و جینگهیه جاری تری دووههم،
 نه یانزانی ئه و جینگهیه بو به هوی دهردی سه ری بونه وه ران و نه مانی ئاده میزاد، ئه وان ئه و
 ناوه یان به سه ردا بری، مانای ئه و رسته یه: به سه رهاتی راستی ئاده میزاد له ویدا شاراوه ته وه
 (الحقیقة تكون هنا).

ئەو کەسانەى رزگاریان بوو لە گەل نوحدا (الَّذِينَ نَجَّوْا مَعَهُ).

ژمارەى ئەو کەسانە رزگاریان بوو لە گەل نوحدا: لە پیاوان چوار کەس: سام. حام. اشر. ئیریانی کورانی نوح. لە ژنان شەش کەس: ئەمنە، ژنی نوح و خوشکی باوکی خۆی. چونکە لەو کاتەدا دروست بوە خوشکی باوکی خواستن. عایشە. تارا. راعنا. شەرمەن. کچانی نوح. رۆباب کچی مەتای براى دایک و باوکی نوح.

ترساندنیکى تر بۆ ئادەمیزاد (أَنْذَارٌ آخَرٌ لِلْبَشَرِیَّةِ)

نوح ئەلێ: هەمو ئادەمیزاد بە گەل و بە کاربەدەستە کانیانەووە بترسێترین لە چەکی نەووەى. لە خۆیان بابی ئەبن و سەریان لى تێک ئەچێ بە هۆى کۆشک و قەلاو تەلارە کانیانەووە، خۆای مەزن و بێ گەرد بە نوح، ئەفەر موی:

ئەگەر تۆ ئەو کەسانە بترسێی لەو لەناوچونە کە باسکران ئەلێن: چ کەسى ئەلێ ئەوانە پەیدا ئەبن بەبى گومان؟ لەدوایدا تۆ بەو کەسانە بلێ: ئەو پرسیارانە لەمەویش ئاراستەى من کراوە لەو کاتەدا من ئیوهم ئەترسان بە لافاو، ئەو کاتەیش ئیوہ ئەتان ووت بەمن: چ کەسى ئەلێ ئەو لافاو پەیدا ئەبێ؟

عەبدوللا زەهاوى کۆتایی بە گۆرانکاری ووتە کەى خۆى ئەهێنێ و ئەلێ: بەراستى من هیوام وایە بەناوى خواو بەناوى نوح پیغمەرەووە کە ئادەمیزاد پیویستە ئەو ترساندە بەچاکى وەر بگرن بەبى گالتە، ئادەمیزاد خۆیان ئەبن بەهۆى نەمانى خۆیان. ئەم ئەستێرەیه خوا بەخشوێتەبى بەوان پیت و خواردەمەنى وای تێدا یە پیویستە لەسەر ئادەمیزاد خۆیان ماندوبکەن بەهۆى ئەوشتەووە لەزانین کە دراوہ بەوان و خزمەتى مروقایەتى پى بکەن. لەجیاتى ئەوہى کە شەیتانەکانى زەوى کاوڵی بکەن و لەناوى بن خزمەتى مروقایەتى بەگشتى پى بکەن و زەوى ئاوەدان بکەنەوہ.

نوح باسى کردووە ورايگەیاندووە کە لەو کاتەیشدا دەر فەت هەبە بۆ ناشتى لە نێوان گەل و کاربەدەستاندا ئەوہى شایستە بێ بۆ زانایانى ئایینی و زانایانى مروقایەتى کە بزانی و ئاگادارى ئەو ترساندە بن کە خوا فەر مویەتى لەبارەى ئەوشتەووە من ئەیلیم.

تەفسیری زمناکۆبى

کوتابی به گورانکاری ماموستا عہدوللا زہاوی ہات لہ نوسراوہ بزماربہ کان بولای
زمانی عہرہ بی، منیش کہ دانہری ئہم تہ فسیرہم دہقی نوسراوہ کہی ماموستا عہدوللا
زہاویم وەر گیراوہ لہ زمانی عہرہ بیہوہ بولای زمانی کوردی کہ زمانی زک ماکی نوح
پیغہ مہرہ ﴿ﷺ﴾

دوای ئہوہی نوح گہلہ کہی خوئی ناگادار کرد و ترساندنی لہ سزای خوا، بو
روونکردنہوہی ئہو سزایہ توشیان ئہ بی لہ پاشہ رودا ئہ گہر خوا بہ تہ نہا نہ پەرستن، پیاوہ
گہورہو سہرؤ کہ کالیان پروایان پی تہ ہیناو دژی و ہستان. و ہک خوا ئہ فہرموی :

فَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ مَا نَرِيكَ إِلَّا بَشَرًا
مِثْلَنَا وَمَا نَرِيكَ أَتْبَعَكَ إِلَّا الَّذِينَ هُمْ أَرَادُوا أَنْ كَابِدُوا
الرَّأْيَ وَمَا نَرِي لَكُمْ عَلَيْنَا مِنْ فَضْلٍ بَلْ نَظُنُّكُمْ كَاذِبِينَ ﴿٢٧﴾
قَالَ يَقَوْمِ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كُنْتُ عَلَى يَمِينٍ مِّن رَّبِّيَ وَءَاثِنِي رَحْمَةً
مِّنْ عِنْدِهِ فَعَمِيتَ عَلَيْكُمْ أَنْزَلْنَا مُكْمُوهُنَّ وَأَنْتُمْ لَهَا كَرِهُونَ ﴿٢٨﴾
وَيَقَوْمِ لَا أَشْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مَا لِيَ إِنِ أَجْرِي إِلَّا عَلَى اللَّهِ وَمَا
أَنَا بِطَارِدِ الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّهُمْ مُلَقَوْنَ رَبَّهُمْ وَلِكِنِّي أَرْأِيكُمْ
قَوْمًا تَجْهَلُونَ ﴿٢٩﴾ وَيَقَوْمِ مَنْ يَنْصُرُنِي مِنَ اللَّهِ إِن طُرِدْتُمْ
أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٣٠﴾ وَلَا أَقُولُ لَكُمْ عِنْدِي خَزَائِنُ اللَّهِ وَلَا

أَعْلَمُ الْغَيْبِ وَلَا أَقُولُ إِنِّي مَلَكٌ وَلَا أَقُولُ لِلَّذِينَ تَزْدَرِي
أَعْيُنُكُمْ لَنْ يُؤْتِيَهُمُ اللَّهُ خَيْرًا اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا فِي أَنْفُسِهِمْ إِنِّي إِذَا
لَمِنَ الظَّالِمِينَ ﴿٢١﴾

﴿وَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ مِنْ قَوْمِهِ مَتْرَاكَ إِلَّا بَشْرًا مِثْلَنَا﴾ دوايى تا قمى له سهر و كه كانى
تاقمه كهى نه وانهى نه و تو ريان با و هريان نه هيتاو و وتيان: ئيمه تو به هيچ نازانين مه گهر
ناده ميزادىكى و ينهى ئيمه نه پاشاى و نه فريشته، هيچ ريزىكى زياتر ت نيه به سهر ئيمه دا،
چون تو له نيؤ ئيمه دا هه ليزير راوى بو پيغه مه را به تى. ئيمه چون بچو و كى تو نه كه ين،
بيريان له فهر مودهى نوح به باشى نه كرده وه .

﴿وَمَا تَرَاكَ أَتْبَعَكَ إِلَّا الَّذِينَ هُمْ أَرَادُوا لَنَا بَادِيءَ الرَّأْيِ﴾ وه ئيمه تو نابيين پهيره وى
تريان كر دى مه گهر كه سانيكى نه و تو دواى تو كه و توون يه كه م كات بهر له بير كرده وه
نه وانه له نيؤ ئيمه دا هه ژار و بى ترخن و جولا و پينه چى و پيشه يان بى ترخه .

﴿وَمَا نَرَى عَلَيْكُمْ مِنْ فَضْلٍ بَلْ نَظُنُّكُمْ كَاذِبِينَ﴾ وه ئيمه بو ئيوه هيچ گه و ره بى و
ريزى نابيين به سهر ئيمه وه هه تا تو به ته نها بيت به پيغه مهر، هه تا بتوانى ناخوشى و نازار
تووشى نه و كه سانه بكهى. وه لامى تريان نه دا و ته وه، به لكو ئيمه گومان نه به ينه ئيوه
دروژن له دا و اى پيغه مه را به تيدا و نه وانه يش دو و اى تو كه و توون دروژن له با و هر
بى كردنى تودا وراست ناكه ن و پيوه برون و له رو داما و ن. بيگومان پيا و انى خا و ن پله و
زه گه زه پرست به چا وى بى ترخ ته ماشاى هه ژاران نه كه ن، كرده وى چاك لاي بى با و ه ران
بو ش و بى هوده يه، ئير چون با و هر به پيغه مه ران نه كه ن كه خا و نهى كوشك و ته لار نين .
﴿قَالَ يَا قَوْمِ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كُنْتُمْ عَلَى بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّي وَآتَانِي رَحْمَةً مِنْ عِنْدِهِ﴾ نوح
به تاقمه كانى خوى فهر موو: ئيوه هه و آل بده ن به من نه گهر من له سهر به لگه يه كى ناشكرام

له لایه ن په روه ردگاری خۆمه وه وه به خشییتی به من ورپزی منی گرتبی به پیغمه رایه تی وئیسلامه تی له لایه ن خۆیه وه که من راست نه که م، نایا له و کاتانه دا نه تانه وی من چ شتی بکه م و داوی چ شتی له من نه که ن نایا نه تانه وی من واز له پیغمه رایه تی به یم و بلیم به خوا من پیغمه رایه تیم ناوی و به ناده میزاد رانا که یمه پیامی تو .

﴿فَعَمِيتَ عَلَیْکُمْ اَللّٰزِمُکُمْوَاَنْتُمْ لَهَا کَارِهُونَ﴾ دواوی ئیوه کوژیایی دراوه به سهر چاوه کانا تانا و پیغمه رایه تی من لاتان داپو شرایي و نه توانن ریگی پی بدوزنه وه، نایا نه تانه وی ئیمه ئیوه ناچار بکه ن له سهر وه رگرتی نه و به لگانه و باوه به فروستاده یی من به یم و خوابناسن که تواناتان هیه به سهر یانا به وینه یی من و له کاتیکا ئیوه نه و شتانه تان پی ناخو شیی ولاتان گرانی، نه و پیغمه ره به و شتانه وه هاتوه ته خواره وه خوشتان ناوین، نه یی بزنان زوتان لی ناکری و خوتان سهر به ستن .

﴿وَيَا قَوْمِ لَا اَسْأَلُکُمْ عَلَیْهِ مَالًا اِنْ اَجَرِیْ اِلَّا عَلَی اللّٰهِ﴾ وه نه یی تاقمه کانی من: من داوا له ئیوه ناکم له سهر را که یاندنی فرموده یی خوا هیچ داراییه هه تا گرانی له سهر تان گفتوگوی من، کری وباداشتی من له سهر هیچ که سی نیه مه گهر ههر له سهر خوایه، پیغمه ره ن داوی کری ناکه نه گهر راست بکه ن. به لام مفتخه خوړ و ده ست بر و دروزن نه و که سانه ن داوی دارایی و سامان له دانیشنوان نه که ن بو که یاندنی فرموده یی خواو پیغمه ره ن. له م سهر دهمه یی ئیمه دا نه و جوړه مرقانه زوړن به تاییه تی نه و که سانه یی به ناو نه لین: ئیمه خاوه نی ته ریقه تین، هه ندی به ناو زانای ناییی دوکانی ته لاق چا کردنه وو نوشته نویسیان داناوه. بی باوه ران داویان کرد نوح باوه رداران دهر بکا .

﴿وَمَا اَنَا بِطَارِدِ الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا اِنَّهُمْ مُّلاَقُوا رَبِّهِمْ﴾ وه نوح له وه لامی نه وانا فرموی: من که سانیکی نه و تو باوه ریان هیناوه راویان نایم و دهر یان ناکم ههر له به رنه وه یی هه ژار و بی سامان، هه ژاری لای خوابه گونه داناری، یاده ریان که م له سهر نه وه یی باوه ریان هیناوه. به راستی نه و که سانه به خزمه ت په روه ردگاری خو یان نه که ن له روژی دوایدا، هه رخوا نه زانی به نیازی دلیان، پاداشتیان بداته وه به گویره یی باوه ری خو یان .

﴿ وَلَكِنِّي أَرَاكُمْ قَوْمًا تَجْهَلُونَ ﴾ وه به لأم من نپوه به گه لیکي نذران و گیل تهماشا نه کم، نازانن بهو شتانه نه بنه هوی سوودی نپوه، زور راسته مرؤف دوژمنی شتیکه نه یزانی .

﴿ وَيَقُولُ مَنْ يَنْصُرُنِي مِنَ اللَّهِ إِنْ طَرَدْتُهُمْ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴾ وه نهی تا قمی من چ که سیکه یار مه تی من بدا و قه ده غدی بکا له من سزایه له لایه ن خواؤ بیت نه گهر من نه و باوه ردارانه راوینیم و دهریان بکه م ؟ نایا دواپی بو نپوه ناموژگاری وهر ناگرن و له خوا ناترسن که داوای دهر کردنی نه و که سانه نه کهن .

﴿ وَلَا أَقُولُ لَكُمْ عِنْدِي خَزَائِنُ اللَّهِ وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبُ وَلَا أَقُولُ إِنِّي أَمْلِكُ ﴾ وه من به نپوه نالیم لای من هدی هه غینه و دارایه کانی خواو خواوه نی جوړه ها سامان و نه یدهم به خوم و به و که سانه ی پیره وی من نه کهن . به لکو من مرؤفیکم وه ک نپوه و ناگام له نیازی دلی کهس نه و، من نه و شتانه ی دیارنن و له بهر چاو نین نایانترانم و نایش لیم به راستی من فریشته م . به لکو من مرؤفیکم .

﴿ وَلَا أَقُولُ لِلَّذِينَ تَدْعُرِي اعْنِيْكُمْ لَنْ يُؤْتِيَهُمُ اللَّهُ خَيْرًا ﴾ وه من نالیم به که سانیکي نه و تو نپوه فدرمان نه دهن به سهریانا بی نرخی و به چاوی سو که وه تهماشایان نه کهن خوا نابه خشی به وان چاکه له هه ردو و جیهاندا، خوا سهریان نه خوا یاریده یان نه داو راغویان نه کا .

﴿ اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا فِي الْأَفْسِهِمْ إِنِّي إِذَا لِمَنْ الظَّالِمِينَ ﴾ خوا زاناتره به شتی له دهر وونی نه و که سانه دایه له چاکه و له خراپه و نیازی پاک له وهر گرتنی بانگه وازی نوح بزلا ی بهرستی خوا، نه گهر نه وه ی نپوه داوای نه کهن من بیکم له گهل باوه رداران . به راستی من له و کاته دا له سته مکاران نه ژمیتریم له خوم و له بونه وهران . بی باوه ربه به نامه کانی خوا . له پاشا خوا ی مه زن باسی وه لامدانه وه ی گه لی نوحان بو نه فهرموی بهرانیهر به نوح :

قَالُوا يَنْوُحُ قَدْ جَدَلْتَنَا فَأَكْثَرْتَ

جَدَلْنَا فَأَيْنَا بِمَا تَعِدُنَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٣٣﴾ قَالَ

﴿ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴾ وهتیوه هه ربولای خوا نه گهرینه وه له پرژی دوایدا، پاداشتی هه مو کهسی نه داته وه به گویره ی کرده وه ی خو یان چاکی یا خراب .

﴿ أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ ﴾ به لکو تاقمه کانی نوح نه لئین: نوح خو ی نه و شتانه ی هه لبه ستوه و سروه ی خوانیه، خوی مه زن نه فهرموی. که نه وه یان بو تو ووت له وه لامی نه واندا .

﴿ قُلْ إِنْ افْتَرَيْتُهُ فَعَلَىٰ إِجْرَامِي وَأَنَا بَرِيءٌ مِّمَّا تَجْرِمُونَ ﴾ تو بلی: نه گهر من خوم نه و سروه م هه لبه ستی دوا یی له سهر من نه که وی به ته نها تو له ی نه و تاوان کرده ی من و، من بی زارم له تاوانی شتی تیوه نه یکه ن له به دوزخسته وه ی من و بوختان به من کردن که گویا من له خومه وه سروه م هتاوه .

له پاشان خوی مه زن باسی به سهرهاتی نوح و گه له که ی نه کا، دوا ی نه وه ی گفتو گزی زور له نیوان نوح و گه له که ی روی داو نه فهرموی :

وَأَوْحَىٰ إِلَىٰ نُوحٍ أَنَّهُ لَنْ يُؤْمِنَ مِنْ قَوْمِكَ إِلَّا مَنْ قَدْءَ أَمَنَ
فَلَا تَبْتَئِسْ بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿٣٦﴾ وَأَصْنَعِ الْفُلَكَ بِأَعْيُنِنَا
وَوَحَيْنَا وَلَا تَخْطِبْنِي فِي الَّذِينَ ظَلَمُوا إِنَّهُمْ مُّغْرَقُونَ ﴿٣٧﴾
وَيَصْنَعِ الْفُلَكَ وَكُلَّمَا مَرَّ عَلَيْهِ مَلَأَ مِنْ قَوْمِهِ سَخِرُوا
مِنْهُ قَالَ إِنْ تَسْخَرُوا مِنِّي فَإِنَّا نَسْخَرُ مِنْكُمْ كَمَا تَسْخَرُونَ ﴿٣٨﴾
فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ مَنْ يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ وَيَحِلُّ عَلَيْهِ عَذَابٌ
مُّقِيمٌ ﴿٣٩﴾

﴿ وَأَوْحَىٰ إِلَىٰ نُوحٍ أَنَّهُ لَنْ يُؤْمِنَ مِنْ قَوْمِكَ إِلَّا مَنْ قَدْ آمَنَ فَلَا تَبْتَئِسْ بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴾

وه سروش نیرا بۆ لای نوح که به پراستی که گه لی تۆ باوه پناهیتی له مه و پاش مه گهر که سیکي نه و تۆ باوه ری هینابی له مه و بهر ، دواپی تۆ خه فته بار مه به به هۆی شتی که وه نه وان نه یکه نه له به درو خسته وه ی تۆ نازاردانی تۆ گه یاندنی په یامی خوا ، خوی مه زن هه والی به نوح دا نه و شته ی ئیمه به تۆمان سپارد کۆتایی پی هات و په یامی منتان گه یاند به و شیویه داوات لی کرابوو . به لām نه وان وه لāmی تۆیان نه دایه وه .

کاتی خوی مه زن ویستی گه لی نوح بنه بر بکا فه رمانی دا به پیغه مه ری خۆی که شتی که دروست بکات بۆ خۆی و تاقمه باوه رداره کانی . فه رموی :

﴿ وَاصْنَعِ الْفُلْكَ بِأَعْيُنِنَا وَلَا تُخَاطِبْنِي فِي الَّذِينَ ظَلَمُوا إِنَّهُمْ مُفْرَقُونَ ﴾ وه تۆ

دروست بکه که شتی به ناگاداری ئیمه وه له بهر چاوی ئیمه وه به هۆی سروش ئیمه بۆ لای تۆ له چۆنیه تی دروست کردنی نه وه که شتی به چ شیوه یه دروستی بکه ی تۆ گفتو گو مه که له گه ل من و داوام لی مه که له باره ی که سانیکی نه و تۆ سته میان له خۆیان کردوه و باوه ریان نه هینا که له وه که سانه ببورم ، بۆیان مه پارێزه وه به پراستی نه وان نه خنکترین به ناو به هۆی فه رماندانی منه وه ، ئیتر بانه وه که سانه نزیکترین خزی خۆت بن .

﴿ وَيَصْنَعِ الْفُلْكَ وَكُلَّمَا مَرَّ عَلَيْهِ مَلَأَ مِنْ قَوْمِهِ سَخِرُوا مِنْهُ ﴾ وه نوح دهستی کرد

به دروست کردنی که شتی که به و جۆره ی خوا فه رمانی پێدا بوو ، هه مو و کاتی سه رو که کانی تاقمه که ی برۆشتایه به لای نو حدا گالته یان به نوح نه کرد و پی ته که نین ، نوح نه یفه رموو : من خۆم نه زانم چ شتی نه که م .

﴿ قَالَ إِنْ سَخِرُوا مِنَّا فَإِنَّا نَسْخَرُ مِنْكُمْ كَمَا تَسْخَرُونَ ﴾ نوح فه رموی به تاقمه کانی

خۆی : نه گهر ئیوه ئیستا گالته به من نه که نه و نازان من چ شتی دروست نه که م ، دواپی ئیمه یش به پراستی گالته به ئیوه نه که نین له کاتی هاته خواره وه ی سزا بۆ سه ر ئیوه هه روه که ئیوه گالته به ئیمه نه که نه ئیستا .

﴿ فَسَوْفَ نَعْلَمُونَ مَنْ يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ وَيَحِلُّ عَلَيْهِ عَذَابٌ مُقِيمٌ ﴾ له مه و دوا بهم
نریکه نیوه نه زان چ که سی له نیمه و له نیوه دیت بولای سزایه نابروی بباو رسوای بکا
له جیهاندا به خنکانی له نیو لافاودا، چ که سی نه پرژی به سهریا سزای به رده وام و پایه دار
له پاشه پرژدا و هر گیز رزگاری نه بی له و سزایه له پرژی دوا پیدا.

گه لی نوح نه یان ووت: نیمه نه زانین سودی دروست کردنی نه و که شتیه چ شتیکه،
به لام به گویره ی هه وه سی خو یان گالته یان به نوح نه کرد. به لام نوح پروای به خو ی هه بو
نه زانی نه نجای کرده وی و باوه رداران چونه؟ پاشه پرژی بی باوه رانیش چو ن نه بی.
لاوانی نه م سهرده میش له گالته کردنیان به تاین وینه ی بی باوه رانی نه و سهرده مه ن،
نه وه ته نه لین: نوژ و رژ و له خولی بیسته مدا باوی نه ماوه، گالته به و که سانه نه که ن
خواهونی تاینی پاکن و نازانین سودی په رستنی خوا چ شتیکه، وینه ی گه لی نوح نه یان
نه زانین سودی دروست کردنی نه و که شتیه چ شتیکه، به بی ناو چو ن دروست نه کری
هه تا توشیان به توشی نه و لافاوه بو. که واته پیوسته لاوانی نه م سهرده مه بترسن له سزای
خوا، نازانین خوی گه و ره چ شتیکی لایه.

نوح به رده وام بو له سهر دروست کردنی نه و که شتیه به گویره ی ناموزگاری و
سروش خوی مدزن به باوه ری بیگومانه وه.

حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَمْرُنَا وَفَارَ التَّنُّورُ قُلْنَا احْمِلْ فِيهَا
مِنْ كُلِّ زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ وَأَهْلَكَ إِلَّا مَن سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ
وَمَنْ أَمِنَ وَمَاءَ مَعَهُ إِلَّا قَلِيلٌ ﴿٤٠﴾ وَقَالَ ارْكَبُوا
فِيهَا بِسْمِ اللَّهِ مَجْرِبَهَا وَمَتَرَسَّهَا إِنَّ رَبِّي لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٤١﴾ وَهِيَ

تَجْرِي بِهِمْ فِي مَوْجٍ كَالْجِبَالِ وَنَادَى نُوحٌ ابْنَهُ وَكَانَ
 فِي مَعْزِلٍ يَبْنِي أَرْكَبَ مَعَنَا وَلَا تَكُنْ مَعَ الْكَافِرِينَ ﴿٤٢﴾
 قَالَ سَاوِي إِلَى جَبَلٍ يَعْصِمُنِي مِنَ الْمَاءِ قَالَ لَا عَاصِمَ
 الْيَوْمَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ إِلَّا مَنْ رَحِمَ وَحَالَ بَيْنَهُمَا الْمَوْجُ فَكَانَ
 مِنَ الْمُغْرَقِينَ ﴿٤٣﴾ وَقِيلَ يَا أَرْضُ ابْلَعِي مَاءَكِ وَيَسْمَأْ
 أَقْلِعِي وَغِيضَ الْمَاءُ وَقُضِيَ الْأَمْرُ وَاسْتَوَتْ عَلَى الْجُودِيِّ وَقِيلَ
 بُعْدًا لِلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٤٤﴾

﴿حَتَّى إِذَا جَاءَ أَمْرُنَا وَفَارَ التَّنُّورُ﴾ ههتا کاتی فەرمانی ئیمه روشت بۆ سزادانی نهو
 گهلهی نوح، روی زهوی جووشی خوارد و ئاو له روی زهوی لههه مو لایه کهوه ههلقولا.
 بۆ زانین: ووشهی (التَّنُّور) بهزۆر ماناهاتوه: دهر کهوتنی پوناکی بهیانی، نهوشتهی
 نهو تو نانی تیدا نه برژی ئهم مانایه بیروکهی زۆرترینی زانایانه. بهمانا روی زهوی، زانایان
 لایان وایه لیره دا نهو مانایه مه بهسته، ههر کامیانی مه بهست ناگۆری، خوایش نه زانی
 بههه مو شتی.

﴿قُلْنَا اخْمِلْ فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ مِثْنٍ﴾ وه ئیمه به نوحان ووت: تو ههلبگره له نیو
 نهو که شتیه دا لههه موو جوړه گیانداری سودی لی وهر نه گیرئ و لههه موو جوتئ دووان
 نیریک و میهک، خوای مه زن به میهره بانی خوئ نهو گیاندارانهی بۆ نوح کو کردهوه.
 ﴿وَأَهْلَكَ إِلَّا مَنْ سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ﴾ وهه لیش بگره خیرانه کانی خوت نهوانه یان
 باوهردارن مه گهر که سیک لهو خیرانهت پیش کهوتبی له سهری فهرموده ی ئیمه و برپارمان
 دابی بۆ خنکاندنی به ئاوو باوهری نههتایی وهک ژنه که ی نوح و کوره که ی.

تهفسیری زمانکۆبی

﴿قَالَ لَا عَصِمَ الْيَوْمَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ إِلَّا مَنْ رَحِمَ﴾ نوح فهرموی به کوره کهی: نه مپرو هیچ پاریره و په نایه نیه ریگه بگری له فهرمانی خوا بو سزادان و خنکان به ناو، کیوه کان هه رچه نده به رزبن ریگه له توانای خوا ناگرن مه گهر بو که سی خوا به خشنده یی له گهل کردیی و ویستی بیانیاریزی له ناوی لافاو. که واته گیرو گرفتی ئیوه به هوی لافاوه که وه نیه و پاریره هه خواجه به ته نها، هه که سی خوا میهره بانی له گهل کردیی رزگاری نه کا .
﴿وَحَالِ يَتِيْمَا الْمَوْجِ فَكَانَ مِنَ الْمَغْرِقِينَ﴾ وه که وته نیوان باوک و کوره وه شه پوی ناوی لافاوه که، دوا یی کوره که ی نوح له ریزی نه و که سانه ی باوه ریان نه هینا بوو خنکا، نه و گفتو گویانه روشت له نیوان نوح و کوره که یدا، وینه ی نه وه ی نه وان یه کجار زوره له نیوان باوک و کوری نه مپرودا له خوا یاخی بوون و پرو به هانه ی پوچ دروست نه که ن و نازانن پاشه ریز یان وینه ی نوح و کوره که یه تی .

﴿وَقَبْلُ يَأْرَضُ أَبْلَعِي مَاءَكَ وَبِاسْمَاءِ أَقْلِي﴾ وه بیژرا له لایه ن خرای مه زنه وه: نه ی زه وی: قوت بده روه و هه لی مژه ناوه که ی خوت و نه ی ئاسمان: بگروه ناوی خوت و به سی هاته خواره وه ی باران .

﴿وَعِغْضِ الْمَاءِ قَضَى الْأَمْرِ﴾ وه چوه خواره وه ناو به زه ویدا و جی به جی کرا فهرمانی خوا که ویستبوی بنه بر کردنی گه لی نوح ورزگار کردنی نوح و خیرانه که ی و باوه رداران .
﴿وَاسْتَوَتْ عَلَى الْجُودِي﴾ وه که شتیه که راوه ستاو له نگه ری گرت له سه ر کیوی جودی که نزیک ی شاری موسله له ساکوری عیراق، نه و کیوه که نیو نراوه به جودی له بهر نه وه یه گه لی کورد ناوبراون به (گوتی) دانیشتووی دهوری نه و کیوه بوون له کوندا، بو نه و مه به سته ته ماشای نامه ی جه مال بابان بکه به ناوی (أصول أسماو المبدن والمواقع العراقیه) لاپه رهی (۹۵ - ۱۱۶ - ۱۲۹) .

﴿وَقِيلَ بُعْدًا لِلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ﴾ وه بیژرا له لایه ن خوا: دوریی به دور بونی زور له میهره بانی خوا بو تاقمی سته میان له خویان کردو باوه ریان نه هینا و هه میوان خنکان .

خوای مه زن کوتایی به باسی نوح و لافاو و گه له که ی نوح نه هینی و نه فهرموی:

وَنَادَى نُوحٌ رَبَّهُ فَقَالَ رَبِّ إِنَّ

أَبْنِي مِنْ أَهْلِي وَإِنَّ وَعْدَكَ الْحَقُّ وَأَنْتَ أَحْكَمُ الْحَاكِمِينَ ﴿٤٥﴾

قَالَ يَنْحُوحُ إِنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَهْلِكَ إِنَّهُ عَمَلٌ غَيْرُ صَالِحٍ فَلَا تَسْأَلْنِ

مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنِّي أَعِظُكَ أَنْ تَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ ﴿٤٦﴾

قَالَ رَبِّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَشْأَلَكَ مَا لَيْسَ لِي بِهِ عِلْمٌ وَإِلَّا

تَغْفِرْ لِي وَتَرْحَمْنِي أَكُنْ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٤٧﴾ قِيلَ يَنْحُوحُ

أَهْطِ بِسَلَامٍ مِنَّا وَبَرَكَاتٍ عَلَيْكَ وَعَلَى أُمَمٍ مِمَّنْ مَعَكَ

وَأُمَمٌ سُمِّيَتْ بِهِمْ ثُمَّ يُمَشُّهُمْ مِّنَّا عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٤٨﴾ تِلْكَ

مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهَا إِلَيْكَ مَا كُنْتَ تَعْلَمُهَا أَنْتَ وَلَا قَوْمُكَ

مِنْ قَبْلِ هَذَا فَاصْبِرْ إِنَّ الْعَقِيبَ لِلْمُتَّقِينَ ﴿٤٩﴾

﴿وَنَادَى نُوحٌ رَبَّهُ فَقَالَ رَبِّي إِنَّ النَّبِيَّ مِنْ أَهْلِي﴾ وه نوح هاواری کرده
په روره دگاری خوئی، دواپی ووتی نهی په روره دگاری من: به راستی نهو کوره ی من
هه ندیکه له خیرانه کانی من، تویش فهرمونه خیرانه کانی تو رزگار نه کم له خنکان .

﴿وَإِنَّ وَعْدَكَ الْحَقُّ وَأَنْتَ أَحْكَمُ الْحَاكِمِينَ﴾ وه به راستی به لیددانی تو زور راسته، تو
دادوهرترینی هه مو دادوهرانی، له هه مو زانایان زانتری و فیه رمانی تو هه ر راسته
وینگومانه .

﴿ قَالَ يٰ نُوحُ اِنَّهٗ لَيْسَ مِنْ اَهْلِكَ اِنَّهٗ عَمَلٌ غَيْرُ صَالِحٍ ﴾ خوا فەرموی ئەو نوح: بەراستی ئەو کورە لەخێزان و هاو تایینی تۆ نیە، لەو کەسانە نیە خوا بەلێنی دابی رزگاری بکا، چونکە بەراستی ئەو کورە خواوەنی کرداریکی چاک نیە، خێزانی پیغمەهران پێویستە بیاو چاک و لەخوا ترسبن، باوە کو لەرە گەزیشدا دووربن لە پیغمەهران .

﴿ فَلَا تَسْأَلْنِ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ ﴾ دواوی تۆ داوا مەکە لەمن شتی نەزانی چاکە یا خراپە، مەیلی باوکایەتی پال بەتۆوە نەیت ئەو داواوەم لی بکە، لەو راستیەوه رۆن ئەبێتەوه ئەو پەبوەندیە لەنیوان باوک و برادایە بەهۆی بی باوەریەوه لەیدە ئەبچرێن. پشت و رەگەز لای خوا باوی نیە و بەهیچ شتی دانانری بۆیە خواى مەزن قەدەغەى کرد لەنوح پاراندەوی بۆ کورە کەى کەباوەری نەهێناو، عەلى كورپى ئەبو تالیب ئەلى: دۆستی موحەمەد کەسیکە پەپرەوی خوا بکا و بپەرستی باوە کو لەویشەوه دووربی، دوزمنی موحەمەد کەسیکە بی فەرمانی خوا بکا، باوە کو خزمی نزیکیی .

﴿ اِنِّیْ اَعْطٰکَ اَنْ تَكُوْنَ مِنَ الْجَاهِلِیْنَ ﴾ بەراستی من نامۆزگاری تۆ ئەکەم و لیت قەدەغە ئەکەم لەو کەسانەى چاک و خراپ نەزانن رلەبارەى ئەو پرسیارەتەوه بۆ ئەو کورەبی باوەرەت، داواى شتی بکە خوا بریاری دابی بیکا لەخەتکالەندنی کورپى بی باوەرەت. ﴿ قَالَ یٰ اَرْبُّ اِنِّیْ اَعُوْذُ بِکَ اَنْ اَسْأَلَکَ مَا لَیْسَ لِیْ بِهِ عِلْمٌ ﴾ نوح ووتی: ئەو پەرورەدگاری من: بەراستی من پەنانه گرم بەهۆی تۆوە کەمن داواکەم لەتۆ شتی من نەزانم ئەو شتە چاکە یا خراپە، کەتۆ بتهوی شتی بکەى من داواکەم تۆ ئەو شتە نەکەى .

﴿ وَاِلَّا تَغْفِرْ لِیْ وَتَرْحَمْنِیْ اَکُنْ مِنَ الْخٰسِرِیْنَ ﴾ وەنەگەر تۆ لەمن خۆش نەبی و بەخشنەدیم لەگەڵ نەکەى من لەو کەسانە ئەم زانیان بەخۆیان گەیاندو، ناوەرۆکی ئەو نایەتە ئەو پەپرە ترساندە لەخواى گەورە، ئەو پەپرە پاراندەویە لەلایەن پیغمەمەرێکەوه کە گوناھی لی ناوەشێتەوه، پێویستە ئیمە بەو هەموە کردووە خراپانەوه خۆمان ئەیزانین بەو فەرمودەیه تەمى خوا ربن ووانەى لی وەرگرین .

پرسپار/ چوڼ خواى گه وړه و به به زه يى منالانى بى گونا له گه لى نوح و له گياندارانى بى تاوان هم مويانى له ناوېرډ ؟

وه لآم/ زانايان وه لآمى زوړى نه وېر سپاريدان داو ته وه، نه وه يان جېگه ي متمانه بى نه مده يه: كه خواى مهن خاوه نى همو شتيكه، نه وه ي بيه وى بيكا نه يكا ونابى پرسپارى بگرى .

﴿قِيلَ يَا نُوحُ اهْبِطْ بِسَلَامٍ مِنَّا وَبَرَكَاتٍ عَلَيْكَ﴾ بيژرا له لايه ن خواوه: نه ي نوح: تو دابه زه و بېره خاوه وه له نيو كه شته كه دا بو سه زه وى به ناسايش و به ناشتى بڑى له لايه ن نيّمه و به چندين فېرو پيت و پېروژى له سه ر تو بى به زوړبونى منالو نه ته وه كانت له مودوا، هتا به ناده ميكي دوو هم بناسريت .

﴿وَعَلَىٰ أُمَمٍ مِّن مَّعَكَ﴾ وه نه و ناسايش و پېروزيه له سه ر تاقيميكيش بن له گه ل تو ن و باوه ريان هيناو نه ته وه له دواى نه وه هتا روژى دووايى

﴿وَأَمُّ سَمْتِهِمْ ثُمَّ يَمْسُهُمْ مِنَّا عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ وه چندين تاقيمي تر له مودوا په يدا نه بن نيّمه به خوشى نه يان ژين. له جيهاندا به روژى فراوان و سامانى زوړ، له پاشا له لايه ن نيّمه وه توشيان نه يى سزايه كي خاوه ن نازار له روژى دوايدا به هوى بى باوه رى و بى فېرمانى خوا، وه گه لى عادو سه مود و بت په رستانى تر .

﴿تِلْكَ مِنْ آيَاتِ الْغَيْبِ نُوحِيهَا إِلَيْكَ مَا كُنْتَ تَعْلَمُهَا أَنتَ وَلَا قَوْمُكَ مِنْ قَبْلِ هَذَا﴾ نه وه دوا له ي نوح و به سه رهاتى گه لى نوح هه نديكه له وه دولا نه ي ناديارين و نه ينى بوه نيّمه نار دومانه بولاى تو به سروس به هوى جېره ني له وه، نه تو وه نه تاقيمه كانى تو نه وه دولا نه يان نه زانپوه به رله روه وانه كړدى سروس بولاى تو .

﴿فَاصْبِرْ إِنَّ الْعَاقِبَةَ لِلْمُتَّقِينَ﴾ دوايى تو نارام بگره و خوراگر به له سه ر نه وشته نه ي توشى تو نه بن له لايه ن قوره يشيه كانه وه به هوى گه ياندى نايينى خوا به وان. هه روه ك نوح خوگرو خاوه ن نارام بوو له سه ر نازارى گه له كه ي خو ي. به راستى پاشه روژى چاك و رزگار برون بو نه كه سانه يه خويان نه پارزون له گونا وه بت په رستى و بى باوه رى و له خوا نه تر سن ويندى نه وه كه سانه باوه ريان هيناو .

باسکردنی لافاو: وه نه بی هه ربه ته نه نامه نایینه کان باسیان کردی، به لکو باسی نهو
 لافاوهی کاتی نوح زانایانی تر ده ستیان که وتووه له ته خسته کانی (الواح) بابل
 وناشوریه کان که نه وانیش باسی لافاوی کاتی نوحیان کرده (۲۱۰۰) دوو هه زارو سه د
 سال بهر له دایک بوونی عیسا، زانایان گومانیان نیه که گهلانی رابور دوویش و نیهی
 گهلانی هیندوستان و یونان و چین و بهرازیل و جگه ی نه وانیش باسی نهو لافاوه یان
 کرده هه رچه نده جوړه جیاوازش له نیوان باسه کانداهیه، به لام له ناوهر و کدا هه مویان
 وه که یه کن، نه بی بزاین باسی نهو لافاوه بو ته می کردنی ناده میزاده له سهر سته م کردن .

وَالِیْ عَادٍ

أَخَاهُمْ هُودًا قَالَ يَتَقَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ

غَيْرُهُ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا مُفْتَرُونَ ﴿٥٠﴾ يَتَقَوْمِ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ

أَجْرًا إِنْ أَجْرِي إِلَّا عَلَى الَّذِي فَطَرَنِي أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٥١﴾

وَيَتَقَوْمِ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ يُرْسِلِ السَّمَاءَ

عَلَيْكُمْ مَدْرَارًا وَيَزِدْكُمْ قُوَّةً إِلَى قُوَّتِكُمْ وَلَا تَتَوَلَّوْا

مُجْرِمِينَ ﴿٥٢﴾ قَالُوا يَا هُودُ مَا جِئْتَنَا بِبَيِّنَةٍ وَمَا نَحْنُ

بِتَارِكِي آلِ هَارُونَ عَنْ قَوْلِكَ وَمَا نَحْنُ لَكَ بِمُؤْمِنِينَ ﴿٥٣﴾

إِنْ نَقُولُ إِلَّا اعْتَرَبْنَا بَعْضُ آلِ هَارُونَ بِسُوءٍ قَالَ إِنِّي أُشْهِدُ اللَّهَ

وَأَشْهَدُوا أَنِّي بَرِيءٌ مِّمَّا تُشْرِكُونَ ﴿٥٤﴾ مِّنْ دُونِهِ فَكِدُونِي
 جَمِيعًا ثُمَّ لَا تُنْظِرُونِ ﴿٥٥﴾ إِنِّي تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ رَبِّي وَرَبِّكُمْ مَا
 مِن دَابَّةٍ إِلَّا هُوَ آخِذٌ بِنَاصِيئِهَا إِن رَّبِّي عَلَى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ
 ﴿٥٦﴾

﴿ وَاٰلِٓ عَادٍ اٰحَاۡهُمْ هُوۡدًا قَالِٓ يٰۤاَقۡرَمِ اغۡبِیۡدُوۡا اللّٰهَ ﴾ وەئیمە رەوانەمان کرد بۆلای گەلی
 عاد هودی برای پستی و نیشتمانی خویان ووتی : ئەى خزمانى خۆم ئێوه خوا بەتەنها
 بپەرستن . لەباسى مانای نایەتى (٢٦) ى سورەتى ئەلئەعرافدا باسى هود بەدرێژى کراوه
 لە گەل جیگەى گۆرە کەیدا، یە کەمین کەسە بەزمانى عەرەبى گفتوگۆى کردووە ..
 ئەو گەلەى هود بت پەرست بوون، هود داواى لى کردن خوا بپەرستن ووتی :
 ﴿ مَا لَکُم مِّنۡ اِلٰهٍ غَیۡرَہٗ اِنْ اَنتُمۡ اِلَّا الْمَفۡتَرُوۡنَ ﴾ نیه بۆ ئێوه هیچ خواىە شایانى پەرستن
 بێت جگەى خوا مە گەر ئێوه تاقمیکى درۆزن و بوختان چىن . بەدڵسۆز یەوہ بەوانى
 ووت :

﴿ یٰۤاَقۡرَمِ لَا اَسْأَلُکُمۡ عَلَیۡہِ اَجۡرًا ﴾ ئەى خزمانى خۆم : من داواناکەم لەئێوه هیچ کرى
 یە لەسەر گەیاندى پەيامى خوا ، بەلام پێویستە ھەموو پێغەمەرئى گەلى خۆى ناگاداربکا
 کەھىچ شتیکى لەجیھاندا ناوی ، بۆ ئەوہى نەبێت بە جیگەى گومان ، نیازی پاک بۆ
 دانیشتان رون بکاتەوہ .

﴿ اِنْ اَجۡرِیۡ اِلَّا عَلَی الَّذِیۡ فَطَرَنِیۡ اَفَلَا تَعۡقِلُوۡنَ ﴾ کرى و مزەى من لەسەر هیچ
 کەسى تێہ مە گەر لەسەر کەسیکی ئەوتۆیە بەتوانای خۆى منى دروست کردووە لەسەر
 نایىنى پاکی خۆى و بێزارم لەبت پەرستى .

نایا ئیوه بۆ تیتناگه و ووردنابنه وه له سه ره به سه ره هاتی گه لی نوح و ته می خوارنابن ؟
 نه وه گه له ی هود پشه یان کشت و کالو دانه و پله چاندن بوو، پیوستیان به دانه و پله ی زۆر
 هه بوو. کاتی وه لامی هودیان نه دایه وه خوا بارانی لی گرته وه و توشی گرانی بون،
 ژنه کانیشیان منالی نه نه بوو، نه زۆکی توشی ژنه کانیان بوو بۆیه هود فهرموی به گه له که ی.
 ﴿وَيَا قَوْمِ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا﴾ وه نه ی خزمانی
 من ئیوه داوای لی خوشبوون بکه ن له په ره و ردگاری خۆتان له پاشا ئیوه بگه رپنه وه بۆلای
 خوا و له گرنا هه کانتان په شیمان بینه وه، نیازی خۆتان خاوین بکه ن، نه گه ر ئیوه نه وه کارانه
 بکه ن په ره و ردگار نه ییژی و نه ییژی به سه ره ئیوه دا بارانی زۆر و به خور و په یتا په یتا
 له کاتیکا پیوستیان به باران هه بی بۆ سه و زبونی دانه و پله کانتان .

﴿وَيَزِدْكُمْ قُوَّةً إِلَى قُوَّتِكُمْ وَلَا تَتَوَلَّوْا مُجْرِمِينَ﴾ وه خوا زۆر نه کا بۆ ئیوه دوو چه نانه ی
 نه کاته وه هیژی تر له گه ل نه وه هیزه ئیستا ئیوه هه تانه یانی به ره و بومی کشتو کالتان و
 منالتان دوو پات نه کاته وه، ئیوه واز له و شته مه هیین من بانگی ئیوه ی بۆ نه که م و
 به رده وام مه بن له سه ره کردنی تاوانی خۆتان و گونا هه کردن .

﴿قَالُوا يَا هَرُودُ مَا جِئْتَنَا بِبَيِّنَةٍ وَمَا نَحْنُ بِتَارِكِي آلِهَتِنَا عَنْ قَوْلِكَ﴾ تاقمه که ی هود
 ووتیان: نه ی هود: تۆ به به لگه یه کی رۆن و راستیه وه نه هاتوی بۆلای ئیمه له سه ره
 پیغه مه رایه تی خۆت هه تا ئیمه دوا ی تۆ بکه وین و، ئیمه به گه فگو گۆی تۆ واز له په رستی
 خوا کانی خۆمان ناهیین دوا ی خوا یه کی ته نها بکه وین .

﴿وَمَا نَحْنُ لَكَ بِمُؤْمِنِينَ﴾ وه ئیمه باوه ر به تۆ ناهیین وه که نه وه که سانه ی په یه وه ی تۆ
 یان کردوه ئیمه په یه وه ی تۆ نا که ی، چونکه تۆ مرو فیککی وه که ئیمه شایسته ی نه وه نیست
 باوه ر به تۆ بکه ی و داوی تۆ بکه وین .

﴿إِنْ نَقُولُ إِلَّا غَرَارًا﴾ ئیمه له باره ی تۆوه هه چ شتی نالین
 مه گه ر نه زانین هه ندی له خوا کانی ئیمه توشی تۆیان کردوه نه خوشه یکی خراپ له شیتی
 و گیلی، چونکه تۆ جنیوت داوه به و خوا یانه ی ئیمه .

﴿ قَالَ إِنِّي أَشْهَدُ اللَّهَ وَ أَشْهَدُوا أَنِّي بَرِيءٌ مِّمَّا تُشْرِكُونَ مِنْ دُونِهِ ﴾ هود ووتی:
 بهراستی من خوا نه کهم بهشایهت و ئیوهیش شایهتی بدهن بهراستی من بیزارم و دورم
 لهشتی ئیوه نهیکه بههاوبهش بو خوا لهجگهی خوا .
 ﴿ فَكَيْدُنِي جَمِيعًا ثُمَّ لَسْتُظُرُّونَ ﴾ دوا بی ئیوه و خوا کانتان بههه موتانهوه فیلی خوتان
 بهکار بهین بو من و چیتان له لایه بهکاری بهین بو له ناوبردن من له پاشا مؤلهتی من
 مدهدن و من دوا مدهن .

﴿ إِنِّي تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ رَبِّي وَرَبِّكُمْ وَمَا مِنْ دَابَّةٍ إِلَّا هُوَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا إِنَّ رَبِّي عَلَى
 صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴾ بهراستی من نیسی خومم ههوالهی لای خوام کردوه پدروهردگاری من
 و پدروهردگاری ئیوه، هیچ شتی نیه له گیانداران پروا بهسهر زهوبدا مه گهر خوا بهتهنها
 خاوه نیهتی بهههمو جوئی و بهنارهزووی خوئی ههلی نه سورپتی ورامیان نه کالهسهر
 کاری بیهوی، هیچ کهسی خاوه نی قازانج نیه نه بو خوئی و نه بو جگهی خوئی. بهراستی
 پدروهردگاری من لهسهر ریگهی راست و دادپهروهریه، ههر کهسی په نای بو بیا په نای
 نه دا .

فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ مَا أُرْسِلْتُ بِهِ إِلَيْكُمْ وَيَسْتَخْلِفُ
 رَبِّي قَوْمًا غَيْرَكُمْ وَلَا تَضُرُّونَهُ شَيْئًا إِنَّ رَبِّي عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَفِيزٌ
 ﴿٥٧﴾ وَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا نَجَّيْنَا هُودًا وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ
 مِنَّا وَنَجَّيْنَاهُمْ مِنْ عَذَابٍ غَلِيظٍ ﴿٥٨﴾ وَتِلْكَ آيَاتُ جَدِّ جَحْدُ وَإِيَّاكَ
 رَبِّهِمْ وَعَصَوْا رُسُلَهُ وَاتَّبَعُوا أَمْرَ كُلِّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ ﴿٥٩﴾ وَاتَّبَعُوا
 فِي هَذِهِ الدُّنْيَا لَعْنَةً وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ إِلَّا إِنْ عَادَا كَفَرُوا رَبَّهُمْ إِلَّا

بَعْدَ الْعَادِ قَوْمِ هُودٍ ﴿٦٠﴾

﴿فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ مَا أَرْسَلْتُ بِهِ إِلَيْكُمْ﴾ دواپی نه گهر ئیوه واز بهین له باوه رهینانو پشت بکهنه په یامی خوا، دواى به راستی من رام گه یاندوه به ئیوه شتی من نیراوم له لایه ن خواوه بهو شته وه بهیم بو لای ئیوه و پیتانرا گه یه نم .

﴿وَيَسْتَخْلِفُ رَبِّي قَوْمًا غَيْرَكُمْ وَلَا تَضُرُّوهُ شَيْئًا﴾ وه په روه ردگاری من دائه نی له جیگه ی ئیوه گه لیکی تر جگه ی ئیوه، دارایی و سامانی ئیوه به وان نه به خشی، کومه لیک نه بن چاکتر له ئیوه و دروستیان نه کاو، ئیوه هیچ زیانی به په روه ردگاری من ناگه یه نن به هو ی واز هینانیا ن له په یامی خوا و باوه رهینان به خوا .

﴿إِنَّ رَبِّي عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَفِیظٌ﴾ به راستی په روه ردگاری من ناگاداره به سهر هه موو شتیکا و به نیازی هه مویان نه زانی، کرده وه ی ئیوه له و په نهان نیه و بی تاگانیه له پاداشت دانه وه تان .

﴿وَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا نَجَّيْنَا هُودًا وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا﴾ وه کاتی فهرمانی ئیمه چوو بو لای سزادانی گه لی عاد و بو بنه بر کردنیا ن، ئیمه هودو که سانیکی نه و تو باوه رپان هینابوو له گه لیا رزگارمان کردن به هو ی به خشنده یی و به زه یی له لایه ن ئیمه وه بو رزگار کردنی نه وان له سزای جیهان .

﴿وَنَجَّيْنَاهُمْ مِنْ عَذَابٍ غَلِيظٍ وَتِلْكَ آيَاتُ بَآيَاتِ رَبِّهِمْ﴾ وه ئیمه باوه ردارانمان له گه لی عاد رزگارکرد له سزایه کی زور قورس وگران له روژی دوا پیدا و، نه وه هوزهی عادبون باوه رپان به نیشانه روونه کانی په روه ردگاری خو یان نه هینابوو، هودیان به درو خسته وه که ئیستا گوړه کانیان نیشانه یان دیاره له چولا یی نه حقا فدا .

﴿وَعَصَا رُسُلِهِ وَاتَّبَعُوا أَمْرَ كُلِّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ وَاتَّبِعُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا لَعْنَةً وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ﴾ وه گه لی عاد بی فهرمانی پیغمه رده کانی په روه ردگاری خو یان کردبوو، په یرو ی فهرمان و کاری هه مو زور داریکی یاخیا ن نه کرد گوی یان له راستی نه نه گرت و، له م جیهانه دا

ته فسیری زمنا کوی

وله رژی دوایدا دواى شتی که وتبون که هوی له ناو بردیان و بی به شبون له به زهی
خوا له هه ردوو لایانا.

﴿إِلَّا أَنْ عَادًا كَفَرُوا رَبَّهُمْ أَلَا بُعْدًا لِعَادِ قَوْمِ هُودٍ﴾ ئیوه ناگداربن و بزائن به راستی
گهلی عاد باوه زیان به په روره دگاری خو یان نه هینابو بویه تووشی سزای خوابون، ناگداربن
و بزائن دورن به دوربونی ته واوله به زهی خوا گهلی عادى تا قمی هود.

وَإِلَى ثَمُودَ أَخَاهُمْ صَالِحًا قَالَ
يَقَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُم مِّنْ إِلَهِ غَيْرُهُ هُوَ أَنشَأَكُمْ مِّنَ الْأَرْضِ
وَأَسْتَعْمَرَكُمْ فِيهَا فَاسْتَغْفِرُوهُ ثُمَّ تَوْبُوا إِلَيْهِ إِنَّ رَبِّي قَرِيبٌ مُّجِيبٌ
﴿٦١﴾ قَالُوا يَصْلِحْ قَدْ كُنْتَ فِينَا مَرْجُوًّا قَبْلَ هَذَا أَتَنْهَانَا أَنْ
نَعْبُدَ مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا وَإِنَّا لَفِي شَكٍّ مِّمَّا تَدْعُونَا إِلَيْهِ مُرِيبٍ ﴿٦٢﴾
قَالَ يَقَوْمِ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كُنْتُ عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِّنْ رَبِّي وَءَاتَنِي
مِنْهُ رَحْمَةً فَمَنْ يَنْصُرُنِي مِنَ اللَّهِ إِنْ عَصَيْتُهُ فَمَا تَزِيدُونَنِي
غَيْرَ تَخْسِيرٍ ﴿٦٣﴾

﴿وَإِلَى ثَمُودَ أَخَاهُمْ صَالِحًا قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ﴾ وه ئیمه ره وانه مان کردبوو بولای

سه مودی دانیشنوانی حیجر برای پستی خو یان نهک برای ئایینی صالح ووتی: ئهی خزمانی
خوم ئیوه خوا به رستن و به ته نهای دابنن.

﴿مَالِكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ هُوَ أَنْشَأَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ وَاسْتَعْمَرَكُمْ﴾ وهبو ئیوه نیه هیچ خوایه شایانی پدراستی بی جگهی خوایه تاك و تنهایی، خوا ئیوهی دروست کردوه لهزهوی و لهو نادهمی لهزهوی دروست کراوه. به تاییه تی لهو تووهی ئیوهی لی پیدای نه بی، هه موو بونه وهری له ناده میزاد و له نازال و درهخت و گز و گیایا راسته و خویان به هوی شتی تره وه لهزهوی دروست کراون و ته منه نیشی بی به خشیون و، داوای کردووه له ئیوه ته منه نی خوتان به سه ر بیه لهزه ویدا و ناوه دانی بکه نه وه ته منه دریزی به ئیوه به خشیوه و بو ماویه لهزه ویدا دانیشن و دوا بی به جیی بهیلن بو تا قمی تر، بویه:

گیراوه ته وه پاشایانی فارس روبرای زووریان هه لکه ند و درهختی زووریان ناشت و ته منه نی زووریان بی درابوو که چی سته مکاربون، بو ئه و مه به سته پرسایریان له پیغه مه ری کردله و کاته دا له و باره یه وه، خوا سروشی بو نارد، ئه وان زهوی ناوه دان نه که نه وه و دوا بی به نده کانی تر له ویدا نه ژین به خوشی.

﴿فَاسْتَفِرُّوهُ ثُمَّ ثُوبُوا إِلَيْهِ إِنَّ رَبِّي قَرِيبٌ مُجِيبٌ﴾ دوا بی ئیوهی گه لی سه مود داوای لی خوشبوون بکه ن له خوا له بو گونا هه کانتان، له پاشا ئیوه بکه رینه وه بولای و به شیمان بینه وه، به راستی په روه ردگاری من زور نریکه له و که سانه ی به نو میدی لی خوشبوونی خوان، وه لامی نه و که سانه ته داته وه له خوا نه پارینه وه.

﴿قَالُوا يَا صَالِحُ قَدْ كُنْتَ فِينَا مَرْجُوًّا قَبْلَ هَذَا﴾ خزمانی صالح ووتیان: ئه ی صالح: به راستی جیگهی نو میدبووی له ئیو ئیمه دا به رله وهی تو ئه م کاره بلا و بکه یته وه و به وهی بی به پاشای ئیمه و پرس بی کراوی ئیمه.

﴿أَتَنْهَانَا أَنْ نَعْبُدَ مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا﴾ ئایا تو ته وهی قه ده غه ی بکه ی له ئیمه که ئیمه به درستی شتی با و با پیرانی ئیمه ئه و شته یان په رستوه پشت له دووای پشت، چون ئیمه ووه لامی تو ته ده بینه وه.

﴿وَإِنَّا لَفِي شَكٍّ مِمَّا تَدْعُونَا إِلَيْهِ مُرِيبٍ﴾ وه به راستی ئه و شته ی تو ئه یلی ئیمه نه خاته گومان و نازاری دهرون و گومانه که ی ناشکرایه.

﴿ قَالَ يَا قَوْمِ اَرَأَيْتُمْ اِنْ كُنْتُمْ عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِّن رَّبِّي وَآتَانِي مِّنْهُ رَحْمَةً ﴾ سالح فدرموی :
 نهی خزمانی من : نایا ئیوه ههوال نهدهن بهم نه گهر من لهسهه بهلگهی راون و راستیم
 لهلایهن پهروهرددگاری خومهوهو خوا داییتی بهمن میسهههانی ویغههمهرایهتی لهلایهن
 خویهوهو فدرمانی بی دایم بانگی ئیوه بکهه بولای پههستی خوا یه کی تهنها .
 ﴿ فَمَنْ يَنْصُرُونِي مِنَ اللَّهِ اِنْ عَصَيْتُهُ فَمَا تَزِيدُونَنِي غَيْرَ تَخْسِيرٍ ﴾ دواپی چ کهسیکه
 یاریدهی من بداو فریام بکهوی نه گهر من بی فدرمانی خوا بکهه له بهر دلی ئیوهو پهیامی
 خوا رانه گهیهنم ، دواپی پهیرهوی کردنی ئیوه هیچ شتی بو من پهیدانا کا جگهلهوهی زیان
 لهخوم بدهم به پوچ کردنهوهی شتی خوا بهخشیویهمه بهمن و خوم پیشانی سزای بدهم
 یههوی نهو شتهی ئیوه دواوی نه کهه .

وَيَقَوْمِ هَذِهِ نَاقَةُ اللَّهِ لَكُمْ ءَايَةٌ
 فَذَرُوهَا تَأْكُلْ فِي اَرْضِ اللَّهِ وَلَا تَمْسُوهَا بِسُوءٍ فَيَأْخُذَكُمْ
 عَذَابٌ قَرِيبٌ ﴿٦٤﴾ فَعَقَرُوهَا فَقَالَ تَمَتَّعُوا فِي دَارِكُمْ
 ثَلَاثَةَ اَيَّامٍ ذَٰلِكَ وَعَدُّ غَيْرُ مَكْذُوبٍ ﴿٦٥﴾ فَلَمَّا جَاءَ
 اَمْرُنَا نَجَّيْنَا صَالِحًا وَالَّذِينَ ءَامَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِّنَّا
 وَمِنْ خِزْيِ يَوْمِذِ اِنَّ رَبَّكَ هُوَ الْقَوِيُّ الْعَزِيزُ ﴿٦٦﴾ وَاَخَذَ
 الَّذِينَ ظَلَمُوا الصَّيْحَةَ فَاَصْبَحُوا فِي دِيَارِهِمْ جِثْمِينَ
 ﴿٦٧﴾ كَانَتْ لَمْ يَغْنَوْا فِيهَا اَلَا اِنَّ ثَمُودًا كَفَرُوا رَبَّهُمْ اَلَا اَبْعَدًا
 لِّثَمُودٍ ﴿٦٨﴾

﴿وَيَا قَوْمِ هَذِهِ نَاقَةُ اللَّهِ لَكُمْ آيَةٌ﴾ وهنه‌ی خزمانی من: نهمه هوشتریکه دروستکراوی
خوایه له‌سهر شیوه‌ی جگه‌ی هوشترانی تر دروست کراوه بو ئیوه‌ی تیدایه به‌لگه‌و
نیشانه‌ی رون و کاری په‌کخهر. دروست کردنی ئه‌و هوشتره له‌وه‌وه‌هاتوه گه‌له‌که‌ی
داوایان کرد له‌سالح که له‌و به‌رده هوشتری بیته‌ده‌روه، سالح داوای کرد له‌خواو
خوایش مه‌به‌سته‌که‌ی هینایه‌دی.

﴿فَذَرُوهَا تَأْكُلْ فِي أَرْضِ اللَّهِ وَلَا تَمْسُوهَا بِسُوءٍ فَيَأْخُذْكُمْ عَذَابٌ قَرِيبٌ﴾ دوایی واز
له‌وهوشتره بهینن بابو‌خوی بخواو بله‌وه‌ری‌له‌گژوگیای زه‌وی و بخواته‌وه ناوی زه‌وی و،
ئیه‌ نازاری مه‌ده‌ن و زیانی به‌ئیه‌ ناگه‌یه‌نی و بابو‌خوی بله‌وه‌ری و ئیه‌ هیچ خراپه و
نازری به‌و هوشتره مه‌گه‌یه‌نن له‌کوشتن و جگه‌ی کوشتن، دوایی ئیه‌ تووشی سزایه‌کی
زۆر نزیك و کوتوپر نه‌کا.

﴿فَقَعَرُوهَا فَقَالَ لَمَتُّعُوا فِي دَارِكُمْ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ﴾ دوایی گه‌له‌که‌ی هوشتره‌که‌یان
سه‌رپری، دوایی سالح فه‌رموی: رابو‌یرن و بژین له‌خانه‌که‌ی خوتانا ماوه‌ی سی‌رۆژ
له‌دواییدا ئیه‌ له‌ناونه‌جن.

﴿ذَلِكَ وَعْدٌ غَيْرُ مَكْذُوبٍ﴾ نه‌وسزایه‌ی نه‌وتو خوا به‌لینی پی داوه‌و دووای سی‌رۆژ
دیت بو لاتان و درۆی تیدانایی و ناگه‌رینه‌وه.

﴿فَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا لَنَجِّنَا صَالِحًا وَ الَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا﴾ دوایی کاتی‌هات
فه‌رمانی ئیمه‌ بو سزادانی نه‌و که‌سانه و یستمان له‌ناویان به‌ین، ئیمه‌ سالح و که‌سانیکی
نه‌وتو باوه‌ریان هینابو له‌گه‌لیانا رزگارمان کردن به‌هوی میهره‌بانی و به‌خشنده‌یی
خۆمانه‌وه له‌جیهاندا.

﴿وَمَنْ خِزْيَ يَوْمَئِذٍ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ الْقَوِيُّ الْعَزِيزُ﴾ وه‌رزگارمان کردن له‌ناو‌و‌چوون
وله‌رسوایی هه‌ردوو جیهان و له‌جیهاندا له‌ناونه‌چوون و له‌پاشه‌پوژیشدا سزای
گه‌وره‌ترین نادری به‌راستی په‌روره‌دگاری تو زۆر به‌توانایه و زۆر به‌ده‌سه‌لاته‌ بو
رزگاررکردنی دوستانی خو‌یی و بو له‌ناو‌بردنی دوژمنانی ناین.

﴿ وَأَخَذَ الَّذِينَ ظَلَمُوا الصَّيْحَةَ فَأَصْبَحُوا فِي دِيَارِهِمْ جَاثِمِينَ ﴾ وه که سانیکی نه و تو
سته میان له خویان کرد دهنگیکی زور سخت و تیزگرتی له لایه ن جبره ئیله وه ، دوایی
له نیو شاره که یانا که و تن به ده ما به مردوویی .

﴿ كَأَن لَّمْ يَغْنَوْا فِيهَا ﴾ به وینه یه کی وایان لی هات که هه رگیز له و شاره دا نه بوین
و مایه وه له ویدا نه بوین .

﴿ أَلَا إِنَّ تَمُودَ كَفَرُوا رَبَّهُمْ إِلَّا بَعْدًا لِّتَمُودَ ﴾ نیوه ناگاداربن و بزنان به راستی تا قمی
سه مود باوه ریان به پوره روره دگاری خویان نه هیتا ، ناگاداربن دورن به دوربون له به زهی خوا
تا قمی سه مود .

له پاشا خوی مه زن باسی به سه رهاتی ئیبراهیم و لوت نه کا و نه فهرنوی:

وَلَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُنَا إِبْرَاهِيمَ بِالْبُشْرَى قَالُوا
سَلَامًا قَالَ سَلَامٌ فَمَا لَبِثَ أَنْ جَاءَ بِعِجْلٍ حَنِيدٍ ﴿٦٩﴾ فَلَمَّا
رَآ أَيْدِيَهُمْ لَا تَصِلُ إِلَيْهِ نَكِرَهُمْ وَأَوْجَسَ مِنْهُمْ خِيفَةً
قَالُوا لَا تَخَفْ إِنَّا أُرْسِلْنَا إِلَى قَوْمٍ لُّوطٍ ﴿٧٠﴾ وَأَمْرُهُمْ قَائِمَةٌ
فَضَحِكَتْ فَبَشَّرْنَاهَا بِإِسْحَاقَ وَمِنْ وَرَاءِ إِسْحَاقَ يَعْقُوبَ ﴿٧١﴾
قَالَتْ يَوْنَيْتَنِي ءَالِدٌ وَأَنَا عَجُوزٌ وَهَذَا بَعْلِي شَيْخًا إِنَّ هَذَا
لَشَيْءٌ عَجِيبٌ ﴿٧٢﴾ قَالُوا اتَّعَجِبِينَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ رَحِمْتُ اللَّهُ
وَبَرَكَتُهُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الْبَيْتِ إِنَّهُ حَمِيدٌ مَجِيدٌ ﴿٧٣﴾

﴿ وَلَقَدْ جَاءَ رَسُولُنَا إِبْرَاهِيمَ بِالْبَشْرَى ﴾ به راستی چون بۆ لای ئیبراهیم به موژده دان کۆمه لی نیراوه کانی ئیمه له فریشته کان هه تا موژده ی خوش بدهن به ئیبراهیم و ژنه که ی که خوی مه زن کورپکیان ئەداتی که ناوی بنین ئیسحاق و دوا یی ئیسحاق یه عقوب . نه وه ی شایانی باسی ئەو فریشتانه له سی که مژ نه بوون .

﴿ قَالُوا سَلَامًا قَالَ سَلَامٌ ﴾ له پیشه وه فریشته کان به ئیبراهیمیان ووت: سلا و ناشتی ئیمه له سه رتۆ بی ئیبراهیم له وه لآمی فریشته کاندای ووتی: ناشتی و بی وه یی له سه ر ئیوه بی. ﴿ فَمَا لَبِثَ أَنْ جَاءَ بِعِجْلٍ حَنِینٍ ﴾ دوا یی ئیبراهیم نه وه ستا و به په له بۆ یانی هینا گویره که یه کی برژاو به گهرمی که خوشترین خوارده مه نی بو که خوانیان راخست و خوارده مه نیه که یان دانا له سه ری ده ستیان بۆ نه برد .

﴿ فَلَمَّا رَأَىٰ أَيْدِيَهُمْ لَا تَصِلُ إِلَيْهِ نَكَّرَهُمْ وَأَوْجَسَ مِنْهُمْ خِيفَةً ﴾ دوا یی کاتی ئیبراهیم بینی نیراوه کانی ده ست درێژ ناکه ن بۆ لای خوارده مه نی گوشتی ئەو گویره که یه نه وه کاره ی نه وانی بی ناخوشبو که نای خۆن، وه که وه ترس له وان که نازاری بدهن .

﴿ قَالُوا لَا تَخَفْ إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَىٰ قَوْمِ لُوطٍ ﴾ ووتیان تۆ مه ترسه به راستی نیراوی بۆ لای تا قمی لوت که به فه رمانی خوا سزایان بدهین به و جوژه ی فه رمانغان پی دراوه ، ئیمه نازرمان بۆ تۆو تا قمی تۆ نابی .

﴿ وَأَمْرَآتُهُ فَائِمَةٌ فَضَحَّكَتْ فَبَشَّرْنَاهَا بِإِسْحَاقَ وَمَنْ وَرَاءَ إِسْحَاقَ يَعْقُوبَ ﴾ وه ژنه که ی ئیبراهیم وه ساتبو له و دیوی په رده وه و گوئی گرتبو له گفتو گو یان، دوا ی له نه مانی ترس له سه ریان له خوشیانای بی که نی و له خوشی بنه بر کردنی ئەو گه له داوین پیسه ی لوت . دوا یی ئیمه ی فریشته موژده مان دا به ژنه که ی ئیبراهیم به وه ی خوا کورپ ئەداتی به ناوی ئیسحاق و دووایی کورپ تری ئەداتی به ناوی یه عقوب .

﴿ قَالَتْ يَا أُوتْمَانُ أَكُلْتُ وَأَنَا عَجُوزٌ وَهَذَا بَعْلِي شَيْخًا إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ عَجِيبٌ ﴾ ژنه که ی ئیبراهیم ووتی: ئە ی هاوار بۆ من جیگه ی سه رسورمانی منه، نایا من چۆن منالیم ئە بی و من پیره ژنکی نه زۆک و له و ته مه نه دام منالیم بی به گویره ی ناسایی و نه وه ش میرده که مه

له ته مه ندا گه یشتو ته کاتی پیری وله پیاو تهی که وتوه، زانایان نه لّین: ته مه نی ئیراهیم (۱۲۰) سال بو ته مه نی خاتون سارای ژنی (۹۰) سال. بویه ووتی: به راستی نهو موژده دانه له باره ی منال بوونی منه وه شتیکی سهر سورپنهره به گویره ی سروشت.

﴿قَالُوا أَتَعْجَبْنَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ﴾ فریشته کان ووتیان به خاتون سارای ژنی ئیراهیم: ئایا تو سهرت سورپنه مینی له کارو فرمانی خوا، خوا ویستی هدرشتی بکا نه فهرموی: بیه نهو شته بیه کوتوپر نه بی.

﴿رَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الْبَيْتِ إِنَّهُ حَمِيدٌ مَجِيدٌ﴾ میهه بانی و به خشنده بی خواو پیت و پیروزی له سهر ئیوه بی نهی خانه دانی پیغه مهر، به شتان له پیاو چاکان نه بری هه تا پیروزی دوا بی، خویشان خاوه نی پیت و پیروزی و نهو ی زورین، ههروایش بوو خوا ی گه وره نهو ی زوری بی به خشین و زوریان کران به پیغه مهر و ئیراهیم به ناگر نه سوتا، له نهو ی ئیراهیم گه وره ترینی هه مو بونه وهران خوا ی مه زن دروستی کرد که موحه مه دی کوری عه بدولایه. به راستی خوا خاوه نی هه مو چاکه یه و شایانی هه مو سوپاسیکه له نه نجامی نه و هدا چاکه ی زوری بی ژماره ی به خشیوه به بهنده کانی خو ی، خاوه نی گه وره یی و سه خاوه ته. که واته جیگه ی سهر سورمان نه که خوا چاکه بدا به هه مو که سی و داوای بکا له خوا و بزنان بهو چاکه یه.

فَلَمَّا ذَهَبَ

عَنْ إِبْرَاهِيمَ الرَّوْعُ وَجَاءَتْهُ الْبَشَرُ يُجَدِّ لَنَا فِي قَوْمِ لُوطٍ ﴿٧٤﴾

إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَحَلِيمٌ أَوَّاهٌ مُنِيبٌ ﴿٧٥﴾ يٰأَيُّهَا إِبْرَاهِيمُ اُعْرِضْ عَنْ هَذَا إِنَّهُ

قَدْ جَاءَ أَمْرُكَ وَإِنَّهُمْ آتِيهِمْ عَذَابٌ غَيْرُ مَرْدُودٍ ﴿٧٦﴾

﴿فَلَمَّا ذَهَبَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ الرَّوْعُ﴾ ذوايي کاتي رويشت و لاچو ترس له لايه ن
ئيراهيمه وه له باره ی نه خوار دنی گزشتی گویره که که وه میوانه کانی ناسی و زانی ئیشیان
چیه .

﴿وَجَاءَتْهُ الْبُشْرَى﴾ وه چو بولای ئيراهيم موژده دان به کور و کوره زايه و خاتون
سارای ژنیشی دلشاد بوو بهو موژده يه . به لآم نه وه بو به سزادانی گه لی لوت دل گرانبون .
﴿يَجَادِلُنَا فِي قَوْمِ لُوطٍ﴾ ئيراهيم دهستی کرد به گفتو گو کردن له گه ل نوينه ره کانی
ئیمه له باره ی سزادانی تا قمی لوت ته وه . زانایان ئه لین: چو ن ئيراهيم تووانی نه و گفتو گو یه
له گه ل پزه وه رد گاری خو ی بکا ؟

له وه لآمدا زور به ی زانایان و پیښه وای رازی و خاوه نی ته فسیری مه نارو ووتویانه: نه و
گفتو گو یه له بهر تا قمی نه بو به لکو له بهر لوت بو و ترسا وه له گه ل تا قمه که یدا تووشی
سزا بیی .

هه ندی تر له زانایان ئه لین: هیچ جیاوازیه نیه له نیوان گفتو گو کردن له باره ی لوت ته وه و
له نیوان تا قمی لوت . به لآم له بهر نه وه بو هه تا به ته وای پروا په یدا بکا له و کاره خراپه ی
نه وان که به جوړیکه ئومیدی چاک بوونیان لی ناکړی . له بهر نه ویش به راستی گفتو گو
کردن له گه ل خوادا بو لا بردنی سزا یاد و ورکه و تنی گونا هو بی فره مانی نیه ، به لکو
پیچه وانه که ی راسته ، نه و دا وایه ش دل نه رمی و به زه یی نه به خشی، بویه خوا باسی ئيراهيم
نه کا به چاکه و نه فره موی:

﴿إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَحَلِيمٌ أَوَّاهٌ مُنِيتٌ﴾ به راستی ئيراهيم مرو فیک بو په لیه نه کرد و وه
توله بسیتی له که سی خراپه ی له گه ل بکا ، خه فته ی زوری نه خوارد بو ناده میزاد بی فره مانی
خوا بکه ن، روی بولای خوا نه کرد به ته نها .

﴿يَا إِبْرَاهِيمُ أَعْرِضْ عَنْ هَذَا﴾ . فرشته کان ووتیان: نه ی ئيراهيم: تو واز بهینه له و
گفتو گو یه ، داوای هیچ شتی مه که له باره ی سزادانی گه لی لوت ته وه و به زه ییت به وانا
نه یه ته وه . ئیمه فره مانان بی درا وه .

﴿ إِنَّهُ قَدْ جَاءَ أَمْرُ رَبِّكَ ﴾ بهراستی فهرمانی خوی پهروردگاری تو هاتوه بولای له ناوبردنی گهلی لوت، داواو پارانهووی تو بو نهو سزایه ناگه ریتیهوه، چونکه نهوان بهرده وامن له سهر کردهووی خرابی خویان .

﴿ وَإِنَّهُمْ آتِيهِمْ عَذَابٌ غَيْرُ مَرْدُودٍ ﴾ وه بهراستی دیت بولای نهو گهله سزایه کی نه گهراوه ، پارانهووی توو جگهی پارانهوه بی سوده .

له پاشا خوی مهزن ههوال نهدا به چونی فریشته کان بولای لوت، پاش رۆبشتیان له لای ئیبراهیم، باسی نهو شتانهیش نه فهرموی له نیوان لوت و فریشته کانداندهراو و نه بیژری و نه فهرموی :

وَلَمَّا
جَاءَتْ رُسُلُنَا لُوطًا سِئَاءَ بِهِمْ وضاقَ بِهِمْ ذُرْعًا وَقَالَ هَذَا
يَوْمٌ عَصِيبٌ ﴿٧٧﴾ وَجَاءَهُ قَوْمُهُ يُهْرَعُونَ إِلَيْهِ وَمِنْ قَبْلُ كَانُوا
يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ قَالَ يَنْقُومُ هَؤُلَاءِ بَنَاتِي هُنَّ أَطْهَرُ لَكُمْ
فَاتَّقُوا اللَّهَ وَلَا تُخْزُونِ فِي ضَيْفِي أَلَيْسَ مِنْكُمْ رَجُلٌ رَشِيدٌ
﴿٧٨﴾ قَالُوا لَقَدْ عَلِمْتَ مَا لَنَا فِي بَنَاتِكَ مِنْ حَقٍّ وَإِنَّكَ لَلْعَالِمِ مَا نَرِيدُ
﴿٧٩﴾ قَالَ لَوْ أَنَّ لِي بِكُمْ قُوَّةٌ أَوْ آوِي إِلَى رُكْنٍ شَدِيدٍ ﴿٨٠﴾

﴿ وَلَمَّا جَاءَتْ رُسُلُنَا لُوطًا سِئَاءَ بِهِمْ وضاقَ بِهِمْ ذُرْعًا ﴾ وه کاتی ئیبراوه کانی ئیمه چون بولای لوت کهوته نیو خهفتهوه به بونهی هاتی ئیبراوه کانهوه و نازاری بی گهشت

و، دلی به هاتنی نه وان تهنگبو به جزری گرانو هه لگرتنی نه و خهفته و توانای نه مابو.
له باسی نایه تی (۸۰) ی سوره تی نه لئه عرافدا باسی نه وه مان کرد که لوت برازای
نیبراهیمه و دانیشتی رۆژه لاتی نه رده ن بوه .

نه و گه له ی لوت یه که مین نه ته وه بسون چونه ته لای پساوان بۆ کردنی نه و کاره
خراپه ی له جگه ی ژنان، نه و کاره خراپه یان نه کرد له گه ل پیاوان به ناشکرای، هه ر که سی
وه لای نه دانایه وه به زۆر خوسیان نه داو سواری نه بون با میوانیش بوایه زۆریش به ریز
بوایه .

هه ر له بهر کردنی نه و کاره خراپه و ناره وایه کاتی فریشته کان چون بۆلای لوت له سه ر
شیوه ی لارانی جواندا لوت ترسا گه له که ی ده ست دریزی بکه نه سه ریان و نه توانی
بیانپاریزی بۆیه زۆر دلی تهنگبو .

﴿وَقَالَ هَذَا يَوْمَ عَصِيبٍ﴾ و ه لوت فه رموی: نه م رۆژه رۆژیکی زۆر سه خت و گرانه
لای من به جزریکه له توانای هیچ که سی کدا نیه بهرگه ی نه و کاره بگری .

﴿وَجَاءَهُ قَوْمُهُ يُهْرَعُونَ إِلَيْهِ﴾ و ه تاقمه که ی لوت چون بۆلای خانه که ی لوت زۆر
به گورجی رایان کرد و په له یان نه کرد بگه نه لای خانه که ی بۆ کردنی نه و کاره ناهه مواره
له دلیانابو، وایان نه زانی نه م جار هیش وه ک جارانی پيشوه که س نیه بهر نه نگاریان بکا .
﴿وَمِنْ قَبْلُ كَانُوا يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ﴾ و ه له پيش هاتنی نه و فریشتانه نه و گه له
نه و کاره خراپ و بیزلیکرا وانه یان نه کرد و نه م جار هیش وایان نه زانی نه و فریشتانه منالی
جوانن، هیچ نه رخیکیان بۆ پاشه رۆژ دانه نا .

﴿قَالَ يَأْقُومُ هَؤُلَاءِ بَنَاتِي هُنَّ أَطْهَرُ لَكُمْ﴾ لوت فه رموی: نه ی تاقمه که ی خۆم:
ئانه وانه که چه کانی من ئیوه نه مانه تان بوئ نه مانه پاکترن بۆ ئیوه له پیاوان و ماره یان بکه ن
و بیان که ن به ژنی خۆتان، مه به ستی لوت له و کچانه کچانی گه له که ی بون، چونکه
هه مو پيشه مه ری بهرامبه ر به گه لی خۆی وه ک باوکیان وایه هه مویان وینه ی کورو کچی
نه ون، نه و کاته دروست بووه ژن ماره بکری له بی باوه ران .

﴿فَاتَّقُوا اللَّهَ وَلَا تَخْرُونْ فِي صَيْفِي﴾ دواپی ئیوه لهخوا بترسن وکاری قیزهون مه کهن و ئیوه من شهرمهزار و رسوا مه کهن لهبارهی میوانه کاغحهوه، دهستی ناپاکیان بو درپژ مه کهن وریزیان لییگرن .

﴿الْأَسَافَةُ رَجُلٌ رَشِيدٌ﴾ ئایا بو نیه لهنیو ئیوهدا پیاویکی ژیر و شارهزا راغویتان بکا بولای راستی و بتان گیرپتهوه له کردهوهی قیزهون .

﴿قَالُوا لَقَدْ عَلِمْتُمْ مَا لَنَا فِي بَنَاتِكُمْ مِنْ حَقٍّ وَ إِنَّكُمْ لَتَعْلَمُونَ مَا تُرِيدُونَ﴾ تاقمی نوح ووتیان بهراستی تو زانیوته ئیمه هیچ پیوستیکمان به کچهکانی تو نیه، مارهبرین و چونه لای ژنان ریگهو رچهی ئیمه نیه و چونه لای پیاوان ریگهی ئیمهیه و، بهراستی تو نهزانی ئیمه چ شتیکیان پیوسته، ئیتر گفتوگوی تو نرخ نیه لای ئیمه .

بو زانین: مروژ که ریگهی بو بهرهللا کرا لهویژدانی خویشیانا له هیچ کەسی نهترسان و خوی بهناین و مروفایهتیهوه نه بهست شهرمی نامینی و خواوهن هیچ رهوشتیکی چاک نابێ. کهواته ئارهزووی ههرشتی بکا نهیکا، وینهی گهلی لوت لهم سهردهمهی ئیمه دا یهک جار زوره، بیگومان خوی گهوره ههتا ماوهیه مولهتیا نه دا، دوربی یانزیک بهتولهو پاداشتی کردهوهی خویانیان نه گهیهنی، بهتایهتی کاربه دهستانی نه مسردهمه بهرپرسیارن یاسای خوا نابزهین . لوت کهبوی ده رکوت ناموژگاری کردن سودی بهوگه له ناگهیهنی روی کرد بولای میوانه کانی .

﴿لَوْ أَنَّ لِي بِكُمْ قُوَّةٌ﴾ لوت فهرموی به میوانه کانی: بهراستی نه گهر بوم ههبایه هیزیک بهرانبهر بهم گهله ئهم خسته کار بو پاراستی ئیوه لهوان .

﴿أَوْ آوَى إِلَى رُكْنٍ شَدِيدٍ﴾ یا په نام نه برد بولای گوشهیه کی سهخت له پیاوانی بههیز و نازا لههر هوزی بوایه و نهچومه لایان بو پاراستی خوم و بو پاراستی ئیوه، بهلام ئیوه نهزانن کهمن بهم شیوهیهم ئیوه ئهم بینن وئیهوش ژمارهتان کهمه ههتا یاریدهم بدهن، دوست و کهس و کاریشم کهمه له سهرمان ههلبه نهی. کهواته داوای لی بوردن ده کهم .

کاتی فریشتهکان ناخوشتی و خهفتهیان لهلوتیهوه بینن کاتی ئهوههات ئهوه مه بهسته نهتییه بوی رهوانه کراون دهری برن، موژدهیان بهلوت دا بهم چوار مهژدهیه: (۱) نهوان

نیروای خوان. (۲) بی‌باوه‌ران به‌ناواتی پیسی خویمان ناگهن. (۳) خوانه و گله
بنه‌پنه‌کا. (۴) خوی مه‌زن خوت و خیزانه کانت رزگار نه‌کا، وه‌ک نه‌فه‌رموی:

قَالُوا

يَلُوطُ إِنَّا رُسُلُ رَبِّكَ لَن يَصِلُوا إِلَيْكَ فَأَسْرِ بِأَهْلِكَ بِقِطْعٍ
مِّنَ اللَّيْلِ وَلَا يَلْتَفِتْ مِنْكُمْ أَحَدٌ إِلَّا أَمْرًا نَّكَ إِنَّهُ مُصِيبُهَا

مَا أَصَابَهُمْ إِنَّ مَوْعِدَهُمُ الصُّبْحُ أَلَيْسَ الصُّبْحُ بِقَرِيبٍ ﴿٨١﴾

فَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا جَعَلْنَا عَلَىٰهَا سَافِلَهَا وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهَا

حِجَابًا مِّن سَجِيلٍ مَّنْضُودٍ ﴿٨٢﴾ مُّسَوَّمَةً عِنْدَ رَبِّكَ

وَمَا هِيَ مِنَ الظَّالِمِينَ بِبَعِيدٍ ﴿٨٣﴾

﴿قَالُوا يَا لُوطُ إِنَّا رُسُلُ رَبِّكَ﴾ نیرواوه‌کانی خوا ووتیان: نه‌ی لوت: به‌پراستی نیمه

نیروای په‌روه‌دگاری توین، بو سزادانی نه‌وان هاتوین، دلت به‌هیز بی و نیمه بو
رزگار کردنی خوت و خیزانه که‌ت هاتوین.

﴿لَن يَصِلُوا إِلَيْكَ﴾ نه‌و تاقمه ناگهنه لای تو به‌جوړی بتوان نازاری تو بدهن، خوت

بگړه و له‌نیمه مه‌ترسه و قایی خانوه‌که‌ی خوتانیان بو بکه‌روه، دواپی هاتنه ژوره‌وه و
چاویان نه‌ی نه‌بینی، وینه‌ی کوپر چوونه دهره‌وه و هاوریان نه‌کرد و نه‌یان ووت: خوتان
رزگار بکه‌ن. به‌پراستی جادو‌گه‌ران له‌خانوی لوتان.

﴿فَأَسْرِ بِأَهْلِكَ بِقِطْعٍ مِّنَ اللَّيْلِ وَلَا يَلْتَفِتْ مِنْكُمْ أَحَدٌ﴾ دواپی تو له‌م شاره به‌چوره

دهره‌وه به‌خوت و خیزانه‌وه به‌به‌شیک له‌شه‌ودا وه روژ نه‌بیته‌وه، هیچ به‌کی له‌تیوه ناوړ

بۆ پاشه‌وه‌ی خۆی نه‌داته‌وه‌و نه‌نواړی بۆ دووای خۆی. هیچ که‌سی له‌خه‌زانه‌کانت به‌جی مه‌یله.

﴿إِلَّا أَمْرًاكَ إِنَّهُ مُصِيبُهَا مَا أَصَابَهُمْ﴾ مه‌گهر ژنه‌که‌ی تو نه‌بی، به‌راستی توشی نه‌و ژنه‌نه‌بی نه‌و شته‌ی توشی نه‌و گه‌له‌نه‌بی و نه‌ویش وه‌ک بی‌باوه‌پانی تر له‌ناو نه‌چی. لوت به‌دل ته‌نگیه‌که‌وه‌و فهرموی: چ کاتی له‌ناوته‌چن، نیراوه‌کانی ووتیان:

﴿إِنْ مَوْعَدُهُمُ الصُّبْحُ أَلَيْسَ الصُّبْحُ بِقَرِيبٍ﴾ به‌راستی کاتی سزادانی نه‌و گه‌له‌دوست پنده‌کات له‌سه‌ره‌تای به‌یانیه‌وه، ئایا کاتی به‌یانی نزیك نیه. به‌لئ: زۆر نزیکه، وه‌ک خوا نه‌فهرموی:

﴿فَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا جَعَلْنَا عَلَيْهَا سَافِلَهَا﴾ دوای به‌یانی کاتی هات فهرمانی ئیمه‌ بۆ سزادانیان له‌کاتی دیاری کراودا و به‌بهریان بکه‌ین ئیمه‌ سه‌روه‌ی شاره‌که‌مان خسته‌ژیره‌وه‌ی و ژیراو ژوورمان کردن، هه‌موو دانیش‌توانی له‌ناو چون.

﴿وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهَا حِجَارَةً مِنْ سَجِيلٍ مَنصُودٍ﴾ وه‌ئیمه‌ پړاندمان به‌سه‌ریا پارچه‌پارچه‌ی نه‌و شاره‌دا و به‌سه‌ر نه‌وانه‌یانا چوبونه‌ده‌روه‌ بۆ کاروان به‌ردی ره‌ق له‌گلی سۆرکراوه‌ی وینه‌ی خشتی سوور یه‌ک له‌دوای یه‌ک و به‌بی و وچان نه‌پړا به‌سه‌ریان.

﴿مُسُومَةٍ عِنْدَ رَبِّكَ﴾ نه‌و به‌ردانه‌ی دیاری کرابون و نیشانه‌کرابون له‌لایه‌ن په‌روه‌ردگاری توو به‌نیشانه‌یه‌کی دیاری کراو و تاییه‌تی که‌هه‌ره‌یکه‌یان جیگه‌یه‌کی تاییه‌تی بۆ دیاری کرابو که‌له‌و جیگه‌یه‌دا. خوای مه‌زن بت په‌رستانی مه‌که‌هۆشپار نه‌کاته‌وه‌که‌دوور نیه‌ به‌راستی نه‌وه‌ی تووشی گه‌لی لوت بوه‌ توشی نه‌وانیش بی، وه‌ک نه‌فهرموی:

﴿وَمَا هِيَ لِلظَّالِمِينَ بِعِیدٍ﴾ وه‌ها ته‌ خواره‌وه‌ی وینه‌ی نه‌و به‌رده‌دورنیه‌ بۆ سته‌م کارانی مه‌که‌یش بیته‌خواره‌وه.

بۆ زانین: هه‌موو سته‌مکارانی ته‌م پوژه‌له‌پرووی هه‌مو زه‌ویدا نیشانه‌ن بۆ هاته‌خواره‌وه‌ی سزا له‌ئاسمانه‌وه، باسته‌م لی‌کراوان راپه‌رن و خوایش یاریده‌یان ده‌دا کۆشک و ته‌لاریان ژیراو ژوور بکه‌ن به‌وینه‌ی گه‌لی لووتیان بی.

بهراستی خوای مهزن کاتی ویستی سزا گه لی لوت بدا فره منی دا که زه وی
بومه له رزه یه کی زور به هیز و ناهه مواری لی پیدای بیی. به لی: نه وه بو چیا یه کی ناگر
له زه ویدا ته قیه وه، شاره که ی له بنج دهره ینا، سه ره وه و خواره وی به دانیش توان و کوشک و
ته لاریانه وه رچون، له کاتی ته قینه وه ی شاره که یان به ردی گراوی نه چو به ناسماندا به هزی
نه و هیز وه که خوا دای نابو له نیو زه ویدا، په یتا په یتا به رده گهرم نه رزا به سه ر
شاره که دا، دوورنیه دهریاچه ی لوت جیگه ی نه و شاره یی، نه و شاره سی رور له
به یتو لوقه ده سه و دووره .

خوای مهزن له پاش به سه رهاتی گه لانی رابوردو باسی به سه رهاتی شو عیب و
گه له که ی نه کا.

وَإِلَىٰ مَدْيَنَ أَخَاهُمْ

شُعَيْبًا قَالَ يَتَقَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُم مِّنْ إِلَهِ غَيْرُهُ

وَلَا تَنْقُصُوا الْمِكْيَالَ وَالْمِيزَانَ إِنِّي أَرَبُّكُمْ بِخَيْرٍ

وَإِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ مُّحِيطٍ ﴿٨٤﴾ وَيَتَقَوْمِ

أَوْفُوا الْمِكْيَالَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ وَلَا تَبْخَسُوا

النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تَعْتَوُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ ﴿٨٥﴾

بَقِيَّتُ اللَّهِ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ مُّؤْمِنِينَ وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ

بِحَفِظٍ ﴿٨٦﴾

﴿وَالِی مَدَیْنِ اَخَاهُمْ شُعَیْبًا﴾ وه‌ئیمه ره‌وانه‌مان کرد بۆلای دانیش‌توانی مه‌دیه‌ن شو‌عه‌یی برای خو‌یان، نه‌و شاره‌ نیو نراوه به‌ناوی مه‌دیه‌نی کوری ئیبراهیم. زانایان بۆ ره‌گه‌زی شو‌عه‌یب بیریان جی‌اوازه. هه‌ندیکیان ئه‌لین شو‌عه‌یب کوری نویل کوری ره‌عویل کوری عینا کوری مه‌دیه‌ن، هه‌ندی لایان وایه کوری نووه‌یب کوری مه‌دیه‌نه، هه‌ندی تریان ئه‌لین: کوری عینای کوری مه‌دیه‌نه.

﴿قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا لِلّٰهِ مَا لَكُمْ مِنْ اِلٰهِ غَيْرُهُ﴾ شو‌عه‌یب فهرمووی: نه‌ی تا‌ق‌می من: ئیوه خوا به‌رستن بۆ ئیوه نیه هیچ خوا‌یه شایانی به‌رستن بی جگه‌ی خوا. نه‌و گه‌له‌ی شو‌عه‌یب له‌ کیشانه‌و پی‌وانه‌دا زۆریان بۆ خو‌یان نه‌برد و که‌میان به‌جگه‌ی خو‌سیان نه‌دا، شو‌عه‌یب دوا‌ی دوا‌کردنی به‌رستی خوا‌ی لی‌کردن، داوا‌یشی لی‌کردن واز له‌و ره‌و‌شته خرا‌به به‌یتن و فهرمووی:

﴿وَلَا تَتَّقُوا الْمِثَالِ وَالْمِيزَانَ اِنِّيْ اُرَاكُمْ بِخَيْرٍ وَّ اِنِّيْ اَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ مُّحِيطٍ﴾ وه‌ئیه به‌شی ئاده‌میزاد که‌م مه‌که‌نه‌وه له‌پی‌وانه‌و کیشانه‌داو که‌میان بده‌نی. به‌راستی من ئیوه وانه‌بینم به‌چاکه‌یه‌کی گه‌وره‌وه ئه‌ژین و له‌هه‌رزانی‌دان و دارایی ز ورتان هه‌یه و پی‌وستیان به‌که‌م کردنه‌وه‌ی مافی ئاده‌میزاد نیه که‌ نه‌و کاره خرا‌به بکه‌ن و من ئه‌ترسم له‌سه‌ر نه‌و کاره خرا‌به ئیوه ئه‌یکه‌ن توشی سزایه بن چوار ده‌ورتان بگری و بنه‌برین نه‌گه‌ر به‌رده‌وام بن له‌سه‌ری.

﴿وَيَا قَوْمِ اَوْفُوا لِكَيْلِ الْمِيزَانِ بِالْقِسْطِ﴾ وه‌ئیه با پی‌وانه‌و کیشانه‌تان ته‌واو‌بی به‌جو‌ریکی داد‌په‌روه‌رانه و هه‌ریه‌که مافی خو‌ی بدریتی، دوا‌ی قه‌ده‌غه‌کردنی که‌م کردنی پی‌وانه‌و کیشانه فهرمان‌یشی پێ‌دان بۆ ته‌واو‌کردنیان به‌داد‌په‌روه‌رانه بۆ باشت په‌یوه‌ستیان به‌ ته‌واو‌کردنیانی.

﴿وَلَا تَنْجَسُوا النَّاسَ اَشْيَاءَهُمْ﴾ وه‌ ئیوه مافی ئاده‌میزاد که‌م مه‌که‌نه‌وه له‌داراییه‌کانیان. له‌به‌رته‌وه‌ی نه‌و گه‌له به‌رده‌وام‌بون له‌سه‌ر نه‌و کرده‌وه خرا‌به خوا‌ی مه‌زن سی‌ جار نه‌و قه‌ده‌غه‌کردنه‌ی دو‌وپات کرده‌وه هه‌تا نه‌و فهرمانه به‌هێ‌رت‌ری بۆ واز‌هێ‌تان له‌و کاره خرا‌به نه‌گینا نا‌وه‌رو‌کی نه‌و ر‌ستانه هه‌م‌ویان یه‌کن.

﴿وَلَا تَمْنُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ﴾ وهتیوه بلاو مهکهنه وه خراپه ی کیشانه و پیوانه لهزه ویدا له کاتیکا ئیوه بتانه وی خراپه که ربن و واز له خراپه کردن نهیره ن و ریگه له دانیشتون بگرن و دارایی نه وان داگیر بکه ن .

﴿بَقِيَّةُ اللَّهِ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ وَمَا نَا عَلَيْكُمْ بِحَفِيظٍ﴾ شتی خوا نه بهیلتیه وه بو ئیوه له قازانج دوی ته و او کردنی پیوانه و کیشانه چاکتره بو ئیوه و پیتی زۆتر نه بی نه گهر ئیوه باوه رتان به خوا هه بی و، من خراپه ی ئیوه ناپارێزم و کرده وه کانتان ناژمیرم و دوا یی پاداشتان بده مه وه . من ته نها فه رمانی خوا به ئیوه رائه گه یه نم و نامۆزگاریم له سه ره و به س .

بو زانین: نه گهر ئیمه و وردینه وه بو مان رو ن نه یته وه هوی هه مو ناژاوه یه له پرووی سه رده مه ی خو یشمان و وردینه وه بو مان رو ن نه یته وه هوی هه مو ناژاوه یه له پرووی زه ویدا شار دنه وه داگیر کردنی سامانی ئاده می زاد و زه وت کردنی ماف و دارایی هه ژاران که به و بو نه وه که میک له سه ته مکاران نه به نه خوا هنی سامانی زۆر مافی دانیشتون بی شیل نه که ن، کار به ده ستان و چلکا و خو ره کانیان نه به نه خوا هنی ده یان کو شک و ته لار . به لām به هه زاران ئاده می زاد به و بو نه وه بی خانو و بی ده رامه ت و بی نان به سه ر گه ردانی نه سو رپته وه . ناوه رو کی مانای نه و ئایه تانه نه وانه مان بو رو ن نه که نه وه .

قَالُوا يَسْعِيْبُ أَصْلُكَ تَأْمُرُكَ أَنْ

تَتْرَكَ مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا أَوْ أَنْ نَفْعَلَ فِي أَمْوَالِنَا مَا نَشَاءُ

إِنَّكَ لَأَنْتَ الْحَلِيمُ الرَّشِيدُ ﴿٨٧﴾ قَالَ يَقَوْمِ أَرَأَيْتُمْ إِنْ

كُنْتُ عَلَى بَيْنَةٍ مِنْ رَبِّي وَرَزَقَنِي مِنْهُ رِزْقًا حَسَنًا وَمَا أُرِيدُ أَنْ

أُخَالِفَكُمْ إِلَىٰ مَا أَنهَيْكُمْ عَنْهُ إِنْ أُرِيدُ إِلَّا الْإِصْلَاحَ

مَا اسْتَطَعْتُ وَمَا تَوْفِيقِي إِلَّا بِاللَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ ﴿٨٨﴾

وَيَقَوْمٍ لَا يُجِرُ مِنْكُمْ شِقَاقِي أَنْ يُصِيبَكُمْ مِثْلُ مَا أَصَابَ
قَوْمَ نُوحٍ أَوْ قَوْمَ هُودٍ أَوْ قَوْمَ صَالِحٍ وَمَا قَوْمُ لُوطٍ مِنْكُمْ
بَبَعِيدٍ ﴿٨٩﴾ وَأَسْتَغْفِرُكَ رَبِّكُمْ ثُمَّ تَوَبُّوا إِلَيْهِ إِنْ رَبِّي
رَحِيمٌ وَدُودٌ ﴿٩٠﴾

﴿قَالُوا يَا شُعَيْبُ أَصْلَاحُكَ تَأْمُرُ أَنْ تَذَرَ مَا بَعْدَ آبَائِنَا﴾ گهلی شوعهیب ووتیان: نهی
شوعهیب: ئایا نوژی تو فرمان نهدا به ئیمه که واز بهتین له پهرستی شتی باو بپیری ئیمه
نه پهرستن؟

﴿أَوْ أَنْ تَفْعَلَ فِي أَمْوَالِنَا مِثْلَ مَا نَفْعَلُ فِي أَمْوَالِنَا﴾ یا که ئیمه واز بهتین له کردنی شتی ناره زوومان
هه بی بیکهین له داراییه کانی خویمان، به گویره ی گفتوگری تو ئیمه قازانچی زور نه کهین بهر
جوری ناره زوومان هه بی.

﴿إِنَّكَ أَنْتَ الْحَلِيمُ الرَّشِيدُ﴾ به راستی تو مرؤفیکی هیمنو ژیری. که واته تو چون
به ئیمه نه لئی، به لای ئیمه تو بوی به پیاویکی گیل و ریگهت لی تیک چوه، هه که سی
باوه ری به خواو به رژی دوا بی نه بی نوژی نه کا به جیگه ی گالته کردن به نوژی که ران.
بیگومان شوعهیب یه کی بوه له نوژی که ران، بویه خزمه کانی ووتیان به شوعهیب، ئایا
نوژی کهت فرمانت بی نهدا که ئیمه نه و کارانه نه کهین.

له وایه ته ی پیشودا نه مانه مان بو روون ده بیته وه: که به یامی پیغمه ران هه به ته نه
به جیهنانی دورشی ئایینی نه. به لکو هه موو شیوه یه کی کومه لایه تی و زانیاری و تابووری
و بهرگری و رامیاری نه گریتنه وه به مهرجی دژی ئاین نه بن. یاسای پیغمه ران مافی
ناده میزادی دیاری کردوه له هه لسان و کرده ویا له ژانی روژانه یا. نابی ده ست درژی

ته فسیری زمناکویی

بكرتته سهر مافيان، قه دهغه شى كردوه زيان به دانىشتوان بگه يه نرى نه له يه كيكيان و نه له زوريان له لايه ن هيج كه سيك و هيج لايه نيكه وه، روني شى كردوه ته وه گه وره ترين دوژمنى پيغه مه ران و نويز كه ران و پياوچاكان نه و كه سانه ن دارايى زوريان كوژدوه ته وه به فيل و به ده ست برين و ده ست خسته، ژيانى پاشه روي هاونيشتمانان به گويزه ي هه وه سى خرابى خويان .

نايينى ئيسلام دژى سهرمايه دارى و سوشيا ليسته . يه كه ميان له به ره ئه وه ي كو مه ئيكي كه م مافى زوريه ي نيشتمانان داگر نه كه ن وي به شيان نه كه ن له پيت و فه ري نيشتمانى خويان . دوو هه ميان له به ره ئه وه يه نرخ بو تاكه كه س و گشت ئاده ميزاد دانائين، هه موو دانىشتوان خاوه نى هيج جوړه دارايى و سامانى نين و به نانه سكي نه زين .. به لام نايينى ئيسلام نه يه وي گري كويزه ي هاونيشتمانان بكرتته وه پيت و ده ست كه وتى نيشتمان به يه كسانى به ش بكرى بو هه مو له نيو دانىشتوانا، هه موو ناخوشي هاونيشتمانان ريگه ي لي بگري له لايه ن كار به ده ستانه وه، هيج گيانه وه ري بي به ش نه كرى له پيتى نيشتمان، ئيتر خاوه نى هه ر پله يه بن . خزم بن يابى گانه، هاوئاي بن يانه .

﴿ قَالَ يَاقَوْمِ اَرَاَيْتُمْ اِنْ كُنْتُمْ عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِّنْ رَبِّي ﴾ شوعه يب فه رموى: ئه ي تا قمى من: ئايا ئيو هه وال نه ده ن به من نه گه ر من له سه ر ريگه ي رون بم له لايه ن په روه ردگارى خو مه وه به جوړيكي شا يسته و به چي ته مي شكه وه بروام بي نه كه ن يانه ئيوه چ شتيكتان له من نه وي، نه و شته ي بو خو م پيم خوشي بو ئيوه ش پيم خوشه .

﴿ وَرَزَقْنِي مِّنْهُ رِزْقًا حَسَنًا ﴾ وه په روه ردگارى من له لايه ن خو يه وه روي به خشيوه به من و دارايى و سامانى ره واي داوه به من به بي نه وه ي ده ستى هيج كه سي برم و پيو انه و كي شان به ش نا ته واو بكه م، له گه ل نه و هه مو چا كه و مي ره بانيه دا ئايا شا يسته يه من فه رمان نه ده م به ئيوه واز له بت په رستى به تين، له ده ست برينى دانىشتوان كو تايى به يسنن . پيشه ي پيغه مه ران نه وه يه فه رمان بدا به چا كه و به قه ده غه كردنى خراپه . من له خو مه وه فه رمان ناده م و له لايه ن خوا ي گه و ره به سروه بزم دى .

﴿وَمَا أَرِيدُ أَنْ أُخَالِفَكُمْ إِلَى مَا أَنْهَاكُمْ عَنْهُ إِنَّ أَرِيدُ إِلَّا الْإِصْلَاحَ مَا اسْتَطَعْتُ﴾ و همن نامهوی که من پیش ئیوه بکهوم بۆلای شتی، ئیوه له‌وشته قه‌ده‌غه‌بکه‌م و من به‌ته‌ن‌ها داگیرى بکه‌م بۆ خۆم، مه‌رجه‌ بۆ هه‌موو پیغه‌مه‌ریک کاره‌کانی بۆ موژده‌دان‌بی و دان‌یشتوان راونه‌نی، من هیچ مه‌به‌ستیکم نیه مه‌گه‌ر که ئیوه چاک بکه‌م به‌هۆ فه‌رماندانم به‌چاکه‌و قه‌ده‌غه‌کردنی خراپه‌له‌ماوه‌ی تووانی خۆمدا بۆ چاک کردنتان له‌کارو گفتوگۆتانا و به‌رده‌وامم له‌سه‌ر هه‌لگرتنی هه‌مو نازاری له‌و ریگه‌یه‌دا، پاشه‌پۆژتان به‌ختیاربی به‌هۆی په‌رستنی خواو هه‌تا ماوم کۆل نادهم له‌چاکه‌کردنی ئیوه به‌گوێره‌ی تواناو، چاکه‌خوازان به‌ده‌م و به‌زمان و به‌کرده‌وه‌ی چاکى خۆیانه ئامۆژگاری دان‌یشتوان بکه‌ن و به‌رده‌وام‌ین له‌یانگ کردنیان بۆلای ریگه‌ی چاک و به‌رگه‌گرى بۆ نازار له‌و ریگه‌یه‌دا و به‌ئاره‌قی ناوچاوانی خۆیان بژین و نه‌بن به‌سه‌ر خه‌لکه‌وه به‌بار.

﴿وَمَا تَوْفِيقِي إِلَّا بِاللَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيتُ﴾ و هه‌ریگه‌ی چاکه‌و خوا په‌رستى ئاسان ناکری بۆ من مه‌گه‌ر به‌هۆی ویست و هه‌تری خواوه، هه‌ر له‌سه‌ر خوا پشت ته‌به‌ستم بۆ گه‌یاندن‌ی فه‌رمانی خوا نه‌ک به‌هۆی خۆمه‌وه. هه‌ر بۆلای خوا ته‌گه‌رپه‌مه‌وه به‌ونیازه‌وه هه‌ر بۆلای خوا روته‌که‌م له‌هاتنه‌ خواره‌وه‌ی هه‌مو کاره‌ساتی.

﴿وَيَا قَوْمِ لَا يَجْرِمَنَّكُمْ شِقَاقِي أَنْ يُصِيبَكُمْ مِثْلَ مَا أَصَابَ قَوْمَ نُوحٍ أَوْ قَوْمَ هُودٍ أَوْ قَوْمَ صَالِحٍ﴾ و هه‌ ئه‌ی خزمانی خۆم: دوژمنایه‌تی زۆر کردنی من نابێته‌ هۆی ئه‌وه‌ی که توشی ئیوه‌ی بکا و ته‌ی شتی توشی گه‌لی نوح بوبه‌ خنکاندن‌ی ئاو یا توشی گه‌لی هود بو به‌بایه‌کی زۆر سه‌خت یا توشی گه‌لی صالح به‌ده‌نگیکی توندو تیژ که ئه‌وانه هه‌مویان بنه‌ بریون به‌هۆی به‌درو‌خشته‌وه‌ی پیغه‌مه‌ره‌کانیانه‌وه، هیچ گه‌لی دوژمنایه‌تی پیغه‌مه‌ره‌کانی خۆیان نه‌کردوه‌و ته‌گه‌ر کردی‌تیان سزای خوا هاته‌وته‌ خار بۆسه‌ریان به‌هۆی بی‌باوه‌ری خۆیانه‌وه.

﴿ وَمَا قَوْمُ لُوطٍ مِنْكُمْ بِبَعِيدٍ أَسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ إِنَّ رَبِّي رَحِيمٌ وَدُودٌ ﴾
 وه گهلی لوت دورنیه له ئیوه وه وشوئنه کانیان لیئانه وه نزیکه، بۆچی ئیوه ته می خوار نابن
 و ئیوه داوای لیخوش بون له پروهرد گاری خوتان بکن که بته کاناتان په رسته وه، له پاشا
 ئیوه په شیمان بنه وه بۆلای خوای پروهرد گارتان که چاکه ی زور نه به خشی به وه که سانه
 له کهم کردنه وه ی پئانه و کیشانه وازنه هین. به راستی پروهرد گاری من زور به خشنده و
 میهره بانه بۆنه و که سانه له خوا نه پارینه وه، چاکه و خوشه و یستی به کار نه هیتی بۆ پیاو
 چاکان.

قَالُوا يَشْعِبُ مَا نَفَقَهُ كَثِيرًا مِمَّا تَقُولُ

وَإِنَّا لَنَرْنَكَ فِينَا ضَعِيفًا وَلَوْلَا رَهْطُكَ لَرَجَمْنَاكَ وَمَا أَنتَ

عَلَيْنَا بِعَزِيزٍ ﴿٩١﴾ قَالَ يَقَوْمِ أَرْهَطِي أَعَزُّ عَلَيْكُمْ مِّنَ

اللَّهِ وَاتَّخَذْتُمُوهُ وَرَاءَكُمْ ظَهْرِيًّا إِنَّ رَبِّي بِمَا تَعْمَلُونَ

مُحِيطٌ ﴿٩٢﴾ وَيَقَوْمِ أَعْمَلُوا عَلَى مَكَانَتِكُمْ إِنِّي عَمِلٌ

سَوْفَ تَعْلَمُونَ مَن يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ وَمَنْ هُوَ

كَذِبٌ وَارْتَقِبُوا إِنِّي مَعَكُمْ رَقِيبٌ ﴿٩٣﴾ وَلَمَّا جَاءَ

أَمْرُنَا نَجَّيْنَا شُعَيْبًا وَالَّذِينَ ءَامَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَأَخَذَتِ

الَّذِينَ ظَلَمُوا الصَّيْحَةَ فَأَصْبَحُوا فِي دِيارِهِمْ جَثِمِينَ ﴿٩٤﴾

كَأَن لَّمْ يَغْنَوْا فِيهَا ۚ الْأَبْعَدَ الْمَدِينِ كَمَا بَعْدَتْ ثَمُودُ ﴿٩٥﴾

﴿قَالُوا يَا شُعَيْبُ مَا نَفَقْتَ كَثْرًا مِّمَّا تَقُولُ﴾ گهلی شوعیب ووتیان: ئه‌ی شوعیب
ئیمه نازانین زۆر شت لهو شته‌ی تو ئه‌یلێ له‌یه‌کی خاوا قه‌ده‌غه‌بونی ناته‌واوی
کیشر اوو پتوراوه‌کان.

ئه‌و گه‌له‌ی شوعیب ئه‌یانزانی به‌و شته‌ی له‌هه‌ره‌شه‌کردن و ترساندن که شوعیب
ئه‌ی فهرمو به‌وان.

به‌لام مه‌به‌ستیان ئه‌وه‌ بوو ئه‌و شتانه‌ی ئه‌وان ئه‌یکه‌ن بۆچی ئه‌بێته‌ هۆی هاتنه‌
خواره‌وه‌ی سزا بۆسه‌ریان؟ به‌گومانی خۆیان وایان ئه‌زانی پیاو چاکن. په‌رستنی بته‌کان
دام و ده‌زگای باپیرانه‌، که‌م کردنه‌وه‌ی کیشانه‌و پتوانه‌ سه‌ربه‌ستیه‌ له‌ په‌یداکردنی
داراییدا، ئیتر ئه‌وانه‌ بۆ ئه‌بێ خراپ بن؟ که‌واته‌ فهرموده‌ی شوعیب لای ئه‌وان گیره‌
شیوێتی و هۆی کاول کردنی وولاته‌. ئه‌و بیرو بۆچونه‌ی ئه‌وان نه‌ریت و ره‌وشتی هه‌مو
چه‌ته‌و ده‌ست به‌رو رینگه‌گرانه‌ له‌هه‌مو کات و جیگه‌یه‌، ئه‌و نامه‌ردانه‌ خۆیان هاو
نیشتمانی خۆیان نه‌کوژن و سامانیان داگیر نه‌که‌ن و به‌لایانه‌وه‌ وایه‌ خراپ نیه‌، ئه‌گه‌ر
خراپه‌یان لی بگیرێ ئه‌لێن به‌و هه‌زارانه‌: ئیوه‌ تاوانبارن و وولات تێک ده‌رن و گیروگرفت
ئه‌سازێتن و دژی یاساو ئاساسیش و ناشتین: ئه‌و خوێن مژانه‌ مه‌به‌ستیان ئه‌وه‌یه‌ دانیشتوان
سه‌ریان بۆ شور بکه‌ن. به‌ده‌یان و سه‌دانیان ئه‌ده‌ن به‌دادگای ناره‌وا‌ی خۆیان بۆکوشتن و
به‌ند کردنیان.

﴿وَإِنَّا لَنَرَاكَ فِينَا ضَعِيفًا﴾ وه‌ئیمه‌ به‌راستی تو ئه‌بین مرۆفیکی لاوازو بی هیژی،
ناتوانی به‌رانه‌ر ئیمه‌ راوه‌ستی. که‌واته‌ تو بۆخۆت دانیشه‌و سه‌ر کزبکه‌.

﴿وَلَوْلَا رَهْطُكَ لَرَجَمْنَاكَ وَمَا أَنتَ عَلَيْنَا بِعَزِيزٍ﴾ وه‌ ئه‌گه‌ر خزمه‌کانی تو نه‌بوایه
که‌له‌سه‌ر ئایینی ئیمه‌ن به‌راستی ئیمه‌ تۆمان به‌رده‌باران نه‌کردو، تۆهیچ گه‌وره‌یه‌کت
به‌سه‌ر ئیمه‌دا نیه‌و له‌ ئیمه‌ به‌ده‌سه‌لات ترنیت هه‌تا نه‌توانین به‌رده‌بارانت بکه‌ین.

﴿ قَالَ يَا قَوْمِ أَرَهْطِي أَعَزُّ عَلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ ﴾ شوعیب فہرموی: نہی تاقمی من: نایا نہو
خزمو تاقمہی من بہہیزو دہسہلات ترن لہلای ئیوہ لہخواو نامہو ئایینی خوا، نہبواہ
ئیوہ خواتان بہ گہورہتر بزانیایہ .

﴿ وَاتَّخَذُوا ظَهْرَ بَا ﴾ وهیو فەرمانی خواتان واز لی هیناوهو بهوینهی شتیکی فریدراو
 ناوری لی نادهنهوهو لهبیری خوتانی ئه به نهوهو نهی خه نه پشتی خوتانهوه .
 ﴿ إِنَّ رَبِّی بِمَا تَعْمَلُونَ مُحِیطٌ ﴾ بهراستی پهروهردگاری من ئه زانی به شتی ئیوه بیکه ن،
 کردهوهی ناشکراو نهی ئیوه ئه زانی له پرۆزی دوایدا به گویرهی کردهوهی خوتان
 یادداشتان ئه داتهوه .

﴿وَيَا قَوْمِ اَعْمِلُوا عَلَىٰ مَكَانِكُمْ اِنِّي عَامِلٌ﴾ وەئەى تاقيى من: ئيۆە كارى خۆتان بىكەن به گۆيرەى تواناو ھىزى خۆتان لە کردنى كارى خراپ و چ شتيكتان پى خوشە نامادەى بىكەن بۆخۆتان. بەراستى منيش كارى خۆم دەكەم به گۆيرەى تواناى خۆم لە چاكەو لە كۆشش ناترسم بۆ بەدەست ھىنانى ئاواتى خۆم بەجۆرئى خواپريارى دابى و پاشەپۆزىشم ھەر سەر كەوتنە .

﴿ سَوْفَ تَعْلَمُونَ مَنْ يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ وَهُوَ كَاذِبٌ ﴾ له‌م‌و دوا ئیو نه‌زانن چ که‌سی
دیت بۆلای سزایه رسوای بکاو نابروی بباو نه‌یشزانن چ که‌سی درۆ نه‌کا، له‌م‌و دوا
راستگۆو درۆزن نه‌زانرین و له‌یه‌ک جوینی نه‌بنه‌وه .

﴿وَارْتَبُوا إِنِّي مَعَكُمْ رَقِيبٌ﴾ وەئێوە چاوەروان بکەن بۆ ئەو شتەى ئەیلێم و بۆتان دەرئەكەوێ چ شتیکی سامناک پەیدا ئەبێ، بۆتان دەرئەكۆی کام لامان سەرئەكەوین . بەراستی من لەگەڵ ئێوە چاوەروان ئەكەم بۆ هاتنی ئەو سزایە . من بەبێ گومان بپروام بەراستی و بە پیغەمبەراییەتی خۆم هەیه .

﴿ وَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا لَنَجِّنَا شُعَيْبًا وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا ﴾ وه کاتئ فه رمانی ئیمه
 رپوی بولای سزادانی نهو گه لهو بوله ناو بردنیاں ئیمه شوعه یب و که سانیکی نهو تپ
 باوه رپان هیئاوه له گه ل شوعه یب رزگارمان کردن لهو سزایه به هو ی میهره بانی و به زه یی
 له لایه ن ئیمه وه .

﴿ وَأَخَذَتِ الَّذِينَ ظَلَمُوا الصَّيْحَةَ فَأَصْبَحُوا فِي دِيَارِهِمْ جِاثِمِينَ كَأَن لَّمْ يَقْنُوا فِيهَا ﴾
 وهدهنگی سزایه کی سهخت کهسانی نهو تو سته میان له خویان کردبو نهیان گری و
 همویان نهمرن، دواپی نهو گله بهدهما لهسر ههر دو نهژنویان نه کهون به مردوی له نیو
 شاره کهیان وهك نهوهی هیچ کهسی لهو شاره دا نه بوی و کهسی تیدا نه ژای پی .
 ﴿ أَلَا بُعْدًا لِّمَدَيْنٍ كَمَا أَبْعَدْتَ ثَمُودَ ﴾ نیوه بزائن و ناگادار بن یاخوا دور بن
 له میهره بانی و بهزه پی خوا بو دانیشتران مدهیهن وهك نهوهی سهمود دور کهوتنه وه له
 میهره بانی خوا .

له دووای نهوهی خوای مهزن باسی نهو شتانهی کرد توشی گلی نوح و هودو صالح
 و لوت و شوعیب برو، باسی فیرعهون و گدلی فیرعهون نه کاه نه فیرموی :

وَلَقَدْ

أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا وَسُلْطَانٍ مُّبِينٍ ﴿١٦﴾ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ

وَمَلَأْنَاهُ فَاتَّبَعُوا أَمْرَ فِرْعَوْنَ وَمَا أَمْرُ فِرْعَوْنَ بِرَشِيدٍ ﴿١٧﴾

يَقْدُمُ قَوْمَهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فَأَوْرَدَهُمُ النَّارَ وَبِئْسَ الْوَرْدُ

الْمُورُوذُ ﴿١٨﴾ وَأَتَّبَعُوا فِي هَذِهِ لَعْنَةَ يَوْمَ الْقِيَمَةِ بِئْسَ

الرِّقْدُ الْمَرْفُودُ ﴿١٩﴾

﴿ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا وَسُلْطَانٍ مُّبِينٍ ﴾ وه بهراستی نیمه ره وانه مان کردبو موسا
 به چه ندین کاری پهك خهر ونیشانه رونه کانی نیمه و بهدهسته لاتیکی ناشکرای پهك خهر،
 له وانه تهوهرات و داری دهستی و دهستیکی سبی بی نه خوشی و بی دهدر .

﴿إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَأَتْهُ فَاتَّبَعُوا أَمْرَ فِرْعَوْنَ﴾ بۆلای فیرعهون ویاوه بهریره کانی، دووایی
 نهو تاقمه پهیرهوی کارو کردهوی فیرعهونیان کرد و باوهریان نههینا. نه گهر فیرعهون
 یارمه تیده ری نه بوایه بهو نه ندازه یه بی شهرم نه نه بو بلی: من پهروه ردگاری گه وری نیوم
 و جگهی من نیوه خوایه تر تان نیه، سروشتی ناده میزاد له مه و بهرو نیستاش ههروهك نهوان
 وان. به لآم ناوه کانیان له یهك جوئی نه بنه وه جاری به فیرعهون ناوه بری جاری تر
 به نه مرو دو، له م سهرده مه ی نیمه یشدا به جوړه ناوی تر ناوه برین وله سته م کردندا وهك
 نهك وان، به وینه ی هاوپه یانی سهر بازی .

﴿وَمَا أَمْرُ فِرْعَوْنَ بِرَشِيدٍ﴾ وه فه رمان و کاری فیرعهون ژیرانه نیه وله سهر
 پروگرامیکه راست نیه سهر لی شیوانی روت و گومرایی ناشکرایه. موسا به فه رمانی خوا
 بانگی فیرعهون و تاقمه که ی نه کرد بۆ لای په رستنی خوا له یه که م کاتا دژی موسا
 راهه ستاو به لایه وه گرانو جگهی نهو په رستی، نهو بیرو بۆ چونه ی فیرعهون ژیرانه نه بو.
 به لآم هه موو مه به سته که ی فیرعهون مانه وه ی گه وری خوی بو، نه تر سا نه و پله و پایه
 هه یه تی له ناو بیچی، هه موو که سی له ییاوه کانی پهیره وی فیرعهونیان نه کرد و نه ویش
 پیشیان که وت بۆ لای گومرایی له جیهاندا .

﴿يَقْدَمُ قَوْمُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَأَوْرَدَهُمُ النَّارَ وَيَنْسَ الْوَرُودُ﴾ فیرعهون له پروژی
 هه لسانه وه له گوړدا پیشی تاقمه که ی خوی نه که وی بۆ لای دۆزه خ ههروهك له جیهاندا
 پیشیان که وت بوو بۆ لای گومرایی. دوا ی تاقمه که ی خوی خسته نیو ده ریا له جیهاندا،
 پیشیان نه که وی و ئه دیان خاته نیو ناگری دۆزه خ وه له پروژی دوا ییدا. خراپه نهو جیگه یه
 نهوان نه چنه ناوی. ووشه ی (الورد) به مانا گه یشته به ناو، ووشه ی (المورود) به مانا
 ناوه، لیږده به کاره ی تراون بۆ ناگر. له جیاتی نه وه ی تینویه تیان بشکیتی ریخو له یان پارچه
 پارچه نه کاو نه ندانه کانیان نه سوتیتی .

﴿وَاتَّبَعُوا فِي هَذِهِ لَعْنَةً وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَنْسَ الرِّفْدُ الْمَرْفُودُ﴾ وه دوا ی نهوان خراوه و بهوان
 به خشر او به ی به شبوون له میهره بانی و به زه یی خوا له م جیهانه و له پروژی دووایدا،

ته فسیری زمان کوی

لهجهاندا خنکان بهئاوی دهريا و لهپاشهروژدا نهخرینه ناو، ناگری دوزهخ. خراپه
کومه کی بهوان و نهوهی بهوان بهخشاوه و خراپ بهخششیکه بهوان بهخشاوه دواي
نهوهی خواي مهزون باسی بهسهرهاتی نهتهوه کانی پيشووی کرد لهگهلهلوپستان بو
پيغهمه رهکان، نیستاش بهپيغهمهري بهريزي خوی نهفهرموی: ههندی لهونهتهوانه سوماو
شوینه واریان ماوهتهوه، وهك شاره کانی عاد و سهمود، ههندیکیان شوینه واریان نهماوه
بهوینهی گهلی نوح ولوت، خوا نهفهرموی :

ذَٰلِكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْقُرَىٰ نَقِصُهُ عَلَيْكَ
مِنْهَا قَائِمٌ وَحَصِيدٌ ﴿١٠٠﴾ وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلَكِنْ ظَلَمُوا
أَنْفُسَهُمْ فَمَا أَغْنَتْ عَنْهُمْ آلِهَتُهُمُ الَّتِي يَدْعُونَ مِنْ دُونِ
اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ لَمَّا جَاءَ أَمْرُ رَبِّكَ وَمَا زَادُهُمْ غَيْرَ تَتَابُعٍ ﴿١٠١﴾
وَكَذَٰلِكَ أَخْذُ رَبِّكَ إِذَا أَخْذَ الْقُرَىٰ وَهِيَ ظَالِمَةٌ إِنَّ أَخْذَهُ
أَلِيمٌ شَدِيدٌ ﴿١٠٢﴾

﴿ ذَٰلِكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْقُرَىٰ نَقِصُهُ عَلَيْكَ ﴾ نهوهی باسکرا لههوالی گونده کاول بهرهکان
نیمه ههواله کانیان باس نهکین، بوتهوهی تویش بگيریتهوه بو گهله کهی خوت ههتا بیی
بهناموزگاری بویان و تهمی خوار بین .

﴿ مِنْهَا قَائِمٌ وَحَصِيدٌ ﴾ ههندی لهو گونده ههیانه ناوهدانه و شینایی تیدایه ههیانه
کاولن بهوینهی شینایی دره و کراو یانی ههیانه شوینه واریان ماوه ههیانه شوینه واریان
نهماوه .

﴿وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلَكِنْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ﴾ وه نیمه به له ناو بردنی دانیش توانی نه و گوندانه سته ممان له وان نه کردووه، به لآم نه وان خوړیان سته میان له خوړیان کردوه به نه پهرستی خواو به وه لآم نه دانه وهی پیغه مه ره کانیاں .

﴿فَمَا أَغْنَتْ آلِهَتُهُمُ الَّتِي يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَمَّا جَاءَ أَمْرُ رَبِّنَا وَمَا وَاوَدُّهُمْ غَيْرَ تَثْبِيتٍ﴾
دوایی خوا کانی نه و توژی نه وان نه میان پهرستن له جگهی خوا سوودی به وان نه به بخشی کاتی هات فرمانی پهروردگاری تو بۆ سزادانیان و خه شمی خوا له وان ناگیر پته وه و، خوا کانیاں زورنا کهن بۆ نه وان جگهی له ناو بردن و زیاندان به وان .

﴿وَكَذَلِكَ أَخْذُ رَبِّكَ إِذَا أَخَذَ الْقُرَىٰ وَهِيَ ظَالِمَةٌ﴾ وه به وینهی نه و سزادانه به: سزادانی پهروردگاری تو کاتی سزای دانیش توانی گونده کان بدات وه کاتی دانیش توانیاں سته ممان له خوړیان بکهن .

﴿إِنْ أَخَذَهُ الْيَمُّ شَدِيدًا﴾ به راستی گرتن و سزادانی پهروردگار خواهن نازاره و زور سهخته . به لآم دواي ناگادار کردنیان به هژی پیغه مه ره کانیا نه گهر په شیمان نه به وه .

نه و هره شهیه به رده وامه به هژی فرموده ی قورنان و فرموده ی پیغه مه ره وه . که واته پیوسته له سهر دانیش توانی روی زهوی چاره وروانی هه مو جوړه سزایه بکهن نه گهر واز له بی فرمانی خوا نه هیتن . به تایه تی له م سهر دمه ی نیمه دا گازی کیمیاوی و بونبای نو تو می وجه ندین مینی چیتراو له زه ویدا که بو دانیش توان ناماده کراون .

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّمَنْ خَافَ عَذَابَ الْآخِرَةِ

ذَلِكَ يَوْمٌ تَجْمَعُ لَهُ النَّاسُ وَذَلِكَ يَوْمٌ مَّشْهُودٌ ﴿١٧٣﴾ وَمَا

نُؤَخِّرُهُ إِلَّا لِأَجَلٍ مُّعَدُّودٍ ﴿١٧٤﴾ يَوْمَ يَأْتِ لَا تَكَلَّمُ نَفْسٌ

إِلَّا بِإِذْنِهِ فَمِنْهُمْ شَقِيٌّ وَسَعِيدٌ ﴿١٧٥﴾ فَأَمَّا الَّذِينَ شَقُوا فَمِنْهُمْ

النَّارِ لَهُمْ فِيهَا زَفِيرٌ وَشَهِيقٌ ﴿١٦﴾ خَالِدِينَ فِيهَا مَا دَامَتِ
 السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ إِلَّا مَا شَاءَ رَبُّكَ إِنَّ رَبَّكَ فَعَّالٌ لِّمَا يُرِيدُ
 ﴿١٧﴾ ﴿١٧﴾ وَأَمَّا الَّذِينَ سَعِدُوا ففِي الْجَنَّةِ خَالِدِينَ فِيهَا مَا دَامَتِ
 السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ إِلَّا مَا شَاءَ رَبُّكَ عَطَاءٌ غَيْرُ مَجْذُورٍ ﴿١٨﴾
 فَلَا تَكُ فِي مِرْيَةٍ مِّمَّا يَعْبُدُ هَؤُلَاءِ مَا يَعْبُدُونَ إِلَّا كَمَا يَعْبُدُ
 آبَاؤُهُمْ مِّن قَبْلُ وَإِنَّا لَمُوفُونَ ﴿١٩﴾ نَصِيبُهُمْ غَيْرُ مَنْقُوصٍ ﴿١٩﴾

﴿إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّمَن خَافَ عَذَابَ الْآخِرَةِ﴾ بهراستی له باسکردنی نهو هه وال و
 به سه رهاتهی گه لانی رابووردودا ههیه. به لگهی رۆن بۆ که سی له سزای پاشه رۆژ بترسی،
 بهند و ترس هه ر باوه داران سودی لی وهر نه گرن.

پرسیار/ بهراستی تۆفان و بومه له رزه و کاره ساتی تر که پهیدا نه بن کاریکی سروشتیه
 له وانیه له مهو بهر و وله مهو دواش پهیدا بن و تاوانبار و بی تاوان و باوه داران وهک
 له یهک له ناو نه بن، په یوه ندیان به خراپه کردنه وه نیه. که واته پیغمه مه ران دهوریان نیه ؟.

وه لām/ بهراستی پیغمه مه ران پیشه کی گه له کانی خویان نه ترسان به په یه دابوونی نهو شتانه
 بۆ سزادانیان، هه ر لهو کاته یشدا جوړی سزاکه و هاتیشی بۆ دیاری کردوون
 بهر له په یه دابوونیان له دووایدا هه ر به و شتویه پیغمه مه ره کان فه رموبویان نهو ر ووداوه پهیدا
 نهو به بی پاش و پیش. که واته فه رموده ی پیغمه مه ران به سروش بوه .

﴿ذَلِكَ يَوْمٌ مَّجْمُوعٌ لَّهُ النَّاسُ وَذَلِكَ يَوْمٌ مَّشْهُودٌ﴾ نهو رۆژه ی دواپی رۆژیکه
 کۆنه کریتته وه بۆ نهو رۆژه هه موو ناده میزاد، بۆ نهو ی پرسیار بکری له هه موویان له سه ر

ته فسیری زمانکۆبی

نهوشتانه ی پیشیان خستوه بۆ خویان له چاکه له خراپه. وه نهو رۆژه رۆژیکه هه موو دانیشتوانه کانی ئاسمانه کان و زهوی تیدا نه بینری و ئاماده نه کرین.

﴿ وَمَا تُؤَخِّرُهُ إِلَّا لِأَجَلٍ مُّعَدَّدٍ ﴾ وه ئیمه نهو رۆژه مان دوا نه خستوه مه گهر بۆ ماوهیه کی دیاریکراو له لایه ن خوای مه زنه وه، بۆ هه موشتی لای خوا ماوهیه کی ههیه کوتایی پی دی به بی پاش و پیش نهو ماوهیه کوتایی پی هاتی جیهان و هه مو بونه وهرانه و کس به ماوهی نهو رۆژه نازانی جگهی خوا.

﴿ يَوْمَ لَا تَكَلُمُ نَفْسٌ إِلَّا بِإِذْنِهِ ﴾ کاتی نهو رۆژه هات ههچ که سی گفتوگو ناکا مه گهر به ده ستوری خوا، که واته ده ستور نه دری بهو که سه خوا بهیوی له هه ندی جیگه دا بۆ نهوی بهرگری بکا له خوی له بهردهم دادگایه کی دادپهروهردا یا بۆ که سی تر پاریشه وه بۆ که سی خواد ئاره زووی هه بی.

﴿ فَمِنْهُمْ شَقِيٌّ وَسَعِيدٌ ﴾ دوا ی دانیشتوان له وجیگیه وه ستانه دا نه بن به دووبهش : هه ندیکیان به ده بخت و بی چاره سزایان نه دری، هه ندی تریان نوسراوه بۆیان بهختیاری و نه خرته به هه شته وه. به بی گومان به ده بختی و بهختیاری بههوی کرده وهی خویانه وهیه.

﴿ فَأَمَّا الَّذِينَ شَقُوا فَفِي النَّارِ لَهُمْ فِيهَا زَفِيرٌ وَشَهِيقٌ ﴾ دوا یی که سانیکی نهو تو به ده بی خت بوون له نیو ناگردان بۆ نهو که سانه ههیه له نیو ئاگری دۆزه خدا هاتو چۆی هه ناسه له نیو سیکیانا هه تا بهرز نه بیته وه په راسوه کانیان، وه بۆ پیشیان ههیه گه رانه وهی هه ناسه یان بۆ سنگیان، هه ندی له زانیان نه لین: شهیق هه ناسه ی سهخته زه فیر هه ناسه ی سوکه، زوحاک و مو قاتیل نه لین: زه فیر دهنگی کۆدریژه له سه رتاوه شهیق دهنگی گری دریژه له کوتاییدا کاتی نهی گیر پته وه بۆ لای سنگی. نه بو العالیه نه لی: زه فیر دهنگی قورگه، شهیق له نیو زکدایه.

﴿ خَالِدِينَ فِيهَا مَا دَامَتِ السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ ﴾ بهرده وامن له نیو ئاگری دۆزه خدا به بهرده وامی ئاسمانه کانی و زهوی دۆزه خ. بیگومان دانیشتوانی دۆزه خ و به هه شت ئاسمان وزه ویان ههیه نهوی له سه ره وهیه ئاسمانه و نهوی له خواره وهیه زهویه.

هر که سی خرایه نیو ناگر دۆزه خوه به هوی هر که ناهیکه وه بی توانای دهر چوونی
 نیه نه به هوی خویه وه و نه به هوی پارانه وه یه که سی تره. که واته بهرده وامه له ناو، ناگردا.
 به لام کاتی خوا ناره زووی کرد نهی هیتته دهر وه و بهرده وام نایی له نیو ناگردا، وه
 خوا نه فرموی :

﴿إِلَّا مَشَاءَ رَبُّكَ فَعَالٌ لِّمَا يُرِيدُ﴾ مه گهر شتی خوی بهر وهر دگاری تو ناره زووی
 کرد بی له دهر هیتانی که سی که له ناو، ناگردا که به گوناهی زوره وه مردوه به لام
 باوه رداربوه. به راستی بهر وهر دگاری تو شتی بیهوی نه یکاو همو شتی له نه نجمدا
 نه که ریته وه بولای ویستی خوا له دهر چوونی هر که سی ناره زووی هبی له نیو ناگدا
 به مانه وهی هر که سی ناره زووی هبی .

﴿وَأَمَّا الَّذِينَ سَعَدُوا فَفِي الْجَنَّةِ خَالِدِينَ فِيهَا مَا دَامَتِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضُ إِلَّا مَشَاءَ
 رَبُّكَ عَطَاءٌ غَيْرَ مَجْدُوذٍ﴾ وه که سانیکی نهو تو به ختیاران دراوه تی له نیو به ههشتان
 بهرده وامن له نیو نهو دا به نه ندازهی بهرده وامی ناسمانه کان و زهوی، مه گهر شتی خوی
 بهر وهر دگار ناره زووی کرد بی، نه به خشری بهوان شتی نابریته وهو کوتایی پی نایه، نهو
 که سانهش بریتین له پیغه مهردان وراست گویان وشه هیدان و پیاو چاکان.

پرسیار/ که سی چوه به ههشت نایه ته دهر وه که واته مه بهست له ناره زوکردنی خوا چ
 شتی که ؟

وه لام/ مه بهست نه وه یه خوا دهریان نه کا بولای چاکه به وینهی نهو پاداشته باچاکتر
 له ویدان، ناماره هیشه بولای توانای خوا، ههر شتی دژی کرداری خوا نه بی پرسیری
 لی ناگری وخوا همو شتی نه کا باوه کولای نیمه به گویرهی سروشت نه بی، ناگر شت
 نه سو تینی به لام که خوا فرموی سارد بهر وه سارد نه بی .

﴿فَلَا تُكَلِّمُ فِي مِرْيَةٍ مِّمَّا يَعْبُدُونَ إِلَّا كَمَا يَعْبُدُ آبَاءَهُمْ مِنْ قَبْلُ﴾ دواپی له گوماندا
 مه به له شتی که نهو تا قمه نه بیه رستن، نهو تا قمانه نهو شتانه ناپه رستن مه گهر به و جوهری له مه بهر
 باو باپیرانیان نه بیان نه پهرستن لهو کاته دا به ناره وایی و به پوچی، نهو جزره رهو شتانه تازه نیه، نهو
 تا قمه ی نیستا لاسایی پیشوه کانیاں نه که نه وه، ههروابوه ههر وانه بی

بی‌ناوهران له‌ناو نه‌چن و باوه‌رداران رزگاریان نه‌بی. رسته‌ی (فَلَا تُكَلِّمُ فِي مِرْيَةٍ)
 هه‌رچه‌نده روی بی‌کراوه بۆلای پیغمه‌هر ﴿ ﷺ ﴾ به‌لام له‌ناوه‌ر و کدا هه‌رگه‌له‌که‌ی
 نه‌گریته‌وه، چونکه پیغمه‌هر هه‌رگیز ناکه‌وینه گومانه‌وه .

﴿ وَإِنَّا لَمُوقُوهُمْ نَصِيحُهُمْ غَيْرَ مَقْصُودٍ ﴾ وه‌به‌راستی ئیمه به‌ته‌واوی نه‌ده‌ین به‌وبت
 په‌رستانه له‌گه‌ل نه‌وه‌یشدا بی‌فه‌رمانی ئیمه نه‌که‌ن به‌شی خویان له‌و رۆزیه بۆیان
 دیاری کراوه بی‌ته‌وه‌ی هیچ شتیکی لی که‌م بکریته‌وه، پاداشتی چاکه‌ی جیهان یان
 نه‌دریته‌وه به‌ته‌ندروستی و هه‌رزانی و خیرانی زۆرو پله‌وپایه . له‌رۆزی دوایشدا به‌شی
 خویان وه‌رنه‌گرن له‌سزا به‌ته‌واوی .

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَاخْتَلَفَ فِيهِ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ
 سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ وَإِنَّهُمْ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ مُرِيبٍ
 ﴿١١٠﴾ وَإِنَّ كَلَامَ لِّمَآلِئِهِمْ رَبِّكَ أَعْمَلُهَا إِنَّهُمْ بِمَا يَعْمَلُونَ
 خَبِيرٌ ﴿١١١﴾ فَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ وَمَنْ تَابَ مَعَكَ وَلَا تَطْغَوْا
 إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿١١٢﴾ وَلَا تَرْكَنُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا
 فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُم مِّنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ أَوْلِيَاءَ ثُمَّ
 لَا تُنصَرُونَ ﴿١١٣﴾ وَأَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفِي النَّهَارِ وَزُلْفًا مِّنَ
 اللَّيْلِ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبُنَ السَّيِّئَاتِ ذَلِكَ ذِكْرَى لِلذَّاكِرِينَ
 ﴿١١٤﴾ وَأَصْبِرْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ﴿١١٥﴾

﴿وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَاخْتَلَفَ فِيهِ﴾ وه بهراستی ئیمه به خشیومانه به موسا نامهیه که تهوراته، دواپی نا کوکی له و نامهیه دا پهیدا بو، هندی کهس باوهریان پی هیناو و تاقمی تریان پی باوهر بوون. بیگومان هه مو نه تهویه له کۆن وه له تازه دا پتک نه هاتوون له سهر فهرموده ی پیغه هره کانیا و نامۆزگاری که ره کانیا به نیازی پاکیا نه وه. ئه وه بو به نوئیسرا ئیلی پیغه مه ره کانی خو یانیا کوش، بگره ئه وانه یشیا باوهریان به موسا هیناو دوای موسا ته وراتیا سوتان و جوړه ها خراپه یان زیندو کرده وه. که واته جیی سهر سورمان نیه که تاقمی باوهر به تو بهین و تاقمی تر له خزمه کان و نه ته وه که ت باوهر ت پی ته هین.

﴿وَلَوْ لَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ﴾ وه نه گهر فهرموده و فهرمانی خوی پهر و ردگاری تو پیش نه که و تابه بو دووا خستی سزادانی ئه و که سانه ئاژاوه یان پهیدا کرد له و نامهیه دا بهراستی فرمان نه درا له نیوانیا به ناردنه خواره وه ی سزا بو سهریا و چاک و خراپیا له یه که جوئ نه کرایه وه. به لام کاری شایسته ی خوا وله وه دایه بنه بر نه بن به ناردنی سزا بو سهریا.

﴿وَأَنَّهُمْ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ مَرْتَبٌ﴾ وه بهراستی دانیشترانی مه که که له گوماندا ن لهراستی قورئان و هاته خواره وه ی قورئان بو سهر تو به گومانیکی ئاشکرا و زور به هیز. بهراستی خوی مه زن هه تا روژی دواپی سزادانی که سیکی دووا خسته باوهری به تهورات نه هیناوه له تاقمه که ی خوی و دووا یشی خسته بو که سی باوهری به قورئان نه هیناوه له گه ل مه حمه د، وه که خوا نه فهرموی:

﴿وَإِنَّ كَلًّا لَّمَّا لِيُوفِيَهُمْ رَبُّكَ أَعْمَالَهُمْ إِنَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ خَبِيرٌ﴾ وه بهراستی هه مو که سی له باوهرداران و له بی باوهران سویند به خوی پهر و ردگاری تو به ته وای ئه یاندا تی پادا شتی کرده وه کانیا. بهراستی پهر و ردگاری تو ئاگاداری شتی که ئه و ان ئه یکن له چاک وله خراپ وله پادا شت وله سزا.

﴿فَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ وَمَنْ تَابَ مَعَكَ﴾ دووایی تو راوهسته لهسهر ئایینی خوت و کارکردن بهو ئایینهو بانگ کردن بۆلای نه وئایینه بهو جوړهی فهرمان بهتو دراوهو، با لهسهر نهو ئایینه راوهستی کسی پهشیمان بۆتهوه لهبی باوهړی وگهراوهتهوه بۆلای خوا بهنیازی پاکهوه بهوجوړهی فهرمانی بی دراوه .

﴿وَلَا تَطْفُوا إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ﴾ وهئیهو دهرمهچن لهوشتهی بۆتان دیاری کراوهو بی فهرمانی من مه کهن. بهراستی پهروه دگاری تو نه بیینی شتی ئیهو نه یکهن. که واته ئیهو لهخوا برسن و بی فهرمانی خوا مه کهن .

﴿وَلَا تَرْكَنُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ﴾ وهئیهو مه یلتان نه بی بۆلای که سانیکی نهو تو سته میان لهخویان کردوه، به هیچ جوړی خوشتان نهوین یه دل، به گوړهی توانا بی دهنګ مه بن له کردهوی خرایان، دوایی تووشی ئیهو نه بی ناگری دۆزه خ بهو بۆنهوه .

﴿وَمَالَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ أَوْلِيَاءَ ثُمَّ لَا تُنصِرُونَ﴾ وهنیه بۆ ئیهو لهجگهی خوا هیچ دوستیک له بته کان وجگهی بته کان بتانپاریزن له سزای خوا، له پاشا ئیهو یاریده تان نادری، نه گهر ئیهو بهرده و امین له خوشه ویستی سته مکاران .

بۆ زانین: زانایان نه لئین: جهنګ کردن پیویسته له پړی خوادا و بۆ بلاو کردنه وهی ئایینی ئیسلام و بهرگری له ئیسلام و له نیشتمانی موسلمانان و بهرگری له خوت و له دارایی و له ناموس. به لکو بهرگری له وانه پیویسته ئیتر په یوه نندیان به خوته وه ه بی یابه جگهی خوته وه. خاوهنی تهفسیری (نه لجه واهیری) نه لی: هه رکاتی دوزمن له بی باوهړان په لاماری موسلمانانیا نداو ترسی نه وه نه کرا شکوی ئیسلام نه میتی، یا ئه یان ویست شاره کانی ئیسلام داگیر بکهن و دیلیان بکهن و بیانکهن بهه بندهو داراییان داگیر بکهن، نهو کاته پیویسته بهرگری لهسهر پیاوani سهر بهست و بهندهو ساغ و نه خوش و کویر و شهل و جگهی نه و انیش نه گهر پیویست بوو، مهرج نیه حازربوونی پیشه وانی موسلمانان و دهستوردانی، به تاییه تی پیویست نیه لهسهر نهو که سانهی دهست دریزی نه کریته سهریان. به لکو پیویسته هه موو موسلمانان راپهړن بۆنهو بهرگریه نه گهر

ئاگادارى ئەو دەست درېژنە بون ونەزانن ئەتوانن بەرگرى بکەن لەخۆيان، ھەرکەسى
لەوانەو نزيكى ئەو بەرگرى يە پيويستە لەسەريان، ھەمو ئادەمیزاد بى بەرگرى کردن
لەخۆى پيويستە باگومانى وانەبى رزگارى نابى، چونکە ئەوکەسانە نيشانەن بو
لەناوچوون بەھەموو جوړى. بەلام بەرگرى ناموس ودارايى خۆى کاتى پيويستە بزاني
خۆى و ناموس و دارايى بەيەکەو لەناوئەچن، ھەروەھا پيويستە بەرگرى لەمانەوہى
ژيانى جگەى خۆى و دارايى وناموسى ئەگەر ئەيزانى خۆى لەناوئەچى .

زانایان ئەلێن: پێویستە رزگارکردنی خنکاو کوژانەوهی ئاگری بەربووتە دارایی جگەیی خۆی، هەروەها پێویستە لەسەر نوێژکەر نوێژەکەی بپڕێ بۆ لابردنی زیان لەکەسیکی بێتاوان و لەدارییە پێویستی پێداستی ئێستای خۆتێی یا جگەیی خۆت، و هەروەها کەسی مەلایکی چاوپێکەوت لەچۆلاییدا و نەهێ ئەتوانی خۆی بەخێوبکا پێویستە لەسەری هەڵی بگری و بپارێزی، بۆ پاراستنی کارێکی گرنگ پێویستە یارمەتی بۆ خۆت بدە.

﴿وَأَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفِي النَّهَارِ وَزُلْفًا مِنَ اللَّيْلِ﴾ وەتۆ لەھەردوو لای رۆژدا نوێژەکان بەجێ بهێتە، لای یەكەمیان بەیانێه، لای دووھەمیان عەسەر، وەبەجێ بهێتە نوێژەکان لەكاتەکانی شەویشدا كە نوێژی مەغریب و عیشایان تێدا ئەكری، درێژە یی باسەكەیان لەنامەی تایبەتیی خۆیاناهێه .

﴿إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذَهَبْنَ أَلْسِنَاتٍ﴾ به راستی چاکه کان تۆلهی خراپه کان لائهبا. خورای مهزن روئی نه کردوه ته وه ئه و چاکانه و ئه و خراپانه کامانه ؟ هه ندی له زانیان نه لێن: ئه و چاکانه بریتین له پینج نوێژه کانو خراپه کان بریتین له گوناوه بچوکه کان، هه ندی تریان نه لێ: چاکه کان بریتین له هه مو کرده ویه کی چاک. ئه وهی شایانی باسی گوناوه بچوکه کان به نوێژ وه کرده وهی چاک لائه چن. به لام گوناوه گه و ره کان هه چ شتی لایان نابا جگه ی په شیمان بونه وه له و گوناخانه. به م مهرجانه: وازه یان له گوناوه به ته و او ی. په شیمان بونه وه له سه ر کردنی گوناوه. نیازی ته و او بی و لای له مه و دوا نه گه ریته وه بۆ لای کردنی گوناوه. ئه و کاته په شیمان بونه وه ی لی و ره نه گیری ئه گه ر خوا ئاره زووی کرد بی.

تہفسیری زمانا کوئی

﴿ ذٰلِكَ ذِكْرِي لِلَّذِيْنَ ﴾ فەرماندان بەراۋەستان و بە کردنى نوپۇز وقەدەغە کردنى
خۆشەويستى ستەمكاران بىر خستەۋەو نامۇزگارى کردنە بۇ ئەۋكەسانە نامۇزگارى
ۋەرنەگرن و بىر لەتواناى خوا ئەكەنەۋە .
بۇ زانين: ستەم کردن سىجۆرە :

۱- ستەمى وا ھەيە لى خۆشبوۋنى بۇ نىە لەلایەن خواۋە كە بریتىە لە ھاۋبەشدانان بۇ
خوا .

۲- ستەمى مروف لەخۆى بە کردنى گوناھى بچووك ياگەۋرە گوناھە بچووكەكان
کردەۋەى چاك لايان. گوناھە گەۋرەكان ھەۋالەى وىستى خوايە بۇ لى خۆشبون ياسزدانى
خاۋەنەكانيان .

۳- ستەمکردن لەجگەى خۆت ئەۋ ستەمە لى بوردنى بۇ نىە وتۆلەى لى ئەسرى ئەگەر
ستەم لى كراۋ واز لەمافى خۆى نەھىتى .

﴿ وَأَصْبِرْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ﴾ ۋەتۆ نارام بگرە لەسەر بەجى ھىتانی
فەرمانەكانى خوا دووركەۋتەۋە لەقەدەغەكراۋەكان و خۆتيان بۇ ماندو بکە، دوايى
بەرستى خوا لەناۋ نابا پاداشتى چاكەكەران بەھەمو جۆرى بە ۋمەرجهى لەبەرسودى
ناين بوبى، ئەبى بزائين ئەۋ كەسانە لەسەر رېگەى راستن توشى دەردى سەرى زۆر ئەبن
لەسەر راستى لەلایەن ستەمكارانەۋە، بۆيە خواى مەزن فەرمانى داۋە بەنارام گرتن لەسەر
بەجى ھىتانی فەرمانى خوا، نارام گرتن گەۋرەترين پەرستى خوايە .

دواى ئەۋەى خواى مەزن باسى ئەۋ شتانەى کرد تروشى گەلى نوح و عادو سەمود و
جگەى ئەۋان بو لەسزادان و لەناۋبردنيان بەھۆى خراپە کردنيان لەزەۋيدا باسى
ئەۋەيشمان بۇ ئەكا ئەۋ گەلانە زۆرىەيان خاۋەنى ستەم و تاۋان بوون و كەمىكيان چاك
بوون ورزگاريان بوە. ئەۋەيە خوا ئەفەرموى:

فَلَوْلَا

كَانَ مِنَ الْقُرُونِ مِنْ قَبْلِكُمْ أُولُوا بَقِيَّةَ يَنْهَوْنَ عَنِ الْفَسَادِ

فِي الْأَرْضِ إِلَّا قَلِيلًا مِّمَّنْ أَنْجَيْنَا مِنْهُمْ ۖ وَاتَّبَعَ الَّذِينَ
ظَلَمُوا مَا أَتَوْا فِيهِ وَكَانُوا مُجْرِمِينَ ﴿١١٦﴾ وَمَا كَانَ
رَبُّكَ لِيُهْلِكَ الْقُرَىٰ بِظُلْمٍ وَأَهْلُهَا مُصْلِحُونَ ﴿١١٧﴾
وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَجَعَلَ النَّاسَ أُمَّةً وَاحِدَةً ۚ وَلَا يَزَالُونَ مُخْتَلِفِينَ
﴿١١٨﴾ إِلَّا مَن رَّحِمَ رَبُّكَ ۚ وَلِذَلِكَ خَلَقَهُمْ وَتَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ
لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ﴿١١٩﴾

﴿فَلَوْلَا كَانَ مِنَ الْقُرُونِ مِنْ قَبْلِكُمْ أَلَوْ بَقِيَّةٌ يَتَّهَوْنَ عَنِ الْفَسَادِ فِي الْأَرْضِ﴾ دواىى بو
پهيدا نه بوو له دانىشتوانى چاخه كان كه ئيمه له ناومان بردون هه واله كانيانان بو ئيوه
گيرايه وه له پيش نه وهى نه ته وهى موحه مه ده وه بوون به چهند كه سى خوا وهى نه قل و
فرمانبه ردارى و چاكه بن هه لسانايه به قه ده غه كردنى خراپه له نيو زه ويدا. يانى نه بو له نيو
نه واندا كه سى ريگه بگرئ له خراپه له نيو زه ويدا بوئه له ناومان بردن، سامانداره كانيان و
خواهون پله كانيان سته ميان نه كرد له دانىشتوان و نه وانى تريان بى دهنگ دائه نيشتن، بهو
بونه وه هه ردو ولايان بون به جينگه ي خه شى خوا .

﴿إِلَّا قَلِيلًا مِّمَّنْ أَنْجَيْنَاهُمْ﴾ مه گهر كه ميك له دانىشتوانى نهو چاخانه له وانه ئيمه
رزگارمان كردوه و بيا وهريان هينا بو به ووشه ي راست و فره مانيان نه دا به چاكه ريگه يان
نه گرت له خراپه وهك پيغه مه ران و پياوچكان وژماره يان كه م بون نهو كه سانه نه چونه ژير
فرمانيان.. ووشه ي (قرن) به دانىشتوانى هه موو كاتى دائه نرى و زورتر بو سه د سال
به كار نه هيتري..

﴿وَاتَّبَعَ الَّذِينَ ظَلَمُوا مَا أُتْرِفُوا فِيهِ وَكَانُوا مُجْرِمِينَ﴾ وه که سانیکی نه وتو سته میان کردبو له خوین به بی باوهری و به بی فرمانی خوا دووای شتی که وتبون رایان نه بوارد له نیویدا له ناره زوواتی خوین و گرنگیان نه دا به پهیدا کردنی و وازیان له چاکه هینابوو سه ری لی شیوابوو، نهو که سانه تاوانباربن، یانی پیاوچاکان ریگهیان له پیاوخرایان نه گرت هه تا خراپه بلاونه که نه وه، به لآم نهو که سانه زه بونی رابوواردن و خوشی بون به رده و امبون له سهر خراپه بلاو کردنه وه ههر له بهر نه وهی سامانداربون.

﴿وَمَا كَانَ رَبُّكَ لِيُهْلِكَ الْقُرَىٰ يَظْلُمُ وَأَهْلِهَا مَصْلِحُونَ﴾ وه پهروه ردگاری تو نایه وی له ناو بیا دانیش توانی گونده کان به هو ی سته م کردن و لادانیان له سنوری خوا، له کاتیکا له دانیش توانی نهو گونده هه بن پیاوچاکان و چاکه خوازن رله گهل یه کتری و کرده وه بیان راست و دروستی و نه خه نه سهر بی باوهری و خراپه کردنیان له یه کتری نیر بابی باوهریش بن. یانی به ته نها بی باوهری خوا دانیش توان بنه بر ناکا هه تا جگه له بی باوهری ده ست نه که نه به سته م کردن له یه کتری، له کاتی سته میانا خوا له ناویان نه با، بویه بیژراوه ناسایش و ناشتی و سامان پایه دار نه بی له گهل بی باوهریدا و به رده م نابن له گهل سته م کردن له هاو نیشتمانان. له خزمه ت خوادا چاکه که ر و خراپه که ر وهك یه که ته ماشا ناکرین. خوا سزایان نادا نه گهر سوپاسی خوا بکه بن له سهر چاکه ی خوا.

﴿وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَجَعَلَ النَّاسَ أُمَّةً وَاحِدَةً﴾ وه نه گهر پهروه ردگاری تو ناره زووی بکردایه هه مو ناده میزادی نه گیرا به یه که نه ته وه وه له سهر یه که نایینی راست نه بون و ریگهی چاک و خرابی بو دیاری نه کردن. به لآم کاری شایسته ی خوا وای پیوست کرده له یه که جو ی بن به گویره ی سروشت هه یانی باوهر دار و بی باوهر، هه یانی زاناو هه یانی نه زان، هه یانی هه ژارو ساماندار. هه یانی باوهر دار و بی باوهر، هه یانی شاری ولادی، وهك خوا نه فه رموی:

﴿وَلَا يَزَالُونَ مُخْتَلِفِينَ إِلَّا مَن رَّحِمَ رَبُّكَ﴾ وه ناده میزاد لاناچن جیاوازنه بن و له سهر نایینی جیاوازنه بن: هه ندیکیان له سهر راستی نه بن و هه ندیکیان له سهر کاری پوچ

ونزیکه دوو کهسیان وهك یهك نهبن ، بهوشیویه بهردهوام ئهبن مه گهر کهسی
پهروهرداری تو میهره بانی له گله کردبی بههوی گه ورهیی خویه وهو پاراستیتی
له ناکۆکی و جیاوازی بنچینهی ئاین و پیک هاتین له سهرا ئاینی راستی .

به کورتی خوی مهزن به هیچ جوړی زوړناکا له ئاده میزاد له سهرا باوه رهیئان . نه گهر
خوی گه وره ئه و ئاره زویه بکا ئه بی ئاده میزاد له سروشتی خوی بشوړیته وه بهوینهی ئازال
وجانه وهرانی تریان پی بکا و بهرپرسیار نه بن بو هیچ شتی . به لام خوی مهزن ئاره زووی
وایه ئاده میزاد جوړی بکاته وه له ئازال و بونه وهرانی تر وپله و پایه ی وایان بداتی له وپله و
پایه بهرتر نه بی و به وپله یه ناگه ن به بی کۆشش و سهرا بهستی ههر له بهرته وه یشه
سهرا بهستی به خشیوه به ئاده میزاد و کردونی به خاوه نی ئه قل هتا پاداشتی ههر شتی خویان
هه لی بژیرن بیانداتی و مرقایه تی خویان بجه نه کار . ئه وه ی باسمان کرد وه لامی
ئه و که سانه یه ئه لی : بوچی خوا ئاره زوو ناکا و خوژگایه ئاره زوی بکر دایه هتا هه مو
به نده کانی خوی رزگار بکر دایه له جهنگ و رق و کینه و ره گه زه رستی و بی باوه ری و
سته م کردن .

﴿وَكَذَلِكَ خَلَقَهُمْ﴾ وه ههر بو ئه و جیاوازیه ئاده میزاد له سهرا ئینی پهروهرداری تو
دروستی کردوون . هه ندیکیان به زاناو هه ندی تریان به نه زان ، هه ندیکیان به باوه ردارو
هه ندیکیان به بی باوه ر . به لام ئه و شتانه ی له تووانای خوینایه و بوخوینایان هه لژارد ئه بیته
حجه ی پاداشت و تۆله . هه ندی له زانایان مانای ئه ورسته یان بهم جوړه کردوه وه
پهروهرداری تو ئاده میزادی دروست کردوه بو ئه و میهره بانی و به زویه له گه ل کردوون
هتا ئه وایش میهره بانی له گه ل یه کتری بکه ن . بیگومان میهره بانی و به زویه خوا
هه موشتی ئه گرته وه هتا دوی ئاینی راست بکه ون و به وراستیه هه لسن .

﴿وَكَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَنَاسٍ أَجْمَعِينَ﴾ وه هه رموده ی
پهروهرداری تو کوتابی پته اتوه که به راستی من دۆزه خ پرته کهم له جنو که و ئاده میزاد
به گشتی ، چونکه ئه زام زوړیان باوه ریان نه هیئاوه .

وَكَلَّا نَقْصُ

عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ الرُّسُلِ مَا نَشِئْتُ بِهِ فُؤَادَكَ وَجَاءَكَ فِي هَذِهِ
الْحَقُّ وَمَوْعِظَةٌ وَذِكْرٌ لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿١٤٠﴾ وَقُلْ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ
اعْمَلُوا عَلَى مَكَاتِكُمْ إِنَّا عَمِلُونَ ﴿١٤١﴾ وَانظُرُوا إِنَّا مُنظِرُونَ
﴿١٤٢﴾ وَلِلَّهِ غَيْبُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِلَيْهِ يُرْجَعُ الْأَمْرُ كُلُّهُ
فَاعْبُدْهُ وَتَوَكَّلْ عَلَيْهِ وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿١٤٣﴾

﴿ وَكَلَّا نَقْصُ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ الرُّسُلِ ﴾ وهئیمه هه مو هه والیکمان له هه والی

بیغه مه ران نه خوئینه وه به سهر تودا و بۆت رون نه کهینه وه.

﴿ مَا نَشِئْتُ بِهِ فُؤَادَكَ ﴾ شتی رابگرین و دلی توی بی به هیز بکهین به وشته، هه تا دلی تو

نه که ویتته جم و جۆل و بهو شادمان بی و نازارت نه میتی و بتوانی په یامی ئیمه بگهینه
به ناده میزاد.

نه وهی شایانی باسی میژوو نووسانی یتشوو گرنگیان داوه به باسی روداوی پامیاری
به ته نهها. نه وانهی ئیستا گرنگی نه دهن به باسی نابورری و زانیاری و هونه ری و جگهی
نه وانش بۆ زانیان. به لام قورنانی پیروژ گرنگی داوه بهو روداوانه بۆ نه وهی دانیش توانی
بی نامۆزگاری بکاو نه وانش ته می خوار بن وریگهی بۆ بدۆزنه وه وهك خوای گه وره
نه فهرموی :

﴿ وَجَاءَكَ فِي هَذِهِ الْحَقُّ وَمَوْعِظَةٌ وَذِكْرٌ لِلْمُؤْمِنِينَ ﴾ وه هاتوه بۆلای تو له نیو نهو

هه والانه دا نه وهی راست بی و نامۆزگاری کردن و یاد کردنه وهیه بۆ باوه پداران .

ته فسیری ز مناکوی

﴿ وَقُلْ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ اَعْمَلُوا عَلَىٰ مَكَائِكُمْ اِنَّا عَامِلُونَ ﴾ وەتۆ بلی به که سانیکی نه و تۆ باوەر ناهێن لە دانیشتوانی مه که و جگهی مه که: ئیوه کاربکهن له سەر ئهو شیوهیه و نه و ڕێگهیه ئیوه له سهرین له بی باوهری و ئازاردانی من و هاوڕێکانم. بهراستی من کار نه کهم و ناوهستم له سهر گه یاندنی په یامی خوا به کردهوی ئیوه ناخه له تێم .

﴿ وَانظُرُوا وَاِنَّا مُنْتَظِرُونَ ﴾ وە ئیوه چاوهروان بکهن بۆ گۆرانی ئه و کاتهی شهیتان به لێتی بی داوێ که ئیمه بنه بر ئه بین. بهراستی ئیمه چاوهروان ئه کهین بۆ هاته خوارهوی سزا بۆ سهرتان، ههردوو لایان چاوهروانی به شه رهاتی خو مان ئه کهین. به یاریدهی خوا ئیمه به ره و به ههشت نه ڕۆین و ئیوه یش بۆ لای دۆزهخ و سزادانتان .

﴿ وَلِلّٰهِ غَيْبُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِلَيْهِ يُرْجَعُ الْأَمْرُ كُلُّهُ ﴾ وە بۆ خوا به ته نه ها شاراو هی ئاسمانه کان و زهوی و خوا ئه یانزانی و ئیمه نایانزاین، خوا ئه زانی به وشتانه له واندان له مه و بهر و له مه و یاش و بۆ لای خوا نه گیرێته وه کاره کانی ههردوو جیهان، هیچ شتی توانای ئه وه نهیه له دهستی خوا ده ر بچی .

﴿ فَأَعْبُدْهُ وَتَوَكَّلْ عَلَيْهِ وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴾ دوا ی تۆ خوا به رسته که جیگهی گه رانه وهی هه مو شتی که تۆ هه ر پشت به خوا به ههسته وه موو کاری هه والهی نه و بکه هه ر خوا به سه بۆ هه مو شتی، په ره و رد گاری تۆ بی ئاگانیه له شتی ئیوه نه یکه ن. که واته تۆ له نه سی نی له خراپ کاران و پاداشتی چا که که ران نه داته وه، هه ردوو لایان به گو ی ره ی کرده وهی خو یان، دوا بی هاوار بۆ ئه و که سانه بی ئاگان و ته می خوار نابن و کاتی خو یان به فیرۆ ئه دهن، له خوا دا وانه کهین بمان پارێزی له خه فته و په شیمان بونه وه بکا به به شمان .

خوا به له گونا ه ی خو م و باوک و دایکم خو شیی و ڕۆژی مانگی ره مه زانم

لێ وه ربگری و یاریده م بدهی له سهر وه رگرتنی ئایینی ئیسلام و

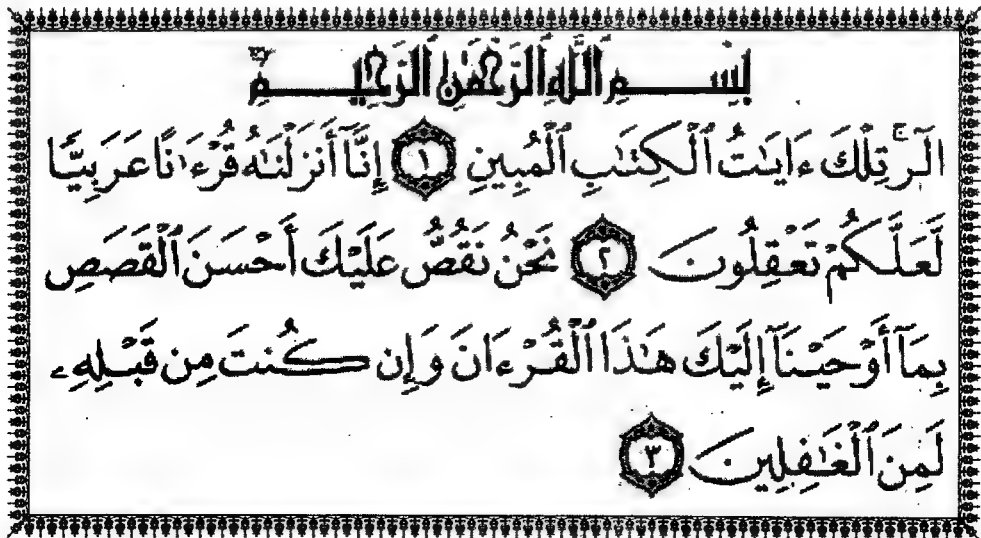
هاوڕێی دلسۆزم فاته می خێزانم رزگار بکهی له نه خو ش ی .

(٦) مانگی ره مه زان سا لی ١٤٢٠ به رانه ر ١٤ / ١٢ / ١٩٩٩ زایینی .

ته فسیری زما کو ئی

﴿ سوره تی یوسف ﴾

ئەو سۆرەتە لەمە کە ھاتۆتە خوارەو. ژمارە ی ئایەتەکانی (۱۱۱) ئایەتن. ھەندێ لەزانایان ئەلین: جگە لە ئایەتی (۱-۲-۳-۱۱) لە مەدینە ھاتۆتە خوارەو. دوا ی ئەو ی خوا ی مەزەن کۆتایی بە سۆرەتی ھود ھینا بە باسی پێغەمەرەکان. لەم سۆرەتە شیدا باسی ھەوآل و بەسەرھاتی یوسف و براکانی ئەکا بە شیرینترین ھەوآل و ئەفەرموی:

(بسم الله الرحمن الرحيم)

بە ناوی خوا ی گەورەو میەرەبان

﴿ الرا ﴾ مانای ئەو پێتانە لە سۆرەتە پێشوە کاندە وەک سۆرەتی ئەلبەقەرەو سۆرەتەکانی تر باسیان کراوە .

﴿ تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ ﴾ ئەو ئایەتەکانی پێک ھاتوون لەو پێتانە و پەک خەری ئەو کەسانەن دژی تۆن، ئایەتەکانی نامەبە کە مانایەکی رۆیان ھەیەو ماناکانیان لای ەدرەبەکان ئاشکرایەو پەکیان ئەخا و ناتوانن وێنە ی دابینن و کەچی لەو پێتانە دروستبوون ھۆنراوە و پەخشانی خۆیانیان پێ دانەنن، ئەو نامەبەش بریتێ لە قورئانی پیرۆز ھەموو گیر و گرفتێ لەناو ئەباو ھەموو دەستوری ئادەمیزادی تیا رۆن کراوەتەو .

تەفسیری زمانکۆیی

﴿إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ﴾ به راستی، تو نامدهیه مان ناردوده ته خواره وه بو لای تو له کاتیکا قورنائیکه به زمانی عهریه به بو ئه وهی ئیوه گه ورهیی قورئان برانن و له ماناکه ی بگه ن و کاری پی بکه ن. که واته برو بیانوتان نامینی.

پرسیار/ بەراستی موحەمەد ﷺ نیراوە بۆ ھەموو ئادەمیزاد وەك لەتایەتی (٢٨) ی
سورەتی سەبەئدا زانراوە، ناردنە خوارەوێ قورئان بەزمانی عەرەبی وانیشتان ئەدا موحەمەد
بەتایەتی بۆ عەرەب نیراوە. نەك بۆ جگەیی عەرەب، دواڵی رینگەییە بۆ كۆكردنەوێ
تایەتەكان چ شتیكە ؟

وہ لام / ۱ - بہ راستی ناردنہ خوارہ وہی قورئان بہ زمانی عہرہ بی تہوہ ناگہیہ نی عہرہ ب
بہ تہنہا داوی فرمان و وانہ کانی قورئانیان لی داوا بکری، چونکہ باوہر داران بہو قورئانہ
بروایان بہ تہورات و ئینجیل ہہیہ کہچی زمانہ کانیان جگہی زمانی قورئانن و پیوستہ
باوہریان پی بکہین .

۲- زمان رېښه بولای مېهېست، مانا و ناوهرۆك مېهېسته نهك رېښه، ناگونجی ماناو ناوهرۆك وهك زمان ههربو گهلی بی نهك بۆگهلی تر، ئهوهی ئادهمیزاد نرخسی بو دابنسی چ ههموو ئادهمیزاد باوهری بی ئههیتی، ههموو گهلی ژمارهیان زۆرئهبی بهزوری ژمارهی زمان. بهلام ماناو ناوهرۆکی زمان بو ههمويانه. نهك بهتهنها بو گهلیك و بو رهگهزی.

۳- نه گهر پټغمهر ره وانه نه کړئ به زمانې گه له کهي خوی نهی به چ زمانې گفو گریان
له گهل بکا؟ چونکه زمانې دوست ناکه وی هم ووه گه لی نه و زمانه بزانی .

﴿لَخَنَّ نَفْسٌ عَلَيْكَ أَحْسَنَ الْقِصَصِ بِمَا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ هَذَا الْقُرْآنَ﴾ ئیمه روون نه کهینه وه و نهی خوئینه وه به سهر تودا چاکترین و شیرین ترین هه وال و چیرۆک له نیو ئه وه وه والانه دا له نیو قورئانی پیروزدان، چونکه له و چیرۆکه دا ههیه ته می کردن و باسی کاری شایسته و شیای زۆر: و نهی بی به زهیی براکانی یوسف و داوین پاک و مانا کردنی خه وه کان و شتی تریش به هوی ئهم قورئانه وه ئیمه به سروش نارد و مانه بۆلای تو.

تہ فسنیری زمنا کوئی

﴿ وَإِنْ كُنْتَ مِنْ قَبْلِهِ لَمَنَّ الْغَافِلِينَ ﴾ وه به راستی بهرله هاتنه خواره وهی نه وسرو شه و
 نهم سوره ته تو له که سانه بوی بی ناگابرون له وه وه والانه ؛ چونکه نه وه والانه په یدابرون
 بهرله هاتنه خواره وهی نهم سوره ته به چه ندین چاخیک . زانین و زانیاری پیغه مهراڼ له پیش
 بوونیان به پیغه مهر و دووای بوونیان به پیغه مهر بهر اور دنا کرین له گه ل یه کتری . زور رونه
 زانیاری پیغه مهر یه جار زور تره له ماوهی بهرله پیغه مهرايه تی زانیویه تی .

إِذْ قَالَ يُوسُفُ لِأَبِيهِ يَا أَبَتِ إِنِّي رَأَيْتُ

أَحَدَ عَشَرَ كَوْكَبًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ رَأَيْتُهُمْ لِي سَاجِدِينَ ﴿٤﴾

قَالَ يَبْنِي لَا تَقْصُصْ رُءْيَاكَ عَلَى إِخْوَتِكَ فَيَكِيدُوا لَكَ كَيْدًا

إِنَّ الشَّيْطَانَ لِلْإِنْسَانِ عَدُوٌّ مُبِينٌ ﴿٥﴾ وَكَذَلِكَ يَجْنِبُكَ

رَبُّكَ وَيُعَلِّمُكَ مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ وَيُتِمُّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ

وَعَلَى آلِ يَعْقُوبَ كَمَا أَتَمَّهَا عَلَى أَبَوَيْكَ مِنْ قَبْلُ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ

إِنَّ رَبَّكَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٦﴾

﴿ إِذْ قَالَ يُوسُفُ لِأَبِيهِ يَا أَبَتِ إِنِّي رَأَيْتُ أَحَدَ عَشَرَ كَوْكَبًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ رَأَيْتُهُمْ لِي
 سَاجِدِينَ ﴾ تو بیرى نهو کاته بکه ره وه که یوسف به باو کی خوی ووت : نهی باو کی من :
 له خه وما بینیم یازده نه ستیره و ، بینیم مانگ و خور سوژده یان برد بو من و پریران لی
 نه گرتم زور به شه رمه وه .

زانایان بو ته مدنی یوسف و له کاتی بیننی نهو خه ودا بیران جیاوازه نه وهی شایانی
 باسی ته مدنی هدر چه نده بو بی گرنک نه . به لام تازه بی گه یشتوی زیرو ویک ویک و

ته فسیری زما کوی

شۆخ و دەم و چاوشیرین و هەلکەوتوو بوە. زانیان مانای ئەو خەوەیان داوەتەو بەهوی یازدە ئەستێرە کە بریتین لە یازدە براکانی و خۆر بریتێ لە داکیکی و مانگ بریتێ لە باوکی . هەندی لە زانیان لایان وایە داکیکی یوسف بەر لە یینینی ئەو خەوێ کۆچی دوا یی کردوو، لە پاشا باوکی خوشکی داکیکی یوسفی هێناو، کە واتە داکیکی بریتێ لە پوری یوسف . باوکی یوسف بەهوی ئەو خەوێ زانی کە یوسف پاشەڕۆژیکی گەورە ی هەبە و ترسا براکانی پیلانیکی بۆ دروست بکەن و لەناوی بێن، بۆیە خوا لە زمانی باوکیەو

ئەفەر موی :

﴿ قَالَ يَا بَنِيَّ لَا تَقْصُصْ رُؤْيَاكَ عَلَى إِخْوَتِكَ فَيَكْبُدُوا لَكَ كَيْدًا إِنَّ الشَّيْطَانَ لِلْإِنْسَانِ عَدُوٌّ مُبِينٌ ﴾

﴿ باوکی ووتی: ئەهی کۆری من: ئەو خەوێ خۆت مەگیرەووە بەسەر براکانتا و ماناکەیی بزانی، دواویی ئەوان پیلانی بۆ تۆ بۆخەنەکار بە پیلانیکی زۆر گەورە و تۆی تێدا بێجی، من وائەزام تۆیان خۆشناوی لەبەیی جۆری ئەوەدان داویکت بۆ دابینی و فێلت لی بکەن. بەراستی شەیتان دوژمنیکی ئاشکرایە بۆ ئادەمیزاد، هەرلە کۆنەووە و لەکاتی ئادەمدا، ئەخاتە دڵی براکانتەووە و هانیان ئەدا بۆ لەناوبردنت .

﴿ وَكَذَلِكَ يَجْتَبِيكَ رَبُّكَ وَيُعَلِّمُكَ مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ ﴾ وەھەر بەھوڤوڤە خەو تۆی
 ھەڵبژارد بۆ بینینی ئەو خەو ھەر ڕوڤوڤە گاری تۆ ھەڵت ئەبژێری بۆ پیڤەمەراییەتی و پاشاییەتی
 و فیڤی تۆی ئەکا مانا لی دانەووی چەندین خەو کە کەس نایانزانێ و یوسف زانترین
 کەس بوو ھە بۆ مانا کردنی خەو.

﴿وَيُثَمِّ نِعْمَتِهِ عَلَيْكَ وَعَلَى آلِ يَعْقُوبَ﴾ و به پروهردگار چاکه‌ی خو‌ی ته‌او نه‌کا
به‌سدر تودا به پیغمه‌مهرایه‌تی و به‌سدر خیرانه‌کانی به‌عقوبا به‌براکانیشته‌وه و به‌نه‌وه‌ی
خیرانه‌کانیانه‌وه .

﴿ كَمَا أَتَمَّهَا عَلَىٰ أَبَوَيْكَ مِن قَبْلُ إِبْرَاهِيمَ ۖ وَإِسْحَاقَ ﴾ ههروهك تهواوی کرد چاکه‌ی
خوی به‌سهر باوکه کانتا به‌رله تو ئیبراهیم و ئیسحاق، چاکه خوا نایه‌نه ژماروه له
هه‌موویان گه‌وره‌تر پی‌غه‌مه‌رایه‌تیه .

﴿إِنَّ رَبَّكَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ﴾ به راستی پروردگاری تو نه زانی چ که سی هه لئه بژی له نیو ناده میزادا بو فروستاده هی هه مو شتی له جیگه ی شیایو خویا دائه نی و هه ر شتی ناره زووی بکا ئه بکا .

ئادهمیزاد وهك بۆمان پروون ئه بېتهوه خزمه تكارو سهرشۆرى ئهم سى شتانهى خواره وهيه، هموو تواناو كۆشى خويان به كاردېتن بۆ پيدا كړدى ئه وسى شته :

۱- ههول ئه دهن بۆ به دهست هېتاني خوشى تايه تى خويان و بۆ دوور خسته وهى نازار له خويان. ئهم به شهيان بهرترىنى ئاواتى ئادهمیزاده، له پېتاوى ئهم به شهدا دهست له كهس و كارو هم موشتى هه لته گرى هه بۆخوى .

۲- خزمایه تیه: ئادهمیزاد ههولته دهن بۆ پاراستى خزمایه تى و بهرېز نه وهى پله و پایه يان. به لام نه گهر خزمایه تى خوشى و سوودى تايه تى خويانيان بۆ نه ره خستى و نازاريان لى دوور نه خاته وه رېزى خزمایه تى لايان كه م ئه بېته وه، كه واته پاراستن و خوشه ويستى خزمایه تى به ئه ندازهى زۆرى و كه مى پاراستى خزمایه تیه بۆيان، نه گهر كه سى خزمىكى له دهست ده رچى خه فته و نازارى ئه و كه سه به ئه ندازهى چاكه ي نه و خزمه يه بۆ ئه و كه سه، نه گهر ئه و خزمه چاكه ي له گه ل ئه و كه سه نه كړدى وهك بېگانه ته ماشاى نه كا، ئادهمیزاد واز له نزيكترين كهس ئه هېتى بۆ سوودى تايه تى خويان، دوورترين بېگانه لای ئادهمیزاد له نزيكترين خزم بهرېزتره به و مەرجهى چاكه ي جيهانى نه و بېگانه له گه ليان زۆرتر بى. كه واته خزم كاتى بهرېزه واز له چاكه ي خوى بهىتى. بۆ نمونه قابيل ها بېلى براى دا يك و باوكى خوى كوشت. كوراني به عقوب يوسفى براى خويانيان فرى دايه قولايى و تاريخى چاله وه. زۆرجاران دا يك كورى منالى جگه رگوشه ي خوى كوشته له بهر نه وهى له گه ل دوسته كه ي رابوئرى. وايش بووه كور باوكى خوى كوشته له بهر نه وهى دارايى باوكه كه ي بخوا، چه ندين كارى ناهه موارى وهك نه و پېشوا نهى پرووى داوه .

۳- ئادهمیزاد ههول ئه دهن بۆ خوشى و سوودى كۆمه ل و هاو نېشتمان و مرقا يه تى به بى جياوازى، بۆ به دهست هېتاني ئهم به شهيان له يه كيكه وه پيدا نه بى ئاين پهروه ر وله خوا ترس بى يا خاوه نى هه ستى نېشتمان پهروه رى بن. به ئه ندازه يه هوشيارو پاك و خاوين و دلپاكن كه سوودى گشتى لايان بهرېزتره له سوودى خويان و نازارى گشتى به نازارى

خوی نه زانی، دادپه روه ری لایان له هه مووشتی چاکتره. به لām مهردمانی ناپاک و له خوا نه ترس هه ر سوودو ژبانی خوی لا مه بهسته، نیز هه موو دانیشتران بۆ مه بهستی خوی بکوژی لای گرنه نه، چاکترین به لگه کرده وای ناره وای براکانی یوسف له گه یوسف هه ر له به رنه وای باوکیان نه وانی خوشبو، به لām به ناواتی خویان نه گه یشتن و بون به جیگه ی خه شمی خواو باوکیان، یوسف ریز و گه وری ده ست کهوت و براکانی به سه رشوری له به رده میا راوه ستان و دانیان به تاوانی خویانا و داوای لی بوردنیان کرد.

براکانی یوسف کهوته دل پیسی و پسلان سازان بۆ یوسف له بهر چاو چنۆکی خویان، بۆ نه و مه بهسته کهوته داو دانان بۆ. نه یان نه زانی یوسف چۆن له ناو به دن و له بهر چاوی باوکیان نه مینی، هه ندیکیان نه یان ووت: با بیکوژین، هه ندی تریان نه یان ووت: له شوینیکی چۆلا به رله لای بکه یین و سه ر بۆ هه یج جیگه به ده رنه کا، هه ندی تریان به شیوه تر، هه تا نه وکاته بردیانه ده روه له نه نجامدا هه موویان بریاندا بیخه نه نیو چاله وه، خوی گه وره به جوړیکی کورت نه و باسه مان بۆ نه کا، نه فهرموی:

لَقَدْ كَانَ فِي يُوسُفَ وَإِخْوَتِهِ

آيَاتٌ لِّلسَّائِلِينَ ﴿٧﴾ إِذْ قَالُوا لِيُوسُفُ وَأَخُوهُ أَحَبُّ إِلَيْنَا

أَيْنَا مِنَّا وَنَحْنُ عُصْبَةٌ إِنَّ أَبَانَا لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٨﴾ اقْتُلُوا

يُوسُفَ أَوْ اطْرَحُوهُ أَرْضًا يَخْلُ لَكُمْ وَجْهُ أَبِيكُمْ وَتَكُونُوا مِن

بَعْدِهِ قَوْمًا صَالِحِينَ ﴿٩﴾ قَالَ قَائِلٌ مِّنْهُمْ لَا تَقْتُلُوا يُوسُفَ

وَالْقَوْهُ فِي غِيَبَتِ الْجَبِّ يَلْقَاهُ بَعْضُ السَّيَّارَةِ إِن كُنْتُمْ

فَاعِلِينَ ﴿١٠﴾ قَالُوا يَبْنَآ مَا لَكَ لَا تَأْمَنَّا عَلَى يُوسُفَ وَإِنَّا لَهُ

لَنَصْحُونُ ﴿١١﴾ أَرْسِلْهُ مَعَنَا غَدًا يَرْتَعْ وَيَلْعَبُ وَإِنَّا لَهُ
لَحَافِظُونَ ﴿١٢﴾ قَالَ إِنِّي لَيَحْزُنُنِي أَنَّ تَذْهَبُوا بِهِ وَأَخَافُ
أَنْ يَأْكُلَهُ الذِّئْبُ وَأَنْتُمْ عَنْهُ غَافِلُونَ ﴿١٣﴾ قَالُوا لَئِنْ
أَكَلَهُ الذِّئْبُ وَنَحْنُ عُصْبَةٌ إِنَّا إِذًا لَّخَسِرُونَ ﴿١٤﴾
فَلَمَّا ذَهَبُوا بِهِ وَاجْتَمَعُوا أَنْ يُجْعَلُوهُ فِي غَيْبَتِ الْجَبِّ وَأَوْحَيْنَا
إِلَيْهِ لَتُنَبِّئَنَّهُمْ بِأَمْرِهُمْ هَذَا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿١٥﴾

﴿لَقَدْ كَانَ فِي يُوسُفَ وَإِخْوَتِهِ آيَاتٍ لِلْمُتَذَكِّرِينَ﴾ به راستی همدیه له جیروک و هه والی
به سهرهاتی یوسف و براکانی چندین به لگه له سهر تووانا و زانیاری و کاری شایسته ی
خوابو نهو که سانه پرسیار بکن و بیانه وی له ناوه روکی راسته قینه ی باسه که بگن و
تدماشای چوینه تی دارژاندنی باسه که بکن و ته می خوار بن. زانیان نه لئین: نهو که سانه ی
پرسیاریان کرد جووه کان بوون. ووتیان به عه ره به کان پرسیار بکن له موحه مه د: هو ی
گواسته وه ی به عقوب و مناله کانی چ شتی بو له زهوی که نعان وه بو شاری میسر؟ کاتی
پیغمهر ﴿﴾ باسه که ی بو هاته خواره وه هه موو لایه کیان سهریان سورما چون موحه مه د
نهو باسه ی زانی، چونکه نهو جووره کارانه له توانای ناده میزادا نیه که نهو مروقه نه
نامه یه کی خویند وه ته وه و نه هارو پیته تی زانیانی کرد وه .

بو زانین: کورانی به عقوب یوسفی برای خو یانیان خسته نیو قولایی و تاریکی چاله وه
هه ر له بهر نه وه ی باوکی خوشی نه وی، قوره شیه کانیش جه نگیان کرد له گه ل پیغمهر
﴿﴾ له بهر نه وه ی خوا ریزی لی گرت و کردی به پیغمهر، ریزی دا به سهر نه واناو هه مو
ناده میزادا له گه ل نه وه ی شدا پیغمهر ﴿﴾ برای نه وان بو، خوای مه زن یوسفی شی

ته فسیری زمنا کوی

سهرخست به سهر براکانیدا، ههروایش پیغمه‌ری سهرخست به سهر قوره‌یشیه کاندای، لهوکارانه دایه ناموژگاری و ته‌می کردن بو نهوکه سانه له راستی بگهن.

﴿إِذْ قَالُوا لِيُوسُفُ وَأَخُوهُ أَحَبُّ إِلَيْنَا مِمَّا نَحْنُ غَصِيَّةٌ﴾ تو بیری نهوکهاته بکه‌روه که کورانی سه‌عقوب ووتیان که به‌راستی یوسف و براکه‌ی که بینامینه خوشه‌ویست ترن له ئیمه لای باو کمان و، ئیمه کۆمه‌لیکی به‌توانا و نیشکه‌رین و له ته‌مه‌نیشسا له‌وان گه‌وره‌ترین و سوودمان زۆرت‌ره له‌وان، نه‌وان منال و بی‌ده‌سه‌لاتن و بی‌هیزن، که‌واته پیویسته باو کمان ریژی ئیمه بدا به‌سهر نه‌واندا.

﴿إِنْ أَبَالَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ﴾ به‌راستی باوکی ئیمه له نیو سته‌م و گومرایی دایه به‌ناشکرا که نه‌وانی له ئیمه خوشتر بوی، به‌و جو‌ره‌ی پیویسته باو کمان مافی باو کایه‌تی خوی به‌ری‌توه نابا له نیو خیزانه کاندای. یوسف و بینامینی برای له ژنی دووهم به‌ ناوی راحیل به‌و، زۆر جار ان دایک جیاوازی ته‌بیته هوی رق و کینه له نیو خیزانیکا. له نه‌نجامدا براکانی یوسف پیک هاتن و ووتیان:

﴿أَقْتُلُوا يُوسُفَ أَوْ اطْرَحُوهُ أَرْضًا يَخْلُ لَكُمْ وَجْهَ إِلَيْنَا﴾ ئیوه یوسف بکوژن یا فره‌ی بده‌نه زه‌وی‌یه‌کی چۆلی و له ناوه‌دانیه‌وه دووری و چۆل و بی‌خوارد‌مه‌نی بیت و نه‌توانی بکه‌رپته‌وه بو لای ناوه‌دانی، نهوکهاته پوخته ته‌بیته روی باو کمان بو ئیوه به‌ ته‌نها و مه‌یل به‌لای جگه‌ی ئیوه ناکاو واز له خوشه‌ویستی یوسف نه‌هیتی و له بیری نامیتی.

﴿وَتَكُونُوا مِنْ بَعْدِهِ قَوْمًا صَالِحِينَ﴾ وه ئیوه له دوا‌ی کردنی نه‌وکاره و دوا‌ی نه‌مانی یوسف بن به‌تاقمی په‌شیمان بینه‌وه له‌و تاوانه و بکه‌رپنه‌وه بو لای خوا، باو کمان ناشت بکه‌نه‌وه به‌هه‌ر بیانوی بۆتان ناماده نه‌کرئ و کاری جیهانتان به‌ باشی نه‌روا به‌ری‌توه. ﴿قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ لَا تَقْتُلُوا يُوسُفَ وَالْقَوْهَ فِي غِيَابَةِ الْجَبِّ لَتَلْقِيَهُ بَعْضُ السَّيَّارَةِ﴾ ووته بیژی له‌براکانی یوسف ووتی: ئیوه یوسف مه‌کوژن، چونکه کوشتنی بی‌گونا‌هان تاوانیکی گه‌وره‌یه و فره‌ی بده‌نه نیو قولایستی خواره‌وه و تاریکی نه‌ویره و نه‌وچاله‌وه هه‌لئێ ته‌گرن هه‌ندئێ له‌هاتو‌چۆکه‌ران و ری‌یواران که نه‌گه‌نه لای نه‌ویره و نه‌وچاله‌، نه‌ی بدن بو وولاتی خویان و ئیوه‌یش به‌ناواتی خۆتان نه‌گهن.

﴿إِنْ كُنْتُمْ فَاعِلِينَ﴾ نه گهر نه تانه وی نه و کاره بکه نه گهل یوسف و دووری نه خه نه وه له باو کی .

زانایان نه لئین: نه و که سه ی نه و ناموز گاری به ی کردن که یوسف نه کوژن به هوزا بو، هه ندی تریان نه لئین رو بیلی پورزای یوسف بو که ته مه نی له هه موویان گه وره تر بو مرو فیکي ژیر بوو .

دوایی براکانی بیک هاتن بچن بولای باوکیان به ههر فیل و ته له کدیه بی بویان بلوی یوسفیان له گهل بئیری بۆ سه یران و له دهره وه له ناوی بیهن و چونه لای .

﴿قَالُوا يَا أَبَانَا مَا لَكَ لَا تَأْمَنَّا عَلَى يُوسُفَ وَإِنَّا لَهُ لَنَاصِحُونَ﴾ براکانی یوسف ووتیان: نه ی باو کی ئیمه چ شتی که بۆ تو ترست له ئیمه هه ده له سه ر پاراستنی یوسف و ، ئیمه دل سوزی یوسفین و نه بیاری زین .

﴿أَرْسَلْهُ مَعَنَا غَدًا يَرْتَع وَيَلْعَبْ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ﴾ تو به یانی یوسف ره وانه بکه له گهل ئیمه به خوشی رابویری و میوه جاتی دهره وه بخوا و یاری بکا وهك منالانی تر و پیشبر کی بکاو، ئیمه به راستی نه بیاری زین له نازار و کاره ساتی تر، نه و هه موو درو و ده له سه یان دروست کرد له به رنه وه ی نه یانزانی باوکیان یوسفی خوش نه وی .

﴿قَالَ لِيُخْرِتْنِي أَنْ تُدْهَبُوا بِهِ﴾ به یعقوب ووتی: به راستی من خه فته بار نه کا که ئیه یوسف بیهن و له به ر چاوم نه مینی و نارام لی بیرئ .

﴿وَأَخَافُ أَنْ تَأْكُلَهُ الذِّلْبُ وَأَنْتُمْ عَنْهُ غَافِلُونَ﴾ وه من نه ترسم که گورگ یوسف بخوا و ئیه له و کاته دا بی ناگابن به هوی یاری کردنه وه و سه ر قالی به خیر کردنی نازاله کانتان بن و جگهی نه وانه ش .

﴿قَالُوا لَئِنْ أَكَلَهُ الذِّلْبُ وَنَحْنُ عُصْبَةٌ إِنَّا إِذًا لَخَاسِرُونَ﴾ کورانی به یعقوب ووتیان: نه گهر گورگ بیخوا وه ئیمه کۆمه لیکي زور به هیزین له به رده م شیردا نه وه ستین به راستی له و کاته دا ئیمه زور لاواز و زیانر مه ندین و توانای پاراستنی خو ماغان نابی و شایانی نه وه ین له ناو بچین و نرخی کمان بۆ دانه نرئ .

ماموستا دلسوزه کانیان و به دهیان بوختانیان نه دهنه پالیان و نه لاین: باوک و ماموستا کانیان
 سهر به ستمان لی زهوت نه کهن، هر له بهر نه وهی هاوری شه یثانه کانیان رویان بولایان بی و
 کرده وهی خراب و بی ره وشتیان بی بکهن. کورانی یه عقوب به کراسی خویتاوی یوسف وه
 چونه وه بولای باوکیان، کورانی نه م سهرده مهیش به بی و وچان پروپا گنده و و تهی
 هله بستر او ناراسته ی باوکیان نه کهن و نه لاین: باو و کمان به کری گیر او کز نه په رسته، هر
 له بهر نه وهی بویان بلوی که میک ناگری ناژالی خویان سارد بکهن وه. کورانی یه عقوب
 شه وی به گریانه وه هاتنه وه بولای باوکیان به فرمیسی دهست کرده وه به گفتوگوی
 دروی هله بستر او، نه وهی نازار له دلی باوکیان دهر بکهن و پروایان بی بکا کورانی نه م
 سهرده مهیش له بهر ده م باوکیان درو به کار دین و به دهیان سویتدی دروینه ی بول نه خون
 هدا سهر له باوکیان تیک بدن له بهر نه وهی ناره زوی خرابی خویان به دهست
 بهین و وایش نه بی دهست نویزو نویژ نه کهن له بهر ده م باوکیان. له دوی فره دانی
 یوسف بولای و تاریکی نه وچاله به و همو نازار و بی به زهیه کردیان له گدل
 یوسف خوا نه فهرموی :

وَجَاءُوا
 أَبَاهُمْ عِشَاءً يَبْكُونَ ﴿١٦﴾ قَالُوا يَا أَبَانَا إِنَّا ذَهَبْنَا نَسْتَبِقُ
 وَتَرَكَنا يَوْسُفَ عِنْدَ مَتْعِنَا فَاكُلْهُ الذِّئْبُ وَمَا أَنْتَ
 بِمُؤْمِنٍ لَّنَا وَلَوْ كُنَّا صَادِقِينَ ﴿١٧﴾ وَجَاءُوا عَلَى قَمِيصِهِ
 بِدَمٍ كَذِبٍ قَالَ بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمُ أَنْفُسُكُمْ أَمْ أَرَأَيْتُمْ أَنِّي جَمِيلٌ
 وَاللَّهُ الْمُسْتَعَانُ عَلَى مَا تَصِفُونَ ﴿١٨﴾ وَجَاءَتْ سَيَّارَةٌ فَأَرْسَلُوا

تهفسری زمانکوی

وَأَرَادَهُمْ فَأَذَلَّ نِ دَلْوَهُ قَالَ يَبُشْرِي هَذَا عَظِمْتُ وَأَسْرَوْهُ بِضْعَةَ
وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِمَا يَعْمَلُونَ ﴿١٩﴾ وَشَرَّوهُ بِثَمَنٍ بَخِيسٍ
دَرَاهِمَ مَعْدُودَةٍ وَكَانُوا فِيهِ مِنَ الزَّاهِدِينَ ﴿٢٠﴾

﴿وَجَاءُوا إِلَىٰ أَيْتِهِمْ عِشَاءً يَسْكُونُ﴾ قَالُوا يَا أَبَانَا إِنَّا ذَهَبْنَا نَسْتَبِقُ وَتَرَكْنَا يُوسُفَ عِنْدَ مَتَاعِنَا
فَأَكَلَهُ الذِّئْبُ ﴿وہ کورانی یه عقوب شهوی هاتنه وه بۆ لای باوکیان به درۆ نه گریان بۆ
دایو شینی تاوانه که یان ووتیان: نهی باوکی ئیمه: ئیمه رویشین بۆ دهشت یاری بکهین و
یوسفمان به جی هیشت لای کهل و بهل و خواردهمه نیه کاغانان دوایی گورگ یوسفی
خواردبو .

﴿وَمَا أَنتَ بِمُؤْمِنٍ وَلَوْ كُنَّا صَادِقِينَ﴾ وَهَوَّ بِأَوْهٍ بِهِ ئیمه ناکهی و ، باوه کو ئیمه
راست بکهین و جیگهی باوه بین له بهرئه وهی تو یوسف زۆر خوش ئهوی برپوا
به گفتوگری ئیمه ناکهی. ئیمه به لگه مان به دهسته وهیه که راست نه کهین، وهك نه
کراسه ی یوسف .

﴿وَجَاءُوا عَلَىٰ قَمِيصِهِ بِدَمٍ كَذِبٍ﴾ وَهَوَّ بۆ لای باوکیان و دابویان به سه
کراسه که یا خوینیکی درۆینه ی جگهی خوینی یوسف، یه عقوب کراسه که ی بینی نه درابو
دلی که وته خورپه ووتی: زۆر جیگهی سه سورمانه چۆن نه و گورگه یوسفی خواردوو
و کراسه که ی نه دراندوه، بۆیه .

﴿قَالَ سَوَلَّتْ لَكُمْ أَلْفُسُكُمْ أَمْ أَفَصِّرَ جَمِيلٌ﴾ يَهْ عَقُوبُ وَتَوِي: به لکو تیه خوتان بۆ
خوتان کاریکتان رازاندوه ته وه و درۆنه کهن ، دوایی نارام گرتن چاکتره و جوانتره هانای
خۆم نابهم بۆ لای جگهی خوا .

﴿وَاللَّهُ الْمُسْتَقَانُ عَلَىٰ مَا تَصِفُونَ﴾ وه خوا کومه کی پی کراوه و داوای یارمه تی لهو
نه کهم له سهر شتی ئیوه باسی نه کهن، نه وباره ئیوه داوتانه به سهر مندا زورگرانه خوا نه بی
کهس لای نابا له سهر من .

﴿وَجَاءَتْ سَيَّارَةٌ فَأَرْسَلُوا وَارِدَهُمْ﴾ وه تاقمی له ریواران و هاتوچو کهران له
مه دینه وه نه چوون بو میسر دواپی سهر گهردان بوون ورپگه یان لی تیک چوو نه گهران
به زه ویدا هه تا کهوتنه جیگه یه نزیکه نهو بیره بوو که یوسفی تیدا بو دابه زین، دواپی
ناو کیشه که یان بو پیداکردنی ناو توشی بو بهو بیره وه که یوسفی تیدابوو، ناو کیشه که
رویشته .

﴿فَأَدْلَىٰ دَلْوَهُ﴾ دواپی ره وانه ی کرد بو نیو بیره که دۆل چه که ی هه تا ئاوی لی
هه لگوزی که دۆل چه که گه یشته لای یوسف خوی هه لئو اسی به دۆل چه که دا ئه ویش
رای کیشاو نه ی نه توانی بیاته سهر وه چاوی کهوت به کورپکی تازه پی گه یشتوی زور
شوخ و جوان دهستی گرتوه به گوریسی دۆل چه که .

﴿وَقَالَ يَأْبُشْرِی هَٰذَا غُلَامٌ﴾ وه ناو کیشه که ووتی به هاوړپکانی: ئیوه موژده بدن نه مه
کورپکه زور جوانه هه مویان شادمانیان ده برشی بو دۆزینه وه ی نهو کره .
﴿وَاسْرَوْهُ بِضَاعَةً ۖ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِمَا يَعْمَلُونَ﴾ وه کاروانه که یوسفیان شارده وه
له بهر نه وه ی کهس و کاری پی نه زانن و داوای بکهن، کردیان به بنده و دهست مایه له
نیو کالای بازار گانیدا و خستیانه نیو کهل و پهل بازار گانیه وه هه تا له دوا پیدا بیفرۆشن و
قازانجی لی بکهن و، خوا نه زانی به شتی براکانی یوسف کردیان به یوسف و بهو شته یش
نهو کاروانیان له گه ل یوسفیان کردو شاردیانه وه و کردیان به بنده و که چی سهر به ست
بوه وه .

﴿وَشَرَوْهُ بِثَمَنٍ نَّجَسٍ ۖ دَرَاهِمَ مَعْدُودَةٍ ۖ وَكَاثَبُوا فَيَهُ مِنْ الزَّاهِدِينَ﴾ وه کاروانیه کانیان
یوسفیان فروشت به عزیز میسر به نرخیکی کهم که چهند دراویکی کهم و دیاری
کراو بوو، نهو که سانه یوسفیان فروشت له فروشتیا خویان نه گرت بهو نرخه که مه

ته فسیری زما کوپی

شادمان بون و پهله یان کرد له فروشتیا نه وهك توشی چهرمه سهری بن و گومانیان لی
پهیدا بکړی، بویه چاوه زوانیان نه کرد هه تا به نرخي زور بیفروشن، له کاتی راگر تنی
یوسف له مه زات خانۀ میسر دا عه زیزی میسر کړی. نه و ووشه یه نازناوی شالیاری
دارایی و پروا یی کراوی پاشای میسر بوو .

وَقَالَ

الَّذِي اشْتَرَيْتُهُ مِنْ مَصْرَ لَا مَرَاتِهِ أَكْرَمِي مَثْوَاهُ عَسَى
أَنْ يَنْفَعَنَا أَوْ نَتَّخِذَهُ وَلَدًا وَكَذَلِكَ مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِي
الْأَرْضِ وَلِنُعَلِّمَهُ مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ وَاللَّهُ غَالِبٌ عَلَى
أَمْرِهِ وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢١﴾ وَلَمَّا بَلَغَ
أَشَدَّهُ آتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿٢٢﴾

﴿وَقَالَ الَّذِي اشْتَرَاهُ مِنْ مَصْرَ لَا مَرَاتِهِ أَكْرَمِي مَثْوَاهُ﴾ وه كه سيكي نه و تو یوسفی
کړیوو له میسر ووتی به ژنه که ی خوی تو ړیزی دانیشتنی یوسف بگره، به شیرینی
له گه لیا هه لسه و جیگه یه کی به ړیزی بو ته رخا بکه .

﴿عَسَى أَنْ يَنْفَعَنَا أَوْ نَتَّخِذَهُ وَلَدًا﴾ هیو امان وایه که نه و کوره سوود بگه یه نی به نیمه
نه گهر بمانه وی بیفروشین یا به کاری بهین له راپه راندنی کاره کاغان له پاشه روژدا و کاره
پیوستیه کاغان جی به جی بکا، یا نیمه بیکه یی به کوری خو مان، چونکه نه و ان منالیان
نه نه بوو، خوا نه فو رموی :

﴿وَكَذَلِكَ مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِي الْأَرْضِ﴾ وه هر به و جوړه ی رزگارمان کرد له کوشتن و
نیمه دهرمان هینا له نیو بیره که دا و دلی عه زیزمان بو نهرم کرد نیمه گتیر امان بو یوسف

ته فسیری زمانا کوی

پلهو پایه‌ی بهرز له زهوی میسر دا و کرمان به‌بروا پی‌کراوی پاشای میسر له‌سهر دارایی و سامانی میسر به‌فراوانی خوژی رای نه‌بوارد. مه‌به‌ستی نیمه له رزگاری کردنی یوسف نه‌وه‌بوو کارو فرمانی میسر بیا به‌رپوه به‌جوړیکې داد په‌روه‌ری .

﴿ وَلَنُعَلِّمَهُ مِنْ تَأْوِيلِ الْآحَادِيثِ ﴾ و هېو نه‌وه‌یش نیمه فیربونی یوسفی بکه‌ین راستی همو کارۍ له‌مانا لیکدانه‌وه خه‌ووزانینی فرموده‌کانی خواو په‌ره‌پیدانی ئایینی خواو فرمانی خوا بیا به‌رپوه به‌دادپه‌روه‌رانه‌یی .

﴿ وَاللَّهُ غَالِبٌ عَلَى أَمْرِهِ وَلَكِنَّ أَكْثَرِ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴾ و ه خوا خاوه‌نی توانایه به‌سهر جی به‌جی‌کردنی فرمانی خوژی و به‌کردنی هم‌موشتی و که‌س ناتوانی رپگه بگری له ویستی خوژی. نه‌وه‌بوو براکانی یوسف نه‌یان و بست خراپه‌ی له‌گه‌لدا بکه‌ن، خوا نه‌ویست چاکه‌ی له‌گه‌ل بکا و، به‌لام زوړتری ئاده‌میزاد نازان خوا توانای هیه بو کردنی هم‌موشتی ویستی هه‌رشتی بکا نه‌یکا .

﴿ وَلَمَّا بَلَغَ أَشُدَّهُ آتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا ﴾ و ه کاتی یوسف گه‌یشت به‌توانای خوژی و نه‌قل و له‌شی ته‌واو بوو ته‌مدنی له‌نیوان سی و چل سالدا بوکه نه‌و ماوه‌یه شایسته‌یه بو پیغه‌مه‌رایه‌تی و ه‌رگرتنی سروش نیمه به‌خشیمان به‌یوسف زانستی و دانایی هم‌موشتی له شوینی شیاوی خو‌یا و زانینی مانای خه‌وینین.

زانایان نه‌لین: حوکم زانینی هم‌موشتیکه به‌راستی و کردنی هم‌موشتی به‌و جوړه‌ی پیوخته بکری.

﴿ وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴾ و ه هه‌ر به‌و جوړه‌ی پاداشتی یوسف‌مان دایه‌وه نیمه پاداشتی هم‌موو چاکه‌که‌ران نه‌ده‌ینه‌وه .

وَرَوَدَتْهُ الَّتِي هُوَ فِي بَيْتِهَا عَنْ نَفْسِهِ وَغَلَّقَتِ الْأَبْوَابَ
وَقَالَتْ هَيْتَ لَكَ قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ إِنَّهُ رَبِّي أَحْسَنَ مَثْوَايَ

إِنَّهُ لَا يَفْلِحُ الظَّالِمُونَ ﴿٢٣﴾

﴿وَرَاوَدَتْهُ الَّتِي هُوَ فِي بَيْتِهَا عَنْ نَفْسِهِ﴾ وه نهو ژنه ی نهوتو یوسف له خانوه کهیدا بوو داوای کاریکی خرابی له یوسف کرد بانگی یوسفی کرد بچپته لای دهر و ن لهشی خوی بداتی، به نهرم و نیانی و بهخه مزه و نازه وه گفتوگوی له گهل نه کرد ههتا بیخه له تینی.

﴿وَعَلَقَتِ الْآبَوَابَ وَقَالَتْ هَيْتَ لَكَ﴾ وه نهو ژنه دهر گای هوده کانی داخست له سر خوی و یوسف و، ووتی به یوسف: تو وهره بولای من و بولای نهو شته ی من بوم ناماده کردوی به گورجی و به په له.

﴿قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ إِنَّهُ رَبِّي أَحْسَنَ مَثْوَايَ﴾ یوسف ووتی: من په نا نه گرم به خوا به په نا گرتن لهو شته ی تو له منی داوا نه که ی. به راستی خوی په روه ردگار من جیگه ی داومه تی و کاری شیرینی له گهل من کردوه، رزگاریشی کردم له کوشتن و نازاردانی براکام و له قولایی چالی تاریک، دلی عهزیزی بو نهرم کردم، نیر من چون بی فهرمانی په روه ردکاری خوم نه کهم و ستهم له خوم نه کهم به کردنی گونا و ناپاکی له گهل میردی تو که منی به کوری خوی و به کوری تو داناوه و زوری چاودیری کردووم و منی په روه رده کردوه.

ههندی له زانیان مانای رسته ی (إِنَّهُ رَبِّي أَحْسَنَ مَثْوَايَ) بهم جوړه کردوه: به راستی عهزیز که وره ی منه و جیگه ی بی به خشیوم، ریژی پله و شوی منی گرتوه چون ناپاکی و داوین پیسی له گهل تو نه کهم که زنی عهزیزی.

﴿إِنَّهُ لَا يَفْلِحُ الظَّالِمُونَ﴾ به راستی سهرنا کهون ستهم کاران، بیگومان نه کهر من نهو کاره خرابه به کهم ستهم کارم. به تاییه تی داوین پیسی خرابترین ستهمه.

وَلَقَدْ هَمَّتْ بِهِ وَهَمَّ بِهَا

لَوْلَا أَنْ رَأَى بُرْهَانَ رَبِّهِ كَذَلِكَ لِنَصْرِفَ عَنْهُ السُّوءَ

وَالْفَحْشَاءَ إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُخْلَصِينَ ﴿٢٤﴾ وَاسْتَبَقَا
 الْبَابَ وَقَدَّتْ قَمِيصَهُ مِنْ دُبُرٍ وَالْفَيَّاسِيَّةُ هَا لَدَا الْبَابِ
 قَالَتْ مَا جَزَاءُ مَنْ أَرَادَ بِأَهْلِكَ سُوءًا إِلَّا أَنْ يُسْجَنَ أَوْ عَذَابٌ
 أَلِيمٌ ﴿٢٥﴾ قَالَ هِيَ رَاوَدَتْنِي عَنْ نَفْسِي وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِنْ
 أَهْلِهَا إِنْ كَانَ قَمِيصُهُ قُدَّ مِنْ قُبُلٍ فَصَدَقَتْ وَهُوَ مِنَ
 الْكَاذِبِينَ ﴿٢٦﴾ وَإِنْ كَانَ قَمِيصُهُ قُدَّ مِنْ دُبُرٍ فَكَذَبَتْ وَهُوَ
 مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٢٧﴾ فَلَمَّا رَأَى قَمِيصَهُ قُدَّ مِنْ دُبُرٍ قَالَ إِنَّهُ
 مِنْ كَيْدِكُنَّ إِنَّ كَيْدَكُنَّ عَظِيمٌ ﴿٢٨﴾ يُوسُفُ أَعْرِضْ عَنْ
 هَذَا وَاسْتَغْفِرِي لِذَنبِكِ إِنَّكِ كُنْتِ مِنَ الْخَاطِئِينَ

﴿٢٩﴾

﴿وَلَقَدْ هَمَّتْ بِهِ وَهَمَّ بِهَا لَوْلَا أَنْ رَأَى بُرْهَانَ رَبِّهِ﴾ وه به راستی نهو ژنه نیازی
 تیکه لاو بون و نریک بونه وهی یوسفی نه کرد بولای خوی و نه گهر نهی کا نه یخاته گیچ و
 داو پیکه وه، یوسفیش نیازی خرابه کردنی نه کرد له گهل نهو ژنه نه گهر به لگه و نیشانه ی
 بهر وه رد گاری خوی نه بینیا به که داوین پیسی زور خرابه و نه نجامی تیکه لاوی پیس و
 دژواره، دلی به زانیاری وخوا بهرستیه وه به ستر ابو، بیگومان یوسف نهو نیازه ی
 نه کرد وه .

زانایان مانای ئەو رێستانەیان بەزۆر مانا کردووە ، هەندێ لەو مانایانە لە گەڵ پلەو پایەیی پیغمەراندا ناگونجی کە ئەوان هەر گیز بیریان لە گوناھ نە کردووەتەو هە چ جایی نیازی گوناھ.

ووشە (هَمْ) بەزۆر مانا هاتووە: هاتووە بە مانا نیازی کردن. بە مانا هاتوچۆی شتی بەدڵدا بە بێ نیازی کردنی بە مانا ئارەزوو کردن.

بۆ زانین: نزیکترین وەلامی شایستەیی ریزو پلەیی پیغمەران بێ مانای ئەو رێستانەیی پێ بکەین بەم جۆرە: کە ئەو رێستانە پاش و پیشن واتە (لَهْمَتْ بِهِ وَلَوْلَا أَنْ رَأَى بُرْهَانَ رَبِّهِ لَهُم بِهَا) بەراستی ئەو ژنە نیازی خراپەیی کرد لە گەڵ یوسف، ئە گەر یوسف بە لگەیی خوای خۆی نە بینایە و نە یزانیایە نیازی خراپە نە کرد لە گەڵ ئەو ژنەدا. لە نامەیی (لسان العربی) ئەبو حاتم ئەلی: غەریبولقورئانم خوێندووە بە سەر ئەبو عوبەیدەدا کە گەیشتمە ئەو رێستانە فەرموی: ئەوانە پاش و پیشن.

پرسیار کرا لە سەعەدەب لە مانای ئەو رێستانە ووتی: بەراستی زولە یخا نیازی گوناھیی کردو بەردەوام بو لە سەری و یوسف نیازی گوناھیی کردووە و نەیی کردووە بەردەوام نەبوە لە سەر نیازی خۆی، ئەو دوو نیازانە جیاوازن.

جەلالەدینی سیوطی لە نامەیی خۆیا (الکثر المدفون و الفلک المشحون) زۆر مانای گێڕاوەتەووە لە بارەیی مانای ئەو رێستانە ئەمەیش ئەو مانایەن: ئەو ژنە نیازی کاری قەدەغە کراوی کردو، یوسف داوای کاری پەوای کرد و ئەو ژنە نیازی داوێن پیسی کردو، یوسف نیازی نیکاحی کرد. ئەو ژنە نیازی وەستانی کردو و یوسف نیازی پاكردنی کرد. ئەو ژنە نیازی بەیە کەووە پاکشانی کرد. یوسف نیازی بەرگری کرد ئەو ژنە نیازی ئارەزووی خۆی کرد، وە یوسف نیازی ئامۆژگاری کردنی کرد لەو ژنەدا.

ئەوێ شایانی باسی بۆ پلەیی پیغمەران: یوسف گوناھ کردن بەدڵیا نەهاتووە؛ چونکە هەموو فرمانە چاکەکان و خراپەکانی لای رۆن بوە. بەو بۆنەووە شەرمی زۆری لە خوا کردووە، ئەیزانی خوا ئاگای لە هەموو شتی هەیە، ئیتر چۆن نیازی خراپە کردن ئەوێ شیتەووە لە یوسف پیغمەر، خوا ئەفەزموی:

تەفسیری زمانکۆیی

﴿كَذَلِكَ نَتَصَرَّفُ عَنْهُ السُّوءَ وَالْفَحْشَاءَ إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُخْلَصِينَ﴾ هەر بهو جوړه ی نیمه یوسفمان راگرت له سهر راستی له بهرنه وه بو نیمه لاهه یوسف ناپاکي له گهل گه وړه ی خاوهن مالی و لای بده ی له داوین پیسی و نهو شته بیژ لیکراوه. به راستی یوسف له بنده هلبژیراوه پاک و خاونه کانی نیمه و نیمه نهو جوړه پیاوړه نه پاریرین له نیازی خراپه و نایان خهینه نیو ریگهی خوار و خپچ .

﴿وَاسْتَبَقَا الْبَابَ وَقَدَّتْ قَمِيصُهُ مِنْ دُبُرٍ﴾ وه یوسف و ژنه که ی عزیز پیشپر کییان نه کرد بو لای دهر گای هوډه که، یوسف نه یه ویست رابکا له دهستی نهو ژنه نه ویش نه یه ویست نه یه لی برواته دهر وه. نهو ژنه کراسه که ی یوسفی راکیشا له پشته وه و له سهر وه بو خواره وه ی دای قلیشان و له وکاته دا به ریکه وت و کوت و پر میرده که ی روبه پرویان هات، وهك خوا نه فهر موی :

﴿وَالْقِيَا سَيِّدَهَا لَدَى الْبَابِ﴾ وه هردو وکیان توشیان بو به توشی میردی ژنه که له نریک دهر گاکه وه، ژنای میسر لهو سهر دمه دا به میردی خویانیان دهوت: گه وړه، نیستاش له هندی ههریم نهو ووشه یه به کاردیت له لایه ن ژانه وه. عزیز که چوه ژو وړه وه یوسفی بینی وه ستاوه و کراسه که ی له پشته وه دراوه، بهر له وه ی عزیز برسیار بکا لهو رووداوه .

﴿قَالَتْ مَا جَزَاءُ مَنْ أَرَادَ بِأَهْلِكَ سُوءًا إِلَّا أَنْ يُسْجَنَ أَوْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ ژنه که ی عزیز ووتی: به بی تیک چون و له سهر خو: پاداشتی که سی یه وی خراپه بکا له گهل خیرانی تو نیه مه گهر بهند بکری یاسزایه کی خاوهن نازاری بدری به لیدان وته می کردن، یوسف هیچ شتیکی بو نه مایه وه جگه له وه ی به ههر جوړی بی خراپه له خوی دوور بخاته وه و به عزیز ی ووت و رووداوه که وی یه ته وای بو گپرایه وه .

﴿قَالَ هِيَ رَاوَدْتَنِي عَنْ نَفْسِي﴾ یوسف ووتی: نهو ژنه داوای کاری خراپی له من کردوه که دهر وونی خومی بده می، ویستم رابکه م له دهستی و نه ویش رای کرد به دوا ی منا، له پاشه وه کراسه که ی راکیشام و سهر که چو ن دراوه، نه گهر نهو ژنه منی تاوانبار نه کردایه و داوای بهند کردن و نازاردانی منی نه کردایه من دهنگم نه ده کرد .

﴿وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِّنْ أَهْلِهَا إِن كَانَ قَمِيصُهُ قُدٌّ مِّنْ قَبْلِ فَصَدَقَتْ وَهُوَ مِنَ الْكَاذِبِينَ﴾ وه
شایه تی دا شایه تی له خیران و خزمی ژنه که ی عهزیز: نه گهر کراسه که ی یوسف له
پیشه وه دراهه، دوا یی نهو ژنه راست نه کاو یوسف له و که سانه دانه نری دروژن بن.
﴿وَإِن كَانَ قَمِيصُهُ قُدٌّ مِّنْ دُبُرٍ وَهُوَ مِنَ الصَّادِقِينَ﴾ وه نه گهر کراسه که ی یوسف
له پشته وه دراهه دوا یی نهو ژنه دروژنه کا و یوسف له ریزی نهو که و سانه دانه نری راست
بکه ن و راست و یژن .

زانایان له باره ی دیاری کردنی نه و شایه ته دریژه یانداوه به دیاری کردنی: هه ندیکیان
نه لئین: ناموزای زوله یخا بوه، هه ندی تریان لایان وایه یه کچی بووه له هاوړیکانی میړدی
زوله یخا، هه ندی تریان نه لئین منالیک بوه له بیشکه دا. به لآم ئیمه له به رده م سروشی
نهو ستین به لگه یه له سه ر نهو ی یه کچی بوه له خزمانی نهو ژنه و پیاوی بالغ ناقل و بوه و
ئهمه یه که سروش نه یفه رموی. به لآم نهو شایه ته له چ جیگه یه بوه؟ چ کاتی شایه تیه که ی
داوه؟ ئایا به ریکه وت هاتوه؟ یا به داوا کردنی نهو ژنه یا به داوا کردنی میړده که ی؟
نهوانه هه موویان خوا بی دهنکه له باسیانا. ئیمه به گویره ی فهرمووده ی پیغمه ر ﴿ﷺ﴾
داوای نهوانه مان لی ناکری .

﴿فَلَمَّا رَأَى قَمِيصَهُ قُدٌّ مِّنْ دُبُرٍ﴾ دوا یی کاتی عهزیز بینی کراسه که ی یوسف له
پشته وه دراهه بوی ده رکه وت ژنه که ی دروژنه کا و یوسف راست نه کا. به لآم
له به رنهو ی نابروی نه چی و نهو روداوه بلاو نه بیته وه، وای به چاک زانی بیریکی قولی لی
بکاته وه.

﴿قُلْ إِنَّهُ مِّنْ كَيْدِكُنَّ إِن كَيْدُكُنَّ عَظِيمٌ﴾ عهزیز ووتی: به راستی نهو کاره له فیل و
پیلانی ژنانه، به راستی فیللی ژنان زور گه وره یه، له توانای پیاواندا نیه به رگریان لی بکا .
عهزیز ویستی دلی یوسف رابگری ووتی :

﴿يُوسُفُ أَعْرِضْ عَنْ هَذَا وَاسْتَغْفِرِي لِذَلِّكَ إِنَّكَ مِنَ الْخَاطِئِينَ﴾ نه ی یوسف: تو
واز لهو روداوه بهینه، هه والبه که س مه ده وله بیری خو تی به ره وه، به ژنه که ی خویشی

ووت، تۆیش نهی زوله یخا داوای لی خوشبون بکه له خوا بۆ گوناوه کانت و په شیمان بهره وه. بهراستی تۆ له وکه سانهی گوناوهیاری و بههله دا چووی له وکاره دا کردوته له گهڵ یوسف. نهو گفتوگۆی عهزیزه به لگه ی بیگومانه له سهر نه وهی نه یزانی یوسف پاکه و ژنه که ی درۆزن و بوختان که ره .

پر سیار/ نهو نایه ته وای ده رته خا فیلی ژنان له فیلی هه موو که سانی گه وهره تره بگره له فیلی شهیتانیش، وهك خوا له نایه تی

(٧٥) ی سوره تی نالی عیمراندا نه فرموی: بهراستی فیلی شهیتان لاوازه، نایا فیلی ژنان گه وهره تره له فیلی شهیتان ؟

وه لām/ مه بهست له وه که فیلی شهیتان لاوازه، یانی دهسته لاتی به سهر بهنده بوخته کانی خوادا نیه و مه بهست له گه وهره یی فیلی ژنان نه مه یه: گه وهره ترین سهر بازی شهیتان بۆ خه له تاندنی پیاوان .

رووداوی نیوان یوسف و زوله یخا بلا و بویه وه به نیو شاردا، ژنان و پیاوانی میسر بهو رووداوه یان زانی، بویه گفتوگۆی کۆرو کۆمه ل خوای مه زن لهو باسه وه نه فرموی :

وَقَالَ نِسْوَةٌ فِي الْمَدِينَةِ امْرَأَتُ الْعَزِيزِ تُرَاوِدُ فَتَاهَا

عَنْ نَفْسِهِ ۖ قَدْ شَغَفَهَا حُبًّا ۚ اِنَّا لَنَرِيهَا فِي ضَلٰلٍ مُّبِينٍ ﴿٣٠﴾

فَلَمَّا سَمِعَتْ بِمَكْرِهِنَّ اَرْسَلَتْ اِلَيْهِنَّ وَاَعْتَدَتْ لَهُنَّ مُتَّكِا وَاَتَتْ

كُلَّ وَاحِدَةٍ مِّنْهُنَّ سَكِيْنَا وَقَالَتْ اُخْرِجْ عَلَيْنَ فُلَمَّا رَاَيْنَهُ ۙ اُكْبِرْنَهُ

وَقَطَعْنَ اَيْدِيَهُنَّ وَقُلْنَ حَاشَ لِلّٰهِ مَا هٰذَا بَشَرًا اِنْ هٰذَا اِلَّا مَلَكٌ

كَرِيْمٌ ﴿٣١﴾ قَالَتْ فَاٰلِ كُنَّ الَّذِي لُمْتُنِنِيْ فِيْهِ وَلَقَدْ رَاَوْدْنَهُ عَنْ

نَفْسِهِ فَاسْتَعْصَمَ وَلَئِنْ لَّمْ يَفْعَلْ مَاءَ أَمْرِهِ لَيَسْجَنَنَّ وَلَيَكُونَا
 مِنَ الصَّغِيرِينَ ﴿٣٢﴾ قَالَ رَبِّ السِّجْنُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا يَدْعُونَنِي
 إِلَيْهِ وَإِلَّا تَصْرِفْ عَنِّي كَيْدَهُنَّ أَصْبُ إِلَيْهِنَّ وَأَكُنْ مِنَ الْجَاهِلِينَ
 ﴿٣٣﴾ فَاسْتَجَابَ لَهُ رَبُّهُ فَصَرَفَ عَنْهُ كَيْدَهُنَّ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ
 الْعَلِيمُ ﴿٣٤﴾ ثُمَّ بَدَأْ لَهُمْ مِنْ بَعْدِ مَا رَأَوُا الْآيَاتِ لَيَسْجُنَنَّهُ
 حَتَّىٰ حِينٍ ﴿٣٥﴾

﴿وَقَالَ نِسْوَةٌ فِي الْمَدِينَةِ امْرَأَتُ الْعَزِيزِ تُرَاوِدُ فَتَاهَا عَنْ نَفْسِهِ﴾ وه كومه لی له ژانی
 دانیشتوانی شاری میسر ووتیان ژنی عهزیز داوای کردوه له کوره تازه پی گه یشته که ی
 خوی کاریکی لی بیژراو له وه وه په یدایی، بانگی کرد پروا بو لای بو نه وه ی بگا به ناواتی
 خوی

﴿قَدْ شَفَّعَهَا حَبًّا﴾ به راستی دلی نه و ژنه ی عهزیزی داگیر کردوه خوشه ویستی نه و
 کوره بویه هوشی به خو یده وه نه ماوه و گیر وده ی نه و کوره بووه. نه وینی نه و لاوه چوه ته
 ناو جهرگ و دلی.

﴿إِنَّا لَنَرَاهَا فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ﴾ به راستی نیمه نه و ژنه ی عهزیز نه بینین له هه لیه کی
 ناشکردایه و له راستی دوره، زور شورویه و بی نابرویه شتی بهنده ی خوی بووه نه و
 کوره گوی نه داوه تی و له دهستی رای کردوه، نه و کاره ی نه و گونا هیکه چاوپوشی لی
 ناکری.

﴿فَلَمَّا سَمِعَتْ بِمَكْرِهِنَّ أَرْسَلَتْ إِلَيْهِنَّ﴾ دواپی کاتی ژنه که ی عهزیز به گفتوگوی
 نه ینی نه و ژنانه ی بیست بلاویان کردوه ته وه و تانه یان لی داوه و یستوویانه نابروی بیهن،
 ژنه که ی عهزیز بو توله کردنه وه له و ژنانه و نابرویان بیا ناردی بولایان و بانگی کردن بو
 نان خواردن

﴿وَأَعْتَدَتْ لَهُنَّ مُتَّكَأً وَآتَتْ كُلَّ وَاحِدَةٍ مِّنْهُنَّ سِكِّينًا﴾ وه نهوژنه‌ی عهزیز له کۆشکی خۆیا کۆرپیکی بۆ ناماده کردن و کورسی و پالپشتی بۆ دانان، خواردن و میوه‌ی ڕهنگا و ڕهنگی بۆ ڕازاندنه‌وه، نهو ژنانه‌یش هاتن و دانیشن و هاتن بۆ میوانداریه‌که و دای به‌دهستی ههریه‌کیکیانه‌وه کاردێک هه‌تا گوشت و میوه‌ی پی‌پیرن و بیخۆن، به‌کاره‌ینانی چه‌قۆ له‌و سه‌رده‌مه‌دا نمونه‌ی شارستانییه‌تی بوه .

﴿وَقَالَتْ أَخْرِجْ عَلَيْنَهُ﴾ وه ژنه‌که‌ی عهزیز ووتی: یوسف تو وه‌ره‌ ده‌ره‌وه به‌سه‌ر ئهم ژنانه‌دا، یوسف پی‌فرمانی نه‌کرد و هاته‌ ده‌ره‌وه به‌سه‌ریان، نهو ژنه‌ ئارایشتی زۆر جوانی یوسفی کردبو له‌ جیگه‌یه‌کی نه‌یتی داینابو .

﴿فَلَمَّا رَأَتْهُ أَكْبَرَتْهُ وَقَطَّعْنَ أَيْدِيَهُنَّ﴾ دوا‌یی کاتی ژنه‌کان یوسفیان بینی به‌گه‌وره‌یان داناو له‌ جوانی یوسف سه‌ریان سو‌رما و هۆشیان به‌خواردن و خۆپانه‌وه نه‌ما و ده‌ستی خۆپانیان به‌ چه‌قۆپانه‌ بری و هه‌ستیان به‌نازاری خۆیان نه‌کرد به‌هۆی شو‌خی یوسفه‌وه هه‌تا خۆپن هاته‌ خواره‌وه به‌ده‌ستیانا .

﴿وَقُلْنَ حَاشَ لِلَّهِ مَا هَذَا بَشَرًا إِنْ هَذَا إِلَّا مَلَكٌ كَرِيمٌ﴾ وه ژنه‌کان ووتیان: پا‌ک و خا‌وتنی بۆ نهو خوا‌یه که وینه‌ی ئهم کو‌ره‌ی دروست کردووه‌و ئهم شو‌خیه‌ته‌ی پی‌ داوه‌، ئهم کو‌ره‌ ئاده‌میزاد نیه‌ مه‌گه‌ر به‌کیکه‌ له‌فریشه‌ گه‌وره‌ به‌رپۆزه‌کانی خوا که ئهم جوانیه‌ پی‌ هاوتایه‌ی داوه‌تی، بی‌گومان خۆپاراستن له‌ خراپه‌ کاری فریشه‌یه‌و ئهم جوانیه‌ پی‌ وینه‌یه‌ هه‌ر بۆ فریشه‌یه‌ .

﴿قَالَتْ فَذِلْكَ الَّذِي لُمْتَنِي فِيهِ وَلَقَدْ رَاوَدْتُهُ عَنْ نَفْسِهِ فَاسْتَعْصَمَ﴾ ژنه‌که‌ی عهزیز به‌سه‌ربه‌سته‌یه‌وه ووتی: ئهمه‌یه‌ نهو که‌سه‌ی نهوتۆ ئیوه‌ لۆمه‌ی متان نه‌کرد له‌خۆشه‌ویستی نه‌ودا و به‌پراستی من داوام له‌و کو‌ره‌کرد بۆ هاتنی خۆی بۆلام و نه‌و کارهم له‌گه‌ڵ بکا، دوا‌یی نه‌و کو‌ره‌ خۆی لی‌ قه‌ده‌غه‌کردم و خۆی له‌و کاره‌ پراست. ژنه‌که‌ی عهزیز که‌زانی بیانوی لی‌ وه‌رته‌گرن دا‌وای لی‌ بکه‌ن پی‌ فرمانی نه‌کا، نه‌وانیش ووتیان: به‌دلی گه‌وره‌ی خۆت بکه‌ و چیت لی‌ دا‌وا نه‌کا بی‌که‌ له‌گه‌لی، نه‌وه‌ی ژنی عهزیز ووتی له‌ باره‌ی یوسفه‌وه به‌لگه‌ی ڕوونه‌ له‌سه‌ر دا‌وین پاکی یوسف، دوا‌یی ژنه‌که‌ی عهزیز ووتی:

ته‌فسیری زما‌کۆبی

سوره تی ﴿یوسف﴾ جزمی ﴿دووازدههم﴾

﴿وَلَئِنْ لَمْ يَفْعَلْ مَا أَمَرُهُ يُسَجِّنْ وَلْيَكُنَّا مِنَ الصَّاعِرِينَ﴾ وهنه گهر بهراستی نهو کوره نهوشتهی من فهرمانی پی نهدهم نهیکا بهراستی بهفهرمانی من بهند نهکری و نهبی بهداما و گالته پی کراو، ژنهکان ووتیان دووباره بهیرهوی زولهیخا بکه بو نهوهی داوای نهکاله تو، یوسف بهندکردنی ههلبژارد بهسهر گوناهدا .

بو زانین: نهو سهربهستی به شهزانه زولهیخا دهری پری له بارهی دلداریهوه، بو ژنان وکچانی نهو روزهیش نهو سهربهستی و بی شهرمیه سهری ههلبداوه، ههست بهلی پرسراوی ناکه له بهردهم هیچ کهسداو نهوپهپی بهرهلایی دهستی دراوهتی وینهی نهوکاتهی زولهیخا یاساو دهستوری نهو کاته بهرهلایی پی بهخشیون، یاسای دهست کردی نهو سهردههیش بهرهلایی بو رهواکرددن، گوئی نادریته فهرموودهی خوا. نیمهی موسلمان یاریدهی سهربهستی پیوان و ژنان نهدهین. بهلام له دهستور و رهوشی ناین دهرنهچی و گفتوگوی خراب نهپیژری و نهیکه .

کاتی یوسف گفتوگوی ژنی عهزیزی بیست زور لای گران بو، پهناوی برد بو لای خواو پارایهوه :

﴿قَالَ رَبِّ السِّجْنُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا يَدْعُونِي إِلَيْهِ﴾ یوسف ووتی: نهی پهروهردگاری من: بهند کردن لای من خوشتره لهشتی نهو ژنانه داوای له من نهکدن بوی و هانم نهدهن نهو کاره خراپه بکه .

﴿وَالَا تُصْرِفْ عَنِّي كَيْدَهُنَّ أَصْبُ إِلَيْهِنَّ وَأَكُنْ مِنَ الْجَاهِلِينَ﴾ وهنه گهر تو پهروهردگار لانهدهی لهمن خراپه وفیلی نهو ژنانه بو فریودانی من ونه خهیشه ژیر پاراستنی خوتهوه من مهیلیم نهروا بو لای وهلامدانهوهیان و گیرزدهم نهکدن و نهیم بهیهکی لهوکهسانه گیل ونهزانن به هوی خراپهی شتی نهو ژنانه داوای نهکدن .

﴿فَاسْتَجَابَ لَهُ رَبُّهُ فَصَرَفَ عَنْهُ كَيْدَهُنَّ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ﴾ دواپی پهروهردگاری یوسف وهلامی دایهوهو نزاکهی لی وهرگرت، دواپی لایدا له یوسف فیل فریودانی نهو ژنانه، ههروهک پیشتر رزگاری کرد له پیلانی براکانی، نهبی بزانی نهگهر بهندهی خوا

تهفسیری زمانکویی

نیازی پاکبی خوی مه زن همو کاتی دهر گای رزگاری بو نه کاته وه له کاتی ته نگانه دا. به راستی هه رخوایه نه بیسی پاران وهی که سی پهنای بو بیا، نه زانی به کرده وه و نیازی که سی خوی له کرده وهی خراب پیاړی.

﴿ثُمَّ بَدَأْ لَهُمْ مِنْ بَعْدِهَا رَأَوِ الْآيَاتِ﴾ له پاشا دهر که وت بو عه زیز و ژنه که ی و دلسوزانیان پاکي یوسف له دوای نه وهی بینان چهن دین به لگه له سه ر راستی یوسف له شایه تی دانی نه و شاهیده و درانی کراسه که ی له پشته وه و ده ست برین و پیلانی ژنه کان وایان به په سه ند زانی بو لابر دن و کون کوونی نه و بی تا پرویسه توشی ژنی عه زیز بو و دانیش توانی شار پیان زانیوه.

﴿لَيْسَ جُنَّتُهُ إِلَىٰ حِينٍ﴾ که یوسف به ند بکه ن هه تا ماوه یه نه که هه تا هه تایه بو نه وهی نه و ده نگ و باسه خراپه له سه ر ژنی عه زیز له بیر بجیته وه نه بی بزاین یوسف بی تاوان بو بو به به ند کرا، نه گهر وینه ی خویان نپاک و تاوانبار بوایه پله ی به رزتریان نه دایه و به ندیان نه نه کرد.

بو زانین: هه موو چاخه کانی میژوو بو مانی رون نه کاته وه هه رکاتی که مرۆفکی پاک و دلسوز تووشی بوبی به توشی سته مکارو خراپه که رانه وه کار به ده ستان و تاوانباران بوختان و درویان بو هه لئه به سن بو نه و دلپاکانه و توشی گپرو گرفتیان به کوشتن و به ند کردن و لیدان نه که ن، چونکه به فه رمانیان هه لئاسن و به ریتیلیان بو په یدا ناکه ن. به لام یاریده ی خوا له گهل نه و که سانه یه ئارام نه گرن هه ر له به ر خوا، نه گهر بو ماوه یه موله تی سته مکاران بدری له نه نجامدا ریگه ی دهر چوونی لی دانه خرئ له جیهاندا، خوا یارمه تی ئارام گران و باوه رداران نه دا به وینه ی یوسف که رزگاری له پیلانی براکانی و ژنی عه زیز کرد.

یوسفی دلپاک و داوین پاک چوه نیو به ندیخانه، ژنی عه زیزی دل پس له شوینی خویا مایه وه به به ره لایی و سه رشوری، نه ی خوری به سه ر دانیش توانی کو شکدا. به لام یوسف چوه گرتو خانه به دلیکی خوشه وه و خوی به ئاره زووی خوی نه و گرتو خانه یه ی هه لبارد

وبوبه خاوهنی ناسایش و رزگاری بو له کردنی کاری خراب. ژنی عزیز له گرتو خانه ی دلدا نه ژیا و هاتو چۆی نه کردو بیری له بی نابروی خۆی نه کرده وه .

وَدَخَلَ مَعَهُ السِّجْنَ فَتَيَانٍ قَالَ أَحَدُهُمَا
إِنِّي أَرِنِي أَخْصِرُ خَمْرًا وَقَالَ الْآخَرُ إِنِّي أَرِنِي أَخْمِلُ فَوْقَ
رَأْسِي خُبْرًا تَأْكُلُ الطَّيْرُ مِنْهُ نَبِثَتَا بَتَّاءُ وَيْلَهُ إِنَّا نَرَاكَ مِنَ
الْمُحْسِنِينَ ﴿٣٦﴾ قَالَ لَا يَأْتِيكُمَا طَعَامٌ تُرْزَقَانِهِ إِلَّا نَبَاتُكُمَا
بِتَأْوِيلِهِ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَكُمَا ذَٰلِكُمَا مِمَّا عَلَّمَنِي رَبِّي إِنِّي تَرَكْتُ
مِلَّةَ قَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ ﴿٣٧﴾
وَاتَّبَعْتُ مِلَّةَ آبَائِي إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ مَا كَانَتْ
لَنَا أَنْ نُشْرِكَ بِاللَّهِ مِنْ شَيْءٍ ذَٰلِكَ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ عَلَيْنَا وَعَلَى
النَّاسِ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ ﴿٣٨﴾

﴿ وَدْخَلَ مَعَهُ السِّجْنَ فَتَيَانٍ ﴾ وه چونه نيو گرتو خانه وه له گسهل يوسف دا دوو لاوی
بهنده ی پاشای میسر یه کیکیان مه ی گپرو نهوی تریان چیشته دروستکهری پاشا، پاشا
لهوان ره نجابوو فه رمانی دابو به به ند کردنیان .

﴿ قَالَ أَحَدُهُمَا إِنِّي أَرِنِي أَخْصِرُ خَمْرًا وَقَالَ الْآخَرُ إِنِّي أَرِنِي أَخْمِلُ فَوْقَ رَأْسِي خُبْرًا
تَأْكُلُ مِنْهُ الطَّيْرُ ﴾ یه کی لهوبه ندکراوانه که مه ی گپری پاشا بوو ووتی: من بینم له خهوما

تریم نه گوسی بو نه وهی بکری به مهی و، نه وی تر له و دوو به ند کراوانه که چیشت دروست که ری پاشا سوو ووتی من له خه و ما بینیم له سهر سهرم هه لم کرتبو نان له و نانه یان نه خوارد تا قمی بالنده .

﴿بَنَّا بِتَأْوِيلِهِ إِنَّا نَرَاكَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ﴾ تو هه وال بده به ئیمه به مانای نه و خه وه به راستی ئیمه تو و نه بین له و که سانه ی چاکه که رن و ره وشتیان چاکه له گهل دانیش توانی گرتو خانه داو ریک و پکی .

﴿قُلْ لَا يَأْتِيَكُمَا طَعَامٌ تُرْزَقَانِهِ إِلَّا نَبَأُكُمَا بِتَأْوِيلِهِ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَكُمَا﴾ یوسف ووتی نایه بولای ئیوه خوارد مه نه ی به ده ر خوارتان بدری مه گهر من هه وال نه ده م به مانا و ناوه ر وکی نه و خوارد مه نه ی به ر له وهی نه و خوارد مه نه ی به گاته لای ئیوه که له ده ره وه دیت بو لاتان و هه والتان نه ده می چ خوارد مه نه ی که و ره نگي چونه و نه ندازه ی چه ندله ؟ قازانج و زیانی بو ته ندروستی ئیوه رن نه که مه وه له گهل نه وه یشدا من و ئیوه به یه که وه له م گرتو خانه به داین و به یوه ندیمان به که سه وه نه کردوه . که واته ئیوه بزنان من نه و هه والانه م به سروش بو هاتوه له لایه ن خواوه ، وه خوا نه فهرموی :

﴿ذَلِكُمَا مِمَّا عَلَّمَنِي رَبِّي إِنِّي تَرَكْتُ مِلَّةَ قَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ﴾ نه وشته ی من هه والی نه ده م به ئیوه که له بهر چا و نین و نه ئین له وشته ی به روه دگاری من فیری منی کردوه به سروش به و جوړه ی نیراوه بولای پیغه مه ره کانی تر، من له و کسانه نیم هه وال بده م به شتی رابوردوه و به شتی له مه وداو په یدا بی به گرتو ره و جادو گهریش نیم . به راستی من وازم هیناوه له نایینی کومه ئی باوه به خوا نایه رن و بیزارم له وان . نایینی دانیش توانی نه و روزه خوړ په رستی و گویره که په رستی بوه ، نه و گویره که یان ناوناوو (أیس).

﴿وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ﴾ نه و تا قمه نه وانه ن باوه ریان به ر وژی دوا یی نه به بویه وازم لی هیناون و دوا ی نه وان نه که و تووم . له پاشا یوسف رونی نه کاته وه له سهرج نایینیکه و نه فهرموی :

﴿وَاتَّبَعَتْ مَلَأَةً أَبَائِي إِبرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ﴾ وه من دواى تاینى باو و باپری خوم که وتووم که ئیبراهیم و ئیسحاق و یه عقوب، من له وان که وتومه تده و کوری یه عقوب، نهو پیغمه رانه به ناوبانگ بوون لای هه مو که سی. به تاییه تی ئیبراهیم.

﴿وَمَا لَنَا أَنْ نَشْرِكَ بِاللَّهِ مِنْ شَيْءٍ﴾ شایسته نیه بو ئیمه که ئیمه هاوبهش دابین هیج شتی جگهی خوا په رستین. له پاشا یوسف فره موی :

﴿ذَلِكَ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ عَلَيْنَا وَعَلَى النَّاسِ﴾ نهو په رسته ی خوا و هاوبهش دانانه نان بو خوا و کردنی ئیمه به پیغمه ر له گه وره یی خوایه به سهر ئیمه دا و به سهر هه موو ناده میزادا به ناردنی ئیمه بو شاره زایی کردنیان و ریگی راستیان پیشان بدهین.

﴿وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ﴾ وه به لام زورترین له ناده میزاد سوپاسی نهو گه وره ییه ی خوا ناکه ن که به وانی به خشیوه، بگره هه تا سامانی زورترو ته ندروستیان بداتی بی سوپاس تر نه بن.

له پاشا خوی مه زن رونی نه کاته وه که یوسف به رده وامبو له سهر ناموزگاری کردنی هاوریکانی له گرتوخانه داو نه فره موی:

يٰصَحٰبِی

السَّجْنَءَ اَرْبَابٌ مُتَفَرِّقُونَ خَيْرًا اَمِ اللّٰهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ

﴿٢٩﴾ مَا تَعْبُدُوْنَ مِنْ دُوْنِهِ اِلَّا اَسْمَاءُ سَمَّيْتُمُوْهَا اَنْتُمْ

وَعَاۤبَاؤُكُمْ مَا اَنْزَلَ اللّٰهُ بِهِمْ مِنْ سُلْطٰنٍ اِنْ اَلْحَكَمُ اِلَّا لِلّٰهِ

اَمْرًا لَا تَعْبُدُوْا اِلَّا اٰیٰتَهُۥ ذٰلِكَ الدِّیْنُ الْقَیِّمُ وَلٰكِنْ اَكْثَرُ

النَّاسِ لَا یَعْلَمُوْنَ ﴿٤٠﴾

﴿يَا صَاحِبِ السِّجْنِ أَلْزَبَابُ مُتَفَرِّقُونَ خَيْرٌ أَمْ اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ﴾ نهی دوو هاوریکانم له گرتو خانه دا و دانیشتون له گرتو خانه دا: نایا چه ند خواجه دژی به کتر بن و له به ک جیاواز بن چاکترن بۆ ئیوه و هه موو ناده میزاد یا خواجه کی ته نه ای خاوه ن دهسته لاتی بی وینه ؟ نه ویتانه که ئیوه به دهستی خوتان له به رد و دره خت دروستیان نه کهن شایانی به رستن نین و توانای هیچ شتیکیان نیه .

﴿مَاعْبُدُونَ مِنْ دُونِهِ إِلَّا أَسْمَاءُ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مِنْ سُلْطَانٍ﴾ ئیوهی دانیشتوانی گرتو خانه و دانیشتوانی شاری میسر ناپه رستن له جگه ی خوا مه گه ر چه ند ناویکن بی ناوه روک ئیوه و باو و باپیرتان ناوتان ناو ن به خوا، خوا نه ی نار دوه ته خواره وه بۆ نه و ناوانه ئیوه ناوتان ناوه له و بتانه هیچ به لگه و ناویشانی له سه ر راستی نه و ناوانه: که واته ئیوه ناو به رستن و ناوه روک به رستن نین .

﴿إِنَّ الْحُكْمَ إِلَّا لِلَّهِ أَمَرَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ﴾ فه رماندان بۆ ره واکردن و قه دهغه کردن و به رستن بۆ هیچ که سی نیه مه گه ر ته نه اهه ر بۆ خوا، خوا فه رمانی داوه به هزی پیغه مه رانه وه که ئیوه هیچ شتی مه به رستن مه گه ر هه ر خوا .

﴿ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ﴾ نه و به رسته ی خوا نایینی راستی بی خوارو خپچه و، به لām زۆرتر له ناده میزاد نه و راستیه نازان و بی ناگان له پاداشت و تۆله، هیچ که سی بۆی نیه داوای به رستی خۆی بکا، یا به بی فه رموده ی خوا یاسا دروست بکا. ناده میزاد هه موویان به کسانن له مافدا و هه موویان به مروف دروست کرده .

يَصْصَحِي السِّجْنَ أَمَّا أَحَدُكُمَا
فَيَسْقَى رَبَّهُ خَمْرًا وَأَمَّا الْآخَرُ فَيُصْلَبُ فَتَأْكُلُ الطَّيْرُ
مِنْ رَأْسِهِ قُضِيَ الْأَمْرُ الَّذِي فِيهِ تَسْتَفْتِيَانِ ﴿٤١﴾ وَقَالَ لِلَّذِي
ظَنَّ أَنَّهُ نَاجٍ مِنْهُمَا أَذْكُرْنِي عِنْدَ رَبِّكَ فَأَنْسَاهُ

الشَّيْطَانُ ذَكَرَ رَبِّهِ فَلَيْتَ فِي السِّجْنِ بِضْعَ سِنِينَ

دوای نهووی یوسف دانیشتوانی گرتوخانهی بانگ کرد بۆلای په‌رستی خوای تاك و
ته‌ن‌ها و مانای خه‌وه‌کانی بۆ لی دانه‌وه و پیوستی سه‌رشانی خۆی جی به‌جی کرد،
نه‌فه‌رموی:

﴿يَا صَاحِبِي السِّجْنِ أَمَا أَحَدُكُمَا فَيَسْقِي رَبَّهُ﴾ نه‌ی دوو هاوریکانی دانیشتوی
گرتوخانه: نه‌ویه‌که‌تان مه‌ی گیر و ناوگیر پاشایه و له‌خه‌ویا بینی تری نه‌گوشی بۆ
نه‌وه‌ی بکری به‌مه‌ی، دوای چه‌ند رۆژی رزگاری نه‌بی، دوایی نه‌چیته‌وه بۆلای پاشاو
ده‌رخواردی گه‌وره‌ی خۆی نه‌دا مه‌ی بۆ خواردنه‌وه.

﴿وَأَمَّا الْآخِرُ فَيَصْلُبُ فَتَأْكُلُ الطَّيْرُ مِنْ رَأْسِهِ﴾ وه‌ نه‌وی تریان که چیشت
دروستکه‌ری پاشا بو، دوای هه‌له‌ئه‌واسری، دواتر بالنده له‌مۆخی میشکی نه‌خۆن. کاتی
نانکه‌ری پاشا باسی هه‌لواسینی خۆی بیست ووتی من هیچ شتیکم له‌خه‌ودا نه‌بینوه،
یوسف پروای به‌مانا لیک دانه‌وه‌ی خه‌وه‌کان بو، چونکه به‌سروش بۆی هاتبو له‌لایه‌ن
خواوه، فرموی:

﴿قُضِيَ الْأَمْرُ الَّذِي فِيهِ تَسْتَفْتِيَانِ﴾ ته‌واو بو، جی به‌جی کرا نه‌ه‌و شته‌ی نه‌وتۆ نه‌و
دوو‌که‌سه‌ داوای رونه‌کردنه‌وه‌ی مانا‌کردن‌یان کردبو، خوا فه‌رمانی پێداوه‌و براوه‌ته‌وه.
﴿وَقَالَ لِلَّذِي ظَنَّ أَنَّهُ نَاجٍ مِنْهُمَا أذْكُرْنِي عِنْدَ رَبِّكَ﴾ وه‌یوسف ووتی به‌وه‌که‌سه‌ی
نه‌وتۆ نه‌یزانی رزگاری نه‌بی له‌و دوو‌که‌سه: تو بیری من بکه‌ره‌وه‌ لای گه‌وره‌ی خۆت،
هه‌تا پاشا بکۆلیته‌وه له‌به‌ند‌کردنی من و بۆی ده‌رکه‌وی که من به‌ناره‌وایی گیراوم.

﴿فَأَنسَاهُ الشَّيْطَانُ ذِكْرَ رَبِّهِ﴾ دوایی شه‌یتان له‌بیری نه‌وه‌که‌سه‌ی برده‌وه‌ رزگاری بو
باس‌کردنی یوسف لای گه‌وره‌ی خۆی. پیغه‌مه‌ر ﴿ﷺ﴾ نه‌فه‌رموی: میه‌ره‌بانی خوا بۆ
یوسف بی نه‌گه‌ر نه‌ی ووتایه‌ بیری من بکه‌ره‌وه‌ لای گه‌وره‌ی خۆت دوای پێنج سال یا

حوت سال له گرتوخانه دا نه مایه وه، داوای کومه کی له بنده کان هدر چنده چاکه له کاتی ته نگانه دا هندی جار، شایسته ی پله ی پیغه مهرا نیه .
﴿ فَلَبِثَ فِي السِّجْنِ بِضْعَ سِنِينَ ﴾ دوا ی مایه وه له نیو به ندیخانه دا چهند سالی له نیوان سی سال هتا نوسال ژماره ی مانده ی له گرتوخانه رون نه کرا وه ته وه . به لام ووشه ی (بضع) له سی سال که متر نیه و له نو سال زیاتر نیه .

وَقَالَ الْمَلِكُ إِنِّي أَرَى سَبْعَ بَقَرَاتٍ سِمَانٍ يَأْكُلُهُنَّ سَبْعٌ عِجَافٌ وَسَبْعَ سُنبُلَاتٍ خُضْرٍ وَأُخَرَ يَابِسَاتٍ
يَأْتِيهَا الْمَلَأُ أَفْتُونٍ فِي رُءْيَايَ إِنْ كُنْتُمْ لِلرُّءْيَا تَعْبُرُونَ ﴿٤٣﴾
قَالُوا أَضْغَثَ أَحْلَمٌ وَمَا نَحْنُ بِتَأْوِيلِ الْأَحْلَمِ بِعَامِينَ ﴿٤٤﴾
وَقَالَ الَّذِي نَجَا مِنْهُمَا وَادَّكَرَ بَعْدَ أُمَّةٍ أَنَا أُنَبِّئُكُمْ بِتَأْوِيلِهِ
فَارْسِلُونِ ﴿٤٥﴾ يُوسُفُ أَيُّهَا الصِّدِّيقُ أَفْتِنَا فِي سَبْعِ بَقَرَاتٍ
سِمَانٍ يَأْكُلُهُنَّ سَبْعٌ عِجَافٌ وَسَبْعِ سُنبُلَاتٍ خُضْرٍ
وَأُخَرَ يَابِسَاتٍ لَعَلِّي أَرْجِعُ إِلَى النَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٤٦﴾ قَالَ
تَزْرَعُونَ سَبْعَ سِنِينَ دَابًّا فَمَا حَصَدْتُمْ فَذَرُوهُ فِي سُنْبُلِهِ إِلَّا
قَلِيلًا مِّمَّا تَكُونُونَ ﴿٤٧﴾ ثُمَّ يَأْتِي مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ سَبْعٌ شِدَادٍ يَأْكُلْنَ
مَا قَدَّمْتُمْ لَهُنَّ إِلَّا قَلِيلًا مِّمَّا تَحْصِتُونَ ﴿٤٨﴾ ثُمَّ يَأْتِي مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ

عَامٌ فِيهِ يَمُوتُ النَّاسُ وَفِيهِ يَعْصِرُونَ ﴿٤٩﴾

دواى ماوهيه كه بهسهر چوو له بهندكردنى يوسف خواى مهزن ويستى رزگارى بكا
زۆر بهرپرتهوه. نهوهبوه پاشاى ميسر خهويكى بينى زۆرى لا سهير بوو، بو مانا
ليكدانهوهى نهوخهوه پاشا جادوگهراڼ و نهستيرهناسان و خهوناساني كۆكردهوه
، نهوخهوهى بو گيترانهوه، داواى لى كردن ماناى نهو خهوهى بو بكهڼ. نهفهرموى :
﴿ وَقَالَ الْمَلِكُ إِنِّي أَرَى سَبْعَ بَقَرَاتٍ سِمَانٍ يَأْكُلُهُنَّ سَبْعٌ عِجَافٌ ﴾ وه پاشا ووتى
: بهراستى من بينيومه لهخهوما كهوت گاي قهلهو، كهوت گاي لهږ نهو قهلهوانه
نهخون. زۆرم لاسهيره نهو كهوت گا لهپراڼه پهلامارى نهو كهوت قهلهوهيان نهداو نهديان
خواردن .

﴿ وَسَبْعُ سُبُلَاتٍ خُضْرٍ وَأُخَرَ يَابِسَاتٍ ﴾ وه بينيم كهوت گول دانهوئلهى سهوزى
پى ته گهيشته و كهوت هيشتوى ترى پى گهيشتهى ووشك. پاشا ويستى ماناى نهو خهوه
بزاني، دواى زاناكانى كۆكردهوه بو نهو مهبسته ووتى :

﴿ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ أَفْتُونِي فِي رُؤْيَايَ إِن كُنْتُمْ لِلرُّؤْيَا تَعْبُرُونَ ﴾ نهى پياوه زاناو بهرپرتهكان:
ئيوه ههوال بدهن بهمن لهماناكردنى نهو خهوهى من نه گهر ئيوه نهزانن ماناى خهو بكهڼ.
﴿ قَالُوا أَصْفَاتُ أَحْلَامٍ وَمَا نَحْنُ بِتَأْوِيلِ الْأَحْلَامِ بِعَالَمِينَ ﴾ وه زاناكان هيچيان بو
نهمايهوه نهوه نه پى ووتيان: نهو خهوانه كۆمهله خهويكن تيكه لاوى يه كتربون و لهيهك
نهچن و تهږ و ووشك تيكه لاو كراون و پروپوچن و، ئيمه ماناى نهو جوړه خهوانه نازانين
به گفتوگوى ئيمه بپوات پى .

بو زانين: (الأحلام) دهركه وتويه كى دهرونه. زانايانى دهروناسى و زانايانى تر لههه موو
خاوهن بپرو بچوه كان خويانيان ماندو كرده لهراستى چۆنيه تى خهودا. بهلام كهسيان
نه يانتوايوه بگهڼه مانايه بپرواى پى بكري. بهراستى زانايان راغوييان وهرنه گرتوه بو لاى
سهرچاوهى كه مى له هه ندى خهو ماناى راستيان بوى كردوه، هه له باره ي خهوهوه

تهفسيرى زمانكۆبى

رونیان کردوه تهوه هندی نه خوشی. به لآم هندی خه وهن گفتوگو نه کهن به زمانی جگه ی نهو که سه ی خه وه که نه بینی و به جگه ی دهرون و ژبانی نهو که سه. زانایان ریگه یان نه بر دوه به مانای نهو جوړه خه وانه.

خاوه نی نامه ی (لسان العرب) له و نامه ی دا نه لی: پیغمهر نه فهرموی: (الزویا) له خواوه یه (الحلم) له شه ی تانه وه یه. نه یش لی هه ردو کیان به مانایه کن. به لآم (الزویا) به زوری بریتیه له شتی چاک. (الحلم) به زوری به شتی نه پیژری له کاری خراب و ناشیرین. به کورتی خوای مه زن نهو خه وه ی پاشای کرد به هو ی رزگار بوونی یوسف، پاشا لای خوشبو مانای نهو خه وه ی بو بکری.

﴿وَقَالَ الَّذِي نَجَا مِنْهُمَا وَادَّكَرَ بَعْدَ أُمَّةٍ﴾ وه که سیکی نهو تو لهو دوو که سه رزگاری بوو له گرتو خانه و، بیری راسپارده ی یوسفی کرده وه له پاش ماوه یه که زانی پاشا زور سر گهردانه و نه یه وی مانای خه وه که ی بزانی، نهو رزگار بووه ووتی:

﴿أَنَا أَنبُوكُمْ بِتَأْوِيلِهِ فَأَرْسِلُونِ﴾ من هه و اله دهم به نیوه به که سی مانای نهو خه وه ی پاشا بداته وه. دوا یی نیوه من ره وانه بکه ن بولای نهو که سه و نیستا له گرتو خانه یه. دوا یی پاشا نهو که سه نارد بولای یوسف ووتی:

﴿يُوسُفُ أَيُّهَا الصِّدِّيقُ أَفْتِنَا فِي سَبْعِ بَقَرَاتٍ يَأْكُلْنَ سَبْعَ عَجَافٍ﴾ نه ی یوسف: نه ی که سی که راست و پژی له هه مو گو فتاری له مه و بهر له گه ل نیمه نه ت کرد له گرتو خانه دا وه لآمی مانای خه وه کانی نیمه ت لیك دایه وه، تو هه و آل بده به نیمه بو خه وی پاشا بینویه تی له باره ی حهوت گای قه لهو حهوت گای له ر نه یان خواردن.

﴿وَسَبْعِ سُنْبُلَاتٍ خُضْرٍ وَأَخْضَرٍ يَابَسَاتٍ لَعَلِّي أَرْجِعَ إِلَى النَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَعْلَمُونَ﴾ وه له باره ی بینیی حهوت گولی سهوز و حهوت گولی ووشك، بو نه وه ی من بگه ریتمه وه بولای ناده میزادی لای پاشا بولای پاشا به تاییه تی، بو نه وه ی نهوان بزانی به زانیساری تو له دوا ی نه وه ی تو مانای نهو خه وه ت لیك دایه وه، توش له نه نجامدا بی به خاوه نی پله و پایه ی بهر ز له دوا ی ده ره ی تانت له گرتو خانه.

الْيَسْوَةِ الَّتِي قَطَعْنَ أَيْدِيَهُنَّ إِنَّ رَبِّي بِكَيْدِهِنَّ عَلِيمٌ ﴿٥٠﴾ قَالَ
مَا خَطْبُكُنَّ إِذْ رَاوَدْتُنَّ يُوسُفَ عَنْ نَفْسِهِ قُلْنَ حَاشَ لِلَّهِ
مَا عَلِمْنَا عَلَيْهِ مِنْ سُوءٍ قَالَتِ امْرَأَتُ الْعَزِيزِ االْكُنْ حَصْحَصَ
الْحَقِّ أَنَا وَرَوْدَتُهُ عَنْ نَفْسِهِ وَإِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٥١﴾ ذَلِكَ
لِيَعْلَمَ أَنِّي لَمْ أَخْنُهِ بِالْغَيْبِ وَأَنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي كَيْدَ الْخَائِنِينَ ﴿٥٢﴾
﴿ وَمَا أَتَرَىٰ نَفْسِي إِلَّا النَّفْسَ لَأَمَّارَةً بِالْسُوءِ إِلَّا مَا رَحِمَ
رَبِّي إِنَّ رَبِّي غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴾ ﴿٥٣﴾

﴿ وَقَالَ الْمَلِكُ أَتُؤْمِنُ بِهِ فَمَا جَاءَ الرَّسُولُ قَالَ ارْجِعْ إِلَىٰ رَبِّكَ ﴾ وه پاشا ووتی: ئیره یوسف بهتین بۆلای من، ناو گیره که ی پاشایان نارده وه بۆلای یوسف و پیتی ووت: وه ره بۆلای پاشا، دواپی نهو ئیراوه چو بۆلای یوسف، یوسف ووتی: تۆ بگه رپوه بۆلای گه وره ی خوت که پاشایه .

﴿ فَاسْأَلْهُ مَا بَالُ النِّسْوَةِ الَّتِي قَطَعْنَ أَيْدِيَهُنَّ ﴾ دواپی تۆ پرسیاربکه له پاشا کاری نهو ژنانه ی نهو تۆ چ شتی بو دهستی خو یانیان بری، داوا بکه له پاشا له وکاره بکۆلینه وه هدا بۆی ده ربکه و ی من پاکم، نهو کاته من دیمه ده ره وه له گرتوخانه به سه ره بهستی و روسوری .

﴿ إِنَّ رَبِّي بِكَيْدِهِنَّ عَلِيمٌ ﴾ به راستی په ره وردگاری من به فیل و پیلانی نهو ژنانه نه زانی و منیشی پاراستوه له گونا ه. به لām پاشا نازانی بهو شته نهو ژنانه کردویانه، بۆ نه وه ی پاشا من بناسی و بزانی من کیم. ئیراوه که ی پاشا گه رایه وه بۆلای پاشا و هه والی

ته فسیری زمانکۆبی

سورہ تی ﴿یوسف﴾

جزمی ﴿ دووازدهم ﴾

دایه که یوسف نایه ته دهر وه له گرتو خانه هه تا پاشا نه کولیته وه هوی بهند کردنی من چ شتی بوه ؟ پاشا بهی وهستان فرمانی دا به ناماده کردنی نهو ژنانه و ژنه کانیا ن هینا بولای پاشا .

﴿ قَالَ مَا خَطْبُكَ إِذَا رَاوَدْتَن يُسُوفَ عَنْ نَفْسِهِ ﴾ پاشا ووتی: نهو روداوه گرنگ و دلنه زینه چ شتی بو کاتی نیوه داواتان کرد له یوسوف کهله شی خویتان بداتی وئاواتی خرابتان بهیینه دی ؟

﴿ قُلْ حَاشَ لِلّٰهِ مَا عَلِمْنَا عَلَيْهِ مِنْ سُوءٍ ﴾ ژنه کانیان ووتیان: پاکی و خاویښی بڅوایه و داوین پاکی یوسف جیگه ی سهر سورمانه، نیمه هیچ خرابیه کمان نه زانیوه به سهر یوسف وه بی که نیازی خرابیه کردی و گوناھی گه وره و بچو کمان لی نه دیوه .

﴿ وَقَالَتْ أُمُّهُ الْعَزِيزُ الْآنَ حَصْحَصَ الْحَقُّ أَنَا رَاوِدُكَ عَنْ نَفْسِكَ ﴾ ژنه که ی عزیز
 ووتی: نیستا راستی یوسف دهر که وت، دوا ی نه وه ی نه و راستیه داپوشرا بو، من داوا ی
 کاری خراپم کرد له یوسف و خوی له گه لم راکشی. به بی شهرمانه وه ده ری نه برم
 یوسف هر گیز نیازی خراپه ی له گه ل من نه کرده، من برواتان پی نه دهم هدرشتی
 یوسف نه یلی راسته .

﴿وَإِنَّ لِمَنِ الصَّادِقِينَ﴾ وه به راستی یوسف لهو که سانهیه راست و وِژن و راسته لهو گفتو گزیهی له گهل عهزیزی کرده که زوله یخا داوای کاری خرابی لهو کرده .

﴿ ذٰلِكَ لِيَعْلَمَ اَنِي لَمْ اَخْنَهُ بِالْعِيبِ ﴾ ئەو داوايەى من و نههاتنه دهروهى من له گرتوخانه، له بهر نهوهيه عهزیز بزانی که بهراستی من له نهینیدا ناپاکیم نه کردوه له گهڵ ئەو، چونکه رێژه منى داوه ته دهست خێزانی خوێ، ئەبێ من چۆن ناپاکى بکهم له گهڵ خێزانی که سێ منى به کورى خوێ دانابێ.

﴿وَأَن اللّٰهُ لَا يُهْدِي الْخَآئِبِينَ﴾ وەبەرپاستی خوا سەرنەخاو یارمەتی پیلانی ناپاکان نادا، ئەوەبوو خوا پیلانی ژنی عەزیزی پوچ کردەووە. لە پاشا یوسف ئەیهوێ بچوکی خۆی بۆ خوا دەرنا و خۆی بشکێتی ووتی :

﴿وَمَا أَبرِي نَفْسِي إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ﴾ ﴿وَهُ مِنْ حَوْمِ پاكِ ناکه مه وه له خرابه .

به راستی دهرونی مروف به زوری مهیل نه کا بولای خراپه ؟.

﴿إِلَّا مَا رَحِمَ رَبِّي إِنَّ رَبِّي غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ ﴿۱۰﴾ مه گهر که سنی په روه ردگاری من میهره بانی

له گڼل بکاو بیاریزی له خرابه و گوناوه وهك پیغمهران و دوستنای خوا ، بهراستی

په روږدگاری من خوش ئه بې له گوناځي بڼه کاني خوږی ، میهره بانه بو پاراستنی

دهروونی بهنده کانی خوی :

ئەي پەروەردگار : يارىدەي خۆم و خێزانم بدە لەسەر

به‌رپاکردنی ئایینی خۆت و روژوی

مانگی رہمہ زانم لی وہ ربگرہ

به ناوی خوای به خشندهی میهره بان، سوپاسی بی پایان بۆ پهروره دگاری ههمو
بونه وهران، درودی زۆر له سهه پشه وای مه زن و رابه ری ههمو ناده میزاد و له سهه
هاوری و یاوه رانی بی .

پاش ئه وهی ژنه که ی عه زیز و ژنه کانی تر شایه تیان دا له سهه خۆیان، دانیش توان بۆیان
دهر که وت یوسف پاک و بی شوره یه، له دوای ئه وهی پاشا فره مانی دهر کرد ئیوه یوسفم
بۆ به یین، یوسف له گرتوخانه هاته دهر وه. پاشا داوای له یوسف کرد بی
به گه وهی شاری میسر و یاری دهی بدا له هه لسه واندنی کاروباری نیشتمانا. پاشا
که کۆبویه وه له گه ل یوسفدا خۆشه ویستی یوسف له دلیدا چه قی، بۆرون کردنه وهی
ئه وه مه به سهه خوا ئه فره موی :

وَقَالَ الْمَلِكُ اُتُونِي بِهِ اَسْتَخْلِصُهُ
لِنَفْسِي فَلَمَّا كَلَّمَهُ قَالَ اِنَّكَ الْيَوْمَ لَدَيْنَا مَكِينٌ اَمِينٌ ﴿٥٤﴾ قَالَ
اَجْعَلْنِي عَلَى خَزَائِنِ الْأَرْضِ اِنِّي حَفِيزٌ عَلِيمٌ ﴿٥٥﴾ وَكَذَلِكَ
مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِي الْأَرْضِ يَتَّبِعُوهُ مِنْهَا حَيْثُ يَشَاءُ نُصِيبُ
بِرَحْمَتِنَا مَنْ نَشَاءُ وَلَا نُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٥٦﴾ وَلَا أَجْرُ
الْآخِرَةِ خَيْرٌ لِّلَّذِينَ ءَامَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ ﴿٥٧﴾

﴿وَقَالَ الْمَلِكُ اُتُونِي بِهِ اَسْتَخْلِصُهُ لِنَفْسِي﴾ پاشا ووتی به پیاوه کانی: ئیوه یوسف
به یین بۆلای من ئه یکه به فره مان بهرداری پوخته ی خۆم وهاو کارم بی له هه لسه واندنی
کاروباری نیشتمانا، پیاوه کانی چوون و یوسفیان هینا بۆلای پاشا .

﴿فَلَمَّا كَلَّمَهُ قَالَ إِنَّكَ الْيَوْمَ لَدَيْنَا مَكِينٌ﴾ دواپی کاتی پاشا گفتوگوی کرد له گهل یوسوفا. مانای لیكدانه‌وهی خه‌وه‌كه‌ی لی پرسی و لیئی تیگه‌یشت، ووتی به‌یوسوف: به‌راستی تو جیگه‌ی به‌ریژت هه‌یه نه‌مرو له‌لای ئیمه و پروا پی‌کردوو ده‌ست پاکی ئیمه‌ی له‌سه‌ر کاروباری پاشایه‌تی مندا دات نه‌نیم.

دواپی نه‌وه‌ی پاشا یوسوفی سه‌ربه‌ست کرد بو هه‌رپله و پایه‌یه خوی ناره‌زووی لیئی بی، یوسوف بو خوی هه‌لبژارد سه‌ربه‌رشتی گه‌نج و نابوری نیشتمان، یانی بوبه شالیاری نابوری و دارایی.

به‌راستی یوسوف نه‌یزانی نیشتمان به‌ره و گرانی و په‌شیوی نه‌روا، نه‌گه‌ر بیئو سه‌ربه‌رشتی‌كه‌ری دارایی مرو‌فیککی زاناو پسپورت نه‌بی بو هه‌لسورانندی به‌روبومی نیشتمان مافی دانیشتوان پی‌شیل نه‌کری به‌تایه‌تی هه‌زاران و ژیرده‌سته‌کان. نه‌وه له‌لایه، له‌لایه‌تره‌وه دارایی زیان و مانه‌وه‌ی ئاده‌میزاد نه‌گه‌ر به‌ده‌ستی مرو‌فیککی ژيرو زاناو ده‌ست پاكه‌وه نه‌بی پاشه‌روژی دانیشتوان به‌ره‌ونه‌مان نه‌چی بگه‌ره له‌سالانی هه‌رزانیشتدا. به‌لام هه‌رکاتی به‌ده‌ست مرو‌فیککی داناو ده‌ست پاكه‌وه بی دانیشتوان به‌ره‌وخو‌شی و ناسایش نه‌رون، بویه یوسوف ووتی: له‌به‌رسودی گشتی نه‌ك بو سودی خوی و خوی به‌چاك بزانی.

﴿قَالَ اجْعَلْنِي عَلَى خَزَائِنِ الْأَرْضِ﴾ یوسوف ووتی به‌پاشا: تو من دابنی له‌سه‌ر گه‌نج و به‌روبوم و دارایی و نابوری و خواردمه‌نی زه‌وی میسر و هه‌مو نه‌و شتانه‌ی دانیشتوانی بی نه‌ژین.

﴿إِنِّي حَفِیْظٌ عَلَیْهِمْ﴾ به‌راستی من مرو‌فیککی ناگادارم بو پاراستنی نابوری زه‌وی و نایه‌لم به‌فیرو بچی له‌سالانی گرانی‌دا، نه‌زام به‌چو‌نیه‌تی به‌شکردنی به‌روبوم به‌شیویه‌کی دادپه‌رووری و نه‌زام چ كه‌سی شایانی نه‌ویه خواردمه‌نی بدریتی، هه‌مو شتی له‌جیگه‌ی شیاوی خو‌یا دانه‌نیم له‌سالانی گرانی‌دا. دانیشتوان كه‌به‌دادپه‌روه‌ری و چاکی و پسپوری و زانایه‌تی یوسفیان زانی و بویان ده‌ر كه‌وت كه‌ نابوری دانیشتوان نه‌پاریزی و نایه‌لی

مافی هیچ که‌سی ژیر بی‌یکری. پاشا و زوربه‌ی دانیشتوان باوهریان به‌خوای تـاـک و تـه‌نـها هینا، به پیغمه‌رایه‌تی یوسف باوهریان زورتر بو.

﴿وَكَذَلِكَ مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِي الْأَرْضِ﴾ وههر به‌وجودی یوسفمان رزگار کرد له‌خرابه‌ی براکانی و له‌فریودانی زوله‌یخا و ژنانی میسر و له‌گرتوخانه، ئیمه‌جیگه‌ی به‌رزمان به‌خشی به‌یوسف و پله‌و پایه‌ی به‌رزمان دایه و به‌هیرمان کرد له‌زه‌وی میسر دا، خوشه‌ویستی یوسفمان له‌دلی پاشادا چه‌سپاند.

﴿يَتَّبِعُوا مِنْهَا حَيْثُ يَشَاءُ﴾ جیگه‌ی خوی بگری له‌زه‌وی میسر دا له‌هرشوینی خوی ناره‌زووی هه‌بی له‌ویدا نیشته‌جی بیی فرمان ره‌وای خوی بکا.

﴿وَلَا تُضِيعْ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ﴾ وه ئیمه له‌ناو ناده‌ین و پوچی ناکه‌ینه‌وه پاداشتی چاکه‌که‌ران له جیهاندا به‌گورجی بی یا له پاش ماوه‌یه‌بی، هه‌ریه‌که به‌گویره‌ی کرده‌وی خو‌یان پاداشتیان نه‌ده‌مه‌وه.

﴿وَلَا جُرْ الْآخِرَةُ خَيْرٌ لِلَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ﴾ وه پاداشتی رۆزی داویی که‌به‌هه‌شته چاکتره له‌پاداشتی جیهان بو که‌سانیک‌ی نه‌وتو باوهریان هیناوه‌و خو‌یانیان پاراسته له‌گونه‌کردن به‌تایبه‌تی داوین پیسی و په‌رستی جگه‌ی خوا.

گرانی له‌و‌حه‌وت سالانه‌ی دوا‌ییدا در‌یژه‌ی سه‌ندو په‌ره‌ی سه‌ند بو‌شاره‌کانی دراوسی‌ی میسر به‌زوری له‌که‌نعان که‌نه‌و جیگه‌یه‌یه‌عقوبی باوکی یوسفی تیدایه، له‌ده‌ره‌وی میسر بلا‌وبویه‌وه که‌عه‌زیزی میسر پیوستی ژبانی ئاده‌میزادی ئاماده‌کردوه به‌تایبه‌تی بو‌هه‌ژاران. یه‌عقوب به‌بو‌نه‌وه‌فه‌رمانی دا به‌کوره‌کانی برۆن بو میسر و خواره‌مه‌نی بکرن، نه‌وانیش که‌وته‌ی ری و به‌ره‌و میسر چون، وه‌ک خوا نه‌فه‌رموی:

وَجَاءَ إِخْوَتُهُ

يُوسُفَ فَدَخَلُوا عَلَيْهِ فَعَرَفَهُمْ وَهُمْ لَهُ مُنْكَرُونَ ﴿٥٨﴾ وَلَمَّا

جَهَّزَهُمْ بِجَهَازِهِمْ قَالَ أَتُنُونِي بِأَخٍ لَّكُمْ مِّنْ آبِكُمْ أَلاتَرُونَ
 أَنِّي أُوفِي الْكَيْلَ وَأَنَا خَيْرُ الْمُنْزِلِينَ ﴿٥٩﴾ فَإِن لَّمْ تَأْتُونِي بِهِ فَلَا
 كَيْلَ لَّكُمْ عِندِي وَلَا تَقْرَبُونِ ﴿٦٠﴾ قَالُوا سُرُودٌ عَنْهُ أَبَاهُ
 وَإِنَّا لَفَاعِلُونَ ﴿٦١﴾ وَقَالَ لِفَتَيْنِهِ اجْعَلُوا بَضْعَهُمْ فِي رِحَالِهِمْ
 لَعَلَّهُمْ يَعْرِفُونَهَا إِذَا انْقَلَبُوا إِلَى أَهْلِهِمْ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ

٦٢

﴿وَجَاءَ إِخْوَةُ يُسُوفَ فَدَخَلُوا عَلَيْهِ﴾ وبراكانی یوسف چون بۆ لای یوسف، دوابی
 براكانی چونه لای یوسف له وجیگه یه که شالیاری ئابووری سه رپه رشتی که ری
 خوارد مه نی تیدا دائه نیشی.

﴿فَعَرَفَهُمْ وَهُمْ لَهُ مُتُكِرُونَ﴾ دوابی که یوسف چاوی به براكانی که وت ناسینی وه،
 نه وان یوسفیان نه ناسیه وه، چونکه نه وان یوسفیان به منالی دیسو، گومانیان نه نه برد
 به پله و پایه که یشتی.

﴿وَلَمَّا جَهَّزَهُمْ بِجَهَازِهِمْ﴾ وه کاتی یوسف ناماده ی کرد بۆ براكانی خوارد مه نی و
 هه مووشتی پتوستان پی هه بو که بۆی هاتون، میوانداریه کی زۆر به نرخ ی بۆ رازاندنه وه.
 که وته گفتوگو له گه لیان، براكانی باسی ژسانی خویان و باوکیانی بۆ کردن. ووتیان
 برایه کی باوکی منالمان هه یه، یوسف ریزی زۆری لی گرتن هه تا بکه و پته دلیان جاری
 تر بگه رینه وه بۆلای، بۆیه.

﴿قَالَ أَتُنُونِي بِأَخٍ لَّكُمْ مِّنْ آبِكُمْ﴾ یوسف ووتی: پتوسته ئیوه بیته وه بۆلای من به و
 برایه تانه وه باوکی تانه و به جیتان هیشه لای باوکتان.

تهفسیری زمانکزی

﴿أَلَا تَرَوْنَ إِنِّي أَوْفَى الْكَيْلِ﴾ نایا ئیوه نایین که به راستی من نه پیوم نه و شتهی نه پیوری بۆ ئیوه به ته و اوای به بی کهم و کوری، مافی هیچ که سی ناگتیره وه و نای گرمه وه. باری هوشتری تر نه نیرم بۆ نه و برایه تان .

﴿وَأَنَا خَيْرُ الْمُنْزِلِينَ﴾ وه من چاکترین که سیکم بۆ میوانداری مهردمان. نه وه ته نه بینن من به ریزه وه میوانداری ئیوه نه کهم، دواپی ئیوه نه گهر بیچه وه به و برا باوکیه تانه وه خوارده مه نیش نه دهم به و به بی کهم و کوری جگهی باره کانی خوستان و ریزی لای ده گرم وه ک ریزی ئیوه .

﴿فَإِنْ لَمْ تَأْتُونِي بِهِ فَلَا كَيْلَ لَكُمْ عِنْدِي وَلَا تَقْرَبُونِ﴾ دواپی نه گهر ئیوه نه یه نه وه بۆ لای من به و برایه تانه وه، دواپی خوارده مه نی بۆ ئیوه ناپیوم له لای خو مه وه نزیکی من مه که ونه وه و میوانداری تان نا کهم وه ک ئیستا .

﴿قَالُوا سَتَرَأُذُ عَنْهُ أَبَاهُ﴾ برا کانی یوسف و وتیان: ئیمه دا وانه کهین له باوکی چاو پوشی له هاتی له گهل ئیمه دا بکا بۆ لای تو هه رچه نده لای باوکی گرانه .

﴿وَإِنَّا لَفَاعِلُونَ﴾ وه ئیمه نه و کاره نه کهین و سستی تیدانا کهین و هه مو توانای خو مان نه خهینه کاره وه بۆ هاتی نه و برایه مان بۆ لای تو، چونکه نه یانزانی باوکیان باوه ریان پی تاکا له و کاته وه نه و کاره ی پیشویان له گهل یوسف کرد وه .

﴿وَقَالَ لِفَتْيَانِهِ اجْعَلُوا بِضَاعَتَهُمْ فِي رَحَالِهِمْ﴾ وه یوسف و وتی به خزمهت گوزاره کانی خو ی و یاریده ده رانی له پیوانه دا: ئیوه نه و شتانه هیناویانه له کهوش و میوه و کاغه زو خوارده مه نی پی بکرن بیخه نه نیو باره کانیانه وه .

﴿لَعَلَّهُمْ يُغْرِقُونَهَا إِذَا انْقَلَبُوا إِلَى أَهْلِهِمْ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ﴾ بۆ نه وه ی مافی گهرانه وه که ی و مافی ریزگرتن بناسن کاتی گهرانه وه بۆ لای خیزانه کانیان و باره کانیان خالی کرد، له بهر نه وه ی به و چاکه بزانی و بگهرینه وه بۆ ئیوه به و برای منه وه، مه بهستی یوسف له و کاره نه وه بوو هانیاندا بۆ گهرانه وه و باوکیشی لای گران نه بی برا که ی بنیری له گهلان .

فَلَمَّا رَجَعُوا إِلَىٰ أٰبِيَہُمْ قَالُوا يَا أَبَانَا مُنِعَ مِنَّا الْکَیْلُ
فَارْسِلْ مَعَنَا اَخَانَا نَکْتَلْ وَنَاٰلَهُ لِحٰفِظُوْنَ ﴿٦٣﴾

قَالَ هَلْ ءَامَنُکُمْ عَلَیْهِ اِلَّا کَمَا اٰمَنُتُمْ عَلٰی اَخِیْهِ مِنْ
قَبْلُ ۗ قَالَلَہٗ خَیْرٌ حَفِظًا وَهُوَ اَرْحَمُ الرَّحِمِیْنَ ﴿٦٤﴾ وَلَمَّا فَتَحُوا
مَتَاعَهُمْ وَجَدُوْا بِضْعَتَهُمْ رُدَّتْ اِلَیْہُمْ قَالُوا یٰٓاَبَانَا
مَا نَبْغِیْ ہٰذِہٖ بِضْعَتُنَا رُدَّتْ اِلَیْنَا وَنَمِیْرُ اٰہْلِنا وَنَحْفَظُ
اَخَانَا وَنَزِدَا دُکَیْلَ بَعِیْرٍ ذٰلِکَ کَیْلٌ یَّسِیْرٌ ﴿٦٥﴾ قَالَ لَنْ
اُرْسِلَہٗ مَعَکُمْ حَتّٰی تُوْتُوْا مَوْثِقًا مِّنَ اللّٰہِ لَتَاْتِیَنِیْ بِہٖۤ اِلَّا
اَنْ یُّحَاطَ بِکُمْ فَلَمَّآ اٰتَوْہٗ مَوْثِقَهُمْ قَالَ اللّٰہُ عَلٰی مَا نَقُولُ وَکِیْلٌ

﴿٦٦﴾

﴿فَلَمَّا رَجَعُوا إِلَىٰ أٰبِيَہُمْ قَالُوا يَا أَبَانَا مُنِعَ مِنَّا الْکَیْلُ﴾ دواپی کاتی براکانی یوسف
گہرانہ وہ بولای باوکیان کہ یہ عقبہ کورہ کانی یہ عقب ووتیان: نہی باوکی نیمہ:
قدہ غہ نہ کریٰ لہ نیمہ پیوانہی خواردمہ نی نہ گہر لہ مہ ودوا بگہرینہ وہ بو کرینی
خواردمہ نی بولای عزیز، نہ گہر بینامینی برامان نہ نیری لہ گہ لمان .

﴿فَارْسِلْ مَعَنَا اَخَانَا فَاِنَا لَہٗ لِحٰفِظُوْنَ﴾ دواپی نہی باوکی نیمہ: تو رہوانہ بکہ
لہ گہل نیمہ دا بینامینی برای نیمہ ہہ تا نیمہ بتوانین خواردمہ نی بکرین و بیوپین

تہ فسیری زمنا کوپی

خواردەمەنی پێوستی خۆمان لە گەڵ ئەو براوەمانا، بەراستی ئیمە ئاگاداری ئەو ئەکەین، بەلێیان دا بە باوکیان ئاگاداری بینامین بکەن بۆ ئەوێ بەجیگە ی گومانی باوکیان.

﴿قَالَ هَلْ آمَنُكُمْ عَلَيْهِ إِلَّا كَمَا آمَنُكُمْ عَلَىٰ أَخِيكُمْ مِنْ قَبْلُ﴾ یەعقوب ووتی بە کورەکانی: ئایا من چۆن بپروا بەئێوە بکەم لەسەر ئاگاداری کردنی بینامین مەگەر من بپروام هەر وەک ئەوێ بپروام پێ کردن لەسەر چاودێری کردنی یوسف. دوا یەعقوب روی لە کورەکانی وەرگیراو پەنای برد بۆلای خوا ووتی:

﴿فَاللَّهُ خَيْرُ الْحَافِظِ وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ﴾ دوا یەعقوب چاکترە لە هەمو کەسێ لەبارە ی پاراستن و ئاگاداری یەو. گەواتە من هەر پشت بە خوا ئەبەستم. ئەکە لەسەر ئاگاداری ئێوە و، خوا میهره‌بانترینی هەمو میهره‌بانانە. داوا لە خوا ئەکەم بەزەیی بەمنا بیتەو و کۆنە کاتەو لەسەر من دوو خەفت و ئاگای لە پیری من بێ.

یەعقوب بەو فەرمودانە ی خۆی بیری لە پەوانە کردنی بینامین ئە کردەو لە گەڵ براکانی ئایا بینیری لە گەڵیان. بەلام بۆیە ناردی لە گەڵیان، چونکە ئە ی بینی لە نێوان ئەوان و بینامین کینه و دل پێسی نیه بەو و پێتیه لە نێوان ئەوان و یوسفدا هەبو، ئەیشی زانی گرانی زۆری سەندو و پێوستیان بەو هەیه جاری تر بگەرێتەو بۆ میسرو بۆ هاوردنی خواردەمەنی.

﴿وَلَمَّا فَتَحُوا مَتَاعَهُمْ وَجَدُوا بِضَاعَتَهُمْ رُدَّتْ إِلَيْهِمْ﴾ وه کاتی بارەکانیان خستو کردیانەو دەستیان کەوت لە نێو بارەکانیانا نرخ ی ئەو خواردەمەنی یە دابوین بە یوسف گیراوەتەو بۆلایان، دوا ی بەپەلە رایان کرد بۆلای باوکیان بە دلشادیەو و بە خوشیەو. ﴿قَالُوا يَا أَبَانَا مَا نَبْغِي﴾ کورەکانی یەعقوب ووتیان: ئە ی باوکی ئیمە: زیاتر لەسەر ئەوێ عەزیز ریزی ئیمە ی گرت و چاکە ی لە گەڵ کردین و خواردەمەنی پێ فرۆشتین و ئەو نرخە ی داومانەتی گیراوەتیهو، ئیمە داوا ی چ شتی لەو بکەین ئە گەر بینامینی برامان لە گەڵا نەئیری بۆلای عەزیز و چۆن بیانوی بۆ بهێتینهو لە گەڵ ئەو چاکانە دا؟ ئیمە بەراستی دەرناچین و چ شتی بلێین؟

﴿هَذِهِ بِضَاعَتُنَا رُدَّتْ إِلَيْنَا﴾ ئەمەیش ئەو نرخیه ئیمە بردومانە پێوستی خۆمانی پێ بکڕین گیراوەتەو بۆلای ئیمە، خواردەمەنی و پێوستیمانی بە خۆپایی دراو پێمان لەلایەن عەزیزەو ئێر ئیمە چۆن بەفرمانی ئەو هەلنەسین.

﴿وَمِمَّا أَهْلْنَا وَنَحْفُظُ أَخَانَا﴾ وهئیمه خوارددهمنی نههئین بۆ خیرانه کاغان و براکگه یشمان نه پاریزین له هه موو روداوی روی تی بکا .

﴿وَنَزَادُ كَيْلَ بَعِيرٍ﴾ وهئیمه بۆمان زۆرتر نه بی باری هوشتری له خوارددهمنی به هوی هاوړیتی نهو برابره مانده وه نه گهر له گهل مان بی .

﴿ذَلِكَ كَيْلٌ يَّسِيرٌ﴾ وهه وبارهی بۆ ئیمه زیاده بکری له خوارددهمنی ئاسانه لای پاشا، نه وهی بمان دریتی زۆر که مه نه گهر بینامینان له گهل نه بی وهه وباره مان له کیس نه چی .

یه عقوب که بینی پیوستیان به خوارددهمنی زۆرتر هدی، نه وهی هیناویانه نزیکه کۆتایی بی بی له بهر نه وه له دلی خویا بریاری دا بینامینان له گهل بنیری بۆ لای عهزیز . یه تایه تی بریوی به عهزیز پهیدا کرد به و نه وه نه وکاره چاکانه ی له گهل کوره کانی کردوه ههر له بهر نه وهی خوارددهمنیه که یان کهم بوته وه نه که له بهر دلی براکانی یوسف .

﴿قَالَ لَنْ أَرْسِلَهُ مَعَكُمْ حَتَّى تُؤْتُونِي مَوْثِقًا مِنَ اللَّهِ﴾ یه عقوب فه رموی: من بینامین له گهل ئیوه رهوانه ناکه م هه تا ئیوه نه یدهن به من په یمانی له لایه ن خواوه به تونده ی بۆ پاراستنی بینامین و سویندم بۆ نه خو ن .

﴿لَتَأْتُوْنِي بِهِ إِلَّا أَنْ يُحَاطَ بِكُمْ﴾ که به راستی ئیوه بینامین به ساغی و به بی نازار به ئینه وه بۆ لای من مه گهر ئیوه زۆرتان لی بکری و ئیوه چاره تان نه میتی و خویشتان له ناو بچن، له خزمهت یه عقوبا سویندیان خوارد که مه تر خه می نه که ن له پاراستنی بینامیندا .

﴿فَلَمَّا آتَوْا مَوْثِقَهُمْ قَالَ اللَّهُ عَلَى مَا نَقُولُ وَكِيلٌ﴾ دوا بی کاتی کورانی یه عقوب په یمان و سویند یان بۆ یه عقوب خوارد به گیانی خویان بینامین پاریزن و خویان بکه ن به ده رد و گپری بینامین .

له و کاته دا یه عقوب فه رموی: خوا له سه ر شتی ئیمه نه یلین: له داوا کردنی په یمان و هینانه وهی بینامین چاودیری که رو ناگاداری له نیوان ئیوه دا .

پاش نه و په یمان دانه به یه عقوب و سویند خوا درن بۆی و ناگاداری کردنی بینامین ده ستوری دا به چونی بینامین له گهل براکانی بۆ لای عهزیز به م نامۆزگاری یانه ی لای خواره وه هه لسن:

وَقَالَ يَبْنِي لَا تَدْخُلُوا مِنْ بَابٍ وَاحِدٍ وَأَدْخُلُوا مِنْ أَبْوَابٍ
 مُتَفَرِّقَةٍ وَمَا أَغْنِي عَنْكُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ إِنْ الْحُكْمُ إِلَّا
 لِلَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَعَلَيْهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ ﴿٦٧﴾ وَلَمَّا
 دَخَلُوا مِنْ حَيْثُ أَمَرَهُمْ أَبُوهُمْ مَا كَانَ يُغْنِي عَنْهُمْ
 مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا حَاجَةٌ فِي نَفْسٍ يَعْقُوبَ قَضَاهَا وَإِنَّهُ
 لَذُو عِلْمٍ لِمَا عَلَّمْنَاهُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

٦٨

﴿وَقَالَ يَابْنِي لَا تَدْخُلُوا مِنْ بَابٍ وَاحِدٍ﴾ ویه عقوب فرموی: نهی کورانی خوم: نیوه
 مه چنه نیو شاره وه له یهك ده رگاوه، بۆ نه وهی دانیشتوان به کومهل نه تان بینن بهم شوخی و
 ریک و پیکیه وه هه تانه و دلتان لی پیس نه کهن و بن به چاوه وه.

﴿وَأَدْخُلُوا مِنْ أَبْوَابٍ مُتَفَرِّقَةٍ﴾ وه نیوه بچه نیو شاره وه له چهنده ده رگایه کی
 جیاوازه وه، بۆ نه وهی له چاوی پیس ودلی پیسی دانیشتوان خوا بتان پارێزی. به ووردی
 هه والی شار بزنان به لکو هه والیک یوسف بزنان، ههروه ها یه عقوب رای سپارد
 به کوره کانیلاوی من بگه یهنن به عهزیز، به و رابگه یهنن داوای چاکه ی بۆ نه کهم لای
 خوا، سوپاسی نه کهم میوانداری نیوهی کردوه، کاتی کوره کانی نه و راسپاردیه ی باوکیان
 به یوسف گهیاند گریا.

﴿وَمَا أَغْنِي عَنْكُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ إِنْ الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ﴾ نه گهر خوا ویستبیتی خراپه یه توشی
 نیوه بکا نه وهی من نامازه م پی کرد بۆ تان له وهی به کومهل مه چن سودی به نیوه نابه خشی

تهفسیری زمانکویی

بیگومان توشان نه بی، هدرشتی خوا دیاری کردبی من نای گیرمه وه، فهرماندان و بهر یوردنی کاروباری بونه وهران بو کهس نیه مه گهر بو خواجه و به فهرمانی خواجه .

﴿عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ﴾ من پشت هدر به خوا نه به ستم و هدر پال به خوا وه

نه دهم، پروام به خوا هدی یاریده بی که واته نه و که سانه ی خاوهن پروان پروایان به خوا هدی و دوا بی با کاری خو یان هه و الهی خوا بکن .

﴿وَلَمَّا دَخَلُوا مِنْ حَيْثُ أَمَرَهُمْ أَبُوهُمْ﴾ وه کاتی کورانی یه عقوب چونه نیو شاری

میسر له و جیگانه وه باوکیان فهرمانی بی دابو له چهند دهر گایه که وه به چنه ژوره وه .

﴿مَا كَانَ يُغْنِي عَنْهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ﴾ چونه ژوره وه ی کورانی یه عقوب له چهند

دهر گای جیا وازه وه به گویره ی فهرمانی باوکیان هیچ سودیکی به وان نه به خشی له خزمه ت

خوادا و خراپی لی نه گیرانه وه. نه وه بوو گومانی دزی کردنیان پی بردن به هو ی

دوژینه وه ی مهنی پاشا له باری بینامیندا وینا مینیان گرت، نه وانیش به دلشکاو ی و

خه فته وه چونه وه بولای باوکیان و ناخوشیه کانیا ن دوو پات بویه وه. سوودی نه و چونه

ژوره وه به له چهند دهر گایه که وه هیچ شتی نه بوو:

﴿إِلَّا حَاجَةً فِي نَفْسٍ يَعْقُوبَ قَضَاهَا﴾ مه گهر له بهر پیوستیه بو له دهر وونی یه عقوبا

که خوا فهرمانی جی به جی بکا و دهر ییری که نه ویش پیوه ی یوسف و بینامینی برایدتی و

کوژینه وه به یه که وه. به راستی خوا نه و شته ی یه عقوب مه بهستی بوو به چاکترین شت بو ی

جی به جی کرد، مه بهستی تری یه عقوب نه و بوو کوره کانی خوش نه ویست توشی خراپه

نه بن و نه بن به چاو ی پیسه وه .

﴿وَإِنَّهُ لَدُوْ عِلْمٍ لِّمَا عَلَّمْنَاهُ﴾ وه به راستی یه عقوب خاوهنی دانش و زانیاری و باوه ربو

بو شتی ئیمه فیری یه عقوبمان کردبو، به هو ی سروشتی پاکی خزیه وه که یه عقوب ووتی:

شتی خوا فهرمانی بی دابی گه رانه وه ی بو نیه، زور ناشکرایه یه عقوب پیغه مه ره و هه مو

پیغه مه رانی خوا په رورده کراوی خوان، هه مو یان خویان له بیر ناچی و خاوهنی نارامن و

پشت هدر به خوا نه به ستن .

﴿ وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴾ و به لآم زورترین ناده میراد نهیتی و شاراهه کانی نازانن پاراستن به بی میهره بانی خوا سودی نیه، راویژ و بیرى ناده میراد به بی یاریده دانی خوا سودی نابی .

زانایان نه لاین: کاتی کورانی یه عقوب بوجاری دووهههه گه رانه وه بؤ میسر یوسف بانگی کردن بؤ خواردن له لای خوی، دووکه س دووکه س دانیان له لای یه کتری له لای هؤده که یا، بینامین به تنها له هؤده یه کا مایه وه به بی هاوری، یوسف چو بؤلای ووتی: بیت خوشه من برای تو ام. بینامین ووتی: برای وهك تو بؤمن پهیدا نابی، به لآم یه عقوبی باو کم و راحیلی دایکم تو یان نه بوه، یوسف ووتی: نه وان منیان بوه و من برای تو ام، خه فته مه خو به و شتانه برا کاغان له گهل من و تو یان کردووه، بینامین کوتوپر شادمان بو، سوپاسی خوی کرد و وهك خوا نه فهرموی:

وَلَمَّا دَخَلُوا عَلَى يُوسُفَ ءَاوَىٰ إِلَىٰ أَخَاهُ قَالَ

إِنِّي أَنَا أَخُوكَ فَلَا تَبْتَئِسْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٦٩﴾

فَلَمَّا جَهَّزَهُم بِجَهَّازِهِمْ جَعَلَ السَّقَايَةَ فِي رَحْلِ أَخِيهِ ثُمَّ

أَدْنَىٰ مَوْزِنًا أَيَّتُهَا الْعِيرُ إِنَّكُمْ لَسَارِقُونَ ﴿٧٠﴾ قَالُوا وَأَقْبَلُوا

عَلَيْهِمْ مَاذَا تَفْقِدُونَ ﴿٧١﴾ قَالُوا نَفَقْدُ صَوَاعَ الْمَلِكِ

وَلِمَنْ جَاءَ بِهِ حِمْلُ بَعِيرٍ وَأَنَا بِهِ زَعِيمٌ ﴿٧٢﴾ قَالُوا تَاللَّهِ

لَقَدْ عَلِمْتُمْ مَا جِئْنَا لِنُفْسِدَ فِي الْأَرْضِ وَمَا كُنَّا سَارِقِينَ

﴿٧٣﴾ قَالُوا فَمَا جَزَاؤُهُ إِنْ كُنْتُمْ كَاذِبِينَ ﴿٧٤﴾ قَالُوا أَجْرُؤُهُ

مَن وَجِدَ فِي رَحْلِهِ فَهُوَ جَزَاءُ كَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ
 ﴿٧٥﴾ فَبَدَأَ بِأَوْعِيَّتِهِمْ قَبْلَ وِعَاءِ أَخِيهِ ثُمَّ اسْتَخْرَجَهَا مِنْ
 وِعَاءِ أَخِيهِ كَذَلِكَ كِدْنَا لِيُوسُفَ مَا كَانَ لِيَأْخُذَ أَخَاهُ
 فِي دِينِ الْمَلِكِ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ نَرْفَعُ دَرَجَاتٍ مَّنْ نَّشَاءُ
 وَفَوْقَ كُلِّ ذِي عِلْمٍ عَلِيمٌ ﴿٧٦﴾

﴿وَلَمَّا دَخَلُوا عَلَى يُوسُفَ آوَى إِلَيْهِ أَخَاهُ قَالَ إِنِّي أَنَا أَخُوكَ فَلَا تَبْتَئَسْ بِمَا كَانُوا
 يَعْمَلُونَ﴾ وه کاتی کورانی یه عقوب چونه ژوره وه بۆ لای یوسف باوهشی کرد به
 بینامینداو لکاندی به خۆیه وه و داینا لای خۆی، یوسف ووتی به بینامین به نهیتی:
 به راستی من برای تو، دوابی تو خه فیت مه خۆ به هۆی نه وشته وه براكانت کردیان له گهل
 من و تو، بیر له رابووردوو مه که ره وه ههتا دلت نازار پهیدا نه کا. یوسف ویستی بینامین
 له براكانی جوئ بکاته وه و لای خۆی بهیلینه وه، نهو کاره ی بۆ جوت نه نه بوو به بی
 به هانه یه، به گویره ی یاسای نایینی یه عقوب هه که سی دزی بکردایه نه یان کرد به به نه ده،
 بۆ نهو مه به سهته خوای مه زن نه فهرموی:

﴿فَلَمَّا جَهَّزَهُمْ بِجَهَّازِهِمْ جَعَلَ السِّتَاءَةَ فِي رَحْلِ أَخِيهِ﴾ دوابی کاتی یوسف ناماده ی
 کرد بۆ براكانی پیوستی خواره مه نی دا به براكانی، باری هوشتری تری ناماده کرد بۆ
 بینامینی برای، یوسف سه ره پرشتی نهو ناماده کردنه ی نه کرد، خسته نیو باری بینامینه وه
 کاسه ی ناو خواره دنه وه ی پاشا که خواره مه نه یه که یان پی نه پیوا که یوسف باره کانی بۆ
 براكانی ساخته هینا، براكانی ده ستیان کرد به بار کردنی باره کانیان، له و کاته دا کارگوزاری
 یوسف گهرا ن بهم لاو لادا کاسه مه نه که یان ده ست نه که وت، گومانیان له کورانی
 یه عقوب پهیدا کرد که مه نه که یان دزی بی، به تاییه تی له بینامینی برایان .

﴿ثُمَّ أَذَّنْ مُؤَذِّنٌ أَيُّهَا الْعَبْرُ إِنَّكُمْ لَسَارِقُونَ﴾ له پاشا به دهنگى بهرز بانگه‌وازی کرد جارچیهك، نه‌ی کاروانی خاوه‌ن هوشتر: به‌راستی ئیوه دزیتان کردوه، که‌وا‌ته ئیوه هوشتره کانتان بارمه‌که‌ن هه‌تا ته‌ماشای باره‌کانتان نه‌که‌ین، کورانی یه‌عقوب له‌وجاره سه‌ریان سورما به‌و کو‌توپریه .

﴿قَالُوا وَأَقْبَلُوا مَاذَا تَفْتَدُونَ﴾ کوره‌کانی یه‌عقوب ووتیان وروویان کرد بۆلای خزمه‌تکاره‌کانی یوسف: چ شتیکتان لی‌وونبوه؟ ئیوه به‌شوینیا نه‌گه‌رین په‌یدای بکه‌ن .
﴿قَالُوا نَفْقَدُوا صَوَاعَ الْمَلِكِ﴾ جارچی وهاورپیکانی ووتیان: ئیمه نه‌گه‌رین به‌شوین نه‌و مه‌نه‌ی پاشادا دیاری کراوه بۆ پی‌وانه‌ی خوارده‌مه‌نی و لی‌مان وونبوه .

﴿وَلَمَنْ جَاءَ حَمْلَ بَعِيرٍ﴾ وه بۆ که‌سی هه‌یه نه‌و مه‌نه به‌یتیه‌وه له‌خویه‌وه به نه‌ندازه‌ی باری هوشتری له‌ خوارده‌مه‌نی، وه نه‌و که‌سه‌ی جاربه‌که‌ی دا ووتی:
﴿وَأَنَا بِهِ زَعِيمٌ﴾ وه من بۆدانی نه‌وباره خوارده‌مه‌نی به‌ئو که‌سه‌ی نه‌ی هیتیه‌وه ته‌ن خواو داوا‌لی‌کراوی نه‌و خوارده‌مه‌نیهم و به‌لین ته‌ده‌م بیدری‌تی. نه‌و رسته‌یه به‌لگه‌یه له‌سه‌ر نه‌وه‌ی (الجعالة) جه‌عا له‌ دروسته‌و زه‌مانه‌تی کرێکه‌ی دروسته به‌رله‌ته‌واوا کردنی کاره‌که‌مه . جه‌عاله‌یش نه‌مه‌یه: مرو‌قی بلی به‌که‌سی تر: هه‌ر که‌سی نه‌م کاره‌م بۆبکا نه‌وه‌نده دراوی نه‌ده‌می.

﴿قَالُوا تَاللَّهِ لَقَدْ عَلِمْتُمْ مَا جِئْتُمْ لِنُفْسِدَ فِي الْأَرْضِ وَمَا كُنَّا سَارِقِينَ﴾ کورانی یه‌عقوب ووتیان به‌راستی ئیوه ره‌گه‌زو ره‌هوشتی ئیمه‌تان زانیوه له‌جاری پیشودا، له‌م جاربه‌شدا بۆتان پروون بو‌ه‌ته‌وه ئیمه نه‌هاتروین بۆشاری میسر و زه‌وی میسر که‌ئیمه خراپه بلاو بکه‌ینه‌وه له‌م زه‌ویدا، سویند به‌خوا نه‌خوین ئیمه دزین و دزیمان نه‌کردوه نه‌خۆمان و نه‌باو‌بایرانمان به‌گویره‌ی خو‌ره‌وشتمان . به‌لگه‌مان له‌سه‌ر راستی نه‌وه‌یه جاری پیشوو کاتی‌ی رۆشینه‌وه بۆلای خیزانه‌کاغانته‌ماشامان کرد که‌لو په‌ل و نرخی خوارده‌مه‌نی که‌ له‌نیو باره‌کاغاندا‌یه، وامان زانی به‌نه‌زانی خراوه‌ته‌تییان به‌نا‌راوه‌مان دانا خواردنیان، هیتامانه‌وه بۆ عه‌زیز . دانیش‌توان نه‌و کرده‌وه‌ی ئیمه‌یان زۆر لابه‌ر‌تربوو بۆیان ده‌ر که‌وت ده‌ست پاکین .

پرسیار/ یوسف چون به لایه وه ره و ابو نه و مهنه بخاته نیو باری براکیده وه هتا گومانی خراپه ناراسته ی براکانی بکری و بیشزانی پاك وبی تاوانن ؟
 وه لآم/ یه کهم نه و روداو وه روداو یکی تاییه تیه و چهنه هویه کی تاییه تی هیه
 بوسازاندنی نه و کاره، دروست نیه به راوردی کاری تر بکریته سهری و کهسی تر وینه ی
 نه و کاره بکا .

دوو ههم مبهست له و کاره ی یوسف نه وه بوو گومان بدریته پال بینامینی برای و
 به گویره ی راویژ و ناره زووی خویان بو که پیک هاتبوون نه و کاره بکهن له ناوه رپوکا ناییه
 هزی دزایه تی له گهل یاسای خوا .

پرسیار/ چون ره وایه یوسف کورو باوک جوی بکاته وه و نازاری دهروونی باوکی پتر
 بکا به هزی دووری بینامینه وه ؟

وه لآم/ نه و کرده ویه له ناوه رپوکا بوسودی باوک و براکه ی بو، پروای و ابو باوکی
 به و کاره ی زانی سوپاسی نه کاو داوای چاکه ی بو نه کا لای خوا و ههروایشبوو، ته ماشای
 نه نجامی هه موو کاری ته ماشای پاشه رپوژی نه کری. پیغه مه ران له کردنی شتی راستا
 گومانیان ناراسته ناکری .

﴿قَالُوا فَمَا جَزَاؤُهُ إِنْ كُنْتُمْ كَاذِبِينَ﴾ کارگزارانی یوسف ووتیان: دواپی توله ی
 نه و کهسه ی دزی کردوه چ شتی که نه گدر نیوه دروتان کرد. مبهستی پیاوانی یوسف
 نه وه بو که به لئین له براکانی یوسف وهر گرن نه و کهسه ی دزییه که ی کردوه بگیری و
 بکری به بهنده یا به دیل بگیری له توله ی نه و دزی کردنه یدا. بوئه وه ی نه گهر بینامین گیرا
 بیانویان نه مینی .

﴿قَالُوا جَزَاؤُهُ مَنْ وَجَدَ فِي رَحْلِهِ فَهُوَ جَزَاؤُهُ﴾ کوره کانی یه عقوب ووتیان: پاداشت
 و توله ی نه و دزه ی نه و مهنه ی دزی بی له باره که یدا دای نابی، نه و کهسه پاداشته که ی
 خویه تی. یانی بکری به بهنده به گویره ی یاسای باوک و باپیری خوی .

﴿كَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ﴾ هەر به‌وجۆره‌یه پاداشتی کهسانی سته‌میان له‌خۆیان کردی به‌دزی کردن که بکری به‌بنده ئیمه پاداشتیان نه‌ده‌ینه‌وه. نه‌ورسته‌یه له‌کۆتایی گفتوگۆی پیاوه‌کانی یوسفه .

﴿فَبَدَأَ بِأَوْعِيَّتِهِمْ قَبْلَ وِعَاءِ آخِيهِ﴾ دوا‌یی چاره‌ره‌که به‌که‌م چاره‌دهستی کرد به‌پشکنینی باری کورانی یه‌عقوب به‌ر له‌پشکنینی باری برا‌که‌ی یوسف هه‌تا گومان په‌یدا نه‌که‌ن و نه‌وانیش به‌وکرده‌وه شه‌رمه‌زار بن، به‌لام نازاری ئه‌وان به‌راوورد ناکری له‌گه‌ل نازاری دلی یوسف له‌نیو قولایی چالدا به‌هۆی برا‌کانیه‌وه .
﴿ثُمَّ اسْتَخْرَجَهَا مِنْ وِعَاءِ آخِيهِ﴾ له‌پاشا مه‌نه‌که‌ی پاشایان ده‌ره‌یتا له‌باری برا‌که‌ی یوسف‌دا و نیشان‌درا به‌برا‌کانی هه‌تا بیان‌وویان نه‌میتی، نه‌وانیش به‌وکرده‌وه‌یه شه‌رمه‌زاربوون .

﴿كَذَلِكَ كَذَبَ الْيُوسُفَ﴾ هەر به‌وجۆره‌ی باس‌کرائیمه سروشمان نارد ریکمان خست و یوسف‌مان فیرکرد ئه‌و‌کاره‌بکا له‌گه‌ل برا‌کانی هه‌تا بینامینی برای بگری و به‌گویره‌ی رو‌واله‌ت بی‌کا به‌بنده به‌گویره‌ی یاسای نایینی باو‌کی هه‌تا بگه‌ن به‌ئاواتی خۆیان هه‌والی گرتنی بینامین به‌چینه‌وه بو‌لای یه‌عقوب، برا‌کانی به‌باو‌کیان بلتین: به‌راستی عه‌زیز مافی خۆی بو‌وینامین بکا به‌بنده یادیلی بکا .

﴿مَا كَانَ لِأَخِي أَخَاهُ فِي دِينِ الْمَلِكِ﴾ شایان وشایسته نه‌بوو که یوسف برا‌که‌ی خۆی بگری به‌و‌جۆره‌ی یاسای پاشای میسر داوای نه‌کا سزای بدری و لای یوسف گرانبو نه‌گه‌ر ئه‌و پیلانه‌ی سازنه‌کردایه نه‌بوایه به‌گویره‌ی سزای پاشای میسر سزا بدرایه که‌به‌ند کردنه یا نازاردانه، یوسف‌یش نه‌وه‌ی لا خراب بو بکری له‌گه‌ل برا‌که‌ی، نه‌گه‌ر به‌وجۆره‌ سزا بدرایه به‌ئاواتی خۆی نه‌ده‌گه‌شست. نه‌و یاسای پاشای میسر به‌کار نه‌نه‌هیترا .

﴿إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ﴾ مه‌گه‌ر خوا ناره‌زووی بکردایه و فه‌رمانی بدایه که بینامین به‌گویره‌ی یاسای پاشا میسر بگریاوه دزراوه‌که‌یان پی‌بژێردرایه یا لییان بدایه له‌جیاتی

نهوه بهند بکری یا به بهنده به گویری یاسای پاشای میسر. به لام خوی مهزن به هوی
گه ورهیی خویوه ویستی نهوهی فدرموو نهو کارانه هموویان به گویری یاسای نایی
به عقوب بکری و خستیه دلی یوسفهوه بهوشیوهیه پروا هتا به نواتی خوی بگا.

﴿تَرْفَعُ ذَرْجَاتٍ مِّنْ نَّشَأَ﴾ یمه به رزنه کینهوه کسئی یمه ناره زووی بکین
به چهن دین پلهو پایه له زانیاری و پیغمه رایه تی، به وجوری پلهو پایه ی یوسفمان
به رز کردهوه به سهر برا کانیدا و کردمان به پاشاو به پیغمه مهر.

﴿وَفَوْقَ كُلِّ ذِي عِلْمٍ عَلِيمٌ﴾ وهله سهره وهی هموو خاوهن زانیاریه کوهه زانیایه تر
هدهیه هتا کز تایی به زانیاری دیت بۆ لای باره گای زور بلندی خوی مهزن. نه ورستهیه
هیمایه بۆ لای نهوهی براکانی یوسف هموو زانابون به لام یوسف لهوان زاناترو تهواوتر
بو.

له پاشا خوا ههوال نه دا به هندی تر له گفتوگزی براکانی یوسف و نه فورموی :

قَالُوا إِن يَسْرِقْ

فَقَدْ سَرَقَ أَخٌ لَّهُ مِنْ قَبْلُ فَأَسْرَهَا يَوْسُفُ فِي نَفْسِهِ

وَلَمْ يَبْدِهَا لَهُمْ قَالَ أَنْتُمْ شَرُّ مَكَّانًا وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا

تَصِفُونَ ﴿٧٧﴾ قَالُوا يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ إِنَّ لَهُ أَبًا شَيْخًا كَبِيرًا

فَخُذْ أَحَدَنَا مَكَانَهُ إِنَّا نَرْنَكَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٧٨﴾

قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ أَنْ نَأْخُذَ إِلَّا مَنْ وَجَدْنَا مَتَّعَيْنًا عِنْدَهُ إِذَا

إِذَا الظَّالِمُونَ ﴿٧٩﴾ فَلَمَّا أَسْتَيْسُوا مِنْهُ خَلَصُوا نَجِيًّا

قَالَ كَبِيرُهُمْ أَلَمْ تَعْلَمُوا أَنَّ أَبَاكُمْ قَدْ أَخَذَ عَلَيْكُمْ

مَوْتِقًا مِّنَ اللَّهِ وَمِن قَبْلُ مَا فَرَّطْتُمْ فِي يُوسُفَ فَلَن أَبْرَحَ
الْأَرْضَ حَتَّى يَأْذَنَ لِي أَبِي أَوْ يَحْكُمَ اللَّهُ لِي وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ

﴿ قَالُوا إِن يُسْرِقَ فَقَدْ سَرَقَ أَخٌ لَهُ مِنْ قَبْلُ ﴾ کورانی یہ عقوب ووتیان: ٹہ گہر بینامین دزی کردی جیگہی خوہتی و جیگہی سہرسورمان نیہ کہ دزی بکا، دواہی لہ مہوہر براکھیشی دزی کردہر .

زاناڻيان له باره دى دزى كړدنې يوسوف هه بېرڼان جياوازه: هه ريه كه يان به جوړئ باسيان كړوه، نه وه د شايانې باسې زور به د زاناڻيان له سهرې بن نه مديه كه پورېكي گه وړه د يوسف كه خوشكي گه وړه د يه عقوبې باوكې بو، يوسفى زور خوش نه ويست و به يې يوسف نه نه زيا، دوايې يوسف گه وړه بو د يه عقوب ويستې بيا ته وه بولاي خوى و له خوشكي بستې ته وه، خوشكه كه دى ووتې: جارې وا ز له يوسف بهينه باجه ند رږږې تر لاي منبې، پوره كه د بڼه وه د يوسفى لايې پشتوينه كه د ئيراهيمي بهسته پشتي يوسف به نه يې بې نه وه د كس بزاني له دوايدا پوره كه د يوسف بلاوى كړده وه كه پشتوينه كه د ئيراهيم وونبوه بابگه رپڼ به نيو هه مو خزمه كاغانا به لكو نه و پشتوينه بدوژينه وه، نه و انيش گه ران له پشتي سوسوفا هيناڼه دهر وه. به گوږه د ياساى نه و ان هه ركه سې دزى بكر دايه نه كرا به به نده، له و كاته دا خوشكه كه د يه عقوب سوڼدى خوارد يوسف لاي خرمه وناي دم به كه س و نه و پشتوينه دراوه به من و نه يدهم به هه ركه سې ناره زووم هه بې، هه والي نه و وړوداوه گه يشته لاي د يه عقوب، يه عقوب فهرمووى: بايوسف لاي پوري خوى بې، به و بڼه وه يوسف لاي پوري مايه وه هه تا نه و ژنه كوچى دوايې كړد. به و بڼه وه براكانى يوسف تاوانجيان نه گرته يوسف به وه دزى كړده. نه گينا يوسف هرگيز دزى نه كړده و زاناڻيان نه بوايه بيريشيان له وه بكر دايه وه

تہفسیری زمانا کوئی

که له هه‌موو یاساو ده‌ستوریکا فه‌رماندان به‌سه‌ر منالدا به‌جگه‌ی فه‌رماندانه به‌سه‌ر
پیاوانی گه‌وره‌دا .

﴿فَأَسْرَهَا يُوسُفَ فِي نَفْسِهِ وَلَمْ يُبْدِهَا لَهُمْ﴾ دوایی یوسف گفتوگۆی براکانی
له‌ده‌روونی خۆیا په‌نه‌هان دا که ووتیان: یوسف دزی کردوه و گفتوگۆکانی ئه‌وانی
ناشکرا نه‌کردو وه‌لامیشی نه‌دانه‌وه‌و ئارامی گرت .

﴿قَالَ أَنتُمْ شَرُّ مَكَانًا﴾ یوسف له‌ده‌روونی خۆیا ووتی: ئێوه خراپ‌ترین له‌باره‌ی
جیگه‌وه، خۆتان ئه‌زانن به‌و‌کاره خراپانه‌ی خۆتان له‌گه‌ڵ من و بینامینتان کرد و ئێوه و
منتان له‌باوکی خۆم دزی .

﴿وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا تَصِفُونَ﴾ وه‌خوا زان‌اتره به‌و شته‌ی ئێوه باسی نه‌که‌ن و نه‌یده‌نه پالی
من و بینامین که دزیمان کردوه، ئه‌و کاره بوختان و درۆی ڤووته و براکانی یوسف
کو‌لیان نه‌داو، داوای به‌زه‌یی و میهره‌بانیان له‌یوسف کرد.

﴿قَالُوا يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ إِنَّ لَهُ أَبًا شَيْخًا كَبِيرًا﴾ ووتیان ئه‌ی عه‌زیز: به‌راستی ئه‌م کو‌ره
باوکیکی پیر و به‌رتری هه‌یه و ته‌مه‌نی زۆره و لامان گرانه به‌ی بینامین ڤو‌ینه‌وه بو‌لای
باوکی .

﴿فَخُذْ أَحَدَنَا مَكَانَهُ إِنَّا نَرَاكَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ﴾ یه‌کی له‌ئیمه به‌بارمه‌ته یا به‌به‌نده‌کردن
بگره له‌جیاتای بینامین به‌راستی ئیمه تو‌ ئه‌بینن له‌چاکه‌که‌رانی، تو له‌مه‌و‌به‌ر له‌کاتی هاتن
وده‌رچوو‌نغان له‌میسر چاکه‌ی زۆرمان له‌تو بینوه ، ئه‌م چاکه‌یشمان له‌گه‌ڵ بکه وه‌ک
چاکه‌کانی تر، ئه‌م کو‌ره‌مان بو‌ به‌ره‌لا بکه بو‌ئه‌وه‌ی له‌به‌رئ‌ه‌و باوکه پیره‌ی نه‌ک له‌به‌ر
ئیمه .

﴿قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ أَنْ نَأْخُذَ إِلَّا مَنْ وَجَدْنَا مَتَاعِنَا عِنْدَهُ إِنَّا إِذًا لَظَالِمُونَ﴾ يوسف ووتی من په نانه گرم به خوا که نیمه کسی بگرین و بیکهین به پهنده مه گهر که سی لای نه و مهنی پیوانه که مان دهست که و تپی به راستی نیمه کاتی به پیچه وانه وه هه لسن و نازاری به کی تر بدهین که بی تاوانه نه گهر و ابکهین له ریزی سته مکاراندا نه ژمیرین .
﴿فَلَمَّا اسْتَيْسَسُوا مِنْهُ خَلَصُوا نَجِيًّا﴾ دواي کاتي ئومیدیان به یوسف نه ما برا که بیان بهرناداو به ره لای ناکا جوی بونه وه له دانیش توانی میسر و که ناریان گرتو و که و تنه گفتو گو کردن به نهی لای به گهر به کتری و چون بیانو بو باو کیان بهینه وه و چ شتی بدوزنه وه بو نه و مه به سته .

﴿قَالَ كَبِيرُهُمْ أَلَمْ تَعْلَمُوا أَنْ أَبَاكُمْ قَدْ أَخَذَ عَلَيْكُمْ مَوْثِقًا مِنَ اللَّهِ﴾ گه و ره ی کورانی به عقوب له ته مه ند او له ژیریدا ووتی: تابا ئیوه نازانن که باو کی ئیوه به راستی په یمانی وهر گرتو له ئیوه و سویندتان خواردوه له خزمهت خوا دا که چاودیری بینامین بکهین و به خوشی و به ساغی بیدهینه وه دهستی مه گهر هیچ چاره تان نه میتی و زورتان لی بکری .
﴿وَمِنْ قَبْلُ مَا فَرَّطْتُمْ مِنْ يُوسُفَ﴾ وه له مه و به ریش ئیوه که متهر خه میتان کردو تاوانتان کرد له باره ی یوسف وه به و تاوان و گونه هه نازاری دلی باو کی خوتانتان دا، خوشه و سترین کوری نه و تان خسته بیر تاریک و قوله وه، نه و برا گه و ره یان برپاری دا له بهر شهر مه زاری خوی نه و واته وه بولای باو کی و لای بینامین بینه ته وه ووتی:
﴿فَلَنْ أُبْرَحَ الْأَرْضَ حَتَّى يَأْذُنَ لِي أَبِي﴾ دواي من له زه و ی میسر دهرناچم هه تا باو کم دهستور نه دا به من که له زه و ی شاری میسر دهرچم .

﴿أَوْ يَحْكُمَ اللَّهُ لِي وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ﴾ یاخوا فرمان بدا به دهرچوونی من له میسر و گه و ره بولای باو کم یا بینامین رزگار بکا، یا دهر و نیکی چاکم بو بکاته وه به مردنی خویشم بی، خوا چاکترینی دادو و ره انه و لایه نی که س ناگری و دادپه و ره، ناموزگاری براکانی کرد جگه له راستی هیچ شتیکی تر نه لین له خزمهت باو کیانا ووتی:

أَرْجِعُوا إِلَيَّ أَبِيكُمْ فَقُولُوا يَا أَبَانَا إِنَّكَ سَرَقَ
وَمَا شَهِدْنَا إِلَّا بِمَا عَلِمْنَا وَمَا كُنَّا لِلْغَيْبِ حَفِظِينَ

دهر هینا. به‌راستی عه‌زیزی میسریش به‌رده‌وامه له‌سهر گرتنی بینامین، نه‌وه‌ی ئیمه دیمان
نه‌مه‌یه که‌ووتمان و خوا ئاگای له‌نیازی ئیمه‌یه، نه‌گهر ئیمه بمانزانیایه و امان له‌تۆ نه‌ده‌کرد
بینامین له‌گه‌ل ئیمه‌دا بنیری. وه‌ك خوا نه‌فه‌رموی:

﴿وَمَا شَهِدْنَا إِلَّا بِمَا عَلَّمْنَا وَمَا كُنَّا لِلْغَيْبِ حَافِظِينَ﴾ وه‌ئیمه ئاگاداری هیچ شتی
نه‌بووین مه‌گهر به‌شتی ئیمه زانیومه که‌مه‌نه‌که‌ی پاشمان بینا له‌باره‌که‌ی بینامین ده‌ریان
هینا، ئیمه ئاگاداری نه‌وشتانه نین له‌به‌رچاونین. یانی ئیمه به‌روواله‌ت دیمان که‌بینامین
دزی کرده، له‌ناوه‌رۆک‌دا ئاگامان له‌هیچ شتیک نه‌، ئیتر نازانین نه‌ومه‌نه‌ی پاشا پی‌اوانی
پاشا خستویه‌ته‌نۆ باره‌که‌ی بینامینه‌وه یاشتی تریوه .

﴿وَاسْأَلِ الْقَرْيَةَ الَّتِي كُنَّا فِيهَا﴾ وه‌تۆ پرسیاربکه له‌دانیشتوانی نه‌و گونده‌ی نه‌وتۆ
ئیمه تیابوین له‌شاری میسر که‌سی بنیره بۆ نه‌وی له‌وان به‌رسی، رودای نه‌و دزی کرده
بلا‌وبه‌ته‌وه له‌میسردا .

﴿وَالْعَبْرَ الَّتِي أَقْبَلْنَا فِيهَا وَإِنَّا لَصَادِقُونَ﴾ وه‌پرسیاریش بکه له‌و کاروانه‌ی نه‌وتۆ ئیمه
له‌گه‌ل‌یان بووین له‌میسرو له‌نزیکی که‌نعان به‌راستی نه‌وه‌ی ئیمه دیومه نه‌وانیش چاویان
بپی که‌وتوه‌و، ئیمه به‌راستی راست نه‌که‌ین له‌و شته‌ی ئیمه هه‌والمان به‌تۆ داوه. کورانی
یه‌عقوب نه‌مجاره‌یان به‌سه‌ربه‌ستی و نازادیه‌وه گفتوگۆ نه‌که‌ن، چونکه به‌روای ته‌واویان
به‌راستی خۆیان هه‌یه به‌پێچه‌وانه‌ی جاری پیشو کاتی کراسه خۆناویه‌که‌ی یوسفیان
هینایه‌وه بۆلای باوکیان .

﴿قَالَ بَلْ سَأَلْتُ لَكُمْ أَنْفُسَكُمْ أَمْرًا فَصَبْرٌ جَمِيلٌ﴾ یه‌عقوب فه‌رموی: نه‌وشتانه‌ی ئیوه
نه‌یلین وانیه. به‌لکو خۆتان بۆخۆتان نه‌و کاره‌تان رازاندوه‌ته‌وه به‌گۆره‌ی ویستی خۆتان.
به‌وینه‌ی جاری پیشو نه‌و کاره‌تان ساخته هینا بۆ له‌ناوبردنی یوسف، من به‌روانا که‌م پاشا
به‌بۆنه‌ی دزیه‌وه بینامینی گرتی. دوا‌ی ئارام گرتن چاکه بۆ من نه‌م جاره‌یش وه‌ که‌جاری
پیشو له‌کاتی وونبونی یوسف. مه‌به‌ستی یه‌عقوب له‌و فه‌رموده‌ی خۆیا: ئیوه ساخته‌تان
هیناوه نه‌وه‌بو: نه‌بوایه ئیوه باوه‌رتان و ابوایه که‌بینامین دزی نه‌کردوه .

﴿عَسَى اللَّهُ أَنْ يَأْتِيَنِي بِهِ جَمِيعاً إِنَّهُ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ﴾ داوام له‌خوا نه‌وه‌به که‌ه‌موویان به‌پیتته‌وه بۆلای من به‌یوسف و بینامینی برای و برا‌گه‌وره که‌یانه‌وه له‌میسر. به‌راستی خوا هه‌ر نه‌وه هه‌مووشتی بزانی و به‌خه‌فته‌تی من نا‌گاداره، هه‌مووشتی له‌جی‌گه‌ی شیایوی خویا دانه‌نی و کرده‌وه کانی خوا بی‌سود نیه .

﴿وَتَوَلَّى عَنْهُمْ وَقَالَ أَصْفًا عَلَى يُوسُفَ﴾ یه‌عقوب روی له‌کوره‌کانی وه‌ر‌گپراو ووتی: نه‌ی خه‌فته‌ت وه‌ر بۆلای من له‌سه‌ر جوی‌بونه‌وه‌ی یوسف و سه‌رباری نه‌وه‌یش خه‌فته‌تی بینامین .

﴿وَأَيُّضْتُ عَنْهَا مِنَ الْحُزْنِ فَهُوَ كَظِيمٌ﴾ وه‌ه‌ردوو‌چاوی یه‌عقوب له‌خه‌فته‌تا سپی هه‌ل‌گه‌را‌بوون و گو‌یر‌بو‌بون له‌به‌ر‌گریانی زۆر بۆ و ونبونی یوسف، له‌ژیره‌وه دلی له‌کرده‌وه‌ی کوره‌کانی زویر بو‌بو به‌یونه‌ی جوی‌بونه‌وه‌ی یوسف، دوایی یه‌عقوب رق و خه‌شمی خواردو ده‌ری نه‌ب‌ری. به‌لام له‌سه‌ر چ شتی؟ له‌سه‌ر نازاری له‌شی و ده‌ماره‌کانی و بو‌که‌سی ده‌ری نه‌ته‌ب‌ری نه‌وخه‌فته‌تانه .

﴿قَالُوا تَاللَّهِ تَفْتَأُ تَذْكُرُ يُونُسَ حَتَّى تَكُونَ حَرَضًا﴾ کورانی یه‌عقوب به‌یه‌عقوبیان ووت: سو‌یند بی‌به‌خوا: تۆ وازنا‌به‌ری بیری یوسف نه‌که‌یته‌وه و کۆل‌نا‌ده‌ی له‌خۆشه‌ویستی هه‌تا نه‌خۆش نه‌که‌وی و به‌ره‌و له‌ونا و چون نه‌چی بی‌سوده نه‌وه‌نده خه‌فته‌ت مه‌خۆ بۆ یوسف رۆشت و نا‌گه‌ریتته‌وه بۆلای تۆ .

﴿أَوْ تَكُونَ مِنَ الْهَالِكِينَ﴾ یا تۆ نه‌چیته‌ریزی مردووانه‌وه. کورانی یه‌عقوب هه‌ر‌چه‌نده سو‌یند‌خواردنه‌که‌یان به‌گو‌یره‌ی بر‌وای خۆیانه، نه‌یان نه‌زانی پاشه‌رۆژ چۆن دیته‌ پیتشه‌وه، به‌لام به‌گو‌یره‌ی تاقی‌کردنه‌وه‌ی مرۆف و گومانی خۆیان خه‌فته‌ت خواردن به‌وشیوه‌یه سه‌ر نه‌کیشی بۆلای نه‌و دووشته‌ی باسکران .

﴿قَالَ إِنَّمَا أَشْكُو بِنِي وَحُزْنِي إِلَى اللَّهِ﴾ یه‌عقوب فه‌رموی به‌کوره‌کانی: به‌راستی من هاناو سکا‌لای خه‌فته‌تی گرانی خۆم و نازاری دلی خۆم هه‌ر بۆلای خوا بلاوی نه‌که‌مه‌وه نه‌ک بۆلای که‌سی‌تر، خوا چاره‌سازیتی بی‌چارانه .

عَلَيْنَا إِنَّهُم مِّن يَّتَّقِي وَيَصْبِرُ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ
 الْمُحْسِنِينَ ﴿٩٠﴾ قَالُوا تَأَلَّاهُ لَقَدْ أَثَرَكَ اللَّهُ عَلَيْنَا
 وَإِنْ كُنَّا لَخَطِئِينَ ﴿٩١﴾ قَالَ لَا تَثْرِيبَ عَلَيْكُمُ
 الْيَوْمَ يَغْفِرُ اللَّهُ لَكُمْ وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ ﴿٩٢﴾
 أَذْهَبُوا بِقَمِيصِي هَذَا فَأَلْقُوهُ عَلَى وَجْهِ أَبِي يَأْتِ بَصِيرًا
 وَأَتُوفَى بِأَهْلِكُمُ أَجْمَعِينَ ﴿٩٣﴾

﴿فَلَمَّا دَخَلُوا عَلَيْهِ قَالُوا يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ مَسَّنَا وَأَهْلَنَّا الضُّرَّ﴾ دواپی کاتی کورانی
 یه عقوب چونه دهره وه له لای باوکیان به نیازی چونیان بو میسر، دواپی چونه لای یوسف
 و به خزمه تی گه یشتن بو جاری سی یم به دلشکاوینکوه ووتیان: نهی عزیز تووشی نیمه
 وخیزانه کاغان بوه سهختی و برستی و نه دارایی و هاتووین بولای تو به دهست مایه و
 نرخیکی کهم و بی به ها و کهس له نیمه ی وهرناگری مه گهر مروفتیکی وینه ی تو
 له گهره بی و له به زه پیدا .

﴿فَأَوْفَ لَنَا الْكَيْلَ وَتَصَدَّقْ عَلَيْنَا﴾ دواپی تو خوارده مهنی یسوه بو نیمه به ته واوی
 و ته ماشای بی ترخی دهست مایه ی نیمه مه که، گهره بی خوت به جی به ته وه و چاوپوشی
 له بی ترخی دهست مایه که مان بکه هر چنده شایسته ی تو نه. وهریزی گهره بی خوت
 بریزه به سهر نیمه دا به گهرانه وه ی برا که مان و به چاوپوشی کردنت به وهر گرتنی نه و دهست
 مایه بی نرخی نیمه .

﴿إِنَّ اللَّهَ يُجْزِي الْمُتَصَدِّقِينَ﴾ به راستی خوا پاداشتی چاکه کهران و چاکه خوازان
 نه داته وه له هردو وجهاندا .

بۆزانی: ئیئولته نباری ئەلی داواکردنی چاوپۆشی وێنە چاکە کردنە (الصّدقة)
 لەبارەى سەدەقە زانیان بیریان جیاوازه نایا سەدەقە رەواو بو پێغەمەرەان بەر لە پێغەمەری
 ئیسلام ﷺ؟ سوڤانی کۆری عەینیە ئەلی: بو پێغەمەرانی پیش پێغەمەر سەدەقە رەواو .
 زۆریەى زانیان ئەلین: پێغەمەرەان هەمویان وەك یەك وان لە قەدە غەکرەنی سەدەقە بۆیان
 و نابی سەر شۆری کەسەن و سەدەقە چلکی ئادەمیزادە بو پێغەمەرەان رەوانیە، مەبەست لە
 سەدەقە لێرەدا ئەمەبە عەزیز پاداشتیان بداتەو لە سەر رەوشتی خۆیان بە چاوپۆشی. دواى
 ئەوێ یوسف گۆی گرت لە پارانەوێ براکانی بەزوی بەوانا هاتەو، دلی نەرم بو
 خۆینی برا یەتی و خزمایەتی پەرەى سەند، بە سەر زەنشتەو .

﴿ قَالَ هَلْ عَلِمْتُمْ مَافَعَلْتُم يُّوسُوفَ وَأَخِيهِ إِذَا أَنتُم جَاهِلُونَ ﴾ يوسف ووتسی به براکانی: نایا نه زانن بهشتی ئیوه کردتان به یوسف و براکهی به هوی وه لامدانه وه تان بو فهرمانی شهیتان یوسف تان خسته نیو قولایی و تاریکی بیر وه، له دو وایشدا بینامین به دهستی ئیوه نازاری زوری چیشت. بهم نزیکانهیش ووتان. یوسف و براکهی دزیان کردوه، ئیوه بزیه نه و کاره خراپه تان کرد له کاتیکا بو ئیوه نه زان و منالیبون و نه تان نه زانی پاشه پوژی یوسف چون نه بی، مروفی نه زان کاری گه وره تر له و کاره خراپه ی ئیوه ناکا .

﴿ قَالُوا إِنَّكَ لَآتَىٰ يَوْسُفَ ﴾ براکائی یوسف تهماشای یوسفیان کرد و به نیشانه و شیواز هات به دلیان که عهزیز یوسف بی، ووتیان: نایا به راستی تو یوسفی، چاوه پروانی وه لامیانی نه کرد .

﴿ قَالَ أَنَا يُوسُفُ وَهَذَا أَخِي قَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا ﴾ یوسف ووتی من یوسفم وئەمەیش
براکی منه . بەراستی خوا میهربانی و گەورەیی خۆی پێزانێ بەسەرمانا و رزگاری کردین
لە و نازاردانە ی توتمان بون و بەیەک گەشتین لەدوای کزۆلی سەر بەرز ی کردین .
﴿ إِنَّهُ مَن يَتَّقِ وَيَصْبِرْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ﴾ بەراستی هەرکەسێ لەخوا
بترسێ و ئارام بگرێ لەسەر پەرستنی خوا و خۆ پارێزێ لەداوین پیسی ، دوا یی بەراستی
خوا لەناو نابا پاداشتی چاکە کەران .

﴿قَالُوا تَاللّٰهِ لَقَدْ آتٰكَ اللّٰهُ عَلَيْنَا وَاِنْ كُنَّا لَخٰطِئِيْنَ﴾ براکائی یوسف ووتیان: سویتدمان به خوا، خوا توی هه لبراردوه و ریژی داوی به سهر ئیمه دا، گه وره تری کسردوی له ئیمه به شوخی و به ژیری له پاشا به پلهی به رزتر .

به راستی ئیمه له تاوانباران و گوناهاکارانین، داوا له تو نه کهین چاوپوشیمان لی بکهی، هیچ به لگه و بیانومان نیه جگه له وهی مافی برایه تیمان هه بی له لای تو .

﴿قَالَ لَا تُغْرِبْ عَلَیْکُمُ الْیَوْمَ﴾ یوسف ووتی به براکائی: ئه مرؤ هیچ تاوانج و سه رزه نشتی له سهرتان نابی له سهر نه و کارانهی کردوتانه، له مه وودوا جاری تر به پروی ئیوه دا نادریته وه .

﴿يَغْفِرُ اللّٰهُ لَکُمْ وَهُوَ اَرْحَمُ الرَّاحِمِيْنَ﴾ له خوا نه پاریمه وه خوا له ئیوه خوشبی که ئیوه له گوناھی خوتان په شیمان نه به وه و خوا میهره بانترین و به به زهیی تری هه موو خاوهن میهره بانانه به بۆنه ی په شیمان بونه وه له گوناھو داوای لی خوشبونی لی بکری .

﴿اِذْهَبُوْا بِقَمِيْصِيْ هٰذَا فَالْقُوْهُ عَلٰی وَجْهِ اَبِيْ يٰتِ بَصِيْرًا وَّاَتُوْنِيْ بِاَهْلِکُمْ اَجْمَعِيْنَ﴾ ئیوه برۆنه وه بۆ لای باوکمان بهم کراسه ی منه وه، دوا ی ئیوه نه و کراسه ی من بسدهن به سهر پرومه تی باوکما به و بۆ نه وه نه گه ریته وه پروناکی چاوه کانی و ئه بی به خاوهن چاوی جاران و، ئیوه بین بۆلای من به خوتان و خیرانه کانتانه وه له که نعه انه وه بۆ شاری میسر .

بۆ زانین: ئه بی له بیرمان نه چی گه رانه وه ی بینایی چاوی به عقوب به هو ی دانانی کراسی یوسف له سهر پرومه تی به عقوب به کیکه له و کاره په کخه رانه خوا به خشییو به تی به یوسف، وینه ی سارد بونه وه ی ناگر بۆ ئیبراهیم. داری دهستی موسا. گفتوگۆی عیسا له بیشکه دا به منالی .

وَلَمَّا فَصَلَتِ

الْعِیْرُ قَالَ اَبُوْهُمْ اِنِّیْ لَاجِدْرِیْحٍ یُّوسُفَ لَوْ لَا اَنْ

تَفْنَدُوْنَ ﴿٩٤﴾ قَالُوْا تَاللّٰهِ اِنَّکَ لَفِیْ ضَلٰلٍکَ الْکَدِیْمِ ﴿٩٥﴾

فَلَمَّا أَنْ جَاءَ الْبَشِيرُ أَلْقَاهُ عَلَى وَجْهِهِ فَارْتَدَّ بَصِيرًا قَالَ
 أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ إِنِّي أَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٩٦﴾ قَالُوا
 يَتَّبِعَانَا سَتُغْفِرُ لَنَا ذُنُوبَنَا إِنَّا كُنَّا خَاطِئِينَ ﴿٩٧﴾ قَالَ سَوْفَ
 أَسْتَغْفِرُ لَكُمْ رَبِّي إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿٩٨﴾

﴿وَلَمَّا فَصَلَتِ الْعِيرُ قَالَ أَبُوهُمْ إِنِّي لَأَجِدُ رِيحَ يُوسُفَ لَوْلَا أَنْ تُفْقِدُونُ﴾ وه کاتی
 کاروان له‌شاره‌وانی شاری میسر دهر چون و به‌رهو زهوی که نعان که و تنه‌ری باو کی به
 براکانی یووسفی ووت: به‌راستی من بوم په‌یدا بوه بونی یوسف وه‌ندی له‌نه‌وه‌کانی
 دانیشتون نه‌گه‌ر نیوه ناده‌نه‌پال من کم نه‌قلی و نالین پیربوهو هوشی به‌خویه‌وه نه‌ماوه .
 ﴿قَالُوا تَاللَّهِ إِنَّكَ لَفِي ضَلَالِكَ الْقَدِيمِ﴾ دانیش‌توانی لای یه‌عقوب ووتیان: سویندمان
 به‌خوا: به‌راستی هیشتا تو له‌نیوسه‌ر گه‌ردانیه کونه‌که‌ی خوتا ماو‌ته‌وهو که‌به‌هیوای
 مانه‌وه‌ی یوسفی، یوسف مردو رویش وینه‌ی مردووانی تر .

﴿فَلَمَّا أَنْ جَاءَ الْبَشِيرُ أَلْقَاهُ عَلَى وَجْهِهِ فَارْتَدَّ بَصِيرًا﴾ دوا‌ی کاتی موژده دهر هات
 بولای یه‌عقوب و کراسه‌که‌ی یوسفی دایه ده‌ستی و کراسه‌که‌ی یوسفی دا به‌سه‌ر
 روی یه‌عقوب، دوا‌ی بینایی چاوی و هیزی چاوی گه‌رایه‌وه بولای. بی‌ژراوه نه‌وکه‌سه‌ی
 نه‌م جاره نه‌و کراسه‌ی هینا هه‌ر نه‌وکه‌سه‌بو له‌جاری پیش‌ودا کراسه خویناویه‌که‌ی برد
 بولای یه‌عقوب، هه‌تا به‌م چاکه‌یه گونا‌هی خراپه‌ی پیشوی بشو‌ریته‌وه که‌به‌رله‌چل سال
 کردبوی جیگه‌ی سه‌رسورمان نیه که یه‌عقوب به‌وموژده‌دانه بینایی چاوی بگه‌ریته‌وه،
 زورجاران به‌هو‌ی نه‌خو‌شی و دل‌شادی‌وه نه‌خوش رزگاری بوه له‌نه‌خو‌شی، تاقی
 کردنه‌وه‌ی پزشکی شایه‌تی له‌سه‌ر نه‌ورا‌ستیه نه‌ده‌ن .

﴿قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ إِنِّي أَغْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا تَعْلَمُونَ﴾ یه عقوب فہرموی: نایا من بہ تیوہ نہووت: بہراستی من بہہوی سزوشہوہ لہ لایدن خواوہ شتی نہزائم تیوہ نایزانن. براکانی یوسف لہ کردہوہی خویان پہشیمان بونہوہ.

﴿قَالُوا يَا أَبَانَا اسْتَغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا إِنَّا كُنَّا خَاطِئِينَ﴾ کورانی یه عقوب ووتیان: نہی باوکی تیمہ: تڑ داوای لی خوشبونی گوناہی تیمہ بکہ لہ لای خوا. بہراستی تیمہ تاوانبارو گوناہبارین، مہرجبی جاری تر نہچین بولای گوناہ، یه عقوب داواکہی لی وەرگرتن.

﴿قَالَ سَوْفَ اسْتَغْفِرُ لَكُمْ رَبِّي إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ﴾ یه عقوب فہرموی: من لہمہوداو داوای لی خوشبونی گوناہہ کانتان نہکم لہ پەرورہدہ کہری تیوہ لہ کاتی گزشہگیری و پنهانیدا، نومیدہوارم لہوکاتہدا خوا پارانہوہم لی وەرگیری بڑ تیوہ. بہراستی ہدر پەرورہدگارہ خو شبیی لہوکہسانہ پہشیمان نہبنہوہ لہ گوناہہ کانیان، مہرہبانہ بڑ بہندہکانی خوی بڑ لہناوبردنی خہفت وناخوشی.

فَلَمَّا

دَخَلُوا عَلَى يُوسُفَ ءَاوَىٰ إِلَيْهِ أَبَوَيْهِ وَقَالَ ادْخُلُوا مِصْرَ
إِن شَاءَ اللَّهُ ءَامِنِينَ ﴿٩١﴾ وَرَفَعَ أَبُوهُ عَلَى الْعَرْشِ وَخَرُّوا
لَهُ سُجَّدًا وَقَالَ يَسَّابْتَ هَذَا تَأْوِيلُ رُءْيَايَ مِنْ قَبْلُ قَدْ جَعَلَهَا
رَبِّي حَقًّا وَقَدْ أَحْسَنَ بِي إِذْ أَخْرَجَنِي مِنَ السِّجْنِ وَجَاءَ بِكُم
مِّنَ الْبَدْوِ مِن بَعْدِ أَنْ نَزَعَ الشَّيْطَانُ بَيْنِي وَبَيْنَ إِخْوَتِي إِنَّ
رَبِّي لَطِيفٌ لِّمَا يَشَاءُ إِنَّهُ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ﴿٩٢﴾ رَبِّ

قَدْ أَتَيْنَاكَ مِنَ الْمَلِكِ وَعَلَّمْتَنِي مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ فَاطِرَ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَنْتَ وَلِيِّ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ تَوَفَّنِي
مُسْلِمًا وَالْحَقَّيقِي بِالصَّلَاحِينَ ﴿١٠١﴾ ذَلِكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ
نُوحِيهِ إِلَيْكَ وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ إِذْ أَجْمَعُوا أَمْرَهُمْ وَهُمْ يَمْكُرُونَ

﴿١٠٢﴾

﴿فَلَمَّا دَخَلُوا عَلَى يُوسُفَ آوَى إِلَيْهِ أَبُونَهُ﴾ دواى کاتى یه عقوب و خیرانه کهى چونه
لاى یوسف له زهوى میسر دا و نه چوبونه نیو شار وله ده ره وهى شاربون، یوسف چوبو
پیش وازیان لهو جینگه دا، یوسف باوه شی کردبه باوک و دایکی خویاو لکاندنی
به خویه وه. زوربه ی زانایان لایان وایه دایکی یوسف کوچی دواى کردبوو، دواى نه وه
یه عقوب پوریکی یوسفی خوا ستبو. که واته نه و دایکه پوری یوسف وه خوشکی دای
کیه نى.

﴿وَقَالَ ادْخُلُوا مِصْرَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ آمِنِينَ﴾ یوسف ووتى به باوکی و خیرانه کهى: ئیوه
بچنه نیو شاری میسرو له ده ره وهى شار دامه نیشن و ئیوه شاربکه نه به جینگه ی خوتان
ونه گهر خوا ناره زووی هبى به بى ترس له گرانی و سته مى پاشایان و دوزمان .

﴿وَرَفَعَ أَبُونَهُ عَلَى الْعَرْشِ وَخَرُّوا لَهُ سُجَّدًا﴾ وه یوسف باوک و دایکی خوی
به رز کرده وه دای نان له سه ره نه و کورسیه ی خوی دانه نیشت بو هه تسوراندنی شاره کان
له بهر ریزگرتن بو دایک و باوکی. وه باوک و دایک و براکانی یوسف که وتن به ده ماو
سه ریان خه فان بو یوسف بو ریزگرتن له یوسف، سه ردانه واندن مهرحه بابی بو بو پیاه
که وره کان لهو سه رده مه دا.

﴿وَقَالَ يَا أَبَتِ هَذَا تَأْوِيلُ رُؤْيَايَ مِنْ قَبْلُ قَدْ جَعَلَهَا رَبِّي حَقًّا﴾ وه یوسف ووتی: نهی باوکی خوم: نه مهیه مانای نهو خهوهی من بینیم له مه و بهر که یازده نه ستیره و مانگ وروژ سورده یان نه برد بومن. بهراستی پهروه ردگاری من نهو خهوهی منی بهراست گپړا له بیداریدا به ناشکرا.

﴿وَقَدْ أَحْسَنَ بِي إِذْ أَخْرَجَنِي مِنَ السِّجْنِ وَجَاءَ بِكُم مِّنَ الْبَدْوِ﴾ وه بهراستی پهروه ردگاری من چاکه کی له گهل من کردبو کاتی منی دهرهیتا له گرتو خانه و منی کرد به شالیاری نابووری و دارایی و له سر تهختی کار به دهستی داینام و ئیستاش ئیوهی هیتا بولای من له لادینی و جیگه یه کی بی سه وزایی وله به خپو کردنی نازال و هاتنه نیو شارستانیه وه.

﴿مِّنْ بَعْدِ أَنْ نَزَعَ الشَّيْطَانُ بَيْنِي وَبَيْنَ إِخْوَتِي إِنَّ رَبِّي لَطِيفٌ لِّمَا يَشَاءُ إِنَّهُ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ﴾ له پاش نهوهی که شهیتان نیوانی من و براکانی منی تیک داو براکانی منی هالدا نازاری من بدهن بهو کارانه کی کردیان. بهراستی پهروه ردگاری من خاوهنی نهرم و پاکیه بو ههرشتی ناره زووی بکا بو به پړوه بردنی کاره کانی. بهراستی پهروه ردگاری من ههر نهوه هه مووشتی بزانی و هه مووشتی له جیگه کی شیاوی خویا دابی.

﴿رَبِّ قَدْ آتَيْتَنِي مِنَ الْمُلْكِ وَعَلَّمْتَنِي مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ﴾ نهی پهروه ردگاری من بهراستی تو به خشیت به من پاشایه تی و سامانداری و فیزی منت کرد مانا لیکدانه وهی خدوه کان و نامه کانی خوت.

﴿فَاطِرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ أَنْتَ وَلِيِّ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ﴾ نهی دروست کهری ناسمانه کان وزهوی به بی کهره سهی پیشکه وتو بویان ههرتوی یاریده دهر و به پړوه بهری کاری من له جیهان و له پاشه وروژدا.

﴿تَوَفَّنِي مُسْلِمًا وَأَلْحَقْنِي بِالصَّالِحِينَ﴾ تو گیانی من بکیشه و به موسلمانان و تو من کو بکهره وه له گهل پیاو چاکانا له وروژی دوا پیدا، وینهی پیغمه مران و باو باپیرانم.

بۆ زانین: یوسف کاتی باسی چاکه‌ی خوی کرد له گه‌لی باسی دهره‌یتانی له‌بیره‌که‌ی نه‌کرد له‌بهره‌دلی براکانی باس کردنی ئاسمانه‌کان به‌چهند ئاسمانی و باسی زه‌وی به‌ته‌نها زه‌ویه له‌بهره‌وه‌یه ناده‌میزاد چهند ئاسمانی ته‌بین و تاکه زه‌ویه ته‌بین.

که‌م جارێ گومان نه‌بری یه‌که‌م جار که‌سوره‌تی یوسف وینه‌ی چیرۆکێکه پالنه‌وانی نه‌و چیرۆکه‌ ژنی بی ژنایه‌یه‌که‌ی زۆری لی کردبسی و عاشقی کورێکی جوانی وابوسی وینه‌ی نه‌و کورپه‌ نه‌ی دی‌بی له‌ناو پیاوانا له‌ شیرینی و جوانیدا و نه‌و کورپه‌ له‌ ترسی خوا و سزا واز له‌و ژنه‌ بهینی ورونه‌کا بۆلای، هه‌ندێ له‌ناده‌میزاد ته‌لین: چاک و ابو نه‌وسوره‌ته له‌نامه‌ی خوادا باسی نه‌کرایه، تا قمی مە‌یونیه‌کان له‌خه‌وا چ ته‌لین: نه‌و سوره‌ته به‌شبی له‌قورئانیه و باوه‌ریان بی‌تیه و ته‌لین: دلداریه به‌گۆره‌ی بیرو بۆچونی خرابی خویان دژی هه‌مو په‌یره‌وه‌کانی ئیسلامن. به‌لام به‌راستی هه‌ر که‌سی به‌وردی نه‌م سوره‌ته بخوینتیه‌وه و لیتی تی‌بگا، نه‌یتی و نیشانه‌ی ته‌زانی و باوه‌ری بی‌گومان نه‌هتی رۆنترین وینه‌ی تا قی کردنه‌وه پیش که‌ش نه‌کا. ئیمه له‌مه‌وپاش هه‌ندێ نه‌یتی و مه‌به‌ستی راستی ناوه‌رۆکی نه‌م سوره‌ته باس نه‌که‌ین و خۆی له‌خو‌با راستی بۆ هه‌مو که‌سی دهرنه‌خوا پێوستی نه‌کا له‌سه‌ریان بیانزان:

۱- به‌راستی پالنه‌وانبازی و جه‌نگی نیوان راستی و پوچی به‌رده‌وامه له‌م ژبانه‌ی ئیستادا و ناشته‌وا بیان ناکرێ و له‌نه‌جمادا هه‌ر که‌سی رینگه‌ی خراپ بگری پیاوچاکان روه‌رویان نه‌وه‌ستن به‌جۆرێکی داد په‌روه‌ری و راستی، هه‌ر که‌سی رینگه‌ی چاک بگری پیاو خراپان به‌ره‌نگاریان ته‌که‌ن به‌بوختان کردن و قیل و درۆ کردن، به‌وینه‌ی رۆداوی نیوان ژنی عه‌زیز و یوسف، ژنه‌ی عه‌زیز به‌درۆ و به‌بوختان یوسفیش به‌نامۆگاری کردن و به‌ترسان له‌خوا و له‌بی‌غه‌کی له‌گه‌ل عه‌زیزی میسردا.

۲- فه‌رموده‌ی خوا (لَوْلَا اَنْ رَّأَى بُرْهَانَ رَبِّهِ) به‌راوردێکی راستیمان پێ ته‌به‌خشی بۆ جیاوازی نیوان باوه‌ردار و بی‌باوه‌ران که هه‌ر که‌سی وه‌لامی نه‌و به‌لگه‌یه‌ بداته‌وه له‌کاتی تا قی کردنه‌وه‌دا به‌وینه‌ی یوسف به‌راستی نه‌و که‌سه باوه‌ری بی‌گومان جینگه‌ی

خوی گرتوه له دلیا، ههر که سیکیش ناوات و ئاره زووی خراپ پالی پیوه بنی و به لگه و
فرمانی خوا بخاته پشته وه ئه و که سه هیچ به شیکی له تاین و باوهر تیدانیه.

۳- پیاوچاکان کاتی کاری گرنگ و خراپ توشیان بو، بۆیان نه ئه کرا خویان لای بن
په نا ئه بهن بۆ لای چه ند که سیکی پسپورو کارامه بۆ نه هیشتی ئه و کاره خراپانه، به وینه ی
پاشا میسر په نای برد بۆ لای یوسف که له گرتو خانه دابو هه تا بیاریژی له خراپه ی سالانی
گرانی سهخت. بیگومان کاری خراپ خراپه ی خراپ کاران زۆر ئه کا و بهرزیان
ئه کاته وه و کاروباری پیاوچاکانیش نزم ئه کاته وه. به لام له کاتی سهختی و تهنگانه دا
هه موشتی وه ک خوی ده زنه که وی له کاری خراپ و کاری چاک.

۴- راهیتانی ئاده میزاد دهروونی خویان له سه رچاکه گه و ره ترین ئامانج بۆ خویان
ئه ره خستین. بۆینه ئارام گرنتی یوسف له قولایی و تاریکی بیردا و ئازاری گرتو خانه و
فرۆشتی وه ک به نده و بوختان کردن به ودا، ئامانجه که ی ئه وه بو بوبه گه و ره یه کی
پهیره و کراو له میسردا، براکانی له بهرده میا وهستان داوای لی بوردنیاں کرد و سهریان بۆ
خه فان. ئه وانه باسکران له نهیتی ئه و سه و ره ته دان و شتی زۆری تری تیدایه له په ندو
ئامۆژگاری.

دوای ئه وه ی خوای مه زن باسی هه و آل و به سه رهاتی یوسفی کرد. روئه کاته
پیغه مه ری خوی ئه لی:

﴿ذٰلِكَ مِنْ اٰلَاءِ الْغَيْبِ نُوْحِيْهِ اِلَيْكَ﴾ ئه و شته ی ئیمه بۆمان گپرا ئه وه ده رباره ی
یوسف له هه و آل و نهینه کان و نه و شتانه ن له بهر چا و نین ئیمه بۆمان ناردووی به وه ی
سروش ه وه.

﴿وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ اِذْ اٰجَمَعُوْا اَمْرَهُمْ وَهُمْ يَمْكُرُوْنَ﴾ وه تر له لای ئه و برایانه ی یوسف
نه بوی کاتی پیلانه که ی خویان کۆ کرده و پیکیان هینا بۆ یوسف بیخه نه نیو بیر ه وه و،
ئه وان فیلان له یوسف کردو ئازاریان داو کراسی خویناویان به درۆ هینایه وه بۆ لای
یه عقوب و وتیان گورگ خوار دویه تی.

هه مو كهس نه زانى كه مو حه مه د خو ئنه وارى نه بو، نامه ي ميژووى نه خو ئندوه ته وه نه گهر خوا به سروس بو نه نادربى چون نه هه والانه نه زانى. كه واته چاره مان ناميى جگه ي له وه ي باوه ربكرى خوا هه والى دايتى. پيغمه مر ﴿﴾ نيشانه رون و پهك خه رى زورى هديه كه به لگه ن له سه ر پيغمه رايه تى نه و. هه ندئ له و كار ه په كخه رانه هه والدانه به شته نه ئيه كان ويته ي هه والدان به به سه ره اتى يوسف به دريژى، پيغمه رى خوا به وئاواته وه بو كه ئاده ميزاد باوه ربه ئين به خوا و به ئايىنى ئيسلام. به تاييه تى قوه ريشيه كان، وهك خوا نه فهرموى :

وَمَا أَكْثَرُ النَّاسِ وَلَوْ حَرَصْتَ بِمُؤْمِنِينَ ﴿١٠٣﴾
وَمَا تَسْأَلُهُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ﴿١٠٤﴾
وَكَأَيِّنْ مِنْ آيَةٍ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يَمُرُّونَ عَلَيْهَا
وَهُمْ عَنْهَا مُعْرِضُونَ ﴿١٠٥﴾ وَمَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُمْ بِاللَّهِ إِلَّا
وَهُمْ مُشْرِكُونَ ﴿١٠٦﴾ أَفَأَمِنُوا أَنْ تَأْتِيَهُمْ غَشِيَةٌ مِّنْ عَذَابِ اللَّهِ
أَوْ تَأْتِيَهُمُ السَّاعَةُ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿١٠٧﴾

﴿وَمَا أَكْثَرُ النَّاسِ وَلَوْ حَرَصْتَ بِمُؤْمِنِينَ﴾ وه زورتر له ئاده ميزاد باوه رنه ئين، نه گهر چى تو كوشش بكه ي به هه مو تواناته وه له سه ر باوه رنه ئيان، واز نايه رن و به رده وام نه بن له سه ر بى باوه رى خويان .

﴿وَمَا تَسْأَلُهُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ﴾ وه تو داوا له ئاده ميزاد ناكه ي هيچ كرى تو پاداشتى له سه ر راگه ياندى قورئان ويته ي چيروكى خويان كه نه وان داواى كرى نه كه ن، دووباره وهك قه شه و مالومه كان وهه ندئ له زانايانى به ناو موسلمان مه گهر

ئەو قورنانه داوای هیچ شتی ناکا جگهی نامۆزگاری کردنی بۆ بونەوهران و هاندانیان لەسەر داواکردنی رزگار بونیان لەسەر زمانی تۆو نیشاندانیان ڕێگهی راست و پەرستنی خوا .

﴿وَكَأَيِّنْ مِنْ آيَةٍ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ يَمُرُّونَ عَلَيْهَا وَهُمْ مُعْرِضُونَ﴾ وەزۆر ژمارە هەن لەوبەلگانه تۆ ئارەزوی بکە ی لەسەر بونی خواو تووانای زۆرو یه کیتی خوا لەنیو ئاسمانه کان و زهویدا ئادهمیزادنه پۆن به سهریاناو ئهیان بینن و ئهوان رو وهرئه گیرن لەوبەلگانه و نامۆزگاری وهرناگرن و ته می خوار نابن . کهواته ئەو که سانه باوهر به دروست کهری خۆیان نههین بههۆی ئەوبەلگانهوه تۆیش دلگران مەبه که باوهر ناهین . ئادهمیزاد برۆیان به بونی دروست کهری بونەوهران ههیه .

﴿وَمَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُمْ بِاللَّهِ إِلَّا وَهُمْ مُشْرِكُونَ﴾ وەزۆرتر لە ئادهمیزاد باوهر به خوا ناهین مه گهر ئهوان هاوبهش دانهین بۆ خوا له گهڵ ئەوهیشدا ئه گهر لهوان پرسیار بکری چ که سی ئاسمانه کان وزهوی و خۆرو مانگی دروست کردوه ؟ ئه لێن : خوا ئەوه ته گاواره کان ئه لێن : عیسا کوری خوا به ، جوله که کان ئه لێن : عوزهیر کوری خوا به ، عه ره به کان بته کان ئه کهن به هاوبهشی خواو ئه یشلێن : فریشته کان کچی خوان .

﴿أَفَأَمِنُوا أَنْ تَأْتِيَهُمْ غَاشِيَةٌ مِنْ عَذَابِ اللَّهِ﴾ ئایانه یهوبی باوهره هاوبه شدانه رانه ناترسن سزایه کی بهربلاو بیت بۆ لایان له سزای خواو ئهوان به گشتی داپۆشی ؟ ﴿أَوْ تَأْتِيَهُمُ السَّاعَةُ وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ﴾ باله نا کاودا پاشه رۆژ بیت بۆ لایان و ، ئهوان ههستی پی نه کهن و خهریکی کاری خۆیانن له بازارو له کیلگه کانا ، له کارگه داو له ده ریاو له زهوی و له ههوابن .

له پاشا خوای مهزن فرمان ئه دا به پیغه مهری خۆی بۆ بت په رستانی رو ن بکاته وه ڕێگهی راستی ئایینی خوا و نه فرموی :

قُلْ هَذِهِ

سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَى بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي وَسُبْحَانَ

اللَّهُ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٠٨﴾ وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ
 إِلَّا رِجَالًا نُوْحِي إِلَيْهِمْ مِنْ أَهْلِ الْقُرَىٰ أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي
 الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ
 وَلَدَارُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ لِلَّذِينَ اتَّقَوْا أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿١٠٩﴾ حَتَّىٰ
 إِذَا اسْتَيْسَسَ الرُّسُلُ وَظَنُّوا أَنَّهُمْ قَدْ كُذِّبُوا جَاءَهُمْ
 نَصْرُنَا فَنُجِّيَ مَنْ نَشَاءُ وَلَا يُرَدُّ بَأْسُنَا عَنِ الْقَوْمِ الْمُجْرِمِينَ
 ﴿١١٠﴾ لَقَدْ كَانَ فِي قَصَصِهِمْ عِبْرَةٌ لِأُولِي الْأَلْبَابِ مَا كَانَ
 حَدِيثًا يُفْتَرَىٰ وَلَكِنْ تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ
 وَتَفْصِيلَ كُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿١١١﴾

﴿قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَىٰ بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي﴾ توبلی بهت پهستان :
 نه ورنگه ی نهو تویه من و پیره وانی من بانگی نه کهین له به کیتی خواو باوه په خوا به
 له سه به لگه ی ناشکرای واین راست و پوچ جیا نه کاته وه له به کتری و له سه بر وای
 بیگومانین و هه مو ناده میزادی بانگ نه کهین بولای و ریازی نیمه ده. بیگومان هه مو
 پیغمه ران و نه توه دلسوزه کانیان به جور یکی دادپوره رانه و له سه رخو و له سه
 به به لگه ی رون و بانگی ناده میزاد نه کهین بولای په رستی خوا.

﴿وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ﴾ و هپاکی و خاوتی له شتی ناره و بو خوا به و، من
 له و که سانه نیم هاو بهش بو خوا دانه نین و په رستن هه ربو خوا به ته نه ها.

ته فسیری ز مناکوی

بت پەرستانی مه که نه یان ووت: نه گەر خوا ئاره زووی هه بویه فریشته ی ره وانه کردو داوایان نه کرد له ئیمه باوه بهیئن، خوی مه زن بۆ نهو داوایه ی نه فرموی:

﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رَجُلًا نُوحِيَ إِلَيْهِمْ مِنْ أَهْلِ الْقُرَى﴾ وه ئیمه له پیش تووه ره وانه مان نه کردوه هیچ که سی مه گەر پساوان ئیمه ره وانه مان نه کرد بۆ لایان سروس له دانیشتوانی گونده کان و شاره کان، ئیتر گهره بن نهو شارانه یابچووک.

زانایان نه لێن نه وایه ته به لگه یه له سه ره نه وه ی خوی گهره هه رگیز ژنای نه کردوه به پیغه مهر، پیاوی لادتی ره وانه نه کردوه بۆ پیغه مهرایه تی، چونکه ووشك و دل ره قیان تیدایه. مه به ستیش له وایه ته نه مه یه: وه لای مه نه و که سانه نه داته وه باوه ریان به پیغه مهرایه تی مه حه مه د نه بوه. هه ر نه و به ته نه نا نه کراوه به پیغه مهر، پیغه مهرانی پیشویش پیاو بۆن وهك نهو خوار دنیان خوار دوه و چونه ته بازار، ئیتر چۆن سه ریان سور نه میتی له پیغه مهرایه تی مه حه مه د و سه ریان سور نامیتی له پیغه مهرایه تی پیاوانی پیشوو.

﴿أَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ﴾ نایا دوا یی بۆ نه و که سانه تر به درۆ نه خه نه و نه رۆیشتون به روی زه ویدا، به تاییه تی شام و به مه ن و شوینی گه لی نوح و عاد و سه مود، دوا یی ته ماشا بکه ن پاشه رۆژی که سانیک ی نه و تو له پیش نه وانه وه بوون پیغه مهره کانی خویانیان به درۆ نه خسته وه چون بوه وه بۆ به بر کراون؟

﴿وَلَدَارُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ لِلَّذِينَ اتَّقَوْا أَفْلا تَعْقِلُونَ﴾ وه به راستی خانوی پاشه رۆژو گوزه ران وه نهو شته ی له ویدا ن چاکتره له راباردن و ژیا نی جیهان بۆ که سانیک ی نه و تو له خوا برسن و خویان نه پارێژن له بی فرمانی خوا. نایا دوا یی نه قلی خۆتان به کار نایه رن و ته می خوار بن و باوه بهیئن.

خوی مه زن له وه وه به ر پیغه مهرانی ره وانه نه کرد بۆ لای گه له کانیان و هه ولی زۆریان نه دا له گه یاندنی فرمانی خوا، دوا یی سه ره که وتی نه و پیغه مه رانه بۆ ماوه یه له لایه ن خوی گهره وه دوا که و توه.

﴿حَتَّىٰ إِذَا اسْتَيْأَسَ الرُّسُلُ وَظَنُّوا أَنَّهُمْ قَدَمَ كَذَّبُوا جَاءَهُمْ نَصْرُنَا﴾ هه تا کاتی بی
 نومید نه بون پیغمه ره کان و به ته مای سهر که وتن نه نه مان و گومانیان نه برد له دهروونی
 خو یانا به راستی به درو خراونه ته وه له لایه ن هندی له گه له کانیان که به رده وام بون له سهر
 بی باوه ری و سزایان نادری له لایه ن خواوه. به بو نه وه دوودلی بکه ویتسه دلی
 باوه ردارانه وه، کاتی توشی نه و گومانه نه بن دیت بولای نه و پیغمه رانه یاریدانی ئیمه و
 سهریان نه خهین.

﴿فَنَجَّيْنَاهُ مِّنْ نَّشْأَةٍ وَلَا يُرِيدُ بَأْسَنَا عَنِ الْقَوْمِ الْمُجْرِمِينَ﴾ دواپی رزگار نه کری له سزای
 ئیمه ههر که سی ناره زووی بکهین له بهنده کانی ئیمه و ناگیر پته وه سزای ئیمه له و تا قمانه
 تاوانبارن و پیغمه ره کانی خو یانیان به درو ته خسته وه. براکانی یوسف و زنی عهزیز و
 پاشای میسر ته می خواری و بهندن بو نه و که سانه ی خواوه نی نه قلن. وه ک خوا نه فهرموی:
 ﴿لَقَدْ كَانَ فِي قَصَصِهِمْ عِبْرَةٌ لِّأُولِي الْأَلْبَابِ﴾ به راستی ههیه له چیرۆکی پیغمه ران و
 ههوالی یوسف و براکانی ناموژگاری کردن و ته می خواری بو نه و که سانه خواوه نی
 نه قلن.

﴿مَا كَانَ حَدِيثًا يُفْتَرَىٰ وَلَكِنْ تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ﴾ نه و قورئانه ی باسی نه وه وه الوانه
 نه کا گفتو گو یه نیه هه لیه ستری له لایه ن موحه مه ده وه ﴿﴾، به لام نه ورا ستانه ی نه وان
 به راست نه گیر ی شتیکی نه وتو هاتوه بولای پیغمه ره کان له نامه کانی خوا، وه ک ته ورات
 وئینجیل، نه م قورئانه یش ده فی نه و نامانه یه وه له یه ک سهر چاوه وه هاتوون.

﴿وَنَفْصِيلُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّلْقَوْمِ الْيُؤْمِنُونَ﴾ وه نه و قورئانه رو نکردنه وه یه بو
 هه مو شتی به در یژی و رونی پیوستی هه مو ناده میزاده بو به ری وه بردنی کاروباری نایینیان،
 چونکه راسته وخو وه قورئان یابه به لگه ی قورئانه وه له فهرموده کانی پیغمه ره وئجماع
 قیاس یاساو ده ستورن و قورئان شاره زایی که ره بو لادان له گومرای به خشش و یاریدانه بو
 تا قمی باوه ریان به خواو به پیغمه ران ههیه، ههر نه وانیش سو دیان لی وه ره گرن.

بۆ زانین: شیخ ئەبو مەنسور ئەفەرموی لەباسکردنی یوسف و براکانیان ئارام گرتنی پیغمەری تێدایە لەسەر ئازاری قورەیشەیکان بۆی، چونکە براکانی هەرچەندە نایینان یە کبو برای یە کتیش بون ئەو کارانەیان لە گەڵ یوسف کرد لە پیلانی لەناوبردنی و ئارامیshi گرت، کەواتە تۆ شایستەتری ئارام بگری لەسەر ئازاری قورەیشەکان کە نایینان جیاوازه لە گەڵ یە کتری و لە گەڵ تۆیش .

به یاریده‌ی خوا کۆتایی به سوره‌تی یوسف هات ،خوای خاوه‌ن به زه‌یی
خۆت ناگاداری شاراو‌هی ده‌رونی منی داواکارم له تۆ جی به جییان بکه‌ی بۆم .

(۱۶) ی مانگی رهمه زانی (۱۴۲۰)

بەراڤەر ۱۹۹۹ / ۱۲ / ۲۳

﴿سوره تی رعد﴾

زانایان بیریان جیاوازه له باره‌ی هاتنه خواره‌وی ئەم سوره‌ته: هه‌ندیکیان ئەلین:
 هه‌موو نایه‌ته‌کانی له مه‌ککه هاتونه‌ته خواره‌وه. هه‌ندی تریان ئەلین: له مه‌ککه هاتوه‌ته
 خواره‌وه جگه له نایه‌تی (۳۱-۴۳) له مه‌دینه هاتونه‌ته خواره‌وه. هه‌ندی تریان لایان
 وایه: هه‌موو نایه‌ته‌کانی له مه‌دینه هاتونه‌ته خواره‌وه جگه له نایه‌تی (۳۱). هه‌ندی تریان
 ئەلین: له مه‌ککه هاتوه‌ته خواره‌وه جگه له نایه‌تی (۱۲). ژماره‌ی نایه‌ته‌کانی (۴۳)
 نایه‌تن.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 الْمَرْ تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ وَالَّذِي أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ الْحَقُّ
 وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١﴾

﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾

به‌ناوی خوای به‌خشنده‌و میهره‌بان

(الم) له سوره‌ته‌کانی پێشودا باسی مابای ئەو پیتانه کراوه. به‌لام خوای مه‌زن پونی
 کردۆته‌وه که ئەم سوره‌ته‌و سوره‌ته‌کانی تریش ده‌ستی پێ کراوه به‌م پیتانه‌و به‌پیشه‌کانی‌تر
 بۆ ئەوه‌ی بینه‌هۆی به‌رزى و سه‌رکه‌وتن به‌ سه‌ر هه‌موو گفتو‌گۆ‌کانی عه‌ره‌بدا، به‌ جو‌ری
 هه‌موو دو‌ژمنا‌نی قورئا‌ن چاره‌یان نه‌می‌تی جگه له‌وه‌ی سه‌ری بۆ شو‌ر بکه‌ن، هه‌رچه‌نده
 ئەو قورئا‌نه به‌ زما‌نی ئەو عه‌ره‌بانه هاتۆته خواره‌وه‌و به‌و پیتانه رسته‌ی زما‌نیان به‌وان پێک
 ده‌ی ناتوانن به‌ره‌نگاری بکه‌ن له‌گه‌ڵ ئەوه‌یشدا خو‌ریان عه‌ره‌بن و زما‌نیشیان پاراوه له
 عه‌ره‌بیدا.

ته‌فسیری زما‌نکۆبی

﴿تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ وَالَّذِي أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ الْحَقُّ﴾ نایه ته کانی نهم سورته به شیکن له نایه ته کانی نامه ی به رزی خوا که قورئانه بی جیاوازی و نهو شته ی نهو تو نیراوه بو لای تو له لایه ن پهروه ردگاری خو ته وه هه موویان راست و له لایه ن خوا وه هاتون.

﴿وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ﴾ به لام زورتری ناده میزاد باوه ی بهو قورئانه و به راستی و داد پهروه ری نهو قورئانه نابهرن، نهو که سانه ی باوه ی بهو قورئانه نه که ن چاکه ی ناده میزاد به چاکه ی خویان دانه نین و نازاری نهوان به نازاری خویان نهزان. به لام نهو تاقمه ی باوه ی دارن به ران بهر به بی باوه یان زور که من جابویه خوا نه فه رموی: زور له ناده میزاد باوه ی نا بهرن.

اللَّهُ الَّذِي رَفَعَ السَّمَوَاتِ بِغَيْرِ
عَمَدٍ تَرَوْنَهَا ثُمَّ أَسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ
يَجْرِي لِأَجَلٍ مُّسَمًّى يُدَبِّرُ الْأَمْرَ يُفَصِّلُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ بِلِقَاءِ
رَبِّكُمْ تُوقِنُونَ ﴿٢﴾ وَهُوَ الَّذِي مَدَّ الْأَرْضَ وَجَعَلَ فِيهَا رَوَاسِيَ
وَأَنْهَارًا وَمِنْ كُلِّ الشَّجَرَاتِ جَعَلَ فِيهَا زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ يُغْشَى الْيَلِيلَ
النَّهَارُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٣﴾ وَفِي الْأَرْضِ
قُطْعٌ مِّنْ مَّتَجَوِّرَاتٍ وَجَنَّاتٍ مِّنْ أَعْنَابٍ وَزُرْعٌ وَنَخِيلٌ صِنْوَانٌ
وَأُخْرَىٰ صِنْوَانٌ يُسْقَى بِمَاءٍ وَاحِدٍ وَنُفِضَ لِّبَعْضِهَا عَلَىٰ بَعْضٍ
فِي الْأَكْلِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿٤﴾

﴿اللّٰهُ الَّذِي رَفَعَ السَّمَاوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا﴾ خوا کہ سیکی نہو تۆیہ ناسمانہ کانی بہرز کردوہ تہوہ و رای و ہستانوہ بہو جوڑی ئیوہ نہیین بہی کۆلہ کہیہ لہ ژیریایی و بہی شتی پھیوہندی بہ سہرہوہی نہو ناسمانانہوہ ہہی. ہر بہو جوڑہیش ہموو نہستیرہ کانی راوہستاندوہ بہی کۆلہ کہیہ رای گرتن، ہمویان لہ بۆشاییدا نہ سورینہوہ. گہورہی تہی ناسمانہ کان مہ گہر ہر خوا بیزانی .

﴿ثُمَّ أَسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ﴾ لہ پاشا خوا نہوپہری دہسہ لاتی پھیدا کرد بہ سہر ہموو بونہوہراندوہ ہمویان خستہ ژیر تووانای خوئی و بہ گویرہی زانیاری خوئی ہلّیان نہسورینئی، وک خوا نہ فہرموی ووشہی عہرش ہیماہ لہ خواوہنیہتی خوا بۆ ہمو بونہوہران .

﴿وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُّسَمًّى﴾ وہ خوا خوړو مانگی رام کردوہ بۆ سودی بونہوہران، ئیانبا بہ رپوہ ہر چوئی بیہوئی، ہمویان نہرۆن بہ شوئی دیاری کراوی خوینا ہتا نہمانی جیہان. یانی خوړ لہ ماوہی سالیکدا و مانگ لہ ماوہی مانگیکا نہرۆن بہ جیگہی دیاری کراوی خوین و چرکہیک لہوہی بۆیان دیاری کراوہ لانادہن ہتا کۆتایی پیہاتی بونہوہران .

﴿يَذُبُّ الْأَمْرَ﴾ خوای مہزن نہبا بہرپوہکاری بونہوہرانی سہرہوہو خوارہوہ بہو فراوانیہوہ ہدیانہ بہہر جوڑی نارہزوئی بکاو ہیچ شتی بی ناگای ناکا لہ کاری بونہوہران، دروستیان نہکاو لہناویان نہبا. نہو رستہیہ بہلگہیہ لہ سہر نہوہی بونہوہران پیوستیان بہرپوہبردنی خوا ہدیہو ہمویان لہژیر توانای نہودان، ہر وک پیوستیان بہ ناردنی پیغمبہران ہدیہ لہبہر راگہیاندنی دہسہ لاتی خوا بۆیان، ہمو شتی* لہ جیگہی شیای خوینا دائنئی .

﴿يُفَصِّلُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ بَلَقَاءِ رَبِّكُمْ تُؤْمِنُونَ﴾ خوا پون نہکاتہوہ بہ درپڑی نہو نیشانانہ بہلگن لہ سہر یہ کیتی خوا لہ نامہ کانی خوینا ناردوونی بۆلای پیغمبہران بۆ نہوہی ئیوہ باوہری بیگومان پھیدا بکن بہ خزمہت گہیشتی پہروہدگاری خویمان لہ

رۆژی دوایدا بۆ ئه‌وه‌ی یادداشتی کرده‌وه‌ی خۆتان وهر بگرن، ههر که‌سی بۆی دهر که‌وت خوا ئه‌و توانانه‌ی پیشوی هه‌یه‌ ئه‌یج باوه‌ری بیگومانی به‌و خواجه هه‌بی. پاش ئه‌وه‌ی خوای مه‌زن باسی ئاسمانه‌کان و زه‌وی کرد هه‌تا ئاده‌میزاد ووریا بکاته‌وه له‌سه‌ر که‌وره‌یی خۆی و بۆیان دهر که‌وی ئه‌و که‌سه‌ی ئه‌و بونه‌وه‌رانه دروست بکا خاوه‌نی توانایه که پیغه‌مبه‌ران بنێرێ و نامه‌شیان بۆ بنێرێته خواره‌وه، ئه‌توانێ مردووانیش زیندو بکاته‌وه بۆ پرسیار کردنیان له‌سه‌ر کرده‌وه‌کانیان، ئه‌مانه‌یش غونه‌یه‌کن له‌ توانای خوای مه‌زن که ئه‌فه‌رموی:

۱- ﴿وَهُوَ الَّذِي مَدَّ الْأَرْضَ﴾ وه‌خوا که‌سیکی ئه‌و تۆیه زه‌وی درێژوپان کردووه‌و ئاماده‌ی کردووه بۆ ئه‌وه‌ی ئاده‌میزاد به‌ئاسانی بر‌واو بگه‌ڕێ به‌سه‌ر هه‌مو کونج و قوربانی زه‌ویدا بۆ سودی ژیا‌نیان. ئاشکرایه‌ راخستنی زه‌وی و فراوان کردنی ئه‌وه ناگه‌یه‌نی که زه‌وی پانیی یا خه‌ر، چونکه هه‌مو ته‌نی که‌ قه‌واره‌ی که‌وره‌یی وینه‌ی زه‌ویی هه‌مولایه‌کی درێژو فراوان ته‌بی با خه‌رش بی. که‌واته ناکرێ به‌ به‌لگه له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی زه‌وی خه‌ر نه‌بی. به‌یج گومان له‌ شوێنانی تر دا به‌لگه‌ی راست رونی کردووه‌ته‌وه که زه‌وی خه‌ر، شتی خه‌ر بی و له‌ ئه‌وه په‌ری گه‌وره‌ییدا بی وه‌ک زه‌وی هه‌مو پارچه‌یه‌کی وا نه‌بینرێ که پانه، زانیانی یۆنان له‌ کاتی ئه‌ره‌ستودا پێک هاتوون له‌سه‌ر خه‌ری زه‌وی هه‌رچه‌نده ئه‌یان ووت: زه‌وی ناجو‌لی.

۲- ﴿وَجَعَلَ فِيهَا رَوَاسِيَ﴾ وه‌خوا دروستی کردووه له‌ زه‌ویدا چه‌ندین کی‌وی وه‌ستاو نه‌جولاو له‌ جیگه‌ی خۆیا‌نا بۆ ئه‌وه‌ی زه‌وی جیگه‌ی خۆی بگه‌ڕێ و نه‌جو‌لی و نازاری دانیش‌توان نه‌دا. له‌زه‌ویدا دروستی کردووه کانگا‌و به‌ردی جو‌را‌و جو‌ر بۆ سودی ئاده‌میزا.

۳- ﴿وَأَنْهَارًا﴾ وه‌ دروستی کردووه هه‌ر له‌ زه‌ویدا چه‌ندین رووباری گه‌وره و جو‌گه‌ی به‌چوک و مام ناوه‌ندی، بۆ ئه‌وه‌ی ئیمه‌ ئاوه‌که‌ی بخۆینه‌وه خۆمانی پی پاک بکه‌ینه‌وه و به‌کاری به‌ی‌تین بۆ ئاماده‌ کردنی نان و خواره‌مه‌نی تر، کشت و کال و باخ و بیستانی پی ئاو بده‌ین بۆ خواره‌دنی خۆمان و ئاژه‌له‌کان.

ته‌فسیری زمنا‌کۆبی

٤- ﴿وَمِنْ كَثْرَةِ الثَّمَرَاتِ جَعَلَ فِيهَا زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ﴾ وه خوا دروستى كرده له زه ویدا چهندين میوه و دانه ویله جوتی دووان. نیرینه و میینه، هه تا درخت و جگه ی درخت ناوس بن و میوه ی خوش و دانه ویله مان بۆ بسازین، ئیتر نه و نیرو مییه به ههر جورى بگهن بهیه كتری گرنه نیه بههوى ئاده میزاده وه بی یابههوى باو بالنده و چرو جانده وه ی تره وه بی، له ههمو رهنگ و تامی نه و میوه و دانه ویلانه پهیدا نه بن و ناو و زهویه کانشیان یه كن. ههمو شتی به بی نیرومی بهرناگرن بهوینه ی ئاده میزاد، ئیتر نه و نیرو میینه ناشرکا بن وهك خورماو زینه وه رانی تر یانه بی بن وهك پرووه کانی تر. یا له یهك درخت بن بهوینه ی زوربه ی درخته کان یا له دوو درخت بن وهك خورما چرو جانده وه بۆ گه یشتی نیرو می بۆلای یه كتری دهوړی سه ره کیان هه یه، بۆ غونه کاتی پژیمه هاوپه یمانه کان (کورسیکا كه دورگه یه له فهره نسا) زه یتونه کانی نه خوش كهوتن و بهرهمیان كه م بو، پژیمی نه مهربکا ویستی یارمه تی دانیشترانی بدا ماده ی د. د.ت پژاند به سه ر دره ختی زه یتونه كاندا ههمو چرو جانده وه ران مردن سالی دوا بی به ته و او ی بهرهمیان نه گرت .

٥- ﴿يَغْشَى اللَّيْلُ النَّهَارَ﴾ وه خوا دانه پوشتی به تاریکی شه و روناکی پوژو جیهان له لایه کی زهوی روناکی نامیتی، ههروه ها روناکی پوژو تاریکی شه و نایه لی و لایه کی زهوی روناك نه بیته وهن ههر بهو جوړه شه و پوژو دین و نه پوژو هېچ کامیان ده ست درېژی ناکاته سه ر نهوی تریان .

﴿إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ﴾ بهراستی هه یه لهو بونه وه رانه دا كه دین و نه پوژو و كاری خو یان جی به جی نه كهن به گوړه ی یاسایه کی نه گوړاو چهنه نیشانه و بهلگه له یه کی تی خواو توانای خوا بۆ تاقمی ووردبینه وه و بیركه نه وه له دروست كراوه کانی خوا، نه و بونه وه رانه كه دین و نه پوژو به جوړی کی نه گوړاو و لیی لاناده ن. نه گهر بهو جوړه نه بونایه زانایان نه یان نه توانی ئامیری چاودیری دروست بكهن و به جوړی کی ته و او سودی لی وهر بگرن و ههمو جیگه کان و كهش و هه وای پی بزنانن . كه واته ناشرکایه = (الصدفة) راست نیه، بۆیه زوړتر له زانایانی سروشت باوه ریان هیئا به بونی خوا ی دروست كه ری ههمو بونه وه ران .

۶- ﴿وَفِي الْأَرْضِ قِطْعٌ مُتَجَاوِرَاتٌ﴾ وه له زهويدا هديه چهندين پارچهيه نزيكن لهيه كهوهو لكاون بهيه كتريسهوهو سروشتيان لهيهك جياوازه: ههيايه دهشتهو ههيايه كيئون، ههيايه رقهو ههيايه نهرمه، ههيايه بهيتهو نهوي تريان نسييه. ههيايه گلهو نهوي تريان له. ههيايه رهشهو نهوي تريان سپيه يا سوره يا زهره يا رهنكي تر. ههتادي سروشتيان جياوازن. نهوانه بو سودي نادهميزاده.

﴿وَجَنَّاتٍ مِّنْ أَعْنَابٍ وَزُرْعٍ﴾ وهههيشه له زهويدا چهندين بيستان لهتري جوراو جور و شينايي و كشت و كال و دارو درخت لههمو جوري.

﴿وَنَخْلٍ صِفْوَانٍ وَغَيْرِ صِفْوَانٍ﴾ وه ههيشه له زهويدا چهندين درهختي خورمائي وا كه كويان نه كاتهوه يهك نهسلتي تهنهاو جياوازن له يه كتري و خورمائي وايش ههيه له چهندين نهسلتي جياوازن، ياني خورما جوري زوره. نهو همو درخت و دانهويلهو ميوانه بهو هموه جياوازيهوه ههيايه لهلايهن تام و رهنك و گهورهو بجو كيهوه له گهل نهو هموه جياوازيانه.

﴿يُسْقَىٰ مِنْ مَّاءٍ وَاحِدٍ﴾ ههمويان ناو نهدرين به ناويكي تهنها له ناوي باران يا ناوي بير يا ناوي روبار، لهيهك جيگهي تاييهتي زهويدا پرواون بهرههمه كانيان ههيايه شيرين. ههيايه تالن. ههيايه گهورهن. ههيايه بجوكن. ههيايه رهشن. ههيايه سبي. ههتا دي.

﴿وَنُفُضِّلُ بَعْضَهَا عَلَىٰ بَعْضٍ فِي الْأَكْلِ﴾ له گهل نهوهيشدا كه هوي بونيان و گهشه كردنيان يه كه نييمه ريزي ههنديكيانان داوه بهسهر ههندي تريانا لهخواردندا. نهوته ريزي گهنم دراوه بهسهر جودا، ريزي ههندي ميوه دراوه بهسهر ههندي تريانا.

﴿إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ﴾ بهراستي ههيه لهو جياوازييهي بهرههميانا له گهل نهوهيشدا شوين و ناويان يه كه چهندين بهلگهو نيشانه ناشكرا لهسهر بوني خوايه كي بهتوانا بو تاقيي نهقلي خويان بخنه كار بو نهوهي باوهر بهين بهو كهسهي دروست كهري نهو بونهورانهيه.

بو زانين: چاكترين شتي بيژرايي بو بوراني نهو تاقيمانه نهلين: نهم جيهانه بهردهوامهو كوتايي بي نايه= ﴿الدهريون﴾ فرمودي جهماله ديني نهفغانيه لهنامهي خويا (الرد على الدهريين) نهفرموي:

(ههركاتې پرسىار كرابې له (داريؤن) لهو دارو درختانه راوهستانو له دارستانى هيندوستانو لهو ههمو پرووهكانه له كوڼترين ماوهدا پيدا بوون و ميژو كاتې بو ديارى نه كراوه بهجگه گومان نه بې و همويان روواون له جيگهيه كې تنها داو لقه كانيان بهرو ژور روښتون، دوايى هوې گوراني همويان چ شتيكه له بنچينه و رهنك و گلاودريژى و كورتى و قهلهوى و بارىكى و گولو بهرهمو بزيانهوه؟ چ شتيكى دهره كى كارى كرديته سهرىان جياوازين لهيه كترى له گهل نهو و يشدا جيگه و ناووه و ايان يه كه؟ من گومان نه بهم كه به راستى ريگهيه نيه بو وه لامدانه و هى جگهيه نه و هى په كى بكه وى . نه گهر پرسىارى لى بكرى: نهو ماسيانه لى روپارى توړال و دهرىاي قهزو پندان له كهل نهو و يشدا خواردن و خواردنه و هيان و هاتوچوو پيش بركيان يه كه، كه چى نيمه جياوازي نه بينن له نيوانياناله په گهزيان و رهنك و له شيان زور دورن لهيه كترى، نه بې هوې نهو جياوازيانه چ شتى بې؟ دوايى من و اى نه بينم و ولام به بې جگهيه له و هى هه ناسه دهر نهيه) له وانه يه تو پرسىار بكه ي : داريؤن بوى هه يه و ولامى بهريژ نه فغانى بداته و هو بلى: زانايانى پرووهك ناس هوې سروشتى نهو پرووهكانه نه زانن و نه توان و ولامى ههمو داواكه ران بداته و هو. كه واته لهو كاته دا پيوستى به و ه نابتى بهريژه بهريژ تربي له پشت سروشته و هو. و ولامى نهو پرسىاره نه دهنه و له وانه يه زانايانى پرووهك بزائن، به لام زانينى نه و ان سنوريكى بو هه يه تو لهو سنوره دا بوه ستى و نه توان تپه ربكه لى لهو سنوره. نه و هيش نه و ان نهيزانن هوپكى نزيكى راسته و خويه. نه گهر پرسىار بكرى له هوپكى دورى نه و تو نهو هو نزيكه لى پيدا كردوه هيچ جوړه مانايه كيان دهست ناكه وى مه كهر نهم دوو شته: يا نه بې نهو هو دوره ريكه و تبي يا بهريژه بهريكى وا كه ههمو شتى له جيگهيه شياوى خوا دائه نن و لهو ديوى سروشته و بې، يه كه ميان پوچه و چونكه ريكه و ت دووپات نايته و ه بهرده و ام نابتى و دوه ميان ديارى نه كرى كه بهريژه بهري ههمو شتيكه .

وَإِنْ تَعَجَّبَ فَعَجَبٌ قَوْلُهُمْ أَءِذَا كُنَّا تُرَابًا أَمْ نَأْلِفِي خَلْقٍ
جَدِيدٍ أُولَئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ وَأُولَئِكَ الْأَغْلَالُ
فِي أَعْنَاقِهِمْ وَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٥﴾
وَيَسْتَعْجِلُونَكَ بِالسَّيِّئَةِ قَبْلَ الْحَسَنَةِ وَقَدْ خَلَتْ مِنْ
قَبْلِهِمُ الْمَثَلَتُ وَإِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَغْفِرَةٍ لِلنَّاسِ عَلَى ظُلْمِهِمْ
وَإِنَّ رَبَّكَ لَشَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٦﴾ وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا أَلَوْلَا
أَنْزِلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ ۚ إِنَّمَا أَنْتَ مُنْذِرٌ وَلِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ

﴿٧﴾

﴿وَإِنْ تَعَجَّبَ فَعَجَبٌ قَوْلُهُمْ إِذَا كُنَّا تُرَابًا﴾ وه نه گهر تو سهرت سور نه مین له

په رستی به کان و سهرت سور نه مین که بت په رستان باوه ریان به زیندو بونه وه نیه، دواى

گفتو گوى نه وان جیگه ی سهر سورمانه که باوه ریان به پیغمبرایه تی تو نیه و باوه ریان به

زیندو بونه وه نیه و نه لین: نایا نیمه کاتى نه مرین و نه بین به خاک .

﴿أَلَا لَفِي خَلْقٍ جَدِيدٍ﴾ نایا به راستی نیمه نه بینو وه به دروست کراویکی تازه وه ک

جاری پیشومان، هر گیز شتی وانایى. که چی نه و که سانه نه لین: خوا بونه وه رانی دروست

کردوه. که واته بتوانی په کهم کات بونه وه ران له نه بونه وه دروست بکا چاکتر نه توانی

له سهر پاشماوه ی له شه کانیان بو جاری دو وه هم زیندو وان بکاته وه، زور ناسان تره لای.

﴿أُولَئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ وَأُولَئِكَ الْأَغْلَالُ فِي أَعْنَاقِهِمْ﴾ ئەو كەسانەى ئەو تۆ باوەریان بە پەرەدگارى خویان نەبوە، ئەو كەسانە زەنجیر ئەكرێتە ملیان و پێوون ئەكرێن لە رۆژى دوواىدا.

﴿وَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ﴾ وه ئەو كەسانە دانىشتوى نىو ئاگرى دۆزەخن، ئەوان لەنىو ئەو ئاگرەدا بەردەوامن هەتا هەتايە. ئەو كەسانە كە كەرەسەو مادە پەرستى كاتى برۆيان بەبونی خوا نەبى چاكتر برۆيان بە زىندو بونەوى پاش مردن نابى، بەلگە كانیان بۆش و پوچە، ئەلین: هەر شتى دەر كەوتو نەبى ئەلەين هەستە كانەو نەبى نى ئەبى باوەرى پى نە كرى، چونكە هەر شتى هەستى پى نە كرى چۆن باوەر بەبونی ئە كرى؟ ئەو كەسانە بەو جوړە و ابن، چۆن ئەبى برۆيان بە بەهەشت و بە دۆزەخ و سزای دۆزەخ ئەبى، ئاشكرایە باوەریان پىيان نابى ئیمە پرسيار لەو مادە پەرستانە ئەكەين لە چ لایەكەو زانیوانە كە هەر ئەبى هەست راستى هەمو شتى دەر بخاو جگە لە هەست و حیس پوچ و بۆش بى؟ ئەگەر ئەو كەسانە وەلام بدەنەو بەلین: بەهوى هەستەو زانیومانە، ئیمەيش ئەلین: هەر ئیو بەتەنها خاوەن هەست نین و جگەى ئیو هەست ئیمەيش خاوەنى هەستین و كەسى ترمان جگەى ئیو مان نەدیو بەل: برۆا بەهېچ شتى ناكەين جگە لە هەست بۆ ناسینی بونەوهران، ئەگەر ئیو بەلین: بە جگەى هەست زانیومانە هەر بە گفتو گۆى خۆتان بۆر ئوخۆن، چونكە باوەرتان بۆ جگەى هەست دەر برى، ئیمەيش ئەومان ئەوى بۆ بىرو بۆچونى خۆمان. بۆ ئەوى چاكتر (مادیە كان) بۆر بدرین ئەم بەراوردانەى خوارەو وەرون ئەكەینەو.

۱- ئەوى راستى پى زانیان دەستیان كەوتو (۱۴) هەزار هیللى رێك و پێكیان لەنىو مێشكى ئادەمیزاد دۆزیتەو بە ئەو پەرى نەگۆران، بەوردە كاریدەو بە پێویستى سەرشانى خۆیان هەلئەسن. گەورەترین و زانترین ئەندازیار بگرە هەمويان لەسەر ئەو نەو هەر كاتى بە ئەندازەى موى لە جیگەى خۆیان لابدەن هەستى مرووف نامیتى ياتوشى لەخشەو سستى ئەبى، ئەقل بۆ مانای ئەو شتە هېچ بەلگەى كى لانیە جگەى بریار بدا بەبونی

تەفسیری زمانكۆبى

به‌ر یوه و زانایه نه‌به‌چاو و نه به‌گړیچکه و نه به‌لوت و نه به‌زمان هستی پی نه‌کړی .
 بیگو مان رپکه‌وت به‌همو توانایه‌وه نه‌گهر هدیې ناتوانی جیگه‌ی دانانی کاره‌بایه دروست
 بکا (۱۴) هزار هیلی له‌سهر دابنی له‌یه‌ک کاتا . دواپی چۆنی بو له‌لوی نه‌گهر نه‌و
 جیگانه به نه‌ندازه‌ی سهری همو ناده‌میزادو می‌شکیان بی ؟

۲- (مادیه‌کان) نه‌لین: می‌شکی ناده‌میزاد ده‌ق به ده‌ق وینه‌ی نه‌قلی نه‌له‌کټوینه،
 هدر دولا یان کټ‌کراونه‌ته‌وه له‌چه‌ندین پارچه‌ی ووشک و رپک خراون و پال‌دراون به
 یه‌که‌وه به‌جوری همو کارپکی له‌سهر رپک خراوه، زانای لهره‌نسی (کوسا) وولامی
 داونه‌ته‌وه نه‌لی: ههر کاتی ماشینه‌که‌ی من ده‌نگیکی لیوه دره‌یچی و هاوار بکا به‌ویینه‌ی
 که‌سی توشی باداری بوی نایا من نه‌توانم له‌و کاته‌دا بلیم: ماشینه‌که‌م توشی باداری بوه؟
 یا ههر کاتی (کاربوتیر) قورسای خسته سهر به‌نرین و خنکانی من نه‌توانم بلیم:
 ماشینه‌که‌م توشی هه‌ناسه کورتی بوه؟ جابا هوپی بکه‌ینه‌وه بو لای گفتوگویی نه‌و زانایه‌و
 بلین: رپک خستنی پارچه‌کانی نه‌قلی نه‌له‌کټوینی کرده‌وی مرؤفه. به‌لام چ که‌سیکه
 می‌شکی مرؤفی رپک خستوه؟ کاتی ناده‌میزاد نه‌قلی نه‌له‌کټوینی دروست کردوه نه‌توانی
 نه‌قلی وینه‌ی نه‌و نه‌قله یا خوار تر یا ده‌موسی دروست بکا. زانای بسؤقیته‌ی (یوری
 باخلوف) له‌نامه‌ی خو یا (العمل والمخ) نه‌لی L نه‌و که‌سانه‌ی گومان نه‌به‌ن له‌وانه‌یه:
 نه‌قلی نه‌له‌کټوینی جیگه‌ی می‌شک بگریته‌وه به‌هله‌یه‌کی زور گه‌وره‌دا چوون . به‌راستی
 می‌شکی ناده‌میزاد شایسته‌یه بو وه‌رگرتی زور شتی گرنگ به‌بی کوتایی . به‌لام نه‌قلی
 نه‌له‌کټوینی توانای بو دیاری کراوه له‌لایه‌ن ناده‌میزاده‌وه .

۳- زانایان دهریان خستوه: ههر کاتی پله‌ی گهرما به‌رزبویه‌وه له‌نیو شانه‌ی می‌ش
 هه‌نگدا کټ‌مه‌لی له‌و می‌شانه‌ه‌روون و به له‌موزی خو‌یانه‌وه هه‌ندی ناو نه‌هین و له
 هه‌ماراوا دای نه‌ن هه‌تا نه‌ندازه‌یه‌کی پیوست . کټ نه‌که‌نه‌وه، تاقمی تریان هه‌له‌سن
 به‌پړاندنی نه‌و ناوه، تاقمی تریان باله‌کانیان نه‌خه‌نه‌جوله بو په‌یدا کردنی هه‌وای گهرم،
 دواپی نه‌و ناوه کټ‌پر نه‌بی به‌هالاو، به‌بو‌نه‌یه‌وه پله‌ی گهرما دانه‌به‌زی . چ که‌سیکه نه‌و

کارهی نیشان دابن؟ رپکهوته یا هیژیکي راست و رهوان جگه له سروشت که ههر نهو هیژه سهرچاوهی ههلسورانی ههمو بونه وهران بی، زور بیگومانه رپکهوت بوش و پوچه له، نهو هیژه ههر خواجه که سهر چاوهی کاروباری ههمو شتیکه . (فولتر) نهلی له بهردهم بیر کردنه و دابو بونی خوا چهن دین گیر و گرفت ههن، بهلام لهو بیرو بوجوانه چهن دین بی نهقلی پهیدا نهبن، ههروه ها ناده میزاد له گومانیکه و نهرون بولای گومانی تر ههتا نه گه نه لای نهوه بسروای بیگومان به خوا نریکترین شته که یاسای پیویستی بو بونه وهران به ووه ههلسپیژدراوه . پیغمبه ری خوا ﴿﴾ بانگی بت په رستانی نه کرد بو لای یه کیتی و په رستانی خوا، مرژدهی نه دانی به دهست کهوتنی پاداشتی چاک نه گهر وولامی بده نهوه، هه ره شهی لی نه کردن به سزادانیان نه گهر پشی تی بکهن، که چی نهوان باشت یاخی نه بون و نه بیان ووت: نه گهر راست نه کهی تو په له بکه بو هاتنی نهو سزایه بو سهرمان، وهک خوای مه زن نه فهرموی:

﴿وَيَسْتَعِجِلُونَكَ بِالسَّيِّئَةِ قَبْلَ الْحَسَنَةِ﴾ وه بت په رستان به گالته پی کردنه وه داوا نه کهن له تو به گورچی بهر له هاتنی خوشی و بهختیاری نهو سزایه خوا دیاری کردوه بیته خواره وه بو سهریان.

﴿وَقَدْ خَلَّتْ مِنْ قَبْلِهِمُ الْمُثَلَّاتُ﴾ و به راستی رابوردوه له پیش نه وانه بو گهلانی پیشو چهن دین سزا به نیشانهی دیاره به سهریانه وه . شایستهی نههم بت په رستانه یه ته می خوار بن به بی باوه رانی پیش خویان . بهلام زور بهی ناده میزاد ته می خوار نابن به جگهی خویان، ههتا دیت خرابتر دهبن، چونکه دوزمنی چاکه ی تایه تی خویانن و په پرهوی ناینی پاک و راست ناکه ن.

﴿وَإِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَغْفِرَةٍ لِلنَّاسِ عَلَى ظُلْمِهِمْ وَإِنَّ رَبَّكَ لَشَدِيدُ الْعِقَابِ﴾ وه به راستی په روردگاری تو ههمو کاتی خاوه نی لی خوش بونه بو ناده میزاد له سهر سته مکردن له خویان له جگهی هاو به شدانان بو خوا، نه گهر باوه ر بهی تن به خواو له گونا هه کانیان په شیمان بینه وه له جیهاندا . سزادانیان دوا نه خا، بو نهوه بیر بکه نه وه و واز له گونا ه

کردن بهین و، بهراستی پهروه دگاری تو همو کاتی سزای سهخته بو بی باوه ران له پاشه پوژدا. بهی گومان دهر گای په شیمان کراوته وه بو ناده میزاد بهر له مردنیاں .

﴿وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ﴾ وه نهو که سانه ی نهو تو باوه ریان نه هی تاوه نه لین بو نایه ته خواره وه به سهر مو حده دا نیشانه یه کی رون له لایه ن پهروه دگاری خویه وه پهك خهری دوزمه کانی بی، به وینه ی داری دهستی موسا و وینه ی هوشتری صالح و زیندو کردنه وه ی مردوان وهك عیسا.

﴿إِنَّمَا أَنْتَ مُنْذِرٌ وَلِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ﴾ خوی مه زن نه فهرموی به پیغه مبه ر: بهراستی تو ترسینه ری بی باوه رانی، جگه له راگه یاندنی فهرمانی خوا هیچ شتی په یوه ندی به تو وه نیه، بو همو گه لی رانومای کی ره ی هیه له پیغه مبه ران و بانگیان نه که ن بو لای په رستی خوا به تنه ا، هدر یه که له و پیغه مبه رانه یاریدراون به جوړه کاریکی پهك خهری تاییه تی بو پوردانیان. به راستی نیمه تومان به هیژ کردوه به هو ی قورئانه وه که گه له که تی لال کردوه وه په کی خستون به و هموه زمان پاراویه هیه ا نه . که واته تو دل تنگ مبه . له نایه ته کانی پیشودا بت په رستان وایان له پیغه مبه ر کرد بو کاری پهك خهری تر جگه ی قورئان که نیشانه بن بو پیغه مبه رایه تی نه و به لام خوی مه زن نایان نی ری، چونکه نه زانی نه وان نابانه وی شاره زای ریگه ی راست بکرین، به گالته وه داوی نه که ن له م نایه تانه ی دوایدا خوا باسی نه وه مان بو نه کا که خوا هموشتی نه زانی و خوا نه فهرموی:

اللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَحْمِلُ كُلُّ أُنْثَىٰ وَمَا تَغِيضُ الْأَرْحَامُ
وَمَا تَزْدَادُ وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِمِقْدَارٍ ﴿٨﴾ عِلْمُ الْغَيْبِ
وَالشَّهَادَةُ الْكَبِيرُ الْمُتَعَالِ ﴿٩﴾ سَوَاءٌ مِنْكُمْ مَنْ أَسْرَ
الْقَوْلِ وَمَنْ جَهَرَ بِهِ وَمَنْ هُوَ مُسْتَخَفٍ بِالِئِيلِ وَسَارِبٌ

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ لِمَ تُعَذِّبُ مَنْ بَيْنَ يَدَيْهِ وَمَنْ خَلْفَهُ يَحْفَظُونَ
 مِنْ أَمْرِ اللَّهِ إِنْ أَرَادَ اللَّهُ بِشَيْءٍ لَّا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ
 وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِقَوْمٍ سُوءًا فَلَا مَرَدَ لَهُ وَمَا لَهُم مِّن دُونِهِ مِنْ
 شَيْءٍ ۚ

﴿الله یغلم ما تخمل کل انئی﴾ خوا نه زانی به شتی ههمو ژنی هلی نه گری له منال:
 نیر بی یا می. یه کی بی یا زور تر بی له یه کی. تهواو بی یا ناتهواو. دریز بی یا کورت
 بی. جوان بی یا ناشرین. رهش بی یا سپی جگهی نهوانهیش.

﴿وَمَا تَفِضُ الْأَرْحَامُ وَمَا تَزْدَادُ﴾ وه خوا نهیش زانی به شتی منالدانی ژنان کهمی
 نه کاتهوه له ماوهی هه لگرتی مناله کهی و ژمارهی و لهشی له منالدانی به شیوهی
 ناسایی یانی تهوه منالدان له ناوی نه باو، دواپی به وینهی ناویکی لپی دپی زهوی قوتی
 بداو نهیش زانی به شتی منالدان زوری نه کا له ژمارهی منال یه کی یا زورتر. نه ندام لهشی
 تهواوه یا ناتهواو. ماوهی دانانی مناله که کهمی یا زور.

﴿وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِمَقْدَارٍ﴾ وه ههمو شتی لای خوا به نه نندازه یه کی دیاری کراوه،
 به بی هودوه به بی بنچینه دروستی نه کردون. به لکو بو ههمو شتی سنوریکی تایه تی ههیه
 له نه نندازه ی پارچه کانی و نیشانه کانی له بارهی وینه و نه خشه و شوین و کات و یاساو
 ره و شتیانه وه، ههمو شتی له جینگهی شیای خویا داناوه. ناده میزاد هر نه وهی له سه ره
 ته ماشا بکاو چاودیری بکاو به راوردی شته بینراوه کان بکا به گویره ی ژیری خوی، وایش
 نه بی به هه له دا بچن و وایش نه بی به راستی بیکن. به لام زاین و زانیاری خوی مهزن
 پیوستی به هیچ هویه نیه هر له خوی بو خویه تی و بهس. به پیچه وانیه ناده میزاد
 پیوستی به هویه ههیه. له ژیر روناکی نهو نایه ته دا باسی نه مانیه خواره وه نه کهین:

تهفسیری زمانگری

۱- ئەو ئايەتە بەلگەيە لەسەر ئەو ھى ۋى ئاوس ئەكەيتتە ھەيزە ھە بەلای زۆربەي زانايانە ھە.

۲- ژنی ئاوس بۆ دانانی منالە کە ی لە ماوەی چوار سالی زیاتر نابێ و لە شەش مانگی دوو چرکە کەمتر نابێ و بە زۆری نۆ مانگە لای شایعی. لای ئەبو حەنیفە لە نۆ مانگی کەمتر ئەبێ و لە دوو سالی زیاتر نابێ، لای مالیک لە پێنج سالی زیاتر نابێ. کەواتە ئەتوانرێ بیژرێ کەم و زۆری منالدا ن لەو نایەتەدا بریتی بێ لە ماوەی دانانی منال لە منالدا نا.

﴿عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْكَبِيرُ الْمُتَعَالِ﴾ خوا زانایه بهو شتانه له بهر چاو نین و بهو شتانهی نه نینرین و ههستیان پی ته کری، خوا خوئی و سیفاته کانی گه وره و بهرزو بلندن و دورن له ههمو شتی تازه په یدابو. ئهم گهردونه پره له بونه وهران له ههمو ره گهزو تا قمی له سهروه بن یا له خواره و بن، له میکرو بینکوه هه تا ئاده میزادو فریشته کان، له کانگا کانه و بهولای پرووه کو زینه وهران، له ئاوو له هه و او ئه و شتانهی له ناویانن، هه تا دی. ئاده میزاد به شیکی کهم له و بونه وهرانه ئه زانی. به لام زانیاریه که یان ناگاته ئه وهی به شی له و شته له بهر چاو نین بیان زانی و ئه وانهی له بهر چاو نین شاراهوی زوریان تیدایه، ههر خوا به ناشکرا و نهی پی لای یه کسان پی.

﴿ سَوَاءٌ مِنْكُمْ مَنْ أَسْوَأَ الْقَوْلِ وَمَنْ جَهَرَبِهِ ﴾ به کسانه لای خودا که سئی له ئیوه به نهیئی گفتو گو بکاو، که سئی به ناشکرا گفتو گو بکا له گهل جگهی خوی، خوا هه مویان نه زانی.

﴿ وَمَنْ هُوَ مُسْتَخْفٍ بِاللَّيْلِ وَسَارِبٌ بِالنَّهَارِ ﴾ ‌وہ یہ کسانہ لای زانیاری خوا کہ سہی
لہ تیوہ خوی پنهان بدا بہ ہوی تاریکی شہ وہ وہ و کہ سیکیش دہر کہ وی بہ رۆژدا و بروا
بہ رینگہ وہ بۆ پیدا کردنی خوار دہ مہنی و بۆ کاری تریش. خوا نہ زانی بہ نیازی دہرونیان و
بہ گفتوگو و کرداریان.

﴿لَهُ مُعَقِّبَاتٌ مِّن بَيْن يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ يَحْفَظُونَهُ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ﴾ وه هیه بو ئاده میزاد به گشتی چەندین فریشتە یەك لەدوای یەك دین هەندیکیان بە شەواو هەندیکیان بە

رۆژدا لە پیشانیەوه و لە پشتیانەو لەهەمو لایەکیانەوه ئەیانپاریژن لە نازارو گیرو گرفت و چاو دێریان ئەکەن لە هەمو کاتیکی بە فەرمانی خوا، هەروەها هەلسان و جوو جۆلیان و دانیشتیان و گفتو گۆیان و کرداریان ئەژمێرن و ئەیان نوسن. هەندێ زانایان ئەلێن: خوای مەزن (۱۰) فریشتە پەوانە ئەکا بە رۆژدا پاسەوانی ئادەمیزاد ئەکەن، لە ئیوارەدا ئەوان ئەرۆن و (۱۰) فریشتەى تر دین پاسەوانیان ئەکەن لە شەودا، هەر بەو حۆرە ئیش ئەکەن لە گەڵ هەمو یەکی لە ئادەمیزاد. بەلام شەیتانیی بە رۆژدا هەلەسێ بە لادانیان بە رۆژداو منالەکانیشی بە شەودا. کەواتە ئادەمیزاد کە بۆیان دەرکەوت هەمو لایەکیان بە فریشتە گیراوه کردەوهیان ئەنوسرێ لە چاک و لە خراب زۆر نزیکە شەرم بیان گری و خۆیان بپاریژن لە بێ فەرمانی خوا. هەندێ لە زانایان لایان وایە مەبەست لە (معقبات) هەستە کان و سروشتەکانی مەرقە بون و چۆنیەتی خۆیان بەوان ئەپاریژن .

﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنفُسِهِمْ﴾ بە راستی خوا ناگۆرێ ئەو شتەى بەخشیویەتی بە تاقمێ لە ئەندروستی و ناسایش و رابواردنی خۆش و هەرزانی و سەرکەوتن و سزای خۆی نایێرێ بۆ سەریان هەتا ئەو تاقمە خۆیان ئەیکۆرن شتی خوا داویە بەوان بەهۆی بێ فەرمانی خوای مەزنەوه، واز لە زانیاری و نیازی پاک و رەوشتی بەرز ئەهێنن بە بلاو کردنەوهی کاری خراب و نا پەسەند . هەندێ لە زانایان مانای ئەو پستەیان بەم جۆرە کردووە: (خوای مەزن ئادەمیزاد لە نازارو بێ نرخیدا ئەهیلێتەوه کە بەردەوام بن لەسەر بێ دەنگی و بەرانبەری کاری خراب نەوێستن و خۆیان رزگار ئەکەن لەو سەرشارپە لە ناویدان و هەول نەدەن بۆ لەناو بردنی ستمکاران و خوێن مژان. کارگا ئامادە ئەکەن و زانکۆو تاقیگا بنیات نەنێن و خۆیان لە ئەزانین رزگار ئەکەن، هەتا دێ.

﴿وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِقَوْمٍ سُوءَ آفَلًا مَرَدًّا لَهُ﴾ وه هەر کاتێ خوا ویستی تاقمێ لە ئادەمیزاد لە ناو بباو سزایان بدا بە هۆی خراپەیانەوه، هەژاری و بێ پیتی زەوی و زاریان ئەپێژێ بە سەریا، دوائی گەرانەوه بۆسەر ئەو سزایە رزگار بونیان بۆ نابێ و کەس ناگاتە فریایان، وهك خوا ئەفەرموی:

﴿وَمَا لَهُمْ مِنْ وَالٍ﴾ وه نایج بو ئهوان کهسێ کاروباریان بیا به رێوه و سزا کهیان بگێڕێتهوه، خوا داد پهروه ره له ههر شتیکا بیکاو ههر خوای گهوره بهرپوه بهری کاری بونه وهرانه، له دوایدا خوای مهزن ههول ئه دا به ئاده میزادو توانای خوێ بۆیان ده رته خوا نه فهرموی:

هُوَ الَّذِي يُرِيكُمْ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا
وَيُنَشِئُ السَّحَابَ الثِّقَالَ ﴿١٢﴾ وَيَسْبِغُ الرِّعْدُ بِحَمْدِهِ
وَالْمَلَائِكَةُ مِنْ خِيفَتِهِ وَيُرْسِلُ الصَّوَاعِقَ فَيُصِيبُ بِهَا
مَنْ يَشَاءُ وَهُمْ يُجَادِلُونَ فِي اللَّهِ وَهُوَ شَدِيدُ الْحَالِ ﴿١٣﴾
لَهُ دَعْوَةُ الْحَقِّ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَسْتَجِيبُونَ لَهُمْ شَيْءٌ إِلَّا
كَبْسِطٍ كَفِّهِ إِلَى الْمَاءِ لِيَبْلُغَ فَاهُ وَمَا هُوَ بِبَالِغِهِ وَمَا دُعَاءُ الْكَافِرِينَ
إِلَّا فِي ضَلَالٍ ﴿١٤﴾ وَلِلَّهِ يَسْجُدُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا
وَكَرْهًا وَظَلَمْنَا لَهُمُ الْغُذُوءَ وَالْأَصَالَ ﴿١٥﴾

﴿هُوَ الَّذِي يُرِيكُمْ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا﴾ خوا کهسێکی نهو تۆیه بریسکهو رووناکی نیشان ئه دا به ئیوه له یهك کاتا له بهر نه وهی ئیوه برسن له نازاری نهو ئاگره دینه خواره وه له ئاسمان و بتان کوژی و له بهر نه وهیش ئیوه به تهمای چاکه ی بن به هاتنه خواره وهی باران و سود بگهیه نی به کشت و کالتان و به زۆر بونی ئاو بۆتان.

خوای مه زن ئەم گەردونە ی دروست کردوو چەندین دەستوری تایبەت و نیشانە ی نەیتی و ناشکرای بۆ داناو، لەوانە یە بزیسکەو چەهاخەو هەورو هەورە گرمە زاناو نەزان. باوەردارو یی ئاین. ئەیان بین و جوۆی سروشتیان نازان مە گەر کەسیکی خواوەن زانستی تایبەتی یی.

﴿وَيُنْشِئُ السَّحَابَ الثِّقَالَ وَيُسَبِّحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِهِ وَالْمَلَائِكَةُ مِنْ ضِيفْتِهِ﴾ وه خوا پەیدا ئەکا هەوری چروپرو گران کە قورس بوو بە ئاو هەتا بیرپۆژی بەسەر زەویدا باران. وه بیسەرانی دەنگی هەورە گرمە پاک و خاوتنی بۆ خوا دەرئەبڕن لە گەڵ سوپاسی خواوەن ئەلین:

(سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ) یانی پاک و خاوتنی بۆ خواوەن سوپاس بۆ خوا کە ئیمە ی رزگار کرد لە کوشتن بەو ناگرە ی ئەبیری لە هەورەوو فریشتەکانیش پاکی خواو سوپاسی خوا دەرئەبڕن لەبەر ترسی خواو سام و گەورەیی خوا. هەندئ لەزانیان ئەلین: هەورە گرمە خۆی لەخۆیا بەلگە یە لەسەر یەکی و توانا پاکی خواو سوپاس کردنە بۆ خوا لەسەر پێژاندنی بەزەیی و میهرەبانی خوا، بەو زمانە تایبەتیە خوا داویە بەهەور پاکی خواو سوپاسی خوا ئەکا. بێگومان هەموو شت بەلگەن لەسەر بەتوانای خوا، وهك نوسین بەلگە یە لەسەر نوسەر، خانو بەلگە یە لەسەر ئە ندازیار.

﴿وَيُرْسِلُ الصَّوَاعِقُ فَيُصِيبُ بِهَا مَنْ يَشَاءُ﴾ وه خوا ئەنیری لەنیو هەورە گرمەدا روداوی بەکتو پری لە ناگرو لە سزای تر لە ئاسمانەوه، دواپی ئەو روداوه توشی کەسیکی ئەکا ئارەزو ی هەبی ئازاری بدا بەوینە ی گەلی سالح، هەروەها ئاگرئ هاتە خوارەوو پیاویکی عەرەبی ستەمکاری کوشت کە پیغمبەر فروستادە یەکی نارد بۆلای داوای لی بکا موسولمان بی، ئەویش بە گالتەوه ووتی: پیغمبەری خوا لە زیرە یا لەزیو، هەورە گرمە یە دای بەسەریاو میشکی پێژاند. کورتە باسی بۆمانای بریسکەو هەورە گرمەو ناگری هەورە گرمە:

۱- هه‌ور له‌هه‌ندی کاتا چر نه‌بی و ئاوه‌که‌ی پر نه‌بی له کاره‌با، دوو هه‌ور نه‌ده‌ن له یه‌کتری به‌و بۆ‌نه‌وه کاره‌با فری نه‌ده‌ن و گری زه‌نجیره‌ی کاره‌بایی له‌گه‌لیان په‌یدا نه‌بی، ده‌رئه‌که‌وئ له‌وانه‌وه پوناکیه‌کی زۆر که‌پیی نه‌وترئ بروسکه‌ ﴿الْبَرْق﴾ له‌گه‌ل نه‌و بروسکه‌دا ده‌نگیکی زۆر سه‌خت نه‌بیسری پیی نه‌وترئ: هه‌وره‌ گرمه‌ ﴿الرَّعْد﴾.

۲- وایش نه‌بی له‌کاتی ده‌رچونی کاره‌با له‌ نیوان هه‌واو زه‌ویدا یا له‌ نیوان هه‌رو جیگه‌ به‌رزه‌کانی سه‌رزه‌وی روداوێکی نا‌هه‌موار په‌یدا نه‌بی پیی نه‌وترئ تریشقه‌ ﴿الصَّاعِقَةُ﴾ نه‌بیته‌ هۆی پوخاندنی خانوو به‌ره‌و کوشتنی گیانداران و وایش نه‌بی. له‌ دره‌خت نه‌دا و نه‌یسوتیی یا له‌بن ده‌ری نه‌هیتی یا نه‌یکا به‌ دوو که‌رتسه‌وه، نه‌یشدا له‌و شتانه‌ شیای ناگر وهر‌گرتن و گریان لی په‌یدا نه‌بی وینه‌ی به‌نزی‌ن و نه‌وت.

﴿وَهُمْ يُجَادِلُونَ فِي اللَّهِ وَهُوَ شَدِيدُ الْمِحَالِ﴾ وەبت په‌رستان گفتوگۆی دوژمنانه‌ نه‌که‌ن له‌باره‌ی تواناو گه‌وره‌یی خواو پیغه‌مبه‌رایه‌تی موحه‌مه‌دو زیندوبونه‌وه له‌گه‌ل نه‌و هه‌مو به‌لگانه‌ له‌سه‌ر توانای خواو، له‌سه‌ر نه‌و هه‌مو کاره‌ په‌ك خه‌را‌نه‌ی به‌لگه‌ن له‌سه‌ر پیغه‌مبه‌رایه‌تی موحه‌مه‌دو له‌سه‌ر هاتنه‌ خواره‌وه‌ی سزا بۆ‌سه‌ر که‌سانی پڕوایان به‌ زیندوبونه‌وه‌و پرسیار نه‌بی و، خوا سزای زۆر سه‌خت و به‌هێژه‌ بۆ دوژمنانی خۆی. هۆی هاتنه‌ خواره‌وه‌ی ئەم رستانه‌ نه‌مه‌یه: عامیری کوری توفیل و نه‌ربه‌دی کوری په‌بیعه‌ و برای له‌بید به‌ نیازی کوشتنی پیغه‌مبه‌ر هاتنه‌ خزمه‌تی، عامیر ده‌ستی کرد به‌ گفتو گو‌کردن له‌گه‌ل پیغه‌مبه‌ر ﴿ﷺ﴾ ئه‌ر به‌دوهر گه‌را بۆ‌لای پشته‌وه‌ی پیغه‌مبه‌ر هه‌تا شمشیری لی‌دا، پیغه‌مبه‌ر هه‌ستی پێ کردو فهرموی: ئه‌ی خوایه‌ لهم دو‌که‌سه‌م پیا‌ریژه، خوا هه‌وره‌ گرمه‌یه‌کی نارده‌ خواره‌وه‌ و نه‌ربه‌دی کوشت و لویه‌کی له‌ عامیری په‌یدا کردو دووایی له‌ خانوی ژنکی سه‌ل‌ولیدا مرد.

﴿لَهُ دَعْوَةُ الْحَقِّ﴾ هه‌ر بۆ خوایه‌ پارانه‌وی راستی، چونکه‌ هه‌ر خوایه‌ شایانی په‌رسته‌و داوای په‌رستی بۆ بکری. که‌واته‌ هه‌ر که‌سی به‌نیازی پا‌که‌وه‌ له‌ خوا پیا‌ریژه‌وه‌ وولامی نه‌دریته‌وه‌و پاداشتی نه‌داته‌وه‌.

﴿وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَسْتَجِيبُونَ لَهُمْ بِشَيْءٍ إِلَّا كَبَاسِطٌ كَفِّهِ إِلَى الْمَاءِ لِيَبْلُغَ فَاهُ وَمَا هُوَ بِبَالِقِهِ﴾ ویتھی کہ سیکی نہ تو پھرستن بڑ جگہی خوا بکن و لہ جگہی خوا ہپارتنہ وہ خوا وولامی ہیچ شتیکیان نادانہ وہ بہ ہیچ جوری مہ گہر وولامیان نہ دانہ وہ بہ ویتھی کہ سی ہردو دہستی خوی رابکیشی بولای ناو ہتا نہ و ناوہ بگاتہ دہمی خوی بہ ہیچ نہ وہی دولچہ و گوریسی ہی بی و بیہوی ناوہ کہ بگاتہ دہمی و نہ و ناوہ ناگاتہ دہمیہ وہ، چونکہ نہ و ناوہ ہی گیانہ وہہست بہ تینویتی نہ و کہسہ ناوہ توانای نہیہ بگاتہ دہمیہ وہ، ہروایش نہ و بتانہ ہی گیانن و ہست بہ پارانہ وہی نہ و بت پھرستانہ ناکن و سودی بہ وان نابہ خشن.

﴿وَمَا دُعَاءُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ﴾ وہ پارانہ وہی ہی باوہران لہ جگہ خوا ہیچ سودیکی نہیہ مہ گہر نہ وہیہ لہ نیو لہ ناو چون و زیان وپوچیدان. بہ ویتھی کہ سیکی تینو و ازانہ دوو کہل ہورہ و ناوی تیدایہ دہستی راپہ کیشی و دہمی نہ کاتہ وہ ہتا پری بکا لہ ناو رزگاری بکا لہ تینویتی. وایش بزانی شہ بولی کہرما ناوہ.

﴿وَلِلَّهِ يَسْجُدُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا﴾ وہ سوژدہ نہ بہن بڑ خوا کہ سی لہ ناسمانہ کان و لہ زہویدان بہ راستی، چونکہ فریشتنہ کان و باوہرداران بہ خوشی و بہ نارہ زوی خویان لہ کاتی سہختی و لہ کاتی ناسایشدا، ہی باوہرانو دووروان سوژدہ نہ بہن لہ کاتی تہنگانہ و لہ کاتی پیوستان ہی ہی. بہ تاییہ تی دوورووہ کانی لہ ترسی ہی باوہران.

﴿وَوَلِلَّهِ لُحْمٌ يُذَبِّحُ وَيَلْهَيْ سَوَاءً وَنَسَاءً﴾ وہ سوژدہیش نہ بہن بڑ خوا سیہری نہ وانہی لہ ناسمان و زہویدان و جگہی نہ وانیش لہ نیواران و بہ یانیان. سیہر بہ گویرہی سورانی خور دریز نہ ہی یا کورت نہ ہیٹہ وہ، سیہر لہ و شتانہ وہ پیدای نہ ہی خور نہ دا بہ سہریان، بہ یانیان بہرہ و خور ناو سیہری ہمو شتی سوژدہ نہ بہن بڑ خوا نیواران دوی نیوہرؤ سوژدہ نہ بہن بہرہ و خور ہلات. بہ کورتی ہمو شتی سوژدہ نہ بہن بڑ خوا بہ تاییہت سیہر لہ بہ یانیان و نیواراندا رون و ناشکرایہ. کاتی خوا رونی کردہ وہ لہ ناییہ تی پیشودا

که هدر خوا شایانی پهرسته، ههمو بونه وهران دروست کراوی خوان، لهم نایه تهی دوایدا
باسی نهو شتانه نه کا به لگهن له سهر نهو شتانهی رابوردن و نه فدرموی:

قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَوَاتِ

وَالْأَرْضِ قُلِ اللَّهُ قُلْ أَفَاتَّخَذْتُمْ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ لَا يَمْلِكُونَ أَنْفُسِهِمْ

نَفْعًا وَلَا ضَرًّا قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَى وَالْبَصِيرُ أَمْ هَلْ تَسْتَوِي

الظُّلُمَاتُ وَالنُّورُ أَمْ جَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ خَلَقُوا كَخَلْقِهِ فَتَشَبَّهُ الْخَلْقُ

عَلَيْهِمْ قُلِ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ ﴿١٦﴾

﴿قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ تو بلی به بت پهرستان چ که سیکه پهره ردگاری
ناسمانه کان و زهوی و چ که سی دروستی کردون؟ نایا بته کانی ئیوه یا خوی تاک و تنهها،
نه گهر له بهر دوژمنایه تی و ولا میان نه دایته وهو خوئیانیان به گه وره دانا. ﴿قُلِ اللَّهُ﴾ تو
بلی به بت پهرستان: خوا پهره ردگاری بونه وهران و ناسمانه کان و زهویه. بیگومان بو
نهوان جگه لهم وولامه تی تو ولانی تریان نیه، که واته سهرشور نه بن و په کیان نه که وی.
﴿قُلْ أَفَاتَّخَذْتُمْ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ﴾ تو بلی به بت پهرستان و ههمو ناده میزاد بو نه وهی
په کیان بخدی نایا دواپی بو ئیوه وهرتان گرتووه له جگهی خوا چه ندین یاریدهر بو خوتان
له بته کانتان و نه یان پهرستن؟

﴿لَا يَمْلِكُونَ أَنْفُسِهِمْ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا﴾ نهو بتانه خاوه نی سودو زیان نین بو خوئیان، ئیتر
که خاوه نی سودو زیان نه بن بو خوئیان چاکتر ناتوان سودو زیان به جگهی خوئیان بدهن.
که واته ئیوه بته کانتان پیوستیتان هیه به خوی ههمو بونه وهران، پیوستمان به
پیغمبران هیه به ریگهیه سود یا زیانی تیدابی نیشانمان بدا.

﴿قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ﴾ تۆ بلی: ئایا وهك یهك وان کوئرو چاوساغ؟ وه باوهرداران و بی باوهردان وینهی یهکن، زۆر ئاشکرا وهك یهك نین، چونکه باوهردار بهدلی ووریاو رونهوه کاری خوی نه کاو خوا نه پهرستی خواونی سودو زیانه بو بونه وهران، بی باوهردار کوئران کار نه کاو پهرستن بو شتی نه کا خواونی سودو زیان نین بو خویان و جگهی خویان. که واته خوی خواون تواناو لاواز وینهی یهك نین، بوئوهی چاکتر رون بیتهوه خوا نه فهرموی.

﴿أَمْ هَلْ تُسْتَوَى الظُّلُمَاتُ وَالنُّورُ﴾ ئایا وهك یهك وان تاریکیه کان و روناکی، بت پهرستی و یه کیتی خوا وهك یهك وان؟ بیگومان وهك یه کین.

﴿أَمْ جَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ خَلَقُوا كَخَلْقِهِ فَتَشَابَهُ الْخَلْقُ عَلَيْهِمْ﴾ ئایا نهو بت پهرستانه دایان ناوه بو خوا چهندین هاو بهشی دروستیان کردو شتی به وینهی دروست کردنی خوا، دواپی تیک بچی له سهر نهوان و دروستکراوی خواو له یهکیان جوئ نه که نهوه، ههتا بلین : نهو بتانهیش توانای دروست کردیان ههیهو شایسته پهرستن، چونکه کردهوهی نهوانیش وهك کردهوهی خوایه. بیگومان نهو بهردانه هیچ شتیکیان دروست نه کرده به وینهی دروست کراوی خوا ههتا بلین: خوا دروست که رهو بهت کانش دروست که رن.

﴿قُلِ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ﴾ تۆ بلی: خوا دروست که ری هه موو شتی کهو بهته نهاو بی هاو به شه له دروست کردنداو نهو بتانهیش دروست کراوی خوان، خوا دروست کراوی کهس نهو، خوا ته نهاییه له دروست کردن و پهرستندا، دهسه لاتی به سهر هه موو شتی که ههیهو زبون و سهر کزیان نه کا بو ویستی خوی.

نه قلی ئاده میزاد کاریکی وانا کا بو ئاده یزاد پیوستیان به ئایینی خوا نه بی، بو نهو مه بهسته نه مانه ی خواره وه نه که نین که زانیاری مروف نه کری به دوو به شه وه:

۱- زانیاری وا ههیه پیوستی به کۆشش و خو ماندو کردن نه، زاناو نه حوینه وار به بی به لگه هینه وه نه یزانن وهك نه زانیاریانه: روناکی له جگهی تاریکیه، کوئری جگهی

چاۋ ساغىيە، درىژى جگەى پانيە. دروست كراۋ جگەى دروست كەرە. ئەۋ جۆرە زانىنانە خۇماندو كوردىيان ناۋى، بەبى كۆشش ئەزانرىن . ئەگەر گەسى ھەلە بكا لە زانىيانا بيانوى لى ۋەزناگىرى:

۲- زانىبارى واش ھەيە پىۋىستە خۆى بۆ ماندو بكرى و كۆشش بۆ ناسىنى بكرى، ۋەك ئەۋەى بزائرى ئايا ئاۋ لەيەك رەگەز دروست كراۋە يا لە چەند رەگەزى . ئەۋ نەخۇشە ئەپەرى لە كەسىكەۋە بۆ كەسىكى تر يا ناپەرى ، ئەۋ زانىبارە ئەگۈرى بە گۈيرەى پلەى زىرەكى و نازىرەكى . ھەلە كوردن لە زانىنى ئەۋانەدا ئەيىتە ھۆى بيانو لى ۋەرگرتن و چاۋ پۇشيان لى ئەكرى. كەۋاتە بۆمان پون ئەيىتەۋە ئەۋ بتانە ئەكرىن بە ھاۋبەش بۆ خواۋئەيان پەرستىن كە ھىچ جۆرە لەيەك چوئى بۆ ئەۋان نىە لەگەل خواۋا بەھىچ شىۋەيە لەيەك ناچن ھەتا بيانو لە گومانىيانا ۋەربگىرى، يا لەۋانە بى ئەۋ بتانە ھاۋبەشى خوا بن لە دروست كوردنى بونەۋارانا، چۆن ئەكرىن بەھاۋبەش بۆ خوا كە سەگ و پشیلەۋ رپۆى مىز بكەن بەسەريانا ، پەرستىنى ئەۋ بتانە زۆر زۆر خرابترە لەۋەى بىيژرى روناكى و تاريكى ۋەك يەك وان.

لەۋانەيە پرسیار بكرى : گومان لەۋەدا نىە كەناسىن و زانىنى ئادەمىزاد لەۋ دۈبەشەى راپوردو بەدەرنىە بەۋ جۆرەى باسما كورد، ئەۋ بتانە كەلە بەرد تاشراۋن بىگومان ناكرىن بە خوا. بەلام ئەۋ بت پەرستانە ھەيانە خاۋەن ئەقل و زانىارين ئەبى ھۆى چ شتى بى ئەۋ بتانە ئەپەرستى ؟ لە ۋەلامى ئەۋ پرسیارەدا ئەيىژرى : بىگومان تاقمى لەۋ بت پەرستانە بتەكان ئەپەرستى بەنپازى سود پەيدا كوردن بۆ خويان. تاقمى تريان لاساى پىشۋانىان بۆ جى ماۋە. رۈن و ئاشكرايە دەسلەتتى ئەقل لاۋاز ئەبى و بەرەۋ پاش ئەگەرپتەۋە لەبەردەم رەۋشت و لاسايداۋ بەرەۋ پىش نارۋا. بەتايىتەى كاتى ماۋەى زۆر بەسەريا تى پەرىۋ ئەۋە لەدۋاى نەۋە بۆيان پاىە داربى ئەۋ شتەى لەسەرىن. زانىبارى و ئەقلى زۆر خاۋەنەكەيان لەبىرو باۋەرى پوچ لاناۋاۋ باۋەريان بەشتى پرو پوچ ھەيە. بۆ غونە: ئەيىرى زۆر مرقى زاناۋ ژىر نرويان بەزۆر شتى پرو پوچ ھەيە، ئەفسانەۋ جادو گەرى باۋە لەناۋ يانا، ھەيانە نالى چارەۋىنى ئەكەن بەسەر دەرگاى خانۋەكانيانا بۆ پاراستىنى لە چاۋ پىسى.

هه یانه له چهند رۆژیکي تاییه نیدا ناچن بۆ کاروان. نامه گرتنه وه نامه خوتنده وه به کار نه هین. فنجان نه گرنه وه. هه یانه هه مو به یانیه شیا که ی گاو مانگا نه دهن به نیر چاوانیانو به خویان نه زانن. له مه وه بهر خوی مه زن چهند وینه یه کی هینا یه وه له سه ر پوچی په رستی به کانه، هه ندی شتی به راورد کرد له گهل هه ندی شتی تر دا، له م نایه ته ی دوايشدا باسی هه ندی تر له وینه وه به راورد ترمان بۆ یاس نه کاو نه فه رموی ::

أَنْزَلَ مِنَ

السَّمَاءِ مَاءً فَسَالَتْ أَوْدِيَهُ بِقَدَرِهَا فَاحْتَمَلَ السَّيْلُ زَبَدًا رَابِيًا

وَمِمَّا يُوقِدُونَ عَلَيْهِ فِي النَّارِ ابْتِغَاءَ حِلْيَةٍ أَوْ مَتَاعٍ زَبَدٌ مِثْلُ هَذَا كَذَلِكَ

يَضْرِبُ اللَّهُ الْحَقَّ وَالْبَاطِلَ فَأَمَّا الزَّبَدُ فَيَذْهَبُ جُفَاءً وَأَمَّا مَا

بَنَفَعُ النَّاسَ فَيَمُكُّ فِي الْأَرْضِ كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ ﴿١٧﴾

لِلَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ الْحُسْنَىٰ وَالَّذِينَ لَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُ

لَوْ أَنَّ لَهُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مِثْلَ مَعَهُ لَافْتَدَوْا بِهِ

أُولَٰئِكَ لَهُمْ سُوءُ الْحِسَابِ وَمَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَهُمْ فِيهَا يُلَاقَوْنَ أَهْلَهُمْ

﴿أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَالَتْ أَوْدِيَهُ بِقَدَرِهَا﴾ خوا له ناسمانه وه ناوی نه نیر ته خواره وه، دواپی نهو ناوه نه روا به شیوه کاندای به نه ندازه یه کی نه وتری نهو شیوه خوا نه زانی سودی هه یه و زیانی نه بۆ نهو مه به سه ته ی ناوی به سه ردا نه روا. یا به نه ندازه ی نهو شیوه له تهنگی و فراوانیدا بهو نه ندازه یه خوا دیاری کردوه. هه ر نه ندازه یه لهو ناوه شیوه کان نه ی گری بلاو نه بیته وه به روی زه ویدا.

﴿فَاحْتَمِلْ السِّنْلَ زَبْدًا رَّابِيًا﴾ دواپی ئەو ئاوەی نەروا هەلشە کرێ ئەو کەفەیی بەرز بۆتەووە بەسەریتەووە فرەیی ئەداو ئەبێ بە هەواو ئەچی بە ئاسمانداو نابیرێ. خوای مەزن لەو ویتەیدەدا بەراوردی کردووە بۆ ئیمە جیاوازی باوەرو راستی لە گەل بێ باوەری و پوچیدا. یانی راستی و باوەر بون بە خوا ویتەیی ئەو ئاوەن کە ئەبیتە هۆی زیندو بونەووەی زەوی و وشک و مردو، هەندیکیشی بۆ سەوز کردن و پرواندنی گیایو دروخت و دانەوتڵە، هەندێ تر لەو ئاوە ئەچیتە ناو بۆشایەکانی زەوی و لە کانێ کەنەووە دەر ئەچی، یا بەهۆی دۆلچەووە لە چالە کەنەووە دەر ئەهێرێ، ئەو ئاوە ئەبیتە هۆی خوشی و گوزەرانی ئادەمیزاد.

بێ باوەری و شتی پوچ ویتەیی ئەو کەفەن ئەو کەویتە سەر ئەو ئاوەو فرەیی ئەداو نامینێ، یا لە گەل باو هەواو ئەروا سودی بۆ هیچ شتی نابێ. هەروەها قورئانی پیرۆزو ئاینی ئیسلام وەک ئەو ئاوە پاک و بەردەوامن، سود ئەگەین بەبۆنەووەران و لەدلی باوەرداران هەلشە گیرێ. بەئەندازەی تەنگی و فراوانی میشکی ئادەمیزاد، دوودلی پەرت و بلاوئە کاتەووەو نامینێ لەدەدا. خوای مەزن ویتەیی تەرمەن بۆباس ئەو کە لەبارەیی راستی و باوەرەووەو لەبارەیی پوچی و بێ باوەری وەک ئەفەر موی:

﴿وَمِمَّا يُوقِدْنَ عَلَيْهِ فِي النَّارِ ابْتِغَاءَ حُلْيَةٍ أَوْ مَتَاعٍ زَبَدٌ مِثْلَهُ﴾ وە لەهەندێ شتا ئادەمیزاد فرەبدەنە سەری سوتەمەنی لەنیو ئاگردا بۆئەووەی باشتر گر بستیێ کەفی پەیدا ئەبێ ویتەیی ئەو کەفەیی ئەو کەویتە سەر ئاوە لە چلک و چەپەلی، ئەو کارەیش ئەکەن لەبەر ئەووەی شخڵ و ئامیزی جوانی لێ دروست بکەن یا کەل و پەلی ناوماڵ و چەک و ئامیزی کێلانی زەوی لێ دروست بکەن. ئەو شتانەیش وەک زێڕوزیوو مس و شتی تریش.

﴿كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ الْحَقَّ وَالْبَاطِلَ﴾ هەر بەو جۆرەیی باسکرا خوا پونسی ئەکاتەووەو نەخشە ئەکیشێ بۆ راستی و بۆ شتی پوچ و بێ سوود. یانی ئەو ئاوەو ئەو گەووەهەرانە سودیان لێ وەر ئەگیرێ بۆ ئادەمیزاد. ئەو کەفەیش ئەکەویتە سەریانەووەو هەوا ئەیا بێ سوودە. وەک خوای مەزن ئەفەر موی:

﴿فَأَمَّا الزُّبَيْدُ فَيَذْهَبُ جَهَاءً وَأَمَّا مَا يَنْفَعُ النَّاسَ فَيَمْكُثُ فِي الْأَرْضِ﴾ دواى ئەو كەفەى سەر ئاو سەرى ئەو شتانەى تر ئەرۆن بە پوچى و فرى دراوى و بى سودى وە شتى سود ئەبەخشی بەئادەمیزاد لەو ئاوە پاكو لەو شتانەى پالفتە كراون ئەمىنپتەو لەزەویدا هەتا ئادەمیزاد سودى لى وەر بگرن و بىكەن بەهوى خوشى و گوزەرانى خويان. ﴿كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ﴾ هەر بەو جورانەى باسگران خوا وێنەكان لى ئەداو رويان ئەكاتەو لەبەر روناكردنەوى راستى و جوى كردنەوى لەشتە پوچەكان. ئەو ئايەتەنە خەشە بو ئايىنى ئىسلام ئەكىشن، روى ئەكەنەو بو ئادەمیزاد كە ئايىنى ئىسلام و موسولمانان حاوەنى سودن بۆهەمو بۆنەوهران. بەتايبەتى بو ئادەمیزاد، ئەو سودانە بەردەوامن و بى كۆتايىن، وێنەى ئەو ئاوەى زەوى زىندو ئەكاتەو دواى ووشكبونى، وەك ئەو زىرو زىو مس و ناسن و ئەو شتانەى ترن لەكانگاكان دەرئەهتيرىن و پالفتەو پوختە ئەكرىن و خاوەنەكانيان سوديان لى وەرئەگرن. ئەو هەتا كارخانە قاپ و قاچاخ و شتى تريان لى دروست ئەكرى بو پيش كەوتنى شارستانىت و نزيك خستەو هوى رىگەو بان و دروستكردنى كەشتى گەورەو فروكەو ناميرى كىلان. رام كردنى بۆشايى و چونى سەر ئەستىرەكان و زۆر كردنى ناميرى كىلانى زەوى و زۆر كردنى هوى ژيان و درەو پى كردنى بەرھەمى زەوى. هەتا دى بەو بۆنەو خوشى و ئاسايش و ھەرزانى بلاو ئەبىتەو. بەكورتى ھەر كەسى سود بەخشبى و كاربكا بو بوژانەو هوى ژيانى دانىشتوان و سەر بەستى و ئاسايش و خوش گوزەرانى ئادەمیزاد و فير كرديان بە رەوشى چاك، ئەو كەسە گەشتەو بە داواو مەبەستى ئىسلام، ناوى لەمىژودا هەتا هەتايە ناسرپتەو وێنەى ئەو ئاوو گەوھەرە پوختە كراوانە، ھەر كەسى خەرىكى كارى ناپەواو خراپ بى و ناخوشى و ئازارو جەنگ و ئازاوە پەيدا بكاو ئاسايش و ھەرزانى لەناو بىا فرى بە ئىسلامەتى و موسولمانەو نىە با بەناو پى بىژى موسولمان و بە نيازى پيسەو بەرنامەى ئىسلام بلاو بكاتەو لە رادىو تەلەفزيونا، خوى بگورى و پروياگەندە بلاو بكاتەو بەمەبەستى خراپى خوى، ئەو كەسە وێنەى ئەو كەفەىو نامىنى.

﴿لِلَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمُ الْحُسْنَى﴾ بەراستى بو كەسانىكى ئەوتو وولامى فەرمانى پەرورەدگارى خويانيان داوئەو وەو كاريان كردو بو سودى ئادەمیزاد و خوشى و

گوزهرانیان بویان هدیہ پاداشتی زور شیرین ، وهك بههشت و رهزاهندی خوا. بهراستی
دانشترانی روی زهوی سود لهو كهسانه وهرئه گرن به وینهی نهو ناوهو نهو گهوههره
پالفته کراوانه.

﴿وَالَّذِينَ لَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُ لَوْ أَنَّ لَهُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعاً وَمِثْلَهُ مَعَهُ لَافْتَدُوا بِهِ﴾
وه كهسانیکی نهو تو وولامی پهروهردگاری خویمان نه دایینهوه، بهراستی نه گهر شتی هدیانه
له زهویدا بهتهواوی و له گهل نهو شتهیشدایی وینهی نهوهی هدیتهی و بخرینه سهری و
بیکن پهدهردوگپری خویمان و بیبهخشن ههتا رزگاریان بیی لهپاشه رزوا سودی بهوان
نابوخشی. وهك خوا نهفهرموی :

﴿أُولَٰئِكَ لَهُمْ سُوءُ الْحِسَابِ﴾ بو نهو كهسانه هدیہ وولامی فهرمودهی پهروهردگاری
خویمانیان نه داهوتهوه پرسپاری خراب و سهخت و پرسپاری زوریان لی نه کری. فهرمودهی
پیغه مبهره: ههر كهسی گفتو گوی زورو پرسپاری لی بکری سزای نه دری :

﴿وَمَا لَهُمْ بِهِمْ وَيَسْ أَلْمِهَادُ﴾ وه جیگهی گهرانهوهی نهو كهسانه دوزه خه و
دوزه خیش خراب جیگه و نارامگای خراپه. كهواته نهو كهسانه وینهی نهو كهفه ن
نه كه وینه سهر ناو و سودیان لی وهرناگیری. ناویان به خراپه نه بری له میژودا.

بوزانین: (لورا فیشیا فاعلیری) له نامه ی خو یا (دفاع عن الاسلام) ماموستا مونیر
بهعله به کی گوزاویه بولای عهره بی نهلی لهو نامه یدا (پیغه مبهری عهره بی بانگی کردوه
بولای پروایون به یه کیتی خوا، بگروه بهردهی دهر كهوتوی دهست بی کردبو له گهل بیرو
بوچونی هه ندی کونه په رستی داوی نهوهی نه کرد مروث رابکیشتی بولای بت په رستی.
موحه مه د بانگی ناده میزادی نه کرد بولای خویندنی نامه ی زینده گانی و بیر کردنه وه له
گهردون و یاسای گهردون، له کاتیکا پروای وابو هه مو خاوه ن نه قلی پیویسته كه له
کوتاییدا باوه ر بهتین به خوایه کی ته نها .

پاش نهوهی خوی مه زن باسی رون کردنه وهی نهو وینهانی کرد، رونیشتی نه کاته وه
بومان جیاوازی نیوان باوه رداران و بی باوه ران و نهفهرموی :

أَفَمَنْ يَعْلَمُ أَنَّمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنَ رَبِّكَ الْحَقُّ كَمَنْ هُوَ أَعْمَىٰ إِنَّمَا يَنْذِرُ كُرْ

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ يُوفُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَلَا يَنْقُضُونَ الْمِيثَاقَ ﴿٦١﴾
 وَالَّذِينَ يَصِلُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ
 وَيَخَافُونَ سُوءَ الْحِسَابِ ﴿٦٢﴾ وَالَّذِينَ صَبَرُوا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِمْ
 وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَنْفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً وَيَدْرُءُونَ
 بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةَ أُولَٰئِكَ لَهُمْ عُقْبَى الدَّارِ ﴿٦٣﴾ جَنَّتٌ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا
 وَمَنْ صَلَحَ مِنْ آبَائِهِمْ وَأَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ وَالْمَلَائِكَةُ يَدْخُلُونَ
 عَلَيْهِمْ مِنْ كُلِّ بَابٍ ﴿٦٤﴾ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَى الدَّارِ
 ﴿٦٥﴾ وَالَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ وَيَقْطَعُونَ مَا
 أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ أُولَٰئِكَ لَهُمُ اللَّعْنَةُ
 وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ ﴿٦٦﴾

﴿اَفَمَنْ يَعْلَمُ اَلْمَا اَنْزَلَ اِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ الْحَقُّ كَمَنْ هُوَ اَعْمٰی﴾ نایا دواى كه سنى بزائى
 كه به راستى شتى نبراهه خواره وه بؤ لای تو له لایه ن پهروه دگارى خوت راست و
 بنگومانه وه كه سنى وايه كويز بيو هيچ شتى نه بينى هه تا بيزائى. بنگومان نهو دوو كه سه
 وهك يهك نين.

﴿اِنَّمَا يَتَذَكَّرْ اُولُو الْاَلْبَابِ﴾ به راستى كه سانيكى نهو تو په ندو ناموزگارى وه نه گرن
 خاوه نى نه قل بن و كار بكن به گويزه ي فه رمانى نه قلى خويان و تهماشاي بكن و بيخه نه

ته فسیری زمنا کوی

می‌شکیانه‌وه. خوی مه‌زن باسی شیوازی خاوه‌ن نه‌قله‌کان نه‌فهرموی به‌رونی به‌مانه‌ی خواره‌وه :

۱- ﴿الَّذِينَ يُوفُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَلَا يَنْقُضُونَ الْمِيثَاقَ﴾ وه‌که‌سانیکی نه‌وتو جی به‌جی نه‌که‌ن نه‌و په‌یمان‌ه‌ی داویانه به‌خوا که‌بریتیه له‌هه‌لسان به‌و شتانه‌ی خوا فه‌رمانی پی داو و تیک ناده‌ن شتی وهریان گرتوه له‌باوه‌ر هی‌تان به‌خواو جگه‌ی باوه‌ر له‌و په‌یمانانه له‌نیوان خو‌یان و دانیش‌توانا به‌ستویانه. بی‌گومان هه‌ر شتی به‌لگه‌ی له‌سه‌ر دانرا‌یی په‌یمان‌ه‌ی خوان و پی‌ویسته‌ مرؤف بیان‌کا. به‌لام سه‌ر لا تیک‌چوان راستیه‌کان نه‌گورن له‌سه‌ر ناره‌زوی خو‌یان ، له‌دوایدا نه‌و ناره‌زوانه‌ی خو‌یان نه‌ده‌نه پال خواو به‌لگه‌یان نیه .

۲- ﴿وَالَّذِينَ يَصِلُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ﴾ وه‌که‌سانیکی نه‌وتون شتی خوا فه‌رمانی پی داوه‌ بگه‌یه‌ن‌ریتیه جی‌گه‌ی خوی نه‌و که‌سانه نه‌یگه‌یه‌ننه جی‌گه‌ی خوی له‌خزمایه‌تی و خو‌شه‌ویستی و یاریدانی باوه‌رداران و جی به‌جی کردنی مافه‌کانیان و لابر‌دنی زیان له‌سه‌ریان و راکیشانی چاکه‌ بو‌خزم و بی‌گانه‌ دوربن یا نزیک .

۳- ﴿وَيَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ وَيَخَافُونَ سُوءَ الْحِسَابِ﴾ وه‌نه‌ترسن له‌سزای په‌روه‌ردگاری خو‌یان و بیم نه‌که‌ن له‌خراپه‌و سه‌ختی پرسیار. به‌تاییه‌تی پرسیار کردن له‌خو‌یان له‌پرۆزی دووایدا .

۴- ﴿وَالَّذِينَ صَبَرُوا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِمْ﴾ وه‌که‌سانیکی نه‌و تون نارامیان گرتوه‌و خو‌را‌گربون له‌سه‌ر ناخو‌شی و نازاری خو‌یان و نه‌مانی داراییان، دژی هه‌واو هه‌وه‌سی ناهه‌مواری خو‌یان وه‌ستاون و کو‌ششی بی‌پایان‌یان کردوه له‌جده‌نگداو نارامیان گرتوه له‌سه‌ر برین و نازاری جه‌نگ له‌سه‌ر داوا‌کاری په‌روه‌ردگاری خو‌یان و خو‌یانیان پاراستوه له‌ناو بردن و جگه‌ی ناوبر‌دنی ناده‌میزاد بو‌خو‌یان و بلین نازاو دلیرن

۵- ﴿وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ﴾ وه‌نو‌یزه‌کانیان پیاده نه‌که‌ن و به‌جی‌یان نه‌هینن، هه‌ر بو‌خوا نه‌ک بو‌دورو‌ی و په‌یدا‌کردنی سامان و به‌ده‌ست هی‌تانی پله‌و پایه، نرخ بو‌هیچ شتی دانانین جگه‌ی خواو سه‌ر بو‌هیچ شتی شو‌رنا‌که‌ن جگه‌ی یاسای خوا بی .

۶- ﴿وَأَنْقُؤُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً﴾ وه به خشویانه و داویانه بهه ژاران هندی لهو شتهی نیمه داومانه بهوان به نهی و به ناشکرا نهیدین به هه ژاران ، هر خواو خویمان بی نه زانن، به ناشکرای نهیدن هه تا دانیشوانی تر چاویان لی بکن .

۷- ﴿وَيَذَرُ أَوْنًا بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةِ﴾ وه پال نهین به خراپه وه بههوی چاکه وه . بهرانبهر به تورهبی نارامی به کار نههین . بهرانبهر به نازار خویمان رانه گرن . چاو پووشی لهو کهسانه نه کهن خراپه یان له گهل نه کهن .

﴿إِنَّكَ لَهُمْ عُتْبَى الدَّارِ﴾ نهو خاوهن نهقلانه که نهو حدوت شتانه یان کردوه بو نهوان هه به پاداشتی دووایی نهه جیهانه و نهوهی پیویسته بهوان بدری له جیاتی نهو رهوشتانه که بریتییه :

﴿جَنَاتُ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا وَمَنْ صَلَحَ مِنْ آبَائِهِمْ وَأَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ﴾ بهههشتی بهرین و بهردهوام نهچنه نیو نهو بهههشتانه خویمان و کهسی چاکه ی کردوه له باوک و ژن و مناله کانیان، چ شتی بی خوشتر بی لهوهی نهوان کوینه وه له بهههشت له گهل باوک و ژن و منالیان ؟ نهوهیش بههوی کاره چاکه کانه وه بو له جیهاندا کردویان .

﴿وَالْمَلَائِكَةُ يَدْخُلُونَ عَلَيْهِمْ مِنْ كُلِّ بَابٍ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ﴾ بما صبرتم فنعم عتبی الدار ﴿وه فریشته کان نهچنه لایان له دهرگای هه موو کوشکه کانیه وه و دیاریان بو نه بهن و نهلین : ناشتی و سلاوتان لابی و پایه تان بهرزو دهوام داربی و نهه بهههشتانه تان دراوه تی بههوی نهو شته وه نیوه نارام و خوگرگون له بهری و نوشتان نه بو لهه ژاری و نازارو ناخوشی، دواپی چاک و بهنرخه پاشه روژی شتی نیوه له ناویدان له پاداشتی نهو نازارانه تانا له جیهاندا نوشتان نه بون، پاش نهوهی خوی مه زن باسی پیاو چاکان و رهوشتی پیاو چاکانی کرد، باسی پیاو خراپان و کردهوهی خراپان نه کا له گهل توله سهندن لهوان و نه فهرموی :

﴿وَالَّذِينَ يَتَّقُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ﴾ وه کهسانیکی نهوتر تیک نهدهن پهیمانی خوا له دوا بهستن و توند کردنی نهو پهیمانه و درزی فرمانی خوا نهوهستن و کاری خراپ نه کهن .

﴿وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ﴾ وه نه چرپین شتی خوا فه رمانی پی داوه بگه یه نه جیگه ی خو، وه كه نه وه ی سه رنه دن له خزمه کانیا و باوه ر به پیغه مبهرو فه رموده کانی خوا نه کهن .

﴿وَيَفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ﴾ وه خراپه نه کهن له سه ر زه ویدا به پی باوه ری و گونه کردن و ناژاوه نانه وه، دهست دریژی بوسه ر بی تاوانان، پرو پاگه نده ی بلا و نه کهنه وه بو ترسانندی دانیشتوان، دزی و داوین پیسی و تالان کردن بلا و نه کهنه وه .

﴿الَّذِينَ لَهُمُ اللَّعْنَةُ وَلَهُمْ سُوءُ﴾ نه و خاوه ن ره وشته خراپانه بو نه وان هه یه دوربون له به زه یی و مبه ره بانی خوا و بوشیان هه یه خراپه ی نه نجامی کاری خراپان له جیهاندا و ناگری دوزه خ له پاشه روژدا .

اللَّهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ وَفَرِحُوا بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا لَآ مَتَاعٌ ﴿٢٦﴾ وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ قُلْ إِنَّ اللَّهَ يَضِلُّ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي إِلَيْهِ مَنْ أُنَابَ ﴿٢٧﴾ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ ﴿٢٨﴾ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ طُوبَى لَهُمْ وَحَسَنُ مَآبٍ ﴿٢٩﴾

﴿اللَّهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ سُو يَقْدِرُ﴾ خوا فراوان نه كا ده رامه ت و روژی بو هه ر كه سی ناره زوی هه پی و كه می نه كاته وه بو هه ر كه سی ناره زوی هه پی. به لام زور جاران به پی كوشش ده رامه ت زور نابی. بو زانین: ناده می زاد خوا زور شتی داوه تی، هه مندیکیان

بەردەوامن لە گەلێنانا و جویی نایبتهوه، وەك درێژی و كورته بالایی، هەندێكیان خۆیان پەیدای ئەكەن و لەوان جوی ئەبیتەوه، وەك ئەوهی بازرگانه یا جوتیارە یا موچهخۆرە . هەتا دی .

ئەبێ بێشزانین: ساماندارى چەندین هۆی هەیە ، کاتی وا ئەبێ لەرێگەى میراتەوه سامانی بۆ ئەسازى، ئەو سامانە هەرچەندە لەژێر توانای ئەودا نەبوه، بەلام بۆی رەوايە خواردنى و بەخشینی، وایش ئەبێ بە ماندووبون و ئارەقى ناو چاوان و ئازارى دەست پەیدا ئەبێ، وەك كشتوكاڵ كردن و پێشەسازاندن و بازرگانی ئەم بەشەیان رەواو دروستە بۆیان و گەورەترین و پاكترین سامانە . هەندى سامان پەیدا ئەكرێ بە پەنھاندان و شارەدەوهی پێوستى خواردەمەنى دانیشتوان لە دووايیدا بە نرخى زۆر ئەيفروشن، پەیدا ئەكرێ بە چەوساندەوهی هەژاران، بە وێنە پارە بەسودان و تالان و دزی و بازرگانی بەشتى قەدەغەكراو، یابەهۆی جاسوسى و هەواڵ بردن بۆ بێگانەو بى باوەران ئەم بەشەیان قەدەغەن لای خواى مەزن .

هەروەها بۆ هەژارانی چەندین هۆی هەیە: وەك ئەمەلێ و خا و خلیجکى لە کاردا یابە دەرامەتى نیشتمان ئەکەوێتە ژێر دەسەلاتى کار بەدەستانی ستمکار، بەشى رەواى دانیشتوان زەوت ئەکەن و ئەى خۆن و ئەیدەن بە چەك بۆ پاراستنى پلەو پایەى خۆیان، بۆ هەواو هەوهسى خۆیان پرژو بلاوى ئەکەنەوه، بەو شیۆهە باسەمان کرد بۆمان رۆن ئەبیتەوه هەژارى و سامان دارى دەست کردى دانیشتوانى زەوین ئەك دەست کردى هێبزی ئاسمانى لە زۆربەى کاتا . بەلام کاتی وا ئەبێ کارەساتى ناهەموارى کوتوپرى پەیدا ئەبێ وەك بومەلەرزەو لافاوو کولە دەرامەتى مروڤ دائەبەزى و ئەبیتە هۆی هەژارى، یا بى ئەوهى مروڤ خۆى ماندو بکات پیت و دەرامەتى داراییان زۆر ئەبێ و ئەبیتە هۆی زۆرى سامان، بەبێ جیاوازی لە نێوان پیاوچاکان و پیاو خراپان .

﴿وَقَرِّحُوا بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا﴾ وە شادمانان دانیشتوان بە ژيان و مانەوهى جیهان بەو داراییانە بەوان دراوهو لەبیریان چۆتەوه کە جیهان کۆتایی پى دی و رۆژى دوایی بەردەوامەو بى کۆتایە .

﴿وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا فِي الْأَحْزَةِ إِلَّا مَتَاعٌ﴾ وہ ژبانی نهم جیهانہ نرخیکی نیہ بهرانبه خوشی پاشه پروژ مه گهر رابواردنیکي کهمهو بی دهوامه .

بۆزانين: تاقمی له ناده میزادشادمانن به دارایی و شادمانن ههر له بهر نهوهی خراپه و کاره خراپه کانیاں دا، نه پۆشی، ریزو گه ورهیی به جگهی دارایی بهدی ناکهن، ههر به دارایی بهراوردی ریزی مروف نه کهن، به جوړی زانیاں و گه وره پیاوانی نهم سه ردهمه نرخي خوږیاں بهو شته دائه نین که له باخه لیاندایه، نهك بهو شتهی له میشکیاندایه .

﴿وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ﴾ وه کهسانیکي نهو تو باوه ریان نه هیئاوه نه لئین: بۆنه نیئاوه ته خواره وه بۆسه ر موحه مه د نیشانه یه کی رونی پهك خهر له لایه ن پهروه ردگاری خویه وه، وینهی داری دهستی موسا، قورنانی پروژ به لای نه وانه وه پهك خهر نیه. ههر شتی نهوان داوای بکه ن په سهند نه بی بی نرخه لایان، وهك نهوهی نهوان داوای روخاندنی ناسمیا ن نه کرد به سه ریا نا، یا مردوه کانیا ن بۆ زیندو بکاته وه.

﴿قُلْ إِنَّ اللَّهَ يَضِلُّ مَنْ يَشَاءُ﴾ تو بلئ: به راستی خوا ریگهی راست وون نه کا له کهسی تاره زوی هه بی، وهك نهو که سانهی داوای نیشانهی تر نه کهن له پاش نهو هه مو کاره پهك خهرانه چاویان پیا ن کهوتوه. به هه زاران کاری پهك خهر بیت بۆلایان کاریان تی نا کاو گو مړا تر نه بن.

﴿وَيَهْدِي مَنْ أُنَابَ﴾ وه خوا ریگهی راست نیشاندهره بۆ کهسی بگه ریته وه به دل بۆلای خواو په شیمان بیته وه له بی باوه ری و بت په رستی، وهك خوا نه فهرموی:

﴿الَّذِينَ آمَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ﴾ نه وانه کهسانیکي نهو تو ن باوه ریا ن هیئا وه دلایان به یادی خواو به قورنات و به موژده دانه وه نارام نه گری و ناواتیا ن ههر میهره بانی و بهزه بی خوا یه. به دارایی و سامان دل خوش نین. نه بی بزانی ن یادی خوا مه به ست ناو بردنی خوا نیه به ته نها، نهوهی جی میتمانه بی نهو یادهی خوا یه باوه ر زو رترو چه سپاو تر بکا به هو ی موژده دان و هه ره شه کردنی خوا ی مه زنه وه .

﴿أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ﴾ نیسوه بزانی و ناگادار بن ههر به یادی قورنات دلی باوه ر داران نارام نه گری، چونکه خوا نه خوشی دلایان لانه با .

﴿الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ طُوبَى لَهُمْ وَحَسُنَ مَا أَتَى﴾ كه سانیکي نه و تو باوهریان هیناوه و کرده چاکه کانیاں کرده و فهرمانی خویان به جی هیناوه بو نه وانه گوزهرانی پاک و ریژ لی گرتن و بو نه وانه جیگهی گهرانه و هی خوش وهك به هشت و پله و پایهی بهرز. کاتی خوی مهزن باسی نه و میهره بانیهی خوی کرد به سهر نه و که سانهی پیشودا به پاداشت و جیگهی خوش، باسی چاکهی خویشی نه کا به سهر گهلانی پیشودا و پیغمهری بو ناردن و نه فهرموی :

كَذَلِكَ أَرْسَلْنَاكَ فِي أُمَّةٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهَا أُمَمٌ لَتَتْلُوا عَلَيْهِمُ الَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَهُمْ يَكْفُرُونَ بِالرَّحْمَنِ قُلْ هُوَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ مَتَابِ ﴿٣٠﴾ وَلَوْ أَنَّ قُرْءَانًا سُيِّرَتْ بِهِ الْجِبَالُ أَوْ قُطِعَتْ بِهِ الْأَرْضُ أَوْ كَلِمَ بِهِ الْمَوْتُ بَل لِّلَّهِ الْأَمْرُ جَمِيعًا أَفَلَمْ يَأْتِئِسَّ الَّذِينَ آمَنُوا أَن لَّوِ شَاءَ اللَّهُ لَهَدَى النَّاسَ جَمِيعًا وَلَا يَزَالُ الَّذِينَ كَفَرُوا تُصِيبُهُمْ بِمَا صَنَعُوا قَارِعَةٌ أَوْ تَحُلُّ قَرِيبًا مِّن دَارِهِمْ حَتَّى يَأْتِيَ وَعْدُ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَخْلِفُ الْمِيعَادَ ﴿٣١﴾

﴿كَذَلِكَ أَرْسَلْنَاكَ فِي أُمَّةٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهَا أُمَمٌ﴾ هه ره و جوهری پیغمهران ره وانه کراون له پیش تووه نیمه تومان ره وانه کرده له نیو نه ته ویه کدا به راستی تیهری کرده له پیش نهم نه ته ویه، تو نیزای بولایان چندنین نه ته ویه تر که پیغمهران نیزراوه

بۆلایان . کهواته رهوانه کردنی تۆ وهك پیغمبهری کاریکی تازه نیه کههر تۆ کرابی به پیغمبهر :

﴿لَيْتَلَوْ عَلَيهِمُ الَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ﴾ لهبرئهوهی تۆ بخوینیتهوه بهسهریانا نهو قورئانهی نهوتۆ ئیمه به سروش باردومانه بۆلای تۆو پهك خهرو بۆ ردهری نهو گهلهیه تۆ نیراوی بۆلایان .

﴿وَهُمْ يَكْفُرُونَ بِالرَّحْمَانِ﴾ وهنهو نهتهوهی تۆیه باوهر به خوایه کی خاوهن بهخشنده نابهرن کهچاکه کی نهو خوایه نایه نه ژماره . نهگهر بهتویان ووت رهحان چ کهسیکه :
﴿قُلْ هُوَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ﴾ توبلی : رهحان پهروهردگاری منه هیچ کهسی نیه شایانی په رستنی مهگهر ههر پهروهردگاری من ، نهك جگه کی نهو .

﴿عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ مَتَابِ﴾ ههر لهسهر پهروهردگاری خۆم پشت بهستم و ئومیدم ههر بهوه ههمو کاریکم بۆ جی بهجی بکاو بۆلای نهوه گهرا نهوهی من ، وسزا ههر بهدهستی نهوه . کهواته پاداشتی من نه داتهوه لهسهر نارام گرتم و ماندوبوونم لهگهڵ ئیوه ، سزای سهختیش نه چیژینی به ئیوه لهسهر بی فرمانی خوا .

قورهیشیه کان بهتاییه تی نهبو جههل و عهبدولای کوری ئومیده ووتیان به پیغمبهر :
نهگهر پیت خوشه ئیمه دوی تۆ بکهوین نهم کارانهی خواره وهمان بۆیکه ، نهو کارانهش نهمانه له دوایدا باسیان نه کری .

﴿وَلَوْ أَنَّ قُرْآنًا سُيِّرَتْ بِهِ الْجِبَالُ أَوْ قُطِعَتْ بِهِ الْأَرْضُ أَوْ كَلِمَ بِهِ الْمَوْتُ﴾ وه نهگهر بهراستی قورئانیکی وا هه بی لهنیو نهم بونه وهرا نه دا بههوی نهو قورئانهوه کیه کان لهجیگه کی خویان نه مین ، یا زهوی بیچری و روبرای ئاوی لی یتته دهرو بههوی نهو قورئانهوه به کاری بهتین بۆرواندنی درخت و سهوزهمه نی بی پیدا بکهین یا بههوی نهو قورئانهوه گفتو کوی بی بکری لهگهڵ مردوان و زیندو بینه ، نهگهر نهو قورئانه بهو جوړه بی نهم قورئانه بهراستی هاتوه بۆ محهمده .

نهوهی نهو بت په رستانه داویان نه کرد نهوهیه بیرو بۆچونیان و ههر نهو زمانه نهزانن و گۆی له جگه کی نهو بیرو بۆچونه خراپه ی خویان ناگرن . بهوینیهی سته مکارانی نهم

سهردهمه ناواتیان ههر دۆلاروجونهی هو دیناره، بهلام دادوهری و راستی و ژیری لای نهوان پروپوچیکه منالان یاری پی نهکن و نهزنان بروای پی نههین. دواى نهوانه جیگهی سهرسورمانه ستهمکارانی ئیستا باوهریان به پیغمهبر نههیناوه، له گهل نهوه بيشدا داواکاریه کهى دادپهروهري و چاکه کردنه چ گوناھى گه وره تره لای ستهمکاران لهو داواکاریه ستهم کردن و خراپه بنه بریکا ؟ بهلام خوین رشتنی دانیشنوان و فرمان مۆر کردن بۆ کوشتنی دادخوزان لای نهوان زۆر چاکه .

ههر بهو جوړه بیر نه که نهوه کهسانیکى نهوتۆ ژانیان له سهر تالان و ستهم وهستاوه له ههمو کاتیکا، له جیگهی له سهردهمی پیشتودا نهو جهل و هاوړیکانی بهو جوړه بیران نه کردهوه بهرانبهر به پیغمهبر ﴿ﷺ﴾ لهم سهردهمی ئیستایشدا رژیمة داگیر که ره کان ههر وهك نهوان بیر نه که نهوه. بهناشکرا دوژمنی گهلان و دادپهروهین و دهست درژیان نه که نه سهر. نهوته رژیمی عیراق نزیکه ی نیو ملیۆن کوردی زنده به چال و نه نفال کردوه، چوار هزار گوندی به مزگوت و قورئاتهوه سوتاند. رژیمی رپوسیا کۆماری چیچانی به شارو گوندو پیرو منال و ژنهوه له ناو برد، به برچاوی نه تهویه که گرتوه کان و نهجومه نی ئاسایش جگه لهوانه داواى پاراستنی مافی مروف نه کن هیچ لایه نی ناره زایش دهرناپرن. نهو ستهمکارانه واته زانن که سی نه تۆله یان لی بسینی .

﴿بَلْ لِلّٰهِ اَمْرٌ جَمِیْعًا﴾ به لکو ههر بۆ خوايه توانای بی وینهو نه گهر ناره زوی هه بی نهو شتانه ی بت په رستان داواى نه کن نه یان هینی و پهیدا نه بن. ویست و ناره زوی خوا بهو شتانه ی نهوان داواى نه کن نه به ستراره چونکه نه زانی بهوه ی هاتیشیان دلیان نه رم ناکا، ههمو شتی لای خوا ئاسانه .

﴿اَفَلَمْ یَاسِ الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا اَنْ لّٰوْ شَاعَ اللّٰهُ لَهْدٰی النَّاسَ جَمِیْعًا﴾ ئایا دواىی کهسانیکى نهوتۆ باوهریان هیناوه نه یان زانیوهو بۆیان رۆن نه بۆتهوه نه گهر خوا ناره زوی بکر دایه ئادامیزادی به گشتی راغوبی نه کردو رپگهی راستی پیشان نه دان، ههر چۆنی بی هاوړیکانی پیغمهبر ﴿ﷺ﴾ ئاواته خوازیون که بت په رستان باوه به خواو پیغمهبر بهین خواى مهزن فرموی: هه تاکه ی به ته مای باوهر هینانی بت په رستان، ئایا نازان به هیچ جوړی

باوه پناهیتن باوه کو مردوان گفتو کویان له گهل بکهن و کیوه کانیش له جیگه ی خویمان نه میتن. نهو بت په رستانه خوی مهزن ریگه ی راستی بچ نیشان داوڼ. به لام خویمان بی باوه ریان بو خویمان هه لیژاردوهو، شایسته ی سزادانن .

﴿وَلَا يَزَالُ الَّذِينَ كَفَرُوا تُصِيبُهُم بِمَا صَنَعُوا قَارَعَةٌ﴾ وه که سانیکي نهو تو باوه ریان نه هیتاوه به خواو به پیغه مبه ران لاناچن لهم جیهانه دا هه تا توشیان نه بی روداو یکی گران به هو ی شتی کردویانه له بی باوه ری و کاری زور خراب. خوی مهزن واز لهو بی باوه رانه نابه ری لهم جیهانه دا به بی تو له. به لکو روداو ی خراب و ناهه موار توشیان نه بی کات له دوا ی کات .

﴿أَوْ تُحِلُّ قَرِيبًا مِّنْ دَارِهِمْ حَتَّى يَأْتِيَ وَعْدُ اللَّهِ﴾ یابه لای ناهه موار نه ریژی به سه ریانا له نزیك جیگه کانی خو یانه وهو لهم لا ولای مه که وه، به بوژنه وه دلیان پر نه بی له ترس، هه بهو جوړه نه بن هه تا خوا خو ی به لیینی خو ی جی به جی نه کاو یارمه تی پیغه مبه ر نه دا به سه ر که وتن، یا نه یان مریتی له جیهاندا، یاروژی دوا یی په یدا نه بی و سزایان نه در ی . به جوړی تر مانای رسته ی ﴿أَوْ تُحِلُّ قَرِيبًا مِّنْ دَارِهِمْ﴾ کراوه: یانی موحه مه د تو دانیشه له نزیك جیگه ی نهو بت په رستانه وه هه تا توشی سزا نه بن و تو هه لمه تیان بو نه به ی و سه ر شو ریان نه که ی .

﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَخْلِفُ الْمِيعَادَ﴾ به راستی خوا پیچه وانه ی به لیینی خو ی ناکات. چون نه بی وانه بی و به لیینی خوا راسترین به لیینه .

همو باوه رداری بروای ته وای هیه به وه ی به لیینی خوا هه نه بی بی و یاریده ی سه ربازی خو ی نه دا .

کاتی بی باوه ران داویان له پیغه مبه ر کرد هه ندی نیشانه یان پی نیشان بدا به لگه بن له سه ر راستی خو ی به گالته وه نه یان ووت نهو داواکاریانه. پیغه مبه ر ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ كَفَرُوا﴾ نهو داواخوازیانه ی نه وانی لا گرانبو، له دوا ی نه وانه دلخوشی نه داته وهو نه فهرموی :

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا

مِّن قَبْلِكَ فَأَمَلَيْتُ لِلَّذِينَ كَفَرُوا ثُمَّ أَخَذْتُهُمْ فَكَيْفَ كَانَ
 عِقَابِ ﴿٣٢﴾ أَفَمَن هُوَ قَائِمٌ عَلَىٰ كُلِّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ وَجَعَلُوا
 لِلَّهِ شُرَكَاءَ قُلْ سَمُّوهُمْ أَمْ تُنَبِّئُونَهُ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِي الْأَرْضِ أَمْ
 بِيْظَاهِرٍ مِّنَ الْقَوْلِ بَل زَيْنَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مَكْرَهُمْ وَصُدُّوا عَنِ
 السَّبِيلِ وَمَن يُضِلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِن هَادٍ ﴿٣٣﴾ لَهُمْ عَذَابٌ فِي الْحَيَاةِ
 الدُّنْيَا وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَشَقُّ وَمَا لَهُم مِّنَ اللَّهِ مِن وَاقٍ ﴿٣٤﴾

﴿وَلَقَدْ اسْتَهْزَيْ بِرُسُلٍ مِّن قَبْلِكَ﴾ وه به راستی گالته كراوه له پیش تَوو به چه ندین
 پیغمبران وینهی نهو گالتهیه كراوه بهتو. نهو جزره کردهوه ناهه موارانه رهوشتی ههمو
 بی باوه رانه له ههمو جینگه وههمو کاتیکا. کهواته تو نارام بگروه کول مهده له سهر
 بانگه وازی خوت و راگه یاندنی فهرمانی خوا.

﴿فَأَمَلَيْتُ لِلَّذِينَ كَفَرُوا ثُمَّ أَخَذْتُهُمْ﴾ دواپی من مؤلتهی کهسانیکی نهوتوم داوه
 باوه ریان نههیناوه و سزایانم دووا خستوه، له پاشا من نهوانم گرتوه و سزایانم دا له جیهاندا
 به گرانی و به ذیل کردن، له پاشه رُوژیشا به ناگری دوزه خ سزایان نهدهم.

﴿فَكَيْفَ كَانَ عِقَابِ﴾ دواپی نه بی چون بی سزای من. خوا ی مهزن ههر کاتی
 پیغمبر یکی نارد بی دووشتی بی به خشیوه: زانیاری به لگه کانی گهر دون و به به لگه ی
 نهقلی له سهر بونی خوا و یه کیتی خوا. به کاری پهك خهر له سهر دهستی و به لگه له سهر
 پیغمبر ایه تی خوی. له جاری یه که مدا یه کیتی خوا به سملیتی به ناده میزاد، جاری دوههم
 بهوانی به سملیتی بهوهی نیراوه له لایه ن پروه ردگاری خویوه. به لام نهوان باوه ریان به هیچ

شتی نیه جگهی سودی تایه تی خوین گالته به پیغمبران و بدلگه کانیاں و به کاره یه ک
خدره کانیاں نه کهن، خوا مؤلّه تیان نه دا بۆماوه به ک بۆنه وهی بگه رپنه وه بۆلای نه قلی
خوین و بیانویان نه مینی به هوئی نه و مؤلّه ته وه .

﴿أَفَمَنْ هُوَ قَائِمٌ عَلَى كُلِّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ﴾ یا دواپی که سیی راهه ستابی به سه ر
هه مو که سیکه وه و ناگاداری شتی بی کرد بی تیان له چاک و له خراب له جیهاندا، وینه ی
نه و که سه یه به و جوړه نه بی و ناگاداری هیچ شتی نه بی .

بیگومان نه و که سه ی ناگاداری هه مو شتی بی و تو ماریان بکا و پاداشتی چاکه یان
بداته وه تۆله له خراپه کاری بسیتی هه ر خوایه، چون نه و به ردا نه نه کهن به هاویه شی نه و
که سه ؟

﴿وَجَعَلُوا اللَّهَ شُرَكَاءَ﴾ وه زور جیگه ی سه رسورمانه نه و بت په رستانه دایان ناوه بۆ
خودایه نه و ناگاداریانه ی هه یه چهن دین هاویه ش له په رستندا .

﴿قُلْ عَمُوهُمْ﴾ توبلی: نه ی بت په رستان: ئیوه باسی ته نها شتی بکه ن بۆته کانتان
شایسته بی به و ته نها شته وه شایانی په رستن بن. ئیوه ناوی نه و بتانه بیدن بۆ خوا و هه والی
بده نی ناوه کانیاں چ شتیکن ؟

﴿أَمْ تَتَّبِعُونَ مَا لَا يُعْلَمُ فِي الْأَرْضِ﴾ یا نه و بت په رستانه هه والی بده ن به خوا به شتی
خوا نه یزانی له زه ویداو نه وان بیزانن که نه و شته یش نه وه بی خوا هاو به شی هه یه. بیگومان
خوا هه مو شتی نه زانی و نه زانی هاویه شی نیه، ئیتر چون نه وان هاویه شی بۆ خوا دانه نین ؟

﴿أَمْ يَظَاهِرُونَ الْقَوْلَ﴾ یا نه و بت په رستانه بته کانیاں ناو نه بدن به هاویه شی بۆ خوا و
خوینیاں هه لپه سانوه به شتیکی ناشکرا له گفتو گو یه رۆتو بی ناوه رۆک، گومانیاں به گفتو
گو یه هه یه بیستویانه بی نه وه ی راستیه کی هه بی. که واته نه و بتانه په رستیاں پوچ و بی
مانایه .

﴿بَلْ زُيِّنَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مَكْرُهُمْ وَصُدُّوا عَنِ السَّبِيلِ﴾ به لکو رازیتراوه ته وه بۆ
که سانیکی نه و تو باوه رپان نه هیتاوه پیلانیاں بۆ ئیسلامه و گومانیاں وایه هاو به شی خوان له
دروستکردندا .

خویان بۆ خویان نهو فیلهیان رازاندوه تهوه، بهوبونهوه لادریاون له ریگهی راست و له باوهربه خواو به یه کیتی خوا .

﴿وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ﴾ وه ههر کهسی خوا له ریگهی راست لای بدا و گومرایی تیدا دروست بکا دواى نهوهی نهقلی بی داوون بۆ دۆزینهوهی ریگهی راست، دواى بۆنهو کهسانه نیه هیچ کهسی راغویی بکا بۆلای راستی و بۆلای باوهرهینان و بۆلای وازهینان لهبت په رستی .

﴿لَهُمْ عَذَابٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَشَقُّ﴾ بۆ بی باوهرهان هیه لهژیانی جیهاندا سزای گهوره له دیل کردن و کوشتن و گرانی وه به راستی سزای رۆژی دواى سهخت و گرانه بۆنهو بی باوهرهانه .

﴿وَمَا لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَاكِ﴾ وهیه بۆنهو بی باوهرهانه هیچ کهسی بیانپاریزی له سزای سهختی خوا .

کاتی خواى مهزن باسی سزادانی بی باوهرهانی کرد، باسی له خوا ترسه کان و پاداشت دانه وهیان نه کاو نه فهرموی:

مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وَعَدَ الْمُتَّقُونَ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ
أُكْلُهَا دَائِمٌ وَظُلُّهَا تِلْكَ عُقْبَى الَّذِينَ اتَّقَوْا وَعُقْبَى
الْكَافِرِينَ النَّارُ ﴿٣٥﴾ وَالَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَفْرَحُونَ
بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ وَمِنَ الْأَحْزَابِ مَنْ يُنْكِرُ بَعْضَهُ قُلْ إِنَّمَا أُمِرْتُ
أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ وَلَا أُشْرِكَ بِهِ إِلَيْهِ أَدْعُوا وَإِلَيْهِ مَتَابُ ﴿٣٦﴾
وَكَذَلِكَ أُنْزِلَتْهُ حُكْمًا عَرَبِيًّا وَلِيُنَبِّئَ أَهْوَاءَهُمْ بَعْدَ مَا

جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ مَا لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا وَاقٍ ﴿٣٧﴾ وَلَقَدْ
 أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِنْ قَبْلِكَ وَجَعَلْنَا لَهُمْ أَزْوَاجًا وَذُرِّيَّةً وَمَا كَانَ
 لِرَسُولٍ أَنْ يَأْتِيَ بِبَيِّنَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ لِكُلِّ أَجَلٍ كِتَابٌ ﴿٣٨﴾

﴿مِثْلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وَعَدَ الْمُتَّقُونَ﴾ ویتھی بہہشتیکی تھوتو بہلینی پندراوہ بدری بہو
 کہسانہ لہخوا تہترسن و خویان تہپاریزن لہبی فرمانی خوا: ویتھی بہہشتیکہ .
 ﴿لَجَرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ أَكْلُهَا دَائِمٌ وَظِلُّهَا﴾ تہروا بہژر درہختہ کانی و تہم لاوای
 کوشکہ کانیان چہندین روبر لہ ناوی شیرین و خواردہمہنی و میوہ و سیبہری بہردہوامہ
 ویتھی جیہان نیہ جاری خواردہمہنی نہبی و جاری تہہتاو بی و جاری تر سیبہر بی .
 ﴿تِلْكَ عُقْبَى الَّذِينَ اتَّقَوْا وَعُقْبَى الْكَافِرِينَ النَّارُ﴾ تہو بہہشتہ بہو جورہی باسی
 کرا تہنجام و پاشہپوژ جیگہی کہسانیکی تہوتویہ لہخوا ترساون و بی فرمانی خویان
 نہ کردوہ و پاشاروژو جیگہی بی باوہران ناگری دوزہخہ لہدواروژدا .
 ﴿وَالَّذِينَ اتَّبَعَتْهُمْ أَلْبَتَاهُمْ الْكِتَابَ يَقْرَحُونَ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ﴾ وہ کہسانیکی تہوتو تہمہ
 بہخشیومانہبہوان نامہیہ وہک تہورات و تہنجیل و دووا جاریش قورئان شادمان و خوش
 حالن بہشتی تہردراوہ بولای تو کہقورئانی پیروزہ، تہو کہسانہیش بریتین لہ عہدولای
 کوری سہلام و ہاورپکانی و گاورہ کانی تہجران و یہمہن و حہبہشہو جگہی تہوانیش
 لہو کہسانہ باوہریان ہیناوہ .

﴿وَمِنَ الْأَحْزَابِ مَنْ يَنْكُرُ بَعْضَهُ﴾ وہ ہہندیکن لہ تاقمہ کان کہسانی باوہریان
 بہہہندی لہو نامہیہ نیہ ہاتوہ بولای تو لہقورہیشیہ کان و گاورو جوہ کان، چونکہ
 ناگونجی لہ گہل تارہزوی تہوان . بہناشکرا دوژمنایہنی توثہ کھن، ویتھی کہعبی کوری
 تہشرہف و ہاورپکانی .

﴿ قُلْ إِنَّمَا أَمِرتُ أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ وَلَا أُشْرِكَ بِهِ ﴾ توبلیٰ بہ بی باوہران: بہ راستی من فہرمانم
 یں دراوہ کہ خوا بہرستم و ہاوبہشی بڑ دانہ نیم وینہی عیساو عوزہیرو بتہ کان .

﴿إِلَيْهِ أَدْعُو وَإِلَيْهِ مَآبٍ﴾ هەر بۆلای پەرستی خوایه کی تهنها من بانگی ئاده میزاد ته کهم نهک بۆلای جگهی نهو، وهههر بۆلای خوایه گهراپهوهی من لهڕۆژی دوایسدا، ئهوکاته هیچ کهسی خواهنی سودو زیان گهیاندن نیه .

﴿وَكَذَلِكَ أُنزِلْنَاهُ حُكْمًا عَرَبِيًّا﴾ وههڙو جوڙو نامہ مان نارد ٻولای ٿو پیغہ مبرانہ بہ زمانی خویان ٿیمہ نارد ومانہ ٻولای تو قورئانی فرمان بدا بهه موڙو داوی بهو جوڙوی شایسته ٿو ڀوداوانہ بی مانای لی ٿو دریتہ وه به زمانی عہرہ بی هتا گہلہ کی تو لہمہ بهستی ٿو قورئانہ بگن .

له ئایه تی (۲) ی سورته تی یوسف روڤمان کردو ته وه هۆی هاته خواره وهی نه و
قورئانه به زمانی عه ره بی. هه رچه نده پیغه مبه ر نیر دراوه بۆلای هه موو ئاده میزاد به عه ره ب و
جگه ی عه ره ب .

﴿ وَلَئِنْ اِثْبَغْتَ اَهْوَاءَ هُمْ بَعْدَ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ مَا لَكَ مِنَ اللّٰهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا وَاقٍ ﴾

وہ نگہ تُو دوائِ نارہ زو و ہدوہ سی ندو بت پەرستاندو خاوہن نامہ بی باوہرہ کان بکہوی،
دوایی شتی ہاتوہ بۆلای تو له زانین و ناگاداری له یاسای خوانابی بۆ تو له لایہن خواوہ
ھیج یاریدہو پاریزہ ری سزای خوا له تو بگیڕتہوہ. بیگومان خوای مہزن ئەزانئ پیغہ مہر
دوائِ نارہ زوی ئەوان ناکہوی. بەلام مہبەست ئەوہیہ بەردہوامبی لەسەر داواکاری
خوی و لەتانہو ئەوانجی کەس نہ ترسی .

کاتی بت په رستان هیچ شتیکیان بده دهسته وه نه ما و بوریان خوارد نه یان ووت: چوڼ
نه بی موحه مه د پیغمبر بی، له گه ل نه ویشدا خواوہنی ژن و خیزان بی، خوا ی مه زن
وولامیان نه داته وه و نه فہرموی :

﴿وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ رُسُلًا وَجَعَلْنَا لَهُمْ أَزْوَاجًا وَذُرِّيَّةً﴾ وه ئیمه ره وانه مان کردوه له پیش توو چهن دین پیغمبران و ئیمه داومانه به نه وان چهن دین منال و که سیش لومه ی

نه کردوه، ژن و خیزان و منال ریگه یان نه گرتوه له وان که فهرمانی خوا رابگه یه نن به دانیشتوان، موحه مدهیش وینه ی نه وان ژن و منال ریگه ی بی ناگری له گه یاندنی فهرمانی خوا، نه و بیرو بۆچونه ی نه وان به بی جیاوازی داواکردن و وازهینه له خویشی جیهان .
 ﴿مَا كَانَ لِرَّسُلٍ أَنْ يَأْتِيَ بِآيَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ﴾ له توانای هیچ پیغمه بهرینکا نه که بهیته نه و شتانه ی گه له گانیان داوای نه کهن له کاره په ک خهره کان مه گهر به ده ستوری خوا .
 خوای مه زن داویه تی به پیغمه بهران به لگه و کاری په ک خهری ناشکرا به لگه بن له سر پیغمه بهریتیان . به لام وولامی بی باوهران نادرپته وه به گویره ی داواکاری نه وان .
 ﴿لِكُلِّ أَجَلٍ كِتَابٌ﴾ بۆ همه و شت و کاتی فهرمانی نوسراوه بۆکاتی هاتنی و په یدابونی، ئیتر کاری په ک خهر بی بۆ پیغمه بهران یا سزادان و جگه ی سزا، نه و کاته هیش پیش که و تن و پاش که و تنی بۆنیدو کاته که بیتجگه له خوا کهس نایزانی .
 بت په رستان و جوه کان نه یان ووت: بۆچی موحه مده نه مرو فهرمان نه دا به هاوړپکانی بۆ کردنی شتی و له دوایدا فهرمان نه دا به کردنی درزی نه و فهرمانه، گفتو گو نه کا له کاتیکا، دووای لی په شیمان نه بیتته وه، نه و قورئانه نه گهر خوا داینابی گورانی به سه ردا نایه، خوای مه زن وولامیان نه داته وه، نه فهرموی: بۆ همه و کاتی فهرمانی هه یه شیاوی نه و کاته بی، نه و هیش به گویره ی فهرمانی خویه تی. ههر شتی سودی ناده میزادی تیدا بی فهرمان نه دا به و شته، بۆیه نه فهرموی :

يَمْحُوا اللَّهُ مَا يَشَاءُ وَيُثَبِّتُ وَعِنْدَهُ أُمُّ الْكِتَابِ ﴿٣٩﴾
 وَإِنْ مَّا نُرِيَنَّكَ بَعْضَ الَّذِي نَعِدُهُمْ أَوْ نَتَوَفَّيَنَّكَ فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلْغُ وَعَلَيْنَا الْحِسَابُ ﴿٤٠﴾ أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا نَأْتِي الْأَرْضَ نَنْقُصُهَا مِنْ أَطْرَافِهَا وَاللَّهُ يَحْكُمُ لَا مُعَقَّبَ لِحُكْمِهِ وَهُوَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿٤١﴾ وَقَدْ مَكَرَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَلِلَّهِ الْمَكْرُ جَمِيعًا يَعْلَمُ مَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ وَسَيَعْلَمُ الْكُفْرُ لِمَنْ عُقِيَ الدَّارِ ﴿٤٢﴾

وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَسْتَ مُرْسَلًا قُلْ كَفَىٰ بِاللَّهِ
شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَمَنْ عِنْدَهُ عِلْمُ الْكِتَابِ ﴿٤٣﴾

﴿يَمْحُو اللَّهُ مَا يَشَاءُ وَيُثَبِّتُ﴾ خوالا نه باو نه گورې شتې له فەرمانې ئاره زوی هه بې
له گوراني و نه يه يله ته وه شتې ئاره زوی هه بې به گورې داوا کردنی زانیاری خوی و
نايگورې و بهره وام نه بې. له نايه تی (۱۰۶) سوره تی نه لبه قهره دا به دريژی باسی
گوران و مانه وهی فەرموده کانی خوامان کردوه .

﴿وَعِنْدَهُ أُمُّ الْكِتَابِ﴾ وہ لہ خزمہت خوادایہ سہرچاوہ و نہ سلی ہمو نامہ کان کہ بریتہ لہ لوح المحفوز، چونکہ ہیچ شتی نیہ مہ گہر لہوا نوسراوہ و چوَن فہرمانی پی نہدری و بہ چ جوریکہ ؟

له‌ته‌فسیری ته‌به‌رسیدا هاتوه ئه‌فه‌رموی: (الحو و الاثبات) بۆیان هه‌یه هه‌شت مانا، له هه‌مویان نزیکتر ئه‌مه‌یه: که‌مه‌به‌ست له‌مه‌حو گۆرانی ده‌ستوره به‌وێنه‌ی ده‌ستوره کۆنه‌کان، یا گۆرانی هه‌ندیکیان وه‌ک گۆرانی رو‌کردن بۆلای که‌عبه له ده‌ستوری ئیسلامدا. مه‌به‌ست له (اثبات) مانه‌وه‌ی فه‌رمانه‌کانه هه‌تا روژی دوا‌یی .

﴿فَإِمَّا نُرِيَنَّكَ بَعْضَ الَّذِي نَعِدُهُمْ أَوْ نَتَوَفَّيَنَّكَ﴾ وه نه گهر ئیمه نیشانی توی بدهین
هه ندی له سزای نهو تو ئیمه به ئیمان پێ داوه بپێژین به سه ر بێ باوه راندا یا پیمه تو بمه رتین
به ر له هاتنی نهو سزایه و تو نه ی بینئیمه هه ر سزایان نه ده یین. هه ر چوئی بێ .

﴿ فَأَمَّا عَلَيْكَ الْبَلَاغُ وَعَلَيْنَا الْحِسَابُ ﴾ به راستی له سهر تویه راگه یاندنی په یام و
 فرماني ئیمه به ناده میزادو له سهر ئیمه شپه پرسیار کردن له کرده و هی ئه وان و پاداشتی
 کاره چاکه کان ئه دهینه وه و تۆله ی خراپه کانیا ن ئه سئین .

﴿أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا نَأْتِي الْأَرْضَ نَنْقُصُهَا مِنْ أَطْرَافِهَا﴾ ثایا ئو بی باوهرانه داویان له موحه مه ده نه کرد، بهیئ بویان چهن دین نیشانه، نه یان بینى که به راستی ئیمه فرماغان

ناراسته‌ی زهوی بی باوہر انان کرد بہ نیازی داگیر کردنی، نیمہ کم نہ کہینہوہ زهوی و جیگہ کانیان لہم لاو لہولایہوہ نہیکہن بہ زهوی باوہر داران نیت بی باوہر ان بو تہمی خوار نابن و ناموژگاری و ہر بگرن .

بوزانین: زهوی خرہو نہم لاولای بونہ و ہک شتی پان . بہ لام زور گہورہیہ بہ مہلاین رہ گہزی جوړاو جوړ نہ گری لہ بونہوہر ان و لہ گورانی بہردہوامدان .

کاتی وائہ بی نادمیزاد نہ بینی و نہ بیسی پارچہیہ لہ زهوی ناوہدانه بہ دانیشٹوان و هوی جوړاو جوړی شارستانی . پارچہیہ تری زهوی دہشتی چولہو ناوہدانیہ کھی کاول بوہ، دانیشٹوانی زهویش بہو جوړہ چہندین پیشکھوتن بہدہست نہہین لہلایہ کھوہ لہلای ترہوہ شارستانیہ نامینی . پاشایہ دیت و یہ کنی تر نامینی . ہتادی . خوشی و ناخوشی لہم زہویہدا بہردہم نابی . کہواتہ فرمودہی خوا (ن نقصھا من اطرافھا) نامازہ بو نہوانہ نہکا، ہتا مروقی ژیر بہو گوران کاریانہ تہمی خوار بی .

﴿وَاللّٰهُ يَعْلَمُ لَا مُعَقَّبَ لِحِكْمِهِ وَهُوَ سَرِيعُ الْحِسَابِ﴾ وہ خوا فہرمان نہدا بہ بنہر کردنی تاوان باران و بہ یاریدانی پیاو چاکان ہیچ شتی فہرمانی خوا ناگیر پتہوہ و، خوا پرسیماری زور تیژو سہختہو لہ روژی دوایدا سزای بی باوہر ان، دوا کیشتن و دہر بہدہری کردنیان لہ جیہاندا .

﴿وَقَدْ مَكَرَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ﴾ وہ بہراستی کہسانیکی نہوتو لہ پیش نہم بی باوہر انہوہ بوون پیلانیان نہگیر ابو نازاردانی پیغہمبہرہ کانیان . وینہی نہمرود لہ گہل ئیراھیم . فیرعہون لہ گہل موسا . جولہ کہکان لہ گہل عیسا . بت پہرستانی ئیستاش پیلان بو کوشتی تو نہ سازین .

﴿فَلِلّٰهِ الْمَكْرُ جَمْعًا﴾ دوا بی ہر بوخوایہ پوچ کردنہوہی فیل و پیلانی بی باوہر ان بہ گشتی، نہو شتہی خوا نہیکا توشی تو نابی .

﴿يَعْلَمُ مَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ وَسَيَعْلَمُ الْكُفَّارُ لِمَنْ عُقْبَى الدَّارِ﴾ خوا نہزانی بہشتی ہہمو کہسی نہیکا لہ چاکہ و لہ خرابہ، پاداشتیان نہداتہوہ بہ گویرہی کردہوہی خوین .

لہمو دوا بے باوہران نہزانی بۆ چ کہسیکہ پاداشتی چاک و بۆ چ کہسیکہ سزای سہخت .

﴿وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَسْتَ مُرْسِلًا﴾ وہ کہسانیکی ئەو تۆ باوہریان نہہیتاوە ئەلین: تۆ لەلایەن خواوە نہنیروای کہئادەمیزاد بانگ بکە ی بۆلای پەرستنی خواو تۆ بەدرۆزن ئەزانی .

﴿قُلْ كَفَى بِاللّٰهِ شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَمَنْ عِنْدَهُ عِلْمُ الْكِتَابِ﴾ تۆ بۆلای بەوان: خوا بەسە بۆ شایەتی دان و ئاگاداری لەنیوان من و ئێوەدا لەسەر راستی من و بەلگە ی زۆریش ھەیە لەسەر پەوانەکردنی من و، بەسە بۆمن و بۆ نیروای من شایەتی دانی کہسی لای ئەو کہسە ھەبەزانی و شارەزایی بەنامە ی خوا .

بۆ زانی: زانیان بیران جیاواژە بۆ دیاری کردنی ئەو کہسە ی زانیی ئەو نامە یە لەلایەتی:

ھەندیکیان ئەلین: ئەو کہسە خوای گەورە یەو نامە کەیش بریتە لە لەو حەل مەحفوز، ھەندی تران ئەلین: ئەو کہسە زانیانی گاورو جولە کہکان و نامە کەیش بریتە لە تەورات و ئینجیل، ھەندی تران لایان وایە بریتە لە عەبدولای کوری سەلام . ئەو ئایەتە ئاماژە ئەکا بۆلای ئەو دلی بەشتی شادمانی و وێژدانی شایەتی بەدا ئەو شتە راستە. دوا ی خواو فریشتەکانی خواو دادپەرورانی بەندەکانی خوا شایەتی بۆئەدەن ئەو کہسە لەسەر راستە .

ئەبێ بزانی ئادەمیزاد کاتی خاوەنی دلی زیندو و وێژدانی پاکن بروای بە نرخ ی ئادەمیزاد ھەبێ لە دادپەرورە ی وراستی و دەست پاکی و ئەو شتە ی سودی چاکیان بۆھمو کہسیکہ مەرووف کہباوەری بە نرخ ی مەروفا یەتی ھەبوو دلی ئەو کہسە شادمانە .

﴿ سوره تی ئیبراهیم ﴾

لهمه که هاتوته خواره وه. هه ندى له زانايان نه ئین: جگه له نایه تی (۲۸ - ۲۹)

له مه دینه هاتونه ته خواره وه. ژماره ی نایه ته کانى (۵۲) نایه تن .

﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾

به ناوی خوای به خشنده و میهره بان

﴿الم﴾ وینهی نه ویتانه مانایان له سورتهی نه لبه قهرده دا روون کراونه ته وه. پیشه وای بهرز نه بومه نسور موحه مدهی کوری مه خودی نه لما تریدی نه فهرموی: نه ویتانه بو تا قی کردنه وهیه له سه ربا وه رهیتانی با وه رداران. له سه ر به درو خسته وهی بی با وه ران. به ویتانه تا قی نه کرینه وه نه گهر به بی دو ودلی با وه ریان بی کرد نه و با وه ردان، نه گینا بی با وه ران، خوای مه زن به نده کانی خوای تا قی ده کاته وه به هرشتی ناره زووی هه بی. کر مه لی له زانایان له سه رته وهن که نه ویتانه ناوی قورننان. یانی نه فهرموی نه و قورنانه: ﴿کتاب انزلناه اِلَیْکَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ اِلَى النُّورِ﴾ نامهیه که نیمه نارد و و مانه ته خواره وه بولای تو به هوای جبره ئیل وه له به رته وهی نه و نامهیه و به هوای داوا کردنی تو و ناده میزاد دهر بکهی له تاریکیه کانه وه که سواری بی با وه ران بو بولای پروناکی نایینی خوا که شیوازی با وه ردارانه. پیشه وای رازی نه فهرموی: نه ورستهیه به لگهیه له سه رته وهی ریگه ی بی با وه ری و لادان له یاسای ئیسلام زورن، ریگه ی راستی یه ک ریگهیه، بویه خوا فهرموی: تو ناده میزاد دهر بهینه له تاریکیه کانی نه زانین و بی با وه ری و گو مری بی بولای پروناکی نایینی خوا. تو دهریان بکه له تاریکیه کان.

﴿يَا ذِي الْقُرْبَىٰ اِلَىٰ سِرَاطِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ﴾ به هوای ده ستور و فهرمووده ی خوای پهروه ردگاری خوایانه ریگه و نایینی خواجه کی به ده سه لآت و خواجه سوپاسی بو نه کری له سه ر هه موو شتی به هه موسوپاسی، نه و نایه ته زور به پروونی به لگهیه له سه ر نه و نیشانه سه ره کیانه بو ناردنی پیغه مهرو ناردنه خواره وهی قورننان بولای پیغه مهرو هه موو ناده میزاد، بو نه وهیش به هوای قورنانه وه هیزی مروف چه کدار بکا بو کار کردن و پشتی یه ک گرتن هه ره له بهر مروفا یه تی و خوشه ویستی نیوان مروف و ناسایشی نه وان، چونکه دهره ییانی مروف له تاریکیه وه بولای پروناکی ته نها هه ره به بانگ کردن و نویژ و روژو ته و او نابی،

به لکو خو ماندو کردنیکی هره وهزی نهوی. نهك به تنها كهسی، به ماندووبونی ههمو ریكخراوه كان نهبی، نهك به چند كهسی. یانی ماندوبون له دژی داگیر كهراڼ و له دژی دارایی پهیداكردن بهرپښه ناسایی، له دژی نهزاین و كاری پروپوچ .

ههر به وجورهی كه پښه مهر ﴿﴾ برابته تی نیوی هاوړپكیانی خوی و گیانی خوښه وستی و دلپاكی و له خوږدنی تیدا پروواندن، دووباره گیانی خوښه خت كردنی تیدا چه سپاندن بو بهر زكردنه وی و وښه ی خواو ناینی خوا، كږمه لئ نهزان و مرؤفی و وښك و دلرقي كرد به فروستاده و گه یاندنی به چاكه و زانیاری و شارستانی بو سهر پرووی زهوی، بهو بونه وه نهبی بزاین كه ده جاله كانو خوږه رستان و خوږن مژان پهره نه دهن به نه فسانه و شتی پروپوچ و پهره ی پی ته دهن و یاریده ی سته مكاران نه دهن به ناوی نایینه وه، به راستی نهو كه سانه دوزمنزینی خواو پښه مهری خوان، چونكه نایین روناكیه و كاری پروپوچ و چه ندین تاریكیه و نایین پښه ی خوایه و سته مكدن پښه ی شهیتانه .

﴿اللّٰهُ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ﴾ خوا په رستراوړیكي نهوتویه بو نه وهیه بهر یوه بردنی ههمو وشتی له ناسمانه كانو له زه ویدان. خوا ی مدز نباسی هه نی له سزای بی باوه راڼ نه كاو نه فهرموی :

﴿وَوَيْلٌ لِّلْكَافِرِينَ مِنْ عَذَابٍ شَدِيدٍ﴾ وهره نچ و سهختی و هاوار بو بی باوه راڼه له سزای گرانی دوزه خ كه له روژی دوایدا دهست نه كهن به هاوار و واوه یلا.

﴿الَّذِينَ يَسْتَحِبُّونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ﴾ نهو بی باوه راڼه كه سانیكي نهوتون له پروی نهزاینه وه هه له بهرین بوخویان ژیان و راواردنی جهان و پړی نه دهن به سهر خوشی و گوزه راڼی روژی دواپی دا، ههر كه سی بهو شپوهیه بی بی باوه ره، یا وینه ی بی باوه راڼه له كرده وه دا، شایانی سزایه باوه كو نویژ و روژیش بكا.

﴿وَيَصْدُونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا أُولَٰئِكَ فِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ﴾ وه نهو بی باوه راڼه پښه نه گرن له ناینی خواو له وهی پروا به خوا و پښه مهر بهنن وه داوا ی خوار و خپچی نه كهن بو نایین و پښه ی خوا. به جوړی كه نهو نایینه پښه ی خوایه نای گه یه نن

به ناده میزاد. ئەو خواریه بریتیه له درۆدان به سەر خوادا و ئاژاوه نانهوه و کۆمه کی کردن بۆ دوژمنانی خوا. ئەو جوړه کارانه وه نه بێ به تاییه تی بێ باوه ران بیکه ن. به لکو به نا و موسو لمانی واهه ن درۆ و نادروستی ئە که ن و هاوکاری دوژمنانی خوا و نیشتمانی خۆیان ئە که ن و دژی خوا په رستان ئە وه ستن، ئە و که سانه به و جوړانه ی پیشووبن له نیو گومراییه کی زۆر دان دوورن له راستی.

﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَّسُولٍ إِلَّا بِلِسَانٍ قَوْمِهِ لِيُنْذِرَ لَهُمْ﴾ وه ئیمه ره وانه مان نه کردوه هیچ پیغمه ری بۆ لای تاقمی مه گهر به زمانی گه له که ی خۆی، له به رنه وه ی بۆ ئه وانی پروون بکاته وه فه رمانه کانی خوا و ئه وانی لێ تییگه ن ویزانن و بیانویا نه مپتی.

بۆ زانین: ئە گهر زمانی کی مرۆفایه تی گشتی ببوایه و هه مو گه لانی سه رزه وی بیانزانیایه. به راستی پیغمه مر به وزمانه وه ئە نیرا بۆ لای ئاده میزاد به گشتی له هه مو و کات و جیگه یه کا.

ئە بێ ئاگاداری جیاوازی نیوان فه رمووده ی خوا که ئە فه رموی: { ئیمه ره وانه مان نه کردوه هیچ پیغمه ری مه گهر به زمانی تاقمه که ی خۆی } و له نیوان ئە وه ی بیژری: ئیمه ره وانه ناکه ن هیچ پیغمه ری مه گهر بۆ لای خواوه نی زمانه که ی خۆی، چونکه یه که میان رینگه به وه ناگری پیغمه مر بۆ هه مو و که س بێ و زمانه که ی تاییه تی بێ. به لām دوو هه میان ئە وه ئە گه یه نی پهیامی ئە و پیغمه مره به ته نه ها هه ر بۆ تاقمه که ی خۆی بێ. بۆ ئە م مه به سته ته ماشای مانای ئایه تی (۲) ی سوره تی یوسف بکه ن.

﴿فَيُضِلُّ اللَّهُ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾ دوا یی خوا هه ر که سی ئاره زووی هه بی لای ئە دا له رینگه ی راست و، رینگه ی راست و نیشان ئە دا به هه ر که سی ئاره زووی هه بی، خوا زۆر به دده سه لاته له فه رمانی خۆیا، هه مو وشتی له جیگه ی شیای خۆیا دانه نی له دۆزینه وه ی رینگه ی راست و لادان له رینگه. یانی خوا پیغمه مرانی خۆی ئە نیری بۆ لای به نده کانی خۆی بۆ نه وه ی رزگاریان بکا له نه زانین و گومرایی، دوا یی هه ر که سی گوێزایه لی فه رمووده ی پیغمه مران بو خوا رینگه ی راستی پیشان ئە دا، ئە و

کسه‌یش روو وهر گپئی خوا ریگهی پیشان نادا، نهو کسه بو هه‌ل‌ب‌ژاردنی ههریه که لهو
دووشته سدر به‌سته. له دوا پیدا خوای مه‌زن به درپژئی باسی نهو شته‌مان بو نه‌کا له‌نایه‌تی
پیشوودا به‌کورتی باسی کرابوو، نه‌فه‌رموی:

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا أَنْ أَخْرِجْ
قَوْمَكَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَذَكِّرْهُمْ بِآيَاتِنَا
إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ ﴿٥﴾
وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ أَذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ
إِذْ أَنْجَاكُمْ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ سُوءَ الْعَذَابِ
وَيَدْبَحُونَ أَبْنَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ فِي
ذَلِكَ لَكُمْ بَلَاءٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ ﴿٦﴾ وَإِذْ تَأَذَّنَ
رَبُّكُمْ لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَلَئِنْ كَفَرْتُمْ إِنَّ
عَذَابِي لَشَدِيدٌ ﴿٧﴾ وَقَالَ مُوسَىٰ إِنَّ تَكْفُرًا أَنْتُمْ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ
جَمِيعًا فَإِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ حَمِيدٌ ﴿٨﴾

﴿وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا أَنْ أَخْرِجْ قَوْمَكَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ﴾ وه‌نیمه
ره‌وانه‌مان کرد موسا بۆلای تافمه‌کانی به‌چه‌ن‌دین نبی‌شانه‌ی ناشکرای ئیمه که به‌ل‌گه‌بوون
له‌سه‌ر توانای ئیمه و چه‌ن‌دین کاری به‌کخه‌رمان به‌خشی به‌موسا وینه‌ی داری ده‌ستی،

ئېھيئمان ووت: تۆ تاقمەكەى خۆت دەرېكە لە تاريكەكانى نەزانين و دوودلى بۆلای
روناكى زانيارى تەواو بېرواى نەپساو .

﴿ وَذَكِّرْهُمْ بِآيَامِ اللَّهِ ﴾ وەتۆ نامۆزگارى تاقمەكانت بکە بەھۆى ئەو پوداوانەى
ئەوتۆ گەلانى رابووردوو توشيان بوون، نامۆزگاريشيان بکەى بەھۆى ئەو چاكانەى خوا
کەدابووى بەوان کەلەھەموويان گەورەتر رزگارکردنى خوابو بۆ ئەوان لەسزای فیرعەون
ورزگارى کردن لەبەندايەتى و کۆيلەبى .

﴿ إِنَّ فِيْ ذٰلِكَ لَآيٰتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُوْرٍ ﴾ بەراستى ھەيە لەو پوداوانەداو
لەوچاكانەدا چەندین نیشانەى رۆن وئاشکرا بۆ ھەموکەسى خاوانى ئارامبى لەسەر ئازارو
ناخۆشى و بۆ کەسى سوپاسى خوا بکا لە سەرئەو چاكانەى خوا بەوى بەخشیبى .

﴿ وَاِذْ قَالَ مُوسٰى لِقَوْمِهٖ اذْكُرُوْا نِعْمَةَ اللّٰهِ عَلَیْكُمْ اِذَا اُنْجَاكُمْ مِنْ اٰلِ فِرْعَوْنَ يَسُوْمُنْكُمْ
سُوْرَ الْعَذَابِ ﴾ تۆ بیری ئەو کاتە بکەرەو موسا ووتى بەخزمەكانى خۆى: ئیوہبیری ئە
وچاکەبەى خوا بکەن بەسەرتانەوہ کاتى خوا ئیوہى رزگارکرد لە ئازارى پیاوماقولاى
فیرعەون ئەیان چیژا بەئیوہ خراپترین سزاکە ئیوہیان ئەکردبەبەندە .

﴿ وَيَذَّبُوْنَ اٰنْسَاعُكُمۡ وَيَسْتَخَيُّوْنَ نِسَاعُكُمۡ اِنَّ فِیْ ذٰلِكُمْ بَلٰٓءٌ مِّنۡ رَّبِّكُمْ عَظِیْمٌ ﴾
وہ کورەكانى ئیوہیان سەرئەبیرین وژنەكانى ئیوہیان بەزیندووی ئەھیشتەوہ بۆ بنەبرکردن
وتۆو بیری ئیوہ، چونکە یەكی لەزاناكانیان ھەوالى دا بەفیرعەون کورپك پەیدا نەبى
پاشایەتى تۆ بە دەستى ئەو کورە کوتایى بى دى. بە راستى لەو سزا سەختانەى ئیوہدا
ھەيە تاقى کردنەوہیەكى زۆر گەورەى خۆتانەوہ لەلایەن پەرورەدگارى ئیوہ .

﴿ وَاِذْ تَاَذَنۡ رَّبُّكُمْ لَیْنِ شُكْرُكُمْ لَاۤیْذَنۡ لَّكُمْ ﴾ وەبیری ئەو کاتەیش بکەنەوہ پەرورەدگارى
ئىوہ بەئىوہى راگەیاندا ئەگەر بەراستى ئیوہ سوپاسى خواتان بکردایە لەسەر ئەوچاكانە
دابوى بەئىوہ من چاکەى خۆم زۆرتر ئەکەم بۆ ئیوہ لە ھەردوو جیھاندا .

﴿ وَلَیْنِ کُفْرُكُمْ اِنَّ عَذَابِیۡ لَشَدِیْدٌ ﴾ وە ئەگەر ئیوہ بەراستى باوہرتان نەھیتیابى و
سوپاسى خواتان نەکردبى لەسەر ئەو چاكانەى دراوہ پشان بەراستى سزای من زۆر
سەختە، لەجیھاندا چاکەى خۆمتان لى ئەبەرم و لەپاشەرۆژدا بەئاگرى دۆزەخ سزتان ئەدەم .

﴿وَقَالَ مُوسَىٰ إِنَّ كُفْرَكُمْ وَأَنْتُمْ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا فَإِنَّ اللَّهَ لَغَفِيْرٌ حَمِيْدٌ﴾ وه موسا
ووتی به خزمه کانی خوئی: نه گهر ئیوه و هه موو که سی له زه ویدا هه موتان باوه رنه هیتن،
نرایی به راستی خوا پیوستی به هیچ که سی نیه، سوپاسی بو کراوه له لایه ن هه موو
برنه وه رانه وه ئیوه بیکه ن یا نه بیکه ن .

الْمَرِيَاتِكُمْ نَبَوُّا الَّذِيْنَ
مِنْ قَبْلِكُمْ قَوْمٌ نُوحٍ وَعَادٌ وَثَمُوْدٌ وَالَّذِيْنَ مِنْ
بَعْدِهِمْ لَا يَعْلَمُهُمْ إِلَّا اللَّهُ جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ
فَرَدُّوا أَيْدِيَهُمْ فِيْ أَفْوَاهِهِمْ وَقَالُوا إِنَّا كَفَرْنَا بِمَا أُرْسِلْتُمْ
بِهِ ؕ وَإِنَّا لَفِيْ شَكٍّ مِّمَّا تَدْعُونَنَا إِلَيْهِ مُرِيبٍ ﴿١﴾ قَالَتْ
رُسُلُهُمْ أَفِي اللَّهِ شَكٌّ فَاطِرِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يَدْعُوكُمْ
لِيَغْفِرَ لَكُمْ مِنْ ذُنُوبِكُمْ وَيُخْرِجَكُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ
مُّسَمًّى قَالُوا إِنَّ أَنْتُمْ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُنَا تُرِيدُونَ أَنْ تَصُدُّونَا
عَمَّا كُنَّا يَعْبُدُ ؕ آبَاؤُنَا فَأْتُونَا بِسُلْطَانٍ مُّبِيْنٍ ﴿٢﴾ قَالَتْ
لَهُمْ رُسُلُهُمْ إِنْ نَحْنُ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ
يَمُنُّ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ ؕ وَمَا كَانَ لَنَا أَنْ نَأْتِيَكُمْ

يَسْطُرِينَ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ
 ﴿١١﴾ وَمَالِنَا إِلَّا نَتُوكَّلَ عَلَى اللَّهِ وَقَدْ هَدَانَا سُبُلَنَا
 وَلَنَصْبِرَنَّ عَلَى مَا آذَيْتُمُونَا وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ

﴿١٢﴾

﴿اَلَمْ يَأْتِيَكُمُ نَبَأُ الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِكُمْ قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ وَثَمُوْدَ وَالَّذِيْنَ مِنْ بَعْدِهِمْ لَا يَعْلَمُهُمْ
 اِلَّا اللّٰهُ﴾ نایا نه هاتوره بۆ لای ئیوه هه والی که سانیکی نه وتۆ له پیش ئیوه وه بون له تاقمی
 نوح و عاد و گه لی هود و سه مودی تاقمی صالح و که سانیکی نه وتۆ له دوای نه وانه وه
 هاتون ژماره یان نه وهنده زۆرن هیچ که سی نایانزانئ مه گهر خوا، وهك عهره ب و جگهی
 عهره ب که بنه بر بوون وشوینه واریان نه ماوه .

﴿جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَرَدُّوا أُنُودَهُمْ فِيْ اَفْوَاهِهِمْ﴾ پیغه مه ره کانیا هاتبوون
 بۆلایان به چه ندین نیشانه ی په کخهر به لگه بون له سه ر پیغه مه رایه تی پیغه مه ره کانیا،
 دوایی نه و گه لانه دهستی خویانیان نه گیرایه وه بۆ ده میان له رِق و خه فه تاو نه یان کر وشت
 و باوه ریان نه هینا، به دهسته کانیا ئاماره یشیان بۆلای پیغه مه ره کانیا نه کرد ئیوه بی
 دهنگبن.

﴿وَقَالُوا اِنَّا كَفَرْنَا بِمَا اُرْسِلْتُمْ بِهِ وَاِنَّا لَفِيْ شَكٍّ مِّمَّا تَدْعُونَا اِلَيْهِ مُرِيبٌ﴾ وه نه و
 گه لانه به پیغه مه ره کانی خویانیان نه ووت: به راستی ئیمه باوه ر به شتی ناهیین ئیوه نیروان
 به وشته وه، به راستی ئیمه له گومانداین له راستی شتی ئیوه داوای نه کهن له ئیمه مروف
 نه خاته گومانه وه و جیگهی گومانه .

﴿قَالَتْ رُسُلُهُمْ اَفِی اللّٰهِ شَكٌّ فَاطِرِ السَّمَاوَاتِ وَالْاَرْضِ يَدْعُوْكُمْ لِيَغْفِرَ مِنْ ذُنُوْبِكُمْ﴾
 پیغه مه ره کانیا ووتیان: نایا له بون وده سه لاتی خوا دا گومانتان هه یه که بیه رستن؟

﴿ وَ لِنَصْبِرَنَّ عَلَىٰ مَا أَذَيْتُمُونَا وَعَلَىٰ اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ ﴾ وه بهراستی ئیمه ئارام نه گرین له سهر شتی ئیوه نازاری ئیمه ی بی نه دهن له دزایه تی ئیمه و له دژی ئایینی خواو، دواپی نه بی ههر له سهر خوا پشت بیهستی نه و که سانه ی پروایان به خوا هه یه وه هه موو کاریکی خویان ته سلیم به خوا نه کهن .

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلرُّسُلِ هُمْ لَنُخْرِجَنَّكُمْ مِّنْ أَرْضِنَا أَوْ لَتَعُوذُنَّ فِي مِلَّتِنَا فَأَوْحَىٰ إِلَيْهِمْ رَبُّهُمْ لَنُهْلِكَنَّ الظَّالِمِينَ ﴿١٢﴾ وَلَنُسَكِّنَنَّكُمْ الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِهِمْ ذَٰلِكَ لِمَن خَافَ مَقَامِي وَخَافَ وَعِيدِ ﴿١٤﴾ وَأَسْتَفْتَحُوا وَخَابَ كُلُّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ ﴿١٥﴾ مِّنْ وَرَآيِهِ جَهَنَّمُ وَيُسْقَىٰ مِنْ مَّاءٍ صَدِيدٍ ﴿١٦﴾ يَتَجَرَّعُهُ وَلَا يَكَادُ يُسِيغُهُ وَيَأْتِيهِ الْمَوْتُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَمَا هُوَ بِمَيِّتٍ وَمِنْ وَرَآيِهِ عَذَابٌ غَلِيظٌ ﴿١٧﴾

﴿ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلرُّسُلِ هُمْ لَنُخْرِجَنَّكُمْ مِّنْ أَرْضِنَا أَوْ لَتَعُوذُنَّ فِي مِلَّتِنَا ﴾ وه که سانی که باوهریان نه هینابوو ووتیان به پیغه مه رکانی خویان : بهراستی ئیمه ئیوه دهر نه کهین له زهوییه و له شارهی خومان یا نه بی بهراستی ئیوه بیته وه بو لای ئایینی ئیمه و له گهل ئیمه دا بن .

پیغه مه ران داوای راستی و دادپهروه ری و په ند وه رگرتیان نه کرد و زوریان له هه چ که سی نه نه کرد بیته سه ر ئایینی خوا، چونکه پیغه مه ران له سهر بنچینه ی بی زوری

دۆزه خدا ده روار دیان نه دری له ناوی بریتیه له کیم و زوخی پیسی دانیش توانی دۆزه خ
دینه دهره وه له وینه ناوی نهم رۆژه ناچی، زۆر نه کاله خوی نه ختیکی لی بخوا، ناتوانی
به ئاسانی قووتی بدا له بهر تانی ناخوشی و بوگه نی پیسی نه و زوخه .

﴿ وَ يَأْتِيهِ الْمَوْتُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَمَا هُوَ بِمَيِّتٍ ﴾ وه دیت بۆلای نه و بی باوه ره ئازاری
سه ختی مردن له هه موو لایه کی نه ندانه کانیه وه و نه و که سه نامری هه تا رزگاری بی له و
ناخوشیه و خوا نایه وی بمری هه تا ئازاری زۆر بی .

﴿ وَمِنْ وَرَائِهِ عَذَابٌ غَلِيظٌ ﴾ وه له پیش و پاشی نه و بی باوه رانه وه هیه سزایه کی
سه خت به ره و پیشی دی له هه موو کات و جیگه به کا، هه تا بیت سزاکه ی گرانتر نه بی .

خوا ی مه زن له نایه ته کانی پیشو ودا باسی سزادانی بی باوه رانی کرد. له مه و دوایش
رونی نه کاته وه که کرده و ی بی باوه ران پوچ نه بی و بی سو ده و سودی لی و هر ناگرن
له رۆزی دوایدا و نه فهرموی :

مَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ
أَعْمَلُهُمْ كَرَمَادٍ اشْتَدَّتْ بِهِ الرِّيحُ فِي يَوْمٍ عَاصِفٍ لَا يَقْدِرُونَ
مِمَّا كَسَبُوا عَلَى شَيْءٍ ذَلِكَ هُوَ الضَّلَالُ الْبَعِيدُ ﴿١٨﴾
لَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ إِنْ يَشَأْ
يَذْهَبْكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ ﴿١٩﴾ وَمَا ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ بِعَزِيزٍ
﴿٢٠﴾ وَبَرِّزُوا لِلَّهِ جَمِيعًا فَقَالَ الضُّعَفَاءُ لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا
إِنَّا كُنَّا لَكُمْ تَبَعًا فَهَلْ أَنْتُمْ مُغْنُونَ عَنَّا مِنْ عَذَابِ اللَّهِ

مِنْ شَيْءٍ قَالُوا لَوْ هَدَانَا اللَّهُ لَهْدَيْنَاكُمْ سَوَاءٌ عَلَيْنَا
أَجْرُ عَنَّا أَمْ صَبَرْنَا مَا لَنَا مِنْ مَّحِيصٍ ﴿٢١﴾

﴿مِثْلُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ﴾ وینهی کهسانیکی نهوتو باوهرپان بهپهروهردگاری خوین نههیناوه لهوشتهی نهخویریتهوه بهسهر ئیهودا لهشیواز و جورپانا، بهوجورهیه کهخوا نهفهرموی.

﴿أَعْمَالُهُمْ كَرَمَادٍ اشْتَدَّتْ بِهِ الرِّيحُ فِي يَوْمٍ عَاصِفٍ﴾ کردهوهکانیان کردویانه له جیهاندا وهك خوئه میشیکه بهتوندی با ههلی بگری و بیبا له رۆژیکا بای توندی تیدا پهیدا بی نه خوئه نه میتی. کردهوهی بی باوهرانیش بی پاداشته بویان.

زۆریه ی زانایان له مانا کردنی ئهم نایه ته دا فهرموویانه: بی باوهران سود وهرناگرن له کردهوهی چاکی خوین و بهخشینی دارایی و سهردان له خزم و دهست گیرویی ههژاران و خزمهتی مروفایهتی و تیرکردنی برسیه کان ههتا دی. بهلام هندی له زانایان نه لئین: نهو کهسهی چاکهیه بکا مروفایهتی پالی پیوه نابی، نهوکارهی کردوویهتی ههروخوایه بیهوی یانهیهوی. بیگومان کارکردن له بهر خوا پاداشته کهی لای خوایهو له کیسی ناچی چونکه خوا دادپهروهه، ئیتر بهههر شیویه بی پاداشتی نه داده وه له جیهاندا بی یا له پاشه رۆژدابی. بهسوک کردنی سزاکه ی، نهو هیش وانا کهیه نی خوا نهی خاته نیو ئاگری دۆزهخ، چاکه ی خوا نایه ته ژماره، بهلام ههر مروفی له بهر قازانج وهرگرتن له بازارگانیدا چاکه بکات نهك له بهر مروفایهتی وینهی کهسی چاکه له گه ل دانیش توانا بکا له بهر نهوهی هه لیبزین له کاتی هه لبژاردندا، خوای مهزن له جیهان و له پاشه رۆژدا پاداشتی ناداته وه. باسکردنی بی باوهران لیوه دا به تاییهتی مانای وانیه جگهی بی باوهران سود له چاکه وهر نه گرن بهو شیویه بی، نه بی بزاین باوهردارانیش پاداشتیان نادریته وه. نه گهر بو مه بهستی بازارگانی و سهر کهوتنی له جیهاندا نهك له بهر خوا.

﴿لَا يَقْدِرُونَ مِمَّا كَسَبُوا عَلَى شَيْءٍ ذَلِكَ هُوَ الضَّلَالُ الْبَعْدُ﴾ ئەو بئ باوه ره له رۆژی دواییدا توانایان نیه به سهر هه مو شتیكا کردویانه له جیهاندا به جۆری پاداشتی لی وهر بگرن، به وینهی ئەو خۆله می شهی با بردویه تی و ناتوانری بگپر پشته وه، به وینهی ئەو که سهیش له بهر بازرگانی چاکه ی کردی. نه که له بهر مرو فایه تی، ئەو گو مپرایه ی بی باوه ران هه رچه نده گو مانیان وایه چاکه یان کردوه ریگه ونکردنیکی دوره وه له راستیه وه دوره .

﴿أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ﴾ نایا تو نازانی و نابینی به راستی خوا دروستی کردوه ئاسمانه کان و زهوی بو کاریکی راستی دروستی کردون نه که به بی سود. ئاسمان و زهوی بهو هه موه بونه وه رانه وه به سهر یانه وهن دروستی کردوون به جۆریکی وایه شایسته ی دروستکردنیان بی و به لگه یشن له سهر توانای خوا، ئەو که سه ی ئه وانه ی دروست کردوه زور ئاسانه لای دروست کردنی ئیوه و زیندو کردنه وه تان له رۆژی دواییدا .

﴿إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ﴾ نه گهر خوا ئاره زو بکا ئیوه له ناو ئه باو دروست کراو و تاقمی تری تازه دروست نه کاو ئه یانه ئیته له جیهانه وه و بی فه رمانی خوا ناکه ن و له جیگه ی ئیوه ی دانیشه توانی مه ککه ی دای ئه نی .

﴿وَمَا ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ بِعَزِيزٍ﴾ وه له ناو بردنی ئیوه و هیان و دروست کردنی بونه وه رانی تری تازه گران نیه له سهر خوا، هه مو شتی لای خوا ئاسانه، دروست کردنی ئاسمانه کان و زهوی له دروست کردنی ئیوه گه وهره تره .

﴿وَبَرِّزُوا لِلَّهِ جَمِيعًا﴾ وه بونه واران به ئاده میزادو جنو که و فریشه وه هه مویان له رۆژی دواییدا ده ر نه که ون، له بهر ده م فه رمان و گه وهره یی خوا دا بو پر سیار و پاداشت وهر گرتن به ئه نده ی کرده وه کانی خویان .

﴿فَقَالَ الضُّعَفَاءُ لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا لَكُمْ تَبَعًا﴾ دوا یی لاوازو بی ده سه لاتن بهو که سانه ی داوای گه وهره یان نه کرد له جیهاندا ئه لێن: به راستی ئیمه دوا که و توو بچو کی ئیوه بوین له باوه ر نه هیان به پیغه مبه ره کان و به فه رمانی ئیوه هه لساوین .

﴿فَهَلْ أَنْتُمْ مُّعْتَوْنَ عَنَّا مِنْ عَذَابِ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ﴾ دووایی نایا نیموه لهه روژدها

نه گیر نه وه له نیمه له سزای خوا شتی و سزا نه درین ؟

﴿قَالُوا لَوْ هَدَانَا اللَّهُ لَهَدَيْنَاكُمْ﴾ سه رو که کان به ژیر دهسته کان نه لئین: نه گهر خوا

نیمه ی رزگار بکردایه له سزای خوئی و ږنگه ی رزگاری به نیمه نیشان بداییه نه مړو
به راستی نیمه ییش نیمه مان رزگار نه کردو ږنگه ی رزگار یمان نیشان نه دان. به لام نیمه هه مو

ږنگه یه کمان لی داخواوه، پارانه وه مان لی وهرناگیری و بی نویمیدبووین ؟

﴿سَوَاءٌ عَلَيْنَا أَغْزَرْنَا أَمْ سَبَرْنَا مَا لَنَا مِنْ مَّحِصٍ﴾ یه کسانه له سه ر نیمه نایا خه فته

بخوین و بگرین و هاوار بکهین یا نارام بگرین و بی دهنگ بین بو نیمه نیه رزگار یون و
راکردن هه تا رزگار مان بی له سزا، هه مو شتی براوه ته وه. کاتی هه ږه شه کردن له بی
باوه ران رابوردو گفته گوی نیوان ژیر دهسته و سه رو که کان کورتایی بی هات.

خوای مه زن باسی گفتو گوی شه یتان نه کا له روژی دوایداو نه فهرموی :

وَقَالَ الشَّيْطَانُ

لَمَّا قُضِيَ الْأَمْرُ إِنَّ اللَّهَ وَعَدَكُمْ وَعْدَ الْحَقِّ وَوَعَدْتُكُمْ

فَأَخْلَفْتُكُمْ وَمَا كَانَ لِي عَلَيْكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ إِلَّا أَنْ دَعَوْتُكُمْ

فَأَسْتَجِبْتُمْ لِي فَلَا تَلُمُونِي وَلُومُوا أَنْفُسَكُمْ مَا أَنَا

بِمُصْرِخِكُمْ وَمَا أَنْتُمْ بِمُصْرِخِيَّ إِنِّي كَفَرْتُ بِمَا

أَشْرَكْتُمُونِ مِنْ قَبْلُ إِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

﴿٢٢﴾ وَأَدْخِلَ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ

تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ تَحِيَّتُهُمْ
فِيهَا سَلَامٌ ﴿ ٣٣ ﴾

﴿ وَقَالَ الشَّيْطَانُ لَمَّا قُضِيَ الْأَمْرُ ﴾ وه شهیتان ئه‌لی به دوست و په‌یره‌وانی خوی له‌روژی دوایدا کاتی هه‌مو فه‌رمانی ئه‌برێشه‌وه، باوه‌رداران و به‌هه‌شتیه‌کان ئه‌چنه به‌هه‌شت و دۆزه‌خیه‌کان ئه‌چنه نیو دۆزه‌خه‌وه ئه‌بێ به‌ووتار خوێنی خراپه‌که‌ران له ئاده‌میزادو جنۆکه ئه‌لی :

﴿ إِنَّ اللَّهَ وَعَدَكُمْ وَعَدَ الْحَقِّ وَوَعَدْتُكُمْ فَأَخْلَفْتُكُمْ ﴾ به‌راستی خوا به‌ئێنی دابو به‌ ئیوه به‌ ئێنیکی راست که‌خوا ئیوه زیندو ئه‌کاته‌وه و پرسیارتان لی ئه‌کاو پاداشت و تو‌له‌ی کاره‌کانتان ئه‌داتی به‌گویره‌ی کرده‌وه‌ی خۆتان، دوا‌یی من به‌ئێم ئه‌دا به‌ ئیوه و پیم ئه‌وتن: زیندو‌بو‌نه‌وه‌و به‌هه‌شت و دۆزه‌خ نین، دوا‌یی من درۆم له‌گه‌ڵ ئیوه ئه‌کردو به‌دژی ئیوه‌وه هه‌له‌سه‌م .

﴿ وَمَا كَانَ لِي عَلَيْكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ ﴾ وه من هیچ ده‌سه‌لاتێکم نه‌بوو به‌سه‌ر ئیوه‌دا ناچارتان بکه‌م بۆ‌لای بێ باوه‌ری و بێ فه‌رمانی خواداو خۆتان سه‌ربه‌ست بوون ئه‌تان توانی دژی من راوه‌ستن .

﴿ إِلَّا أَنْ دَعَوْتُكُمْ فَاسْتَجَبْتُمْ لِي ﴾ مه‌گه‌ر من بانگی ئیوه‌م نه‌کرد بۆ‌لای گو‌م‌رای‌ی به‌جوان کردنی من ئه‌و کارانه‌ بۆ‌تان به‌بێ ئه‌وه‌ی ئیوه‌ من ببینن ، دوا‌یی ئیوه به‌په‌له‌ و و‌لامی منتان ئه‌دایه‌وه .

﴿ فَلَا تَلُمُونَنِي وَلُومُوا أَنْفُسَكُمْ ﴾ دوا‌یی تانه له‌من نه‌ده‌ن و لۆمه‌ی من مه‌که‌ن بۆ کردنی بێ فه‌رمانی خواو ئه‌و شته‌ی ئیستا تو‌شتان بو‌هو سه‌رزه‌نش و لۆمه‌ی خۆتان بکه‌ن که‌دوا‌ی فه‌رموده‌ی راستی خوا نه‌که‌وتن و دوا‌ی درۆی من که‌وتن و ئه‌تان توانی رێگه‌ی چا‌ک بدۆزنه‌وه به‌هۆی ئه‌قلی خۆتانه‌وه .

﴿ مَا أَنَا بِمُصْرِحِكُمْ وَمَا أَنتُمْ بِمُصْرِحِي ﴾ من ئیوه رزگارناکهه له سزای خواو ئیوهیش

من رزگارناکهه له سزای خوا هیچ لایه کمان فریای هیچ لایه کمان ناکهوین .

﴿ إِنِّي كَفَرْتُ بِمَا أَتْرَكْتُمُونِي مِنْ قَبْلُ ﴾ بهراستی من نهمرۆ باوهرم بههاوبهشی کردنی

ئیوه نیه که شتانهتان نه کرد لهمهوبهر بههاوبهش بو خوا لهپهرستنداو من بیزارم

لههاوبهش دانان بو خوا ، نهگهر ئیوه ژیر بونایه منتان نهئه کرد بههاوبهشی خوی مهزن .

﴿ إِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ ﴾ بهراستی بوسته مکاران له خویان ههیه سزایه کی

نازاردهرو سهخت و بهردهوام .

بۆزانی : ههمو شتی سهرهتاو کۆتایی بو ههیه جگهی خوی مهزن کهههر بووه ههر

نهشی و ناگۆری .

بهلام وائهیی سهرهتای کاری بهرووالت بهچاک دائه نرئ و کۆتایی پی دی بهدزی

سهرهتاکی . به پیچهوانهیشهوه وائهیی سهرهتای کاری بهخراپ نهیینرئ و کۆتایی پی دی

بهچاکه ، بۆیه ناتوانرئ ئیمه فهрман بدهین بهسهرهتاو کۆتایی ههموشتی نهبهچاک و

نهبهخراپ ، ههر خوا ئهزانی بهپاشهروژی ههموشتی و ئهو شتانه له ئیمهوه نازانرین .

بۆغونه قارون لهسهرهتاو خوی بهبهختیار ئهزانی ، کۆتایی پی هات بهخوی و دارایی و

سامانیهوه چون بهناخی زهویدا . پاشهروژی باوهرداران بهختیاری و خوشحالیه ههرچهنده

له سهرهتاو توشی ناخۆشی بوون وهک خوی مهزن ئهفهرموی :

﴿ وَادْخُلِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ﴾ وه

کهسانیکی نهوتۆ باوهریان هیناوه کردهوه چاکهکانیان کردوهئهخرینه چهندین بهههشتی

نهروا بهژیر درهخت و ئهم لاوای کۆشکهکانیانا چهندین روبراری شیرین و پوخته .

تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ تَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَالَكُمْ ﴿٢٢﴾

﴿وَقَالَ الشَّيْطَانُ لِمَا قُصِيَ الْأَمْرُ﴾ وه شهيتان ئهلی به دۆست و پهیرهوانی خوئی له پروژی دوایدا کاتی هه مو فهرمانی ئه برتیه وه، باوهرداران و بهههشتیه کان ئه چنه بهههشت و دۆزهخیه کان ئه چنه نیو دۆزهخه وه ئه بی بهووتار خوینی خراپه کهران له ئاده میزادو جنوکه ئه لی :

﴿إِنَّ اللَّهَ وَعَدَكُمْ وَعْدَ الْحَقِّ وَوَعَدْتُكُمْ فَأَخْلَفْتُكُمْ﴾ به راستی خوا به لینی دابو به ئیوه به به لینیکی راست که خوا ئیوه زیندو ئه کاته وه و پرسیارتان لی ئه کاو پاداشت و تۆله کاره کانتان ئه داتی به گویره ی کرده وه ی خوٲان، دوا بی من به لینیم ئه دا به ئیوه و پیم ئه وتن: زیندو بونه وه بهههشت و دۆزهخ نین، دوا بی من درۆم له گه ل ئیوه ئه کردو به دژی ئیوه وه هه لئه سام .

﴿وَمَا كَانَ لِيَ عَلَيْكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ﴾ وه من هیچ دهسه لاتیکم نه بوو به سه ر ئیوه دا ناچارتان بکه م بۆلای بی باوه ری و بی فهرمانی خواداو خوٲان سه ره به ست بوون ئه تان توانی دژی من را وه ستن .

﴿إِلَّا أَنْ دَعَوْتُكُمْ فَاسْتَجَبْتُمْ لِي﴾ مه گه ر من بانگی ئیوه م ئه کرد بۆلای گو مرای بی به جوان کردنی من ئه و کارانه بۆتان به بی ئه وه ی ئیوه من بیسن ، دوا بی ئیوه به په له وولامی منتان ئه دایه وه .

﴿فَلَا تَلُمُونِي وَلَوْ مَوْئِدِي وَكُلُّكُمْ لَنْفُسِكُمْ﴾ دوا بی تانه له من نه ده ن و لۆمه ی من مه که ن بۆ کردنی بی فهرمانی خوا و ئه و شته ی ئیستا توشتان بو وه سه رزه نشت و لۆمه ی خوٲان بکه ن که دوا ی فهرموده ی راستی خوا نه که وتن و دوا ی درۆی من که وتن و ئه تان توانی ریگه ی چاک بدۆزنه وه به وه ی ئه قلی خوٲانه وه .

﴿ مَا أَنَا بِمُصْرِحِكُمْ وَمَا أَنَا بِمُصْرِجِيَّ ﴾ من ئیوه رزگارناکهه له سزای خواو ئیوه‌یش

من رزگارناکهه له سزای خوا هیچ لایه کمان فریای هیچ لایه کمان ناکه‌وین .

﴿ إِنِّي كَفَرْتُ بِمَا أَتْرَكْتُمُونِي مِنْ قَبْلُ ﴾ به‌راستی من نه‌م‌پرو باوه‌رم به‌هاوبه‌شی کردنی

ئیه‌یه نه که شتانه‌تان نه‌کرد له‌مه‌وبه‌ر به‌هاوبه‌ش بو خوا له‌په‌رستنداو من بی‌زارم

له‌هاوبه‌ش دانان بو خوا ، نه‌گه‌ر ئیوه ژیر بونایه منتان نه‌نه‌کرد به‌هاوبه‌شی خوای مه‌زن .

﴿ إِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ ﴾ به‌راستی بوسته‌مکاران له‌خوێان هه‌یه سزایه‌کی

نازارده‌رو سه‌خت و به‌رده‌وام .

بۆزانین : هه‌مو شتی سه‌ره‌تاو کوژیای بو هه‌یه جگه‌ی خوای مه‌زن که‌هه‌ر به‌وه‌هه‌ر

نه‌شبی و ناگوژی .

به‌لام واته‌بی سه‌ره‌تای کارئ به‌روواله‌ت به‌چاک دائه‌نری و کوژیای پی دی به‌دژی

سه‌ره‌تاکی . به‌پیچه‌وانه‌یشه‌وه واته‌بی سه‌ره‌تای کارئ به‌خراپ نه‌بینری و کوژیای پی دی

به‌چاکه ، بۆیه ناتوانری ئیمه‌ فه‌رمان به‌ده‌ین به‌سه‌ره‌تاو کوژیای هه‌موشتی نه‌به‌چاک و

نه‌به‌خراپ ، هه‌ر خوا نه‌زانئ به‌پاشه‌روژی هه‌موشتی و نه‌و شتانه له‌ئیمه‌وه نازانری .

بۆئونه قارون له‌سه‌ره‌تاو خۆی به‌به‌ختیار نه‌زانئ ، کوژیای پی هات به‌خۆی و دارایی و

سامانیه‌وه چون به‌ناخی زه‌ویدا . پاشه‌روژی باوه‌رداران به‌ختیاری و خوشحالیه هه‌رچه‌نده

له‌سه‌ره‌تاو توشی ناخۆشی بوون وه‌ک خوای مه‌زن نه‌فه‌رموی :

﴿ وَأَدْخِلِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ﴾ وه

که‌سانیکئ نه‌وتو باوه‌ریان هیناوه‌ه کرده‌وه چاکه‌کانیان کرده‌وه‌خه‌رنه‌چه‌ندین به‌هه‌شتی

نه‌روا به‌ژیر دره‌خت و نه‌م لاو‌لای کۆشکه‌کانیا ناچه‌ندین رو‌باری شیرین و بوخته .

﴿ خَالِدِينَ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ ﴾ بهرده وامن له نيو نهو بهه شتانه بههوى دهستور

فهرمانى پهروه دگارى خويان و بهخوش گوزهرانيه وه رانه بوپرن .

﴿ نَحْنُ فِيهَا سَلَامٌ ﴾ گفتوگو و کات باشيان له گهل به کتري و فرشته کانش

له گهل نه واندا سلاو کرده، له پاشا خوى مهزن وينه لي نه دا بوپرون کرده وه و جياوازي

نيوان ناده ميزادى چاک و خراب و نه فهرموى :

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا كَلِمَةً طَيِّبَةً

كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ أَصْلُهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا فِي السَّمَاءِ ﴿٢٤﴾

تَوَاتَى أَكْلُهَا كُلِّ حِينٍ بِإِذْنِ رَبِّهَا وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ

لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٢٥﴾ وَمِثْلُ كَلِمَةٍ خَبِيثَةٍ

كَشَجَرَةٍ خَبِيثَةٍ اجْتُثَّتْ مِنْ فَوْقِ الْأَرْضِ مَا لَهَا مِنْ قَرَارٍ

﴿٢٦﴾ يَثْبُتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ

الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ وَيُضِلُّ اللَّهُ الظَّالِمِينَ وَيَفْعَلُ

اللَّهُ مَا يَشَاءُ ﴿٢٧﴾

﴿ أَلَمْ تَرَ كَيْفَ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا كَلِمَةً طَيِّبَةً ﴾ ثايا تو نه ت زانيوه و نه تبينيوه خوا وينه

باس نه کاو رووونى نه کاته وه وينه و وشه به کى پاک و سود به خش بوهمو کار نيکى جيهان

و ثابين، نه و وشه به نه گپري :

﴿ كَشَجَرَةٍ طَبِيعَةٍ اَصْلُهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا فِي السَّمَاءِ ﴾ بهوینیه درختیکی پاک و ریشوه کانی چوبی بهزه ویداو خوی گرتبی و لقه کانیشی بهرهو ژور چوبی بهناسمانداو دوربی لهپیسایی زهوی و بونی پیس ههتا بهرهمه کهی دوربی لههمو نهخوشیه . نهو درهخته خورمابی یا جگهی خورما گرنگ نیه .

﴿ تَوَاتَى اَكْلُهَا كُلَّ حِينٍ بَاذَنِ رَبِّهَا ﴾ نهو درهخته ههمو وهرزی بهرهمو میوهی خوی بهرپک و پکی نهبهخشی به نادهمیزاد بههوی دهستور و فهرمانی بهروهردگار و دروست کهری خوی .

بۆزاین : مهبهست لهو ووشه پاکه ووشهی یهکیتی خوایه (لاله الا الله) ییگومان نهو ووشهیه سهراوهی ههمو راستیه که . نهتوانی مانای نهو ووشهیه بکری بههمو ووشهیه سود بگهیهنی به نادهمیزادو چاکهو خوشی بدا بهسهریانا بههر جوژی بی ، نیر بهر ناینی یا بۆ یاسا و دهستور ، گهورهترین ووشه و گفتوگو رابهپینه لهدژی کاربهدهستانی ستهمکارو له دژی بهکری گیراوان و کۆنه پهستان و یاریده رانی ستهمکاران کهسهراوهی ههمو دهردیکن .

بهکورتی ههروهک نهو درهخته پاکه سودی لی وهرنه گیری لهبههرهمه کانی و میوه درهخته کهی . ووشهی چاکیش سودی ههیه بۆ بهرهو پیش بردنی ناین و نیشتمان و ناسایشی جیهان و نهپته هوی خوشهویستی بهردهوام لهنیو نادهمیزادا .

﴿ وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴾ وهخو وینه کان رون نهکاتهوه بۆ نادهمیزاد بۆنهوهی نامۆزگاری وهربگرن و تهمی خواربن .

﴿ وَمَثَلُ كَلِمَةٍ خَبِيثَةٍ كَشَجَرَةٍ خَبِيثَةٍ ﴾ وهوینیهی گفتوگو ووشهی پیس و ناپاک کهبریتیه لهبی باوهری وهاوبهشدنان بۆخواو دروست کردنی نازاوهو بیروباوهری کاول کهر بهوینیهی درختیکی پیس و تال و بۆگهن و تام ناخوش و بهرهممیکی قیزه وونی ههیه و هیچ سودیکی نهبی بهو جزرهی نیوه نهینن . بهلام لهوانهیه له خزمهت خوادا سودی ههبی و نیمه نایزانن نهو درهختهیش وهک کاله کهمارانهو قهرژاله یه .

﴿ اجْتَسَتْ مِنْ فَوْقِ الْأَرْضِ مَالَهَا مِنْ قَرَارٍ ﴾ ههَل بکتری به خوری ریشوه کانیه وه له سهر زهوی و پارچه پارچه بکری . بۆته و دره خته نیه راوهستان و مانه وهی له زه ویدا ، نه بهرهمه که ی سودی لی وهرته گیری و نه خویشی سیبهری هیه بۆ پشودانی دانیشتوانی . مروقی خرابیش وینهی نه و دره ختهیه ره وشت خراب و زمان پیس و پرو پاگه ندهی خراب بلا و نه کاته وه بۆ نازاردانی دانیشتوان .

﴿ يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ ﴾ وه خوا که سانیکی نهوتۆ باوهریان هیناوه پایه داریان نه کا به گفتوگۆی بهردهوام و بی کوتایی و نه براوهو جیگهی گرتوه له دلیانا که بریتیه له مهبهست له ناوه روکی (لاله الا الله) له زیان و زینده گانی جیهان و له روژی دوايشدا . له جیهاندا بهرگه نه گرن له سهر نازارو واز له تاین نابهرن ، له روژی دوايشدا له گۆره کانیانا زمانیان ناپیچیی بهیه کاو وولامی فریشته کان نه ده نه وه . زانایان هه ندیکیان نه لێن : نهو نایه ته هاته ته خواره وه ده رباره ی سزای گۆرو ته لقین کردن و فیڕگردنی مردوو و و جۆری وولامدانه وه یان .

بۆزانین : مهبهست لهو باوهرداران لهو نایه ته دا نهو باوهرداران مهبهسته باوهر به خواو به پیغه مبهر به یتن و له پاشا نه که ونه گومانه وه و کۆشش بکه ن به دارایی و به گیانی خویانه وه له ریگهی تاینی خوادا .

مهبهست نهو که سانه نیه بللی باوهرم به خواو به پیغه مبهرو روژی دوايي هیناوه و که چی راستی بهرپا نا کاو ریگه له خراپه نه گری و به نازایه وه بهرگری له ستهم نه کا .

﴿ وَيُضِلُّ اللَّهُ الظَّالِمِينَ وَيَفْعَلُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ ﴾ وه خوا سته مکاران له ریگهی راست لانه دا به هوی بی باوهری و درو کردن و یاسخی بونیان له فه رمانی خواو ستهم کردنیان له خوین و له جگهی خوین و دهست درێژی و بوختان کردنیان به پیغه مبهران و باوهرداراندا ، خوا هه ر شتی ئاره زوی بکا نه یکا له پاداشتی پیاو چاکان و له سزادانی تاوانباران و گه رانه وه بۆ ئاره زوی خوا نیه .

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ بَدَّلُوا نِعْمَتَ اللَّهِ كُفْرًا
 وَأَحَلُّوا قَوْمَهُمْ دَارَ الْبَوَارِ ﴿٢٨﴾ جَهَنَّمَ يَصَلُّونَهَا وَنَسَ
 الْقَرَارُ ﴿٢٩﴾ وَجَعَلُوا لِلَّهِ أُنْدَادًا لِيُضِلُّوا عَنْ سَبِيلِهِ قُلْ
 تَمَتَّعُوا فَإِنَّ مَصِيرَكُمْ إِلَى النَّارِ ﴿٣٠﴾ قُلْ لِعِبَادِيَ الَّذِينَ
 ءَامَنُوا يُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً
 مِّن قَبْلِ أَن يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا بَيْعَ فِيهِ وَلَا خِلَالٍ ﴿٣١﴾

﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ بَدَّلُوا نِعْمَتَ اللَّهِ كُفْرًا﴾ نایا تو نه تروانیوه بولای که سانیکی نه وتو
 چاکه و سوپاس کردنی خویان گورپوه بو بی باوه ری و سوپاس نه کردنی خوا . یانی ناردنی
 پیغمه مران بو لای قوره شیه کان و بو لای گهلانی رابور دوو گه وره ترین چاکه ن بو یان ،
 نه که تنه ا بو نه وان . به لکو بو لای هه موو بی باوه ران که له جیاتی نه وه ی سوپاسی
 خوابکه ن و باوه ریان پی بکه ن نازاریان نه دان و به درویان نه خسته نه وه .

بو زانین : خوی مه زن قوره شیه کانی له لای خانوی خوی دانابوو ، به بو نه وه به ره هم
 ومیوه ی هریمه کانی تریان بو نه هات به ناسانی و له کهس نه نه ترسان له کاتی که دانیشتران
 نه م لاو لایان هه لته گیران و نازار نه دران و نه وان به بی ترس نه زیان . ریژی شی لی گرتن به
 ناردنی پیغمه مر بو لایان . له گهل نه و چاکاندا باوه ریان پی نه هیتا ، به رگری نایینه که یان
 نه کرد ، بو یه خوی مه زن چاکه و خوارده مهنی لی گرتنه وه ماوه ی حه وت سال تووشی گرانی
 کردن ، له جهنگی به دردا زوریان کوژران و دیل کران و بون به پی شه وای سته مکاران . بو
 نه و مه به سته خوی گه وره نه فهرموی:

﴿وَأَحْلُوا قَوْمَكُمْ دَارَ الْبَوَارِ جَهَنَّمَ يَصْلَوْنَهَا بِئْسَ الْقَرَارُ﴾ وهه و كه سانه چاكه
خوایان گۆری نه و گهلهی خوځیان هاو بهشی نه وانیان كرده بی باوه ریدا ناردنیان بو لای
خانوی له ناوچوون كه بریتیه له دۆزه خ نه و ان نه چنه ناوی و نازاره كهی نه چیژن و ،
خراب خانوی وهستان وتی چونه دۆزه خه بو ئارامگرتن .

﴿وَجَعَلُوا لِلَّهِ أُنْدَادًا لِيُضِلُّوا عَنْ سَبِيلِهِ﴾ وه گپراویانه بو خوا چه ندین هاو بهشی .
له پهرستنداو خوځشیان نه ویستن وهك خوشه ویستی خوا له بهر نه وهی گهله كهی خوځیان
له ریگه ی راست لابدهن .

﴿قُلْ تَمَتُّعُوا فَإِن مَصِيرَكُمْ إِلَى النَّارِ﴾ تو بلی بهو بت پهرستانه : ئیوه رابویرن و
بخۆن و بژین له جیهاندا . بهراستی گهرا نه وهی ئیوه بو لای ناگری دۆزه خه .

كاتی خوای مهزن به هه ره شه وه فه رموی به بی باوه ران : ئیوه رابویرن به ناز و
خواردنه منی جیهان ، به پیغه مهر ﴿ص﴾ نه فه رموی :

﴿قُلْ لِعِبَادِي الَّذِينَ آمَنُوا يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ﴾ تو بلی بهو به ندانه ی نه وتۆی من باوه ریان
هیناوه : ئیوه پیوسته نوێزه کانتان بکهن و بهر پای بکهن به و جوړه ی فه رمانتان بی ته دری ،
چونكه نوێژ ئیوه نه گپریته وه له تاوان .

﴿وَيَنْفَقُونَ مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً﴾ وه پیوسته بیه خشن به هه ژاران هه ندی له و
شتانه ئیمه به خشیو مانه به و ان به په نهانی و به ناشکرا ، ئیتر نه وهی ئیوه نه بیه خشن
پیوست کرابی له سه رتان یانه .

﴿مَنْ قَبْلَ أَنْ تَأْتِي يَوْمَ لَا يَنْبَغُ فِيهِ وَلَا خِلَالِ﴾ له پیش نه وهی كه بیته رۆژی نه کرین
ونه فروشتن و نه دۆستی تیدا نیه هه تا بیکه ن به بهر تیل و تکا کار لای خوای مهزن .

كاتی خوای مهزن باسی پیاو خراپان و پیاو چاكانی كرد و رویشی كرده وه به ختیاری
دهست ناکه وی به جگه ی ناسینی خوا و پیوسته فیڕی به لگه یش بن له سه ر توانای خوا ،
له م ئایه ته ی دوا ییدا باسی نه و شتانه ی نه كا نه بنه هۆی سوپاس كردنی خوا و په رستی خوا
له لایه ن هه مو ئاده میزاده وه و نه فه رموی :

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ

السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ

بِهِ مِنَ الشَّجَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْفَلَكَ لِتَجْرِيَ

فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْأَنْهَارَ ﴿٣٢﴾ وَسَخَّرَ لَكُمُ

الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ دَائِبَيْنِ وَسَخَّرَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ ﴿٣٣﴾

وَعَاثَكُمْ مِنْ كُلِّ مَاسٍ لَتَمُوهُ وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَتَ اللَّهِ

لَا تُحْصَوْهَا إِنَّ الْإِنْسَانَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ ﴿٣٤﴾

﴿اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الشَّجَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ﴾ خوا که سبکی نه و تو به دروستی کردوه ناسمانه کان و زهوی به و هه موشانه له ناویانان و له سه ریانه وه هه ، خوا نار دویه تیه خواره وه و له هه وره و لای ناسمانه وه و ناوی ، دواپی خوا دهر نه هیتی و پهیدا نه کا به هو ی ناوه وه رۆزی له به رومی دره خسته کان و کشت و کالی زهوی بۆ سوودی ئیوه و بۆ خواردن و خواردنه وه و پۆشاک و پاخراو سه ره خه ری ئیوه .

﴿وَسَخَّرَ لَكُمُ الْفَلَكَ لِتَجْرِيَ فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ﴾ وه خوا رامی کردوه بۆ سوودی ئیوه که شتیه کان هه تا برۆن به ناو، ده ریاکانا به هو ی فه رمانی خوا و بۆ هه رجیگه یه بتانه وی بۆی برۆن .

﴿وَسَخَّرَ لَكُمُ الْأَنْهَارَ﴾ وه خوا رامی کردوه بۆ سوودی ئیوه رۆوباره کان هه تا ئیوه ناوی لی بخۆنه وه و ناژاله کانتان و کشت و کال و بیستانه کانی خۆتانیان پی ناوبده و

به كارى بهتىن بۆ بهنداو و هاتوچۆ بکهن به ناویانا و وزه‌ی کاره‌بای لی‌په‌یدا بکهن و چه‌ندین شتی تریش .

﴿ وَسَخَّرَ لَكُمُ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ دَائِبَيْنِ ﴾ وه خوا رامی کردوه بۆ سوودی ئیوه خورو مانگ دین و نه‌رۆن به‌به‌رده‌وامی ، خور بۆ دیاری کردنی سال و رۆژ و شه‌و و بۆ پروناکی له‌ رۆژ و بۆ وه‌رگرتنی گهرماو و وزه‌ی گهرمایى و چه‌ندین شتی تریش، مانگ بۆ دیاری کردنی دووازده مانگه‌و پروناکی له‌ شه‌ودا و بۆ وه‌رگرتنی فیتکایی و شتی تریش .

﴿ وَسَخَّرَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ ﴾ وه خوا رامی کردوه بۆ سوودی ئیوه شه‌و و رۆژ . شه‌و بۆ پشوودان و خه‌وتن ، رۆژ بۆ کارکردن و په‌یداکردنی هۆی ژیان .
﴿ وَآتَاكُم مِّنْ كُلِّ مَاسٍ لِّتَشْكُوهُ ﴾ وه‌خوا به‌خشیویه به‌ئیه‌هه‌ندی له‌هه‌مو شتی ئیوه داواتان کردوه ، له‌پێویستی خوتان و له‌دارایی و منال و زۆر شتی تریش .
﴿ وَإِنْ تُعِدُّوا نِعْمَةَ اللَّهِ لَا تُحْصُوهَا إِنَّ الْإِنْسَانَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ ﴾ وه‌نه‌گهر ئیوه چاکه‌ی خوا بژمیرن ، ئیوه بۆتان نایه‌نه ژماره‌ و بۆتان ناکرێ ئه‌وه‌نده زۆرن ، به‌راستی ئاده‌میزاد زۆرسته‌م له‌ خویان ئه‌که‌ن و سوپاسی چاکه‌کانی خوا ناکه‌ن .

زانایانی ده‌رووناس بیران جیاوازه‌ ده‌رباره‌ی ئاده‌میزاد . ئایا خۆی له‌ خویا تاوانکاره‌ به‌گوێره‌ی سروشتی خۆی یانه‌ ؟ . له‌سالی (۱۸۳۲) دا (۵۲۸) زانانی ده‌رووناسی کۆبونه‌وه‌ ده‌ستیان کرد به‌گفتوگۆ له‌وباره‌وه‌ زۆرتر له‌وان لایان وابوو به‌لگه‌ نیه‌ له‌سه‌ره‌وه‌ی مروّف نه‌توانی خۆی رزگاربکا له‌تاوان ، هه‌ندیکیاندرژایه‌تی ئه‌وانیان ئه‌کرد . ئه‌وه‌ی راستی پێت مروّف به‌تاوانبار له‌دایک نه‌بوه . ئه‌گهر به‌تاوانبار له‌دایک بوپی ئه‌بی داوای هیچ چاکه‌یه‌کی لی‌نه‌کرێ و سزادانی و پرسیارکردن له‌سته‌م ناجۆریی و ئایین و ده‌ستور و یاسا بوچ و بی مانایی . به‌لام مروّف به‌هۆی چه‌ندین کاری ده‌ره‌کی په‌لاماری تاوان ئه‌دا وه‌ک برسیتی پالی پێوه‌ ئه‌نی بۆ دزی و جه‌رده‌یی . ئاواتی پروبوچ پالی پێوه‌ ئه‌نی ئاپاکی و به‌کرێ گیراوی و بۆ لای نیشتمان فرۆشتن . ئاده‌میزاد جیاوازن له‌

به كترى . هندیکیان دهروونیان لاوازه خویان ناگرن له بهردهم نارەزووی خویانان دهست درێژنه كهنه سەر دارایی جگهی خویان و داوین پیسی نه كهن و كه چى خاوهن داراین و زنى رهواى خویان ههیه .

وَإِذْ

قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هَذَا الْبَلَدَ آمِنًا وَاجْنُبْنِي وَبَنِيَّ
 أَنْ نَعْبُدَ الْأَصْنَامَ ﴿٣٥﴾ رَبِّ إِنَّهُمْ أَضَلُّنَ كَثِيرًا مِّنَ النَّاسِ
 فَمَنْ تَبِعَنِي فَإِنَّهُ مِنِّي وَمَنْ عَصَانِي فَإِنَّكَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٣٦﴾
 رَبَّنَا إِنِّي أَسْكَنْتُ مِنْ ذُرِّيَّتِي بُوَادٍ غَيْرِ ذِي زَرْعٍ عِنْدَ بَيْتِكَ
 الْمُحَرَّمِ رَبَّنَا لِيُقِيمُوا الصَّلَاةَ فَاجْعَلْ أَفْعِدَةً مِّنَ النَّاسِ
 تَهْوِي إِلَيْهِمْ وَارْزُقْهُمْ مِّنَ الثَّمَرَاتِ لَعَلَّهُمْ يَشْكُرُونَ ﴿٣٧﴾
 رَبَّنَا إِنَّكَ تَعْلَمُ مَا نُخْفِي وَمَا نُعْلِنُ وَمَا يَخْفَى عَلَى اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ
 فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ ﴿٣٨﴾ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي وَهَبَ لِي
 عَلَى الْكِبَرِ إِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ إِنَّ رَبِّي لَسَمِيعُ الدُّعَاءِ ﴿٣٩﴾
 رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ
 دُعَاءِ ﴿٤٠﴾ رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ

الْحِسَابُ

﴿ وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّي اجْعَلْ هَذَا الْبَلَدَ آمِنًا ﴾ وه تو بیری نهو کاته بکهره وه ئیبراهیم ووتی: نهی پهروه ردگاری من: تو ئهم شارهی مه ککه بگیږه به جیگه یه کی بی ترس و کس نه توانی بیروختی هه تا نزیك روژی دواپی .

﴿ وَأَجْنِبْنِي وَبَنِيَّ أَنْ نَعْبُدَ الْأَصْنَامَ رَبِّ أَنْ هُنَّ قَدْ أَضَلَّلْنِ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ ﴾ وه تو من وکوره کانم دوور بخهره وه له وهی که ئیمه بته کان بیهرستین و بهرده و ایمان بکه له سهر پهرستنی خوت . نهی پهروه ردگاری من : بهراستی نهو بتانه زور کهسیان له ریگه ی راست و خوا پهرستی لاداره .

بوزانین : ئهم ئایه ته له وه وه هاتووه : کاتی ئیبراهیم ﴿ ﷺ ﴾ نهو بتانه ی شکاند که گه له که ی نه یان پهرستن ، گه له که ی برپاریاندا ئیبراهیم بسوتین و توله ی بته کانی لی بکه نه وه . بو نهو مه بهسته درخت و پوشیکی زوریان کو کرده وه و چالیکی زوریان و قولیان کهند و درخت و پوشه کانیان فریدایه ناوی و ناگریان تی به دراو ئیبراهیمیان خسته ناو ناگره که ، خوی مه زن ناگره که ی بو سارد کرده وه و نهی سوتاند و به بی وهی دهرچوو ، خوا ئیبراهیمی رزگار کرد له نازاری نهو ناگره .. پاشای گه له که ی ناوی نه مرود بو فره مانی دا به دهر کردنی ئیبراهیم له خاکی عیراق ، له گه لّ خاو خیزانه که ی و لوتی برازی چون بو شام . ماوه یه به ویستی خوا له وی مانه وه . له دوا پیدا چوون بو میسر ، فیرعه ونی نهو کاته چهند دیاریکی له گه لّ کاره که ری به ناوی (هاجره) پیش کهش به سارا خاتونی زنی ئیبراهیم کرد و نهویش کاره که ره که ی به خشی به ئیبراهیم ، دواپی ئیبراهیم گه راپه وه بو شام له گه لّ نهو که سانه ی له گه لی بوون ، دواپی ئیبراهیم له خاتوو هاجره کورپکی بوو ناوی نا ئیسماعیل . پاش ماوه یه له خاتون سارایش کورپکی بوو ناوی نا ئیسمحاق ، پیغه مه ری ئیسلام له نه وه ی ئیسماعیله .

﴿ فَمَنْ تَبِعَنِي فَإِنَّهُ مِنِّي وَمَنْ عَصَانِي فَإِنَّكَ غَافُورٌ رَّحِيمٌ ﴾ دواپی ههركهسی دواى ئایین وپروای من بکهوئ ، دواپی ئهوکهسه ئایینهکهی ئایینی منه و ، ههركهسی بئ فهرمانی من بکاو له ئایینی من دهرچو بئ و بت په‌رستی بکا دواتر به‌راستی تو ئی خوشبوون و به‌زه‌یی ومیهره‌بانیت زوره ، ئه‌و رسته‌یه ئه‌مه‌مان نیشان ئه‌دا که ئیبراهیم زور له‌سه‌ر خوو به‌به‌زه‌یه ، داواى له‌خوا نه‌کرد سزای بی‌باوه‌رانی نه‌ته‌وه‌که‌ی بدا . به‌لکو کارى نه‌وانی هه‌واله‌ی لای خواى مه‌زن کرد .

پرسیار / ئیبراهیم پارایه‌وه له‌خوا که‌نه‌وه‌کانی بیاریزی له‌بت په‌رستی که‌چی قوره‌شیه‌کان بتیان ئه‌په‌رست ؟

وه‌لام / ئیبراهیم و هه‌موو پیغه‌مه‌ران پێیان خوشبوه منال و نه‌ته‌وه‌کانیان خواپه‌ستین ، له‌به‌ر ئه‌و خوشه‌ویستیه بو پارانه‌وه‌که‌یان.

﴿ رَبَّنَا إِنِّي أَسْكَنْتُ مِنْ دُرَّتَيْ بِوَادٍ غَيْرِ ذِي زَرْعٍ عِنْدَ بَيْتِكَ الْمُحَرَّمِ ﴾ ئه‌ی په‌روه‌ردگاری ئیمه : به‌راستی من دانه‌نیم هه‌ندئ له‌ مناله‌کام له‌ شیویکی چۆل و هوئى بی‌تاو و سه‌وزایی له‌لای ئه‌م خانه‌و رێژ گه‌راوه‌ی تو که له‌ناویا قه‌ده‌غه‌یه راو‌کردن و به‌سووک ته‌ماشای بکری ، له‌وکاته‌وه هه‌تا ئیستا و هه‌تا رۆژی دواپی ریزی ئی نه‌گیری.

ئه‌و بردنه‌ی مناله‌کانی ئیبراهیم بو ئه‌و جیگه‌یه چۆله له‌به‌ر ئه‌مه‌به‌وه : له‌نیوان خاتون ساراو خاتون هاجه‌ره ناکۆکی په‌یدا بو هه‌روه‌ک هه‌موو هه‌وئ‌کان ، له‌به‌رئ‌ه‌و ناکۆکیه ئیبراهیم به‌ فه‌رمانی خوا خاتون هاجه‌ره و ئیسماعیلی شیره خۆره‌ی کوری خوئ بردنه حیجاز له‌ مه‌که‌که داینان که شیویکی چۆل و بی‌تاو بوو و کاتی ئیبراهیم وستی بگه‌رپته‌وه هاجه‌ره خاتون به‌ ئیبراهیمی ووت : ئیمه بو به‌جئ نه‌هیئى ، ئایا خوا فه‌رمانی پێداویت ، ئیبراهیم ووتی : به‌ئى . خاتون هاجه‌ره ووتی : خوا ئیمه له‌ناو نابا دواپی ئیبراهیم گه‌رايه‌وه .

﴿ رَبَّنَا لِيَقِيمُوا الصَّلَاةَ فَاجْعَلْ أَفْنَدَةً مِنَ النَّاسِ تَهْوِي إِلَيْهِمْ ﴾ نهی پهروهردگاری نیمه دایان نه نیم لهو شیوه دا له بهر نه وهی نهو منالانهی من و هموو ناده میزاد نویژه کانیان بکهن و پروو بکهن بولای نهو خانهی تویه ، دووایی تو دلی هندی له ناده میزاد بگپړه به جوړی به په له برؤن بولایان به ناره زووی خوشه ویستی نهو جیگه په نهوانی تیدایه .

﴿ وَأَرْزُقْهُمْ مِنَ الثَّمَرَاتِ لَعَلَّهُمْ يَشْكُرُونَ ﴾ وه تو بیه خشه بهوان هندی له دانه وینله و میوه به هو ی بازرگانی و زیارهت کهرانی خانهی خوټ و بهی ماندوبونی دانیشتونای لای خانهی خوټ ، له بهر نه وهی نهوان سوپاسی خوا بکهن و بی فهرمانی خوا نه کهن .

﴿ رَبَّنَا إِنَّكَ تَعْلَمُ مَا نُخْفِي وَمَا نُعْلِنُ ﴾ نبيراهيم ووتی : نهی پهروهردگاری نیمه بهراستی نه زانی به شتی نیمه ناشکرای ناکهین و به شتی نیمه دهري نه خهین ، هر تو به سوودی نیمه نه زانی و ناگاداری نیازی دلی نیمه ی .

﴿ وَمَا يُخْفِي عَلَى اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ ﴾ وه په نهان نیه له سر خوا هیچ شتی له ناو ناسمان و زهوی .

﴿ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي وَهَبَ لِي عَلَى الْكِبَرِ إِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ إِنَّ رَبِّي لَسَمِيعُ الدُّعَاءِ ﴾ هموو سوپاسی بو خوا په کی نهو تویه به خشیویه تی به من له سر پیری و تهمه نی زوری من نیسماعیل و نیسحاق . نیسماعیل و دایکی نه سپیرم بهو خوا په بهی دارایی و سامان . بهراستی پهروهردگاری من پارانوه و په رستان وهر نه گری .

﴿ رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي وَتَقَبَّلْ دُعَاءِ ﴾ نهی پهروهردگاری من تو من و مناله کانی من بگپړه به وهی بهرده وام بن له سر پراوه ستان و کردنی نویژ ، تو پارانوهی من وهر بگره له خوټ و مناله کام .

﴿ رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ ﴾ نهی پهروهردگاری نیمه تو خوش بیه له من له باوک و دایکم و له باوه پداران و پاداشتمان بهده وه له و روزه پرسپار رانه وهستی له لایه ن تو .

پاش ئەوێ ئیبراهیم گەڕایەوێ بۆ شام و خاتون هاجەرە و کۆرە شیرە خۆرە کە ی بە جی
هێشت لە مەککە ، خاتون هاجەر شیرێ دا بە کۆرە کە ی ، ئەو نان و ناوێ ئیبراهیم
بۆ دانابون هەموویان تەواو بون و شیر لە مەمە مەکانیا نەما ، ئیسماعیل مەمە کە ی ئەمژێ و
ئە گریا ، خاتون هاجەر لە برساو لە تینوتیدا رای کرد بۆلای کۆی سەفاو بەرزبویەوێ و
ئە ی رووانی رێپواری چا و بکا و کەسی نەدی و هاتە خوارەوێ بە وێنە کە سیکی ماندوو
لە سەر خۆ ئەڕۆشت دووبارە بەرەو کۆی مەرور رای کردووە وێش کەسی نەدی ، بەم
جۆرە هەتا حەوت جار ئەم سەر و ئەوسەری کرد ، لە کاتی هاتوچۆیا چاوی بە ناوی کەوت
لە ژێر پێ ئیسماعیل دا هەل ئەقولا و لە ناو کە ی خوار دەوێ و شیریشی دا بە ئیسماعیل
. بە رێکەوت و بە دەستوریکی خوا تاقمی لە هۆزی جورھومە عەرەب بە ویدا تی
ئەپەرین . زۆر سەریان سوڕما کە چاویان بە هەندێ بالندە کەوت لە ئاسمانا وەستابون ،
ووتیان بە سەر ئاودا نەبی نافرین . ئا کێشە کە ی خۆیانان نارد هەتا بزانی هەوال چیه
، ئەویش رۆی و تەماشای کرد ئاوی هەل ئەقولا ، هاتەوێ بۆلای هاورێکانی و هەوالی
پێدان ، ئەوانیش هاتن بۆلای خاتون هاجەرە ووتیان : تۆ لەم ناوێ خۆت بە شمان بەدو
ئیمەیش بەشی تۆ لە شیر وشتی تری خۆمان بە تۆ ئەدەین ، خاتون هاجەرە داواکە ی لی
وەرگرتن . دوا یی کە ئیسماعیل گەورە بوو ژنی لی خواستن و منالی زۆری لی کەوتەوێ
. ئیبراهیم هاتوچۆی ئە کرد لە نیوان شام و حیزازدا و سەری لە خاتون هاجەرە ئەدا و
کۆرە کە ی ئەبینی ، لە یەکی لە سەردانە کەیدا خوا فەرمانی پێدا خۆی و ئیسماعیل خانوی
دروست بکەن کە کەعبە ی ئیستایە بۆ ئەوێ پەرستنی خۆی تێدا بکری ، ئەوانیش
دروستیان کرد و دیوارە کەیان بەرز کردەوێ و ناوی نرا خانووی خوا و ئیستا رووانگە یه
بۆ نوێژ کردن .

پاش ئەوێ قورەیشیەکان نازاری زۆری پێغەمەریان داو ئەو پەری دوژمنایەتی
پێغەمەریان کردو لە دژی ئایینی پاکی ئیبراهیم وەستان . خۆی مەزن دلخۆشی پێغەمەری
دایەوێ و فەرمووی:

وَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ غَافِلًا عَمَّا يَعْمَلُ
 الظَّالِمُونَ إِنَّمَا يُؤَخِّرُهُمْ لِيَوْمٍ تَشْخَصُ فِيهِ الْأَبْصَارُ ﴿٤٢﴾
 مَهْطِعِينَ مُقْنِعِي رءُوسِهِمْ لَا يَرْتَدُّ إِلَيْهِمْ طَرْفُهُمْ وَأَفْئِدَتُهُمْ
 هَوَاءٌ ﴿٤٣﴾ وَأَنْذِرِ النَّاسَ يَوْمَ يَأْتِيهِمُ الْعَذَابُ فَيَقُولُ الَّذِينَ
 ظَلَمُوا رَبَّنَا أَخْرِنا إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ نَحْبُ دَعْوَتِكَ وَتَشِيعُ
 الرُّسُلُ أَوَلَمْ تَكُونُوا أَقْسَمْتُمْ مِّنْ قَبْلُ مَا لَكُم
 مِّنْ زَوَالٍ ﴿٤٤﴾ وَسَكَنتُمْ فِي مَسْكَانٍ الَّذِينَ ظَلَمُوا
 أَنْفُسَهُمْ وَتَبَيَّنَ لَكُمْ كَيْفَ فَعَلْنَا بِهِمْ وَضَرَبْنَا
 لَكُمُ الْأَمْثَالَ ﴿٤٥﴾

﴿ وَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ غَافِلًا عَمَّا يَعْمَلُ الظَّالِمُونَ ﴾ وه تو گومان مهبه و امه زانه خوا
 بى تاگايه له شتى سته مكاران نه يكه نه له بى باوه رى و هاوبه شدانان بو خوا و سازاردانى
 تو .

﴿ إِنَّمَا يُؤَخِّرُهُمْ لِيَوْمٍ تَشْخَصُ مِنْهُ الْأَبْصَارُ ﴾ به راستى خوا نهو سته مكارانه دووا
 نه خا بو روژى به رز نه بنه وه لهو روژدها چاوى بى باوه ران وبه رهو ژور نه پروان
 وچاويان نانين به يه كا له ترسى نهو روژه .

﴿ مُهْطِعِينَ مُقْنِعِي رُؤُوسِهِمْ ﴾ به پەلە رائەكەن بۆلای ئەو كەسەى داوايان ئەكا بۆ
پرسىار ووه لām ، سەريان بەرز ئەكەنەوه بۆلای سەرەوه لەترسى سەختى ئەو رۆژە .
﴿ لَا يَرْتَدُّ إِلَيْهِمْ طَرْفُهُمْ وَأَفْنَدْتُهُمْ هَوَاءً ﴾ وەئەو سەمكارانە چاويان ناگەریتەوه بۆلای
خۆيان لەترسى ئەو رۆژەو سەرگەردانن و بەرپى خۆيان نابىنن و دليان بۆشەو لەترسانا
لەهەىچ شتى ناگەن .

﴿ وَأَلْدِرِ النَّاسَ يَوْمَ يَأْتِيهِمُ الْعَذَابُ فَيَقُولُ الَّذِينَ ظَلَمُوا رَبَّنَا أَخْرِنا إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ ﴾
وەتۆ ئادەمیزاد بترسىنە لەرۆژى دیت بۆ لايان سزا لەدووا رۆژدا دوايى ئەو كەسانەى
ستەميان لەخۆيان كرده ئەلین : ئەى پەرورەدگارى ئیمە دواخەو بمان گێرەوه بۆلای
جیهان و بۆلای ماوہیەكى نزيك و كەم .

﴿ نَجِبٌ دَعْوَتِكَ وَتَتَّبِعِ الرَّسُولَ ﴾ ئیمە وەلامى فەرمودە و داواكارى تۆ ئەدەینەوه و
داواى پێغەمەرەكان ئەدەینەوه و پەشيمان ئەبینەوه لەو كارە خراپانەى لەمەوبەر كردوومانە
و پەیرەوى ئەوان ئەكەین . خوا فەرمانى دا بەپێغەمەر ﴿ ﷺ ﴾ بى باوەران بترسىنى لەو
رۆژە و هەوالى پاشەرۆژى خۆيانيان بداتى . پێغەمەر كارى خۆى بەجى هێناو ترساندنى .
بەلām سودى تايبەتى خۆيان سواری سەرشانيان بوو ، وايان ئەزانى هەرگیز لە جیهان
دەرنانچن ، وەك خوا ئەفەرموى:

﴿ أَوَلَمْ يَكُونُوا أَقْسَمْتُمْ مِنْ قَبْلِ مَا لَكُم مِّنْ زَوَالٍ ﴾ ئايا ئیۆه ئەو كەسانە نین لەمەوبەر
لەجیهاندا سویتان ئەخوارد نەمان و دەرچوون بۆ ئیۆه نیه لەجیهاندا وزیندو بونەوه نیه
وناڕۆین بۆلای رۆژى دوايى .

﴿ وَسَكَنَهُمْ فِي مَسَاكِينِ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ ﴾ وەمن كەسانىكى ئەوتۆ ستەميان
لەخۆيان كردبو لەناومان دان و ئیۆه لە جیگەكانى ئەواندا دانیشتون . بە وان تەمى
خوار نەبون . لە بىرتان چو پێغەمەرەكانتان ئیۆهيان ئەترسان لە سزای ئەم رۆژە ، ئەو
كەلانە بریتى بوون لە گەلى عادو سەمود .

﴿وَتَبَيَّنَ لَكُم كَيْفَ فَعَلْنَا بِهِمْ﴾ وه بوتان رون بوهوه ئیمه چوئمان کرد بهوان
له جیگه کانی خوینانو ئیوه شوینه وارو نیشانه ی پاشماوه ی نهوان نه بینن و ته می خوار نابن .
﴿وَضَرَبْنَا لَكُمْ الْأَمْثَالَ﴾ وه ئیمه روغان کردوه ته وه بو ئیوه چه ندین و ئیمه به له
قورئاندا که به سهرهاتی گهلانی بی باوه ری رابووردوو چوئ بوه . بو مان رون کردونه ته وه
دواروژی ئیوه ی بت په رست وهك نهوان نه بی ، ته می خوار نه بون و پیغمه ره کانتان
به دروژنه خسته وه .
له پاشا خوی مه زن بو جاری تر دلخوشی پیغمه ره نه داته وه که نارام بگری له سهر
سیلانی بت په رستان . نه فهرموی :

وَقَدْ مَكَرُوا مَكَرَهُمْ وَعِنْدَ اللَّهِ

مَكَرُهُمْ وَإِنْ كَانَتْ مَكَرُهُمْ لَتَنْزُولٍ مِنْهُ الْجِبَالُ

﴿٤٦﴾ فَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ مُخْلِفَ وَعْدِهِ رُسُلَهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ

ذُو أَنْتِقَامٍ ﴿٤٧﴾ يَوْمَ يَبْدَلُ الْأَرْضُ غَيْرَ الْأَرْضِ وَالسَّمَوَاتِ

وَبَرَزُوا لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ ﴿٤٨﴾ وَتَرَى الْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ

مُقَرَّنِينَ فِي الْأَصْفَادِ ﴿٤٩﴾ سَرَابِيلُهُمْ مِنْ قِطْرَانٍ وَتَغْشَى

وُجُوهُهُمْ النَّارُ ﴿٥٠﴾ لِيَجْزِيَ اللَّهُ كُلَّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ

إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿٥١﴾ هَذَا بَلَاغٌ لِلنَّاسِ وَلِيُنْذَرُوا

بِهِ وَلِيَعْلَمُوا أَنَّمَا هُوَ إِلَهُ وَاحِدٌ وَلِيَذَّكَّرَ أُولُو الْأَلْبَابِ ﴿٥٢﴾

﴿وَقَدْ مَكَرُوا مَكْرَهُمْ وَعِنْدَ اللَّهِ مَكْرُهُمْ﴾ وه بهراستی قوره‌شیه‌کان پیلانیان پیک
هینا به پیلان و فیلیکی گه‌وره بو کوشتی پیغمهر و له لای خواجه سزای فیل و پیلانی
نه‌وان و توله‌یان لی نه‌کاته‌وه .

﴿إِنْ كَانَ مَكْرُهُمْ لَتَرْلُ مِنْهُ الْجِبَالُ﴾ وه با وه کو فیل و پیلانه‌کیان نه‌وه‌نده
گه‌وره‌بی کیوه‌کان له بن دهرینی و له ناویان بن . یانی با نه‌وه‌نیش گه‌روه بی کیوه‌کان
هه‌لکه‌نی ناتوانی نه‌وبی با‌وه‌ریه جیگه‌ی خوی گرتوه له دلی با‌وه‌ردارا لا‌بری ، که‌واته
تو له را‌گه‌یاندنی په‌یامی خوا مه‌وه‌سته .

هه‌ندی له‌زاناینا لایان وایه زانای ﴿وَقَدْ مَكَرُوا﴾ نه‌گه‌رپته‌وه بولای نه‌و گه‌لانه‌ی
که قوره‌شیه‌کان له‌جیگه‌ی نه‌وانا دانیشتون ، به هه‌رچولی بی مه‌به‌سته‌که نا‌گوری .
پرسیار / له‌سوره‌تی یوسف‌دا هاتروه : پیلان و فیلی ژنان زور گه‌وره‌یه ، لی‌ره‌دا
نه‌فهرمو‌ی فیل و پیلانی بی با‌وه‌ران نه‌وه‌نده گه‌وره‌یه کیوه‌کان هه‌ل نه‌که‌نن ، نه‌و دوو
فهرمو‌ودانه چون یه‌ک نه‌گرن ؟

وه‌لام /باس کردنی فیلی ژنان له‌سه‌ر زمانی عه‌زیزی میسه‌روه هاتوه . به‌لام پیلانی
بی با‌وه‌ران له‌سه‌ر زمانی خوی مه‌زنه‌وه هاتوه به‌ته‌نها .
﴿فَلَا تَحْسَبَنَّ لِلَّهِ مُخْلِفَ وَعْدِهِ رُسُلُهُ﴾ دوابی تو گومان مه‌به‌ره خوا به‌پیچه‌وانه‌ی
نه‌و به‌لینه‌وه هه‌لسی دابیتی به‌پیغمهرانی خوی که یاریده‌یان نه‌داو بی با‌وه‌ران رسوا
نه‌کا .

﴿إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ ذُو انْتِقَامٍ﴾ بهراستی خوا زور گه‌وره و به‌توانایه‌خواه‌نی توله
کردنه‌وه له‌دورژمنانی دوستان‌ی خوی . توله‌یان لی نه‌سیتی .

﴿يَوْمَ تُبَدِّلُ الْأَرْضَ غَيْرَ الْأَرْضِ وَالسَّمَاوَاتِ﴾ له‌روژیکا زه‌وی نه‌گوری به‌زه‌ویه
جگه‌ی نه‌م زه‌ویه و کیوه‌کانی نامیتی و ته‌خت نه‌بی و چالی و چولی نامیتی ، زه‌ریا و
دره‌ختی نامیتی و ناسمانه‌کانیش نه‌گورین به‌جگه‌ی نه‌م ناسمانه و نه‌ستی‌ره‌کان پرژال پرژال
نه‌بن ، چونکه هی‌زی را‌کیشان و خو‌گرتیان نامیتی له‌نیوان یه‌کتریدا بو یه‌کتری .

﴿وَبَرِّزُوا لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ﴾ وه له گوره کانیانا دپه دهره وه و له بهردهم فرهmani
خوادا رانه وه ستن بۆ پرسیار ووه لّام نهو. خواجه ته نهاییه و دووه می نیه و بی هاویه شه زور
به توانایه و نه وهی بییه وی نهیکا و کهس ریگهی بی ناگری .

﴿وَكَرِى الْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ مُّقَرَّنِينَ فِي الْأَصْفَادِ سُرَّابِلَهُمْ مِنْ قِطْرَانٍ﴾ وه تو تاوانباران
نه بیینی لهو روزه دا به سترانه ته وه له نیو پیون و کوتا . ، هدریه که یان پال دراون به هاویری
خویانه وه له گرتو خانه ی دوزه خدا و کراس و بهر گیان هه ل کیشراوه له رۆنی هوشتری
گه ری بی چه ور نه کهن ، چون زور به گوری ناگر نه گری و پیسه کانیان نه سو تیتی . نهو
رۆنه نه گیری له دره ختی ناوی نه بهله .

﴿وَنَفْسٍ وَجُوهُهُمُ النَّارُ﴾ وه ناگر دهم ورومه تی نهو تاوانبارانه دانه گری . چونکه
پرۆیان نه کردوه بۆلای راستی و به کاریان نه هئاوه له راستیدا . خوا ی مه زن نهو جوړه
تۆله یه نه سینی له وان .

﴿لِيُجزِيَ اللَّهُ كُلَّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ﴾ له بهر نه وهی خوا پاداشتی
هموو که سی بداته وه به هو ی شتی که وه کردویانه له جیهاندا ، هدرشتیکیان به سهر بی
خویان کردویانه به خویان . به راستی خوا پرسیاری زور به په لیه و کهس ناتوانی بی ناگای
بکا له پرسیاری بۆ لای پرسیاری تر .

﴿هَذَا بَلَاغٌ لِلنَّاسِ وَلِيُنذِرُوا بِهِ﴾ نه وهی له قورئاندا به له موزده و له هه ره شه
راکه یان دنه بۆ ناده میزاد و به سه بۆ ناموز گاری کردنیان و ناموز گاریان نه کا بۆ نه وهی بهو
راکه یان دنه بترسین و له خراپه و بی فرهmani خوا واز بهین .

﴿وَلِيَعْلَمُوا أَنَّمَا هُوَ إِلَهٌ وَاحِدٌ وَلِيَذْكُرُوا آلُ الْأَلْبَابِ﴾ وه بۆ نه وهی ناده میزاد بزائن
به راستی خوا خواجه کی ته نهاییه و نهو شتانه ی خوا له قورئاندا باسی کردوون بیانکه نه به
به لگه له سهر ته نهایی خوا و بۆ نه ویش نهو که سانه ی خاوهنی نه قلن به هو ی قورئانه وه
ناموز گاری وهریگرن .

پرسىيار / پىتۈستە ھەموو مەۋقەئىكى خاۋەن ئەقل پرسىيار بكا : ئەو كەسەى شايستەى ئەو ھەمو سزا سەخت و خاۋەن ئازارە چ كەسى بى ، ئايا ئەو تاوانە ئەو ھەمو سزا گرانانە پەيدا بكا بەو گەورەيىە يەكەم جارو دوا جارى نەبى و كۆتايى پىئەيە چ تاوانى بى ؟
 ۋەلام / بەلى ئادەمىزاد تاوانبارى وا ھەيە شايستەى ئەو سزايانە بى بە زۆر ترىشەۋە ،
 لەو كەسانەن جەنگ ئەكەن لەگەل راستىدا و داي ئەپۆشن و نەزانن كە راستە . گەورەتر
 لەو تاوانبارانە كەسىكن خۆيان ئامادە كەردوۋە بۆ رۋاندىنى خوين و نەھىشتى زىيانى
 دانىشتوان بەبۆنبای زەررە و ھىدرۆجىن و دەرمانى كىمىاۋى كە مەلايىن ئادەمىزادى پى
 ئەكۆژن لەيەك چركەدا . بۆ نمونە : فېردانى بونبای زەررە بەسەر ھىرۆشىماداو رۋاندىنى
 گازى كىمىاۋى بەسەر شارى ھەلەبجە دا . زۆر شتى ترىش لەوانە خراپتر .

بەيارىدەى خوا كۆتايى پىھات لە (۲۹) ى رەمەزان

سالى (۱۴۲۰) كۆچى بەرانبەر

۲۰۰۰/۱/۶ زايىنى .

﴿ پیرست ﴾

لاپږه	باسه کان و بابه ته کان
۷	لای هندی له زانایان نایدتی لادتی لاسدر شار وهرناگیری لاسدر هندی شت
۱۷	باسی (مسجد الضرار) ووتنه کانی نیستای
۳۴	باسی دهر کردن له نیشتمانی به هدموو جزوی
۳۷	فیربوونی زانست پیوسته بو موسلمانان له هدر جیگه به بی و بو هدر شتی بی
۴۶	باسی مانای (سته آیام والعرش)
۵۱	سودی گورانی خور و مانگ
۵۳	نډو کهساندی جیگدیان ناگری دوزخه خد چوار تاقمن
۸۳	نډگر خیزان بی فدرمانی خوابان کرد چاره ی بار که کانیاں چ شتی که
۱۱۷	باسی بدسرهاتی یونس گدله کدی
۱۴۵	رونکردنډوی بدسرهاتی نوح که عبدولا زهواوی باسی کردوو بلا وکراوه تډوه له روژنامه ی نډله هرام قاهره
۱۴۶	نوح فدرموی له گوره که مددا روم بکند که عبه
۱۴۶	هډلگورد ناوی تازه ی کیوی جودیه
۱۴۷	ژنی نوح که ناوی (نډمنډیه) گوره کدی لای گوری نوحه له رایات
۱۴۷	مدکدی پروژ دواي توفانی نوح به (۱۸۰۰) دروست کراوه
۱۴۸	له چ جیگدیه کډوه توفان دهستی پیکردووه
۱۴۹	ناوی کچه کان و کورانی نوح
۱۵۸	باسی مانای (التور)
۱۶۰	(الجودی) له چ جیگدیه که؟
۱۶۲	پدیوهندی نیوان باوک و کوپ نډپچری به هوی بی باوه ریدوه
۱۶۴	باسی لافاری نوح له جگدی نامه کانی خوادا باسی کراوه
۱۶۵	باسی یه کډمین پیغمدر به زمانی عدره بی گفتوگوی کردووه
۱۸۶	ثایینی نیسلام دژی سدرمایه داری و سوسیالیسته
۱۹۶	رون کردنډوی مانای (زفیر و شهیق)
۲۰۲	باسی به شه کانی ستم و لی بوردن لدوان لدلایدن خواوه
۲۰۸	سوره تی یوسف
۲۰۹	ناردنډ خواره ووی قورئان به زمانی عدره بی مانای وانیه تنها بو عدره ب بی
۲۶۹	نایا پیغمدران دروسته سده قده وهر بگرن؟
۲۸۰	نایا خوا ژن و لادتی کردون به پیغمدر؟
۲۹۱-۲۹۲	باسی هندی له بیروبوچونی ماددیه کان و وه لامدانه وه
۳۰۰	جزوی پدیدابوونی هډوره گرمه و بریسکه و جدخا خه
۳۳۱	نډگر زمانیکی گشتی هډوباید قورئان بدو زمانه نډنیرا
۳۴۷	بدلگه له سدر تالفینی مردوان

خویندیری هیژا لهم جزمه‌دا ندرکی جاویاخشانی نهم هه‌لانه بگره نه‌ستۆی خۆت

هه‌له	راست	لاپه‌ره	دێر	هه‌له	راست	لاپه‌ره	دێر
هاتوه	هاتوه‌ته	٤	٤	رێژدارت	رێژدار	١٠٠	١٧
القوم	عن القوم	٥	٨	به‌می	به‌می	١٠٧	٢٣
زۆر	زۆره	١١	١٤	موسی	لموسی	١٠٩	٥
داریمان	داریمان	١٤	٤	توانی	توانای	١١٠	٦
له‌ کاتی	که‌ کاتی	١٧	٦	هینانوته	هینانوته	١١٦	٢٠
بعه‌ده	بعه‌ده	٢١	٢١	بونه‌وه‌ران	بونه‌وه‌ران	١٢٣	٩
په‌ناجا	په‌نجا	٣١	١٥	به‌خیره	به‌خیری	١٣٠	١٧
نصنب	نصب	٣٤	٤	(مصرفا)	(معرفا)	١٣٢	١٤
یقبط	یعبط	٣٤	٨	ئه‌بوایه	ئه‌بوایه	١٣٣	١٨
توره	توره	٣٤	٩	دواوی	دواوی	١٣٤	٦
وه‌ ناززاره	نازار	٣٥	٢	کاری	کای	١٣٥	٩
داواوی	دواوی	٤١	٢	جگه‌ی	جگه‌ی	١٣٦	١١
دریژ لای	دریژی	٤١	١٣	سروشی	سروشی	١٣٦	١٧
(والذین)	(والذین)	٥٣	٧	سروش	سروش	١٤١	٨
بینکا	بیانکا	٥٧	١٦	(قضی)	(وقضی)	١٦٠	١٤
ئوتۆ	ئه‌وتۆ	٥٩	١١	(النهی)	(أبئی)	١٦١	١١
زاین	زاین	٦١	٨	داوی	دواوی	١٦٦	٢٠
فیکم	عمرا فیکم	٦١	١٧	نازارمان	نازارمان	١٧٤	١٥
بی باوه‌رنی	بی باوه‌رانی	٦٤	١٠	آلد	آلد	١٧٤	٢١
تاقمیکمان	تاقمیکمان	٧٢	١٥	منیب	منیب	١٧٦	١٨
هاوبه‌ی	هاوبه‌شی	٧٣	٢٠	دابەزین	دانا‌به‌زین	١٧٩	١٥
له‌ رودانی	له‌ روداوی	٧٥	٢	ولا تئثرا	ولا تئثرا	١٨٤	١
حققت	حقت	٧٦	١٥	به‌و	به‌و	١٨٥	٩
خوا	خوی	٧٧	٩	(کنتم)	(کنت)	١٨٦	١٤
سایسته	شایسته	٧٧	١٠	(أستفروا)	(أستفروا)	١٨٨	١
بۆخۆیان	نه‌بۆخۆیان	٧٨	١٢	کۆشش	کۆشش	١٩٠	١٢
له‌و باره‌وه‌وه	له‌و باره‌وه	٨٣	٣	أبعدت	بع‌دت	١٩١	٥
کانینا	کاتیان	٨٣	٦	(فعال)	(إن ربك فعال)	١٩٧	٥
(ویستنبوونك)	ویستنبوونك	٩٠	١	لایبی	لای وایی	٢٠١	٢٢
کرن	کردن	٩١	١٣	لایان	لایان ئه‌با	٢٠٢	٨
ئیشه	ئیشه‌کانی	٩٥	٧	پیاو چکان	پیاو چکان	٢٠٣	١٦
وما یغرب	وما یغرب	٩٥	١٤	به‌رده‌م	به‌رده‌وام	٢٠٤	١٣
من لك	من ذالك	٩٥	١٤	(عمدا)	(عما)	٢٠٧	١٣
(فی)	(إلا فی)	٩٥	١٥	دابئی چ	دانئی	٢٠٩	١٣
ئاوت	ئاوات	٩٥	٢٠	له‌	له‌و	٢١٠	٢
توانا	توانای	٩٨	٣	چاکه‌	چاکه‌ی	٢١١	٢٢
له‌نیو	له‌نیویا	٩٨	١٩	(للتلقطه)	یلتقطه	٢١٥	٢٠
لقوم یسمعون	لآیات لقوم یسمعون	٩٩	٤	ده‌برشی	ده‌بریری	٢٢٠	١٤
(٣٦)	(٣٦٠)	٩٩	١٥	(من دبر)	(من دبر فکذبت)	٢٢٧	٤

ههله	راست	لاپهره	دیر	ههله	راست	لاپهره	دیر
(یسجنن)	(لیسجنن)	۲۳۱	۱	(سوء)	(سو الدار)	۳۱۲	۷
دانا نه نان	دانا نه	۲۳۵	۶	باردومانه	ناردومانه	۳۱۶	۴
رێژه	رێژی	۲۴۳	۱۹	قورثانه	قورثانهیه	۳۱۶	۲۲
(الحافظا)	حافظا	۲۵۱	۷	(أمر)	(الأمر)	۳۱۷	۱۶
تفتدون	تفتدون	۲۵۷	۵	(شرکاک)	(شرکاء)	۲۲۰	۱۰
نه نجامیکتان	نه نجامیکتان	۲۶۷	۹	(الذین)	للذین	۲۲۰	۲۲
نه خووسی	نه خووسی	۲۷۱	۱۸	پاشا	پاشه	۲۲۲	۱۱
نایا نه یو	نایا نهو	۲۷۸	۱۵	(أبتناهم)	(أتیناهم)	۲۲۰	۱۲
(إلى)	(إلى الله)	۲۷۹	۱۰	(لرسل)	لرسول	۲۲۴	۴
(قدم)	(قد)	۲۸۱	۱	ییمه	ئیمه	۲۲۵	۱۴
(نتصرونا)	نصرنا	۲۸۱	۱	(لیغفر)	لیغفرلکم	۳۳۵	۱۹
(فنجیء)	فنجی	۲۸۱	۷	(یسیفه)	بسیغه	۳۳۸	۲۳
(وننمل صفوان)	(ونخبل صفوان)	۲۸۸	۸	خرپه	خرایه	۳۳۸	۲۴
(وغير صفوان)	وغير صفوان	۲۸۸	۸	(أنعمه)	(نعمه)	۳۴۸	۷
مه کهر	مه گهر	۲۸۹	۱۹	زانانی	زانایانی	۳۵۱	۱۶
ئوخون	ئوخون	۲۹۱	۱۶	خویانا	خویانا	۳۵۲	۱
به ریوهو	به ریوه بهرو	۲۹۲	۱	(وسکنتهم)	وسکنتهم	۳۵۸	۱۹
نه وه	نه وهی	۲۹۵	۱۰	إن کان	وإن کان	۳۶۰	۴
ههول	ههوال	۲۹۸	۳				
(ضیفته)	خیفه	۲۹۹	۵				
ناو	ناوو	۳۰۷	۲				

